

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Ammatillisen koulutuksen osasto
Korkeakoulu ja tiedepolitiikan osasto
Kulttuuri ja taidepolitiikan osasto
Nuoriso ja liikuntapolitiikan osasto
Yleissivistävän koulutuksen ja
varhaiskasvatuksen osasto

Tietoja maakunnista

<i>SISÄLTÖ</i>	
<i>Johdanto</i>	3
<i>Lisätiedot</i>	4
<i>Yläindeksien selitykset</i>	4
<i>Lähteet</i>	6
<i>Uusimaa</i>	7
<i>Varsinais-Suomi</i>	26
<i>Satakunta</i>	41
<i>Kanta-Häme</i>	56
<i>Pirkanmaa</i>	73
<i>Päijät-Häme</i>	89
<i>Kymenlaakso</i>	106
<i>Etelä-Karjala</i>	119
<i>Etelä-Savo</i>	133
<i>Pohjois-Savo</i>	147
<i>Pohjois-Karjala</i>	162
<i>Keski-Suomi</i>	177
<i>Etelä-Pohjanmaa</i>	191
<i>Pohjanmaa</i>	204
<i>Keski-Pohjanmaa</i>	217
<i>Pohjois-Pohjanmaa</i>	234
<i>Kainuu</i>	249
<i>Lappi</i>	262

Johdanto

Tietoja maakunnista katsaukseen on koottu keskeisiä maakuntatason tunnuslukuja opetus- ja kulttuuriministeriön eri hallinnonaloilta. Katsaus sisältää tietoja päivähoidosta, koulutuksesta, kulttuurista sekä nuorisosta liikuntatoimesta. Mukana on myös tietoja maakuntien väestöstä, sektoritutkimuslaitoksista ja innovaatiotoiminnasta sekä TEM:n ja ELY keskusten keskeisten sidosryhmien kanssa koostama näkemys maakuntien nykytilasta ja lähiajan näkymistä.

Kommentit ja lisätietoja:

Tarmo Mykkänen

Merja Hilpinen

Tommi Karjalainen

Kari Korhonen

Esa Pirnes

Sari Virta

Lisätiedot

Kaikkien koulutussektoreiden uusien opiskelijoiden, opiskelijoiden ja suoritettujen tutkintojen koko maan vertailuluvusta on poistettu Ahvenanmaan tiedot

Lukiokoulutuksessa ei ole mukana myöskään ulkomailla annettu koulutus

Ammattikorkeakoulutuksen luvuissa ei ole mukana Poliisiammattikorkeakoulu

Yliopistokoulutuksen luvuissa ei ole mukana Maanpuolustuskorkeakoulu

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön hakeminen ja välitön sijoittuminen jatko-opintoihin sekä ylioppilaiden välitön hakeminen ja välitön sijoittuminen jatko-opintoihin taulukoiden koko maan

vertailuluvussa ei ole mukana Ahvenanmaa eikä maakunta tuntematon

Tutkinnon suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuoden kuluttua valmistumisesta taulukon koko maan vertailuluvussa ei ole mukana Ahvenanmaan tietoja

20-64 vuotias väestö koulutusasteen mukaan taulukon koko maan luvussa ei ole mukana Ahvenanmaan tietoja

Yläindeksien selitykset

Päivähoito, koulutus, koulutukseen hakeutuminen ja sijoittuminen, koulutusaste

- 1) Lasten määrä kunnallisessa perhepäivähoidossa ja päivähoitossa.
- 2) Esiopetuksen uudet oppilaat: Peruskoulut, peruskouluasteen erityiskoulut sekä perus- ja lukioasteen koulut.
- 2) Esiopetuksen oppilaat: Peruskouluissa annettavan esiopetuksen oppilaat tilastovuoden 20.9. tilanteen mukaan. Päivähoidon yhteydessä annettava esiopeetus ei ole mukana raportilla.
- 3) Perusopetuksen uudet oppilaat: Sisältää 1. vuosiluokan aloittaneet oppilaat yhteensä. Peruskoulut, peruskouluasteen erityiskoulut sekä perus ja lukioasteen koulut
- 3) Perusopetuksen suorittaneet: Sisältää peruskouluissa, peruskouluasteen erityiskouluissa, perus ja lukioasteen kouluissa, kansanopistoissa ja kansalaisopistoissa perusopetuksen suorittaneet oppilaat.
- 4) Lukiokoulutus (nuorten koulutus): Sisältää lukioissa, perus ja lukioasteen kouluissa sekä kansanopistoissa annettavan nuorten opetussuunnitelman mukaisesti opiskelevat lukiokoulutuksen oppilaat. (Ylioppilastutkinto, IB-tutkinto, Reifeprüfung-tutkinto ja EB-tutkinto).
- 4) Lukiokoulutus (aikuisten koulutus): Sisältää lukioissa, perus- ja lukioasteen kouluissa sekä kansanopistoissa annettavan aikuisten opetussuunnitelman mukaisesti opiskelevat lukiokoulutuksen opiskelijat.
- 4) Ylioppilastutkinnon suorittaneet: Sisältää lukioissa, perus- ja lukioasteen kouluissa sekä kansanopistoissa annettavan nuorten opetussuunnitelman mukaisesti opiskelevat lukiokoulutuksen oppilaat. (Ylioppilastutkinto, IB-tutkinto, Reifeprüfung-tutkinto ja EB-tutkinto).
- 5) Oppisopimuskoulutuksessa maakunta viittaa koulutuksen järjestäjän maakuntaan, ei koulutuksen maakuntaan.
- 6) Tilastokeskuksen määritelmän mukaan oppilaitoksella tarkoitetaan sellaista hallinnollista yksikköä, jolla on rehtori tai muu johtaja, jonka palveluksessa ovat opettajat ja muu henkilökunta (työnantajan rooli), jolla on tilinpito tai muu asiakirjojen laatimisvelvollisuus, jonka opiskelijoiksi opiskelijat rekisteröidään, jonka toimintaa laki tai asetus säätelee, joka noudattaa valtakunnallista opetussuunnitelmaa ja jota julkinen viranomainen rahoittaa tai valvoo. Oppilaitoksella ei tarkoiteta koulurakennusta tai toimipaikkaa. Uusi oppilaitos perustetaan, oppilaitos lakkautetaan tai yhdistetään toiseen oppilaitokseen koulutuksen järjestäjän (oppilaitoksen ylläpitäjän) tai viranomaisten päätösten perusteella.
- 7) Tilastokeskus, Koulutukseen hakeneet: Toisen asteen yhteishakuun kuuluvaan koulutukseen hakeneet: lukio tai ammatillisen koulutuksen yhteishaussa kalenterivuonna tutkintoon johtavaan koulutukseen hakeneet. Korkeakoulutukseen hakeneet: kalenterivuonna ammattikorkeakoulukoulutukseen tai yliopistokoulutukseen hakeneet.
Tilastossa hakijat lasketaan siten, että mukaan otetaan henkilöltä yksi haku ensisijaisuuden, koulutusasteen ja alan tai jonkun muun tiedon (esim. oppilaitoksen) mukaan.
Tilastokeskus, Koulutus: Tässä koulutuksella tarkoitetaan tutkintoon johtavaa koulutusta.
Tutkintoon johtavalla (tutkintotavoitteisella) koulutuksella tarkoitetaan peruskoulun koko oppimäärään (peruskoulun päättötodistukseen), lukiokoulutuksen koko oppimäärään (ylioppilastutkintoon), International Baccalaureate-tutkintoon, Reifeprüfung-tutkintoon, European Baccalaureate-tutkintoon, gymnasie-examen-tutkintoon, ammatilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon, erikoisammattitutkintoon, ammattikorkeakoulututkintoon, ylempään ammattikorkeakoulututkintoon tai yliopistokoulutuksen tutkintoon johtavaa koulutusta.
- 8) Väestön koulutustasomittain (VKTM) = mitataan perusasteen jälkeen suoritettujen korkeimman koulutuksen keskimääräistä pituutta henkeä kohti. Esimerkiksi koulutustasoluku 246 osoittaa, että teoreettinen koulutusaika henkeä kohti on 2,5 vuotta peruskoulun suorittamisen jälkeen. Väestön koulutustasoa laskettaessa perusjoukkona käytetään 20 vuotta täyttäneitä väestöä. Näin siksi että monen alle 20vuotiaan koulutus on vielä kesken. Koulutustasoluku voi vaihdella 150 ja 800 välillä. Mitä suurempi mittainluku on, sitä korkeampi oli koulutustaso.

Kulttuuri

1) Kirjaston kokoelma = Kirjaston kokoelmiin liitetyt ja asiakkaiden käytössä olevat kirjat sekä ääni ja kuvataallenteet. Lehtien yksittäisiä irtonumeroita ei tilastoida kokoelmatietoihin.

Nuorisotyö ja -politiikka

1) Yhteydessä olemisella tarkoitetaan, että nuori ja etsivä nuorisotyöntekijä ovat tavanneet toisensa tai olleet yhteydessä toisiinsa joko puhelimitse, sähköpostitse tai netin välityksellä ja etsivällä nuorisotyöntekijällä on nuoren yhteystiedot.

2) Tavoitetuilla nuorilla tarkoitetaan sellaisia nuoria, joiden kanssa on käyty keskustelua ja työskennelty pidemmän aikaa. Keskustelujen aikana on mm. selvitetty nuoren tuen tarve.

3) Toimenpiteissä olevaksi katsotaan nuoret, jotka on ohjattu eteenpäin esim. TE-palvelujen, sosiaalitoimen, KELA:n yms. palveluiden piiriin.

4) Henkilötyövuosi

5) Taulukoissa sarakkeiden summat eivät aina täsmää, koska luvut on pyöristetty.

Liikunta

1) Kentät: Isoimmat urheilukentät ja yleisurheilukentät.

2) Muut liikuntapaikat: Kentät: jääkiekkoradat, pienet hiekkakentät, tenniskentät, tekojääradat ym.

Luontoliikuntapaikat: Kuntorataladut, uimarannat, huoltorakennukset, skeittiradat ym.

Jalkapallohallit, tennishallit, keilahallit, liikuntasalit (pienet lähinnä koulujen salit)

Väestö

1) Väestöllinen huoltosuhde ilmaisee alle 15 vuotiaiden ja 65 täyttäneiden määrän yhtä työikäistä kohti.

2) Taloudellinen huoltosuhde kertoo, kuinka monta työllistä on kutakin työtöntä ja työvoiman ulkopuolella olevaa kohti. Uusimmat taloudellisen huoltosuhteen tiedot ovat vuodelta 2016.

3) Uusimmat tiedot ulkomaan kansalaisista ja vieraskielisistä ovat vuodelta 2016

Tutkinnot

1) Yo: ylemmät korkeakoulututkinnot, amk: ammattikorkeakoulututkinnot

Lähteet

Päivähoito, koulutus

Päivähoito, THL, Tilastoja indikaattoripankki SOTKA.net.

Koulutus 2016: esi- ja perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, näyttötutkintoon valmistava koulutus, ammattikorkeakoulutus ja yliopistokoulutus, Vipunen

Vapaa sivistystyö 2016, Vipunen

Alueella toimivat oppilaitokset oppilaitostyyppin mukaan 2007, 2012 ja 2017, Tilastokeskus

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön hakeminen ja sijoittuminen jatko-opintoihin 2016, Tilastokeskus

Ylioppilaiden välitön hakeminen ja sijoittuminen jatko-opintoihin 2016, Tilastokeskus

20 vuotta täyttänyt väestö koulutusasteen mukaan 2016, Vipunen

Kulttuuri, nuorisotyö ja -politiikka sekä liikunta

Kulttuuri, Tilastokeskus, Kulttuurin alueellinen saatavuus vuodesta 2000 alkaen

Yleiset kirjastot, Kirjastot.fi

Etsivä nuorisotyö ja Nuorten työpajatoiminta (TPY ja AVIt valtakunnallinen kysely); Nuorisovaltuustot (Nuorisovaltuustojen liitto); Nuorisotyöntekijät (AVIt); nuorten tietoja neuvontapalvelut (Koordinaatti)

Liikuntapaikat; Lipastietokanta; liikuntapaikat.fi

Tutkimus- ja kehittämistoiminta, väestö ja suoritettut tutkinnot

Maakunnan alueella toimivat sektoritutkimus- laitokset ja muut virastot, laitosten kotisivut

T&k -toiminta 2006, 2011 ja 2016, Tilastokeskus

Väestö 2012, 2017, ennuste 2022 ja 20267 sekä ulkomaan kansalaiset, Tilastokeskus

Tutkinnon suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuoden kuluttua valmistumisesta asuinmaakunnan mukaan 2016, Vipunen

Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot 2016, Vipunen

Ammatillisessa koulutuksessa suoritettut tutkinnot 2016, Vipunen

Alueella toimivien korkeakoulujen profiilit ja vahvuusalat, OKM:n kotisivut

Alueen kehitysnäkymät, TEM ja ELY keskuskeskukset, kevät 2018

UUSIMAA

KOULUTUS

KOULUTUKSEEN HAKEUTUMINEN JA SISOITTUMINEN, KOULUTUSASTE

KULTTUURI

NUORISOTYÖ JA -POLITIikka

LIIKUNTA

TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINTA, VÄESTÖ

TUTKINNOT

ALUEELLA TOIMIVIEN KORKEAKOULUJEN PROFILIT JA VAHVUUSALAT

ALUEEN KEHITYSNÄKYMÄT

Uusimaa: Koulutus

VARHAISKASVATUS (1-6 vuotiaat lapset)	Päiväkodit		Perhepäivähoito		Yhteensä	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Lasten määrä¹⁾						
2014	65 901	179 594	4 522	30 222	70 423	209 816
2015	66 792	182 806	4 214	27 187	71 006	209 993
2016	67 216	183 223	3 695	22 993	70 911	206 216
KOULUTUS 2016	Uudet oppilaat/ opiskelijat		Oppilaat/ opiskelijat		Perusopetuksen/ tutkinnon suorittaneet	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Esiopetus ²⁾			2 000	11 003		
Perusopetus ³⁾	18 525	61 476	162 894	550 371	16 702	58 328
Lukiokoulutus (nuorten koulutus) ⁴⁾	10 683	32 111	32 070	95 776	9 646	29 453
Lukiokoulutus (aikuisten koulutus) ⁴⁾	972	2 778	2 973	7 282	551	1 349
Ammatillinen perustutkinto, josta						
oppilaitosmuotoinen, opetussuunnitelma- perusteinen	11 996	44 605	30 830	119 445	8 424	35 461
oppilaitosmuotoinen, näyttötutkinto	7 903	25 720	17 108	56 287	3 613	11 881
oppisopimuskoulutus, opetussuunnitelma- perusteinen	91	355	169	646	52	169
oppisopimuskoulutus, näyttötutkinto	3 131	6 745	7 490	17 244	1 940	4 325
Ammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	6 097	18 869	10 251	35 341	2 228	8 734
Ammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	3 539	7 943	6 676	16 423	1 743	4 194
Erikoisammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	1 520	4 129	3 098	8 752	716	1 913
Erikoisammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	2 866	6 639	6 933	16 405	1 955	4 330
Ammattikorkeakoulututkinto	9 449	33 915	36 160	128 663	6 692	23 044
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	1 299	4 279	3 296	11 001	897	2 518
Alempi korkeakoulututkinto	4 783	15 087	26 877	80 803	5 004	14 289
Ylempi korkeakoulututkinto	1 631	5 868	18 163	54 083	5 121	15 321
Tohtorintutkinto			7 281	17 736	793	1 888

Tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa annetut opetustunnit

VAPAA SIVISTYSTYÖ 2016	Liikunnan koulutus- keskukset	Kansan- opistot	Kansalais- opistot	Opintokes- kukset	Kesäyliopi- stot	Yhteensä
	Maakunta	10 672	122 625	494 350	216 170	
Koko maa	136 132	586 549	2 000 801	216 170	109 417	3 049 069

ALUEELLA TOIMIVAT OPPILAITOKSET ⁶⁾	2007		2012		2017	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Oppilaitostyyppi (lkm)						
Peruskoulut	584	3 067	549	2 644	493	2 276
Peruskouluasteen erityiskoulut	40	159	30	110	24	73
Lukiot	80	406	74	381	66	340
Perus- ja lukioasteen koulut	20	37	21	41	21	41
Ammatilliset oppilaitokset	38	161	24	124	21	96
Ammatilliset erityisoppilaitokset	3	12	2	6	2	6
Ammatilliset erikoisoppilaitokset	20	37	17	34	14	26
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	6	32	5	26	4	20
Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitokset		2		1		1
Sotilasalan ammatilliset oppilaitokset	2	15	2	13	2	6
Ammattikorkeakoulut	9	30	6	27	6	25
Yliopistot	8	20	6	16	4	14
Sotilaskorkeakoulut	1	1	1	1	1	1
Musiikkioppilaitokset	24	89	24	88	23	84
Liikunnan koulutuskeskukset	3	14	3	14	3	14
Kansanopistot	18	89	16	80	15	73
Kansalaisopistot	30	234	27	195	26	181
Opintokeskukset	11	11	10	10	12	12
Kesäyliopistot	2	20	2	20	2	20
Muut oppilaitokset	3	7	3	7	3	6
Yhteensä	902	4 443	822	3 838	742	3 315

Uusimaa: Koulutukseen hakeutuminen ja sijoittuminen, koulutusaste

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön hakeminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	16 467	100,0	57 577	100,0
Lukiokoulutukseen päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	10 162	61,7	30 558	53,1
Ammatilliseen koulutukseen päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	6 133	37,2	26 403	45,9
Valmistaviin koulutuksiin päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	155	0,9	548	1,0
Peruskoulun lisäopetukseen päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	1	0,0	18	0,0
Ei hakenut peruskoulun päättövuo­nna yhteishaussa	16	0,1	50	0,1

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	16 467	100,0	57 577	100,0
Jatkoi heti opiskelua lukiokoulutuksessa	9 975	60,6	30 339	52,7
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	5 560	33,8	24 450	42,5
Jatkoi heti opiskelua valmistavassa koulutuksessa	260	1,6	931	1,6
Jatkoi heti opiskelua peruskoulun lisäopetuksessa (10-luokka)	226	1,4	435	0,8
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	446	2,7	1 422	2,5

Ylioppilaiden välitön hakeminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	10 189	100,0	30 796	100,0
Ammatilliseen koulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	161	1,6	535	1,7
Vain ammattikorkeakoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	1 316	12,9	5 462	17,7
Sekä ammattikorkea- että yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	1 229	12,1	4 636	15,1
Vain yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	4 211	41,3	12 593	40,9
Ei hakenut ylioppilasvuonna jatko-opintoihin	3 272	32,1	7 570	24,6

Ylioppilaiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	10 189	100,0	30 796	100,0
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	294	2,9	1 188	3,9
Jatkoi heti opiskelua ammattikorkeakoulukoulutuksessa	688	6,8	3 068	10,0
Jatkoi heti opiskelua yliopistokoulutuksessa	1 595	15,7	4 797	15,6
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	7 612	74,7	21 743	70,6

20 - 64 vuotias väestö koulutusasteen mukaan 2016

Koulutusaste	Maakunta	%	Koko maa	%	% osuus koko maasta
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	193 906	19,4	514 301	16,4	37,7
Lukiokoulutus	110 818	11,1	264 955	8,4	41,8
Ammatillinen peruskoulutus	242 093	24,2	1 062 453	33,8	22,8
Ammattitutkinto	30 338	3,0	143 131	4,6	21,2
Erikoisammattitutkinto	8 886	0,9	30 964	1,0	28,7
Opistoaste	88 016	8,8	303 475	9,7	29,0
Ammatillinen korkea-aste	12 678	1,3	39 634	1,3	32,0
Ammattikorkeakoulututkinto	103 739	10,4	318 296	10,1	32,6
Alempi korkeakoulututkinto	32 892	3,3	75 550	2,4	43,5
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	5 469	0,5	15 732	0,5	34,8
Ylempi korkeakoulututkinto	154 001	15,4	332 738	10,6	46,3
Lääkärien erikoistumiskoulutus	2 577	0,3	8 258	0,3	31,2
Lisensiaattitutkinto	2 827	0,3	5 965	0,2	47,4
Tohtorintutkinto	13 260	1,3	28 094	0,9	47,2
Koulutusaste tuntematon	138	0,0	250	0,0	55,2
Tutkinnon suorittaneita yhteensä	807 732	80,6	2 629 495	83,6	30,7
20 - 64 vuotias väestö yhteensä	1 001 638	31,9	3 143 796		
Väestön koulutustasomittain (20 - 64 vuotiaat) ⁸⁾	432		404		
Väestön koulutustasomittain (30-34 vuotiaat)	467		445		

Uusimaa: Kulttuuri

	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V.2016	V. 2017
Vltk merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt	..	231	231	231	231
- osuus koko maasta		18,3 %	18,4 %	18,4 %	18,4 %
Päätoimisesti hoidetut museot	48	46	43	46	
- osuus koko maasta	29,1 %	29,1 %	28,7 %	29,9 %	
Esineet museokokoelmissa / 100 as.	136	167	137	151	
- koko maa	86	103	100	99	
Teokset taidemuseoissa / 100 as.	5	11	12	12	
- koko maa	6	6	7	7	
Valtionosuusteatterit (ja Suomen Kansallisteatteri)	20	19	20	20	20
- osuus koko maasta	34,5 %	32,8 %	34,5 %	34,5 %	34,5 %
Valtionosuusorkesterit	7	8	9	9	9
- osuus koko maasta	27,0 %	29,6 %	32,1 %	32,1 %	32,1 %
Elokuvasalit	84	77	76	77	
- osuus koko maasta	25,3 %	26,6 %	24,5 %	24,5 %	
Kulttuuritapahtumat (Finland Festivals)	18	13	18	16	
- osuus koko maasta	22,8 %	16,7 %	21,2 %	19,5 %	
Kulttuurirakennukset	280	279	291	295	
- osuus koko maasta	14,4 %	14,1 %	14,3 %	14,4 %	
Kuntien kulttuuritoimen nettokustannukset €/as.	126	145	148	146	
- koko maa	104	135	140	140	
Kulttuurialan tutkintoon johtavan koulutuksen oppilaitokset	..	37	33	33	
- osuus koko maasta		26,4 %	25,4 %	26,2 %	
Kulttuurialan vapaan sivistystyön oppilaitokset	58	51	51	53	
- osuus koko maasta	16,3%	16,7 %	17,9 %	19,0 %	
Työllinen työvoima kulttuurin toimialoilla	40 489	48 900	44 474		
- osuus koko maasta	47,2 %	48,6 %	50,2 %		
Kulttuurialan yritysten toimipaikat	7 341	8 455	8 836		
- osuus koko maasta	45,2 %	47,4 %	49,1 %		

Yleiset kirjastot	V. 2005 *	V. 2010 *	V. 2015	V. 2016	V. 2017
Aukiolotunnit	221 626	232 127	282 358	319 361	327 517
- osuus koko maasta	15,2 %	16,6 %	20,4 %	20,7 %	19,9 %
Kokoelmat¹⁾ (kpl)/ asukas	4,4	4,08	3,9	3,8	3,7
- koko maa	7,85	7,45	6,7	6,5	6,4
Hankinnat (kpl)/ (asukasluku / 1 000)	266,03	334,56	259	267	264
- koko maa	359,98	401,34	333	328	332
Lainaus (kpl) / asukas	18,24	16,29	14,8	14,7	14,0
- koko maa	20,26	18,08	16,4	16,0	15,6
Käynnit / asukas	11,69	10,39	9,7	9,9	10,2
- koko maa	11,98	9,89	9,1	9,0	9,2
Verkkokäynnit / asukas	5,5	8,11	14,1	15,3	12,3
- koko maa	9,04	10,72	7,1	7,7	6,8
Tapahtumien osallistujamäärä / (asukasluku / 1 000)	-	-	187,6	218,6	202,4
- koko maa			158,6	174,5	175,9
Lainajat / asukasluku	41,3	36,95	36,4 %	36,3 %	34,6 %
- koko maa	44,77	39,24	36,7 %	36,3 %	35,5 %
Toimintakulut / asukas	48	57,58	59,1 €	58,2 €	58,6 €
- koko maa	47,69	56,07	58,3 €	57,9 €	57,3 €

*) Vuosien 2005 ja 2010 lukuihin ei sisälly Itä-Uudenmaan tietoja. Itä-Uusimaa yhdistettiin Uudenmaan maakuntaan 1.1.2011.

Uudellamaalla toimivat valtionosuutta saavat taide- ja kulttuurilaitokset:

Museot:	Amos Andersons konstmuseum, Helsinki
Espoon kaupunginmuseo	Gallen-Kallelan museo, Espoo
Hangon museo	Helsingin kaupunginmuseo
Helsingin taidemuseo	Hotelli- ja ravintolamuseo, Helsinki
Hyvinkään taidemuseo, Hyvinkää	Järvenpään taidemuseo; Järvenpää
Karkkilan ruukkimuseo Senkka, Karkkila	Keravan taide- ja museokeskus, Kerava
Lohjan museo, Lohja	Porvoon museo, Porvoo
Suomen Rautatiemuseo, Hyvinkää	Suomen ilmailumuseo, Vantaa
Suomen arkkitehtuurimuseo, Helsinki	Suomen urheilumuseo, Helsinki
Suomen valokuvataiteen museo, Helsinki	Designmuseo, Helsinki
Västra Nylands Landskapsmuseum, Raasepori	Teatterimuseo, Helsinki
Tekniikan museo, Helsinki	Tuusulan museo, Tuusula
Vantaan kaupunginmuseo, Vantaa	Vihdin museo, Vihti
Fiskars museum-Fiskarsin museo, Raasepori	Ilmatorjuntamuseo, Tuusula
Suomen kellomuseo, Espoo	Suomen Lelumuseo Hevosenkä, Helsinki
Nurmijärven museot, Nurmijärvi	Helinä Rautavaaran museo, Espoo
Didrichsenin taidemuseo, Helsinki	EMMA-Espoon mod. taiteen museo, Espoo
Vantaan taidemuseo, Vantaa	
Teatterit:	
Espoon kaupunginteatteri, Espoo	Helsingin kaupunginteatteri, Helsinki
Kom-Teatteri, Helsinki	Nukketeatteri Sampo, Helsinki
Ryhmäteatteri, Helsinki	Unga Teatern, Espoo
Sv.teatern i Helsingfors, Helsinki	Tanssiteatteri Hurjaruuth, Helsinki
Tanssiteatteri Raatikko, Vantaa	Teatteri Hevosenkä, Espoo
Teatteri Jurkka, Helsinki	Viirus Teatteri, Helsinki
Q-teatteri, Helsinki	Zodiak, Helsinki
Teatteri Vantaa, Vantaa	Komediateatteri ARENA, Helsinki
Teatteri Rollo, Helsinki	Tero Saarinen Company, Helsinki
Tanssiteatteri Glims & Gloms, Espoo	
Orkesterit:	
Espoon kaupunginorkesteri	Helsingin kaupunginorkesteri
Uuden musiikin orkesteri, Helsinki	Kamariorkesteri Avanti, Helsinki
Lohjan kaupunginorkesteri	Vantaan viihdeorkesteri
Hyvinkään Orkesteri	Suomalainen Barokkiorkesteri, Helsinki
Riku Niemi Orchestra, Helsinki	

Uusimaa: Nuorisotyö ja -politiikka

Nuorisolain mukaan nuorisotyön ja politiikan tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvuja elinoloja. Toimialan tavoitteen toteutumisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus, yhdenvertaisuus ja kansainvälisyys, terveet elämän tavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.

Nuorisotyö on nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista. Nuorisopolitiikka on nuoren kasvun ja elinolojen parantamista.

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Aluehallintovirastot hoitavat niitä alueella.

	2014		2015		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Etsivä nuorisotyö						
— etsivä nuorisotyöntekijöitä	92	494	100	556	92	592
— nuoret, joihin etsivä yhteydessä ¹⁾	6 027	24 435	6 473	25 725	6 625	26 499
— tavoitetut nuoret ²⁾	3 551	16 740	4 124	18 155	4 040	18 550
— toimenpiteissä ³⁾	2 632	12 273	2 943	13 520	2 961	13 716
— myönnettyt valtionavustukset	2 298 000	12 559 130	2 248 800	13 091 886	2 236 300	12 512 254
Nuorten työpajatoiminta						
— työpajat	24	196	25	200	26	208
— henkilökunta (htv) ⁴⁾	272	1 873	280	1 850	280	1 827
— nuoret alle 29v.	2 560	14 200	2 755	14 733	2 760	14 867

Nuorisovaltuusto 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorisovaltuusto kuntien määrä	20	214
osuus Nuva / kaikki kunnat maakunnissa	76,9	71,1

Nuorisotyöntekijät 2016	Maakunta		Koko maa	
Nuorisotyöntekijöiden määrä ⁴⁾⁵⁾	664	100,0 %	2 154	100,0 %
sisältää				
Nuorisotoimenjohtaja	24	3,6 %	161	7,5 %
Nuorisosihteeri	37	5,5 %	160	7,4 %
Nuoriso-ohjaaja, vastaavat nimikkeet	553	83,2 %	1 635	75,9 %
Eriyisnuorisotyöntekijät	51	7,7 %	198	9,2 %

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorten tieto- ja neuvontapiste/keskus, määrä	8	168
Kunnassa verkkopalvelu, alueellinen tai paikallinen	6	39

Uusimaa: Liikunta

Liikuntapolitiittisin toimenpitein edistetään väestön liikuntaharrastusta, hyvinvointia, terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä elämänkaaren eri vaiheissa. Väestön tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia liikuntamahdollisuuksia lisätään vahvistamalla liikunnan asemaa kunnallisena peruspalveluna, parantamalla arkiliikunnan olosuhteita ja edistämällä poikkihallinnosta yhteistyötä liikuntapalvelujen järjestämisessä.

Valtion liikuntapaikkojen avustuspolitiikan tavoitteena on luoda edellytykset kansalaisten aktiiviselle ja säännölliselle liikunnalle. Liikuntapaikat rakennetaan liikuntalain mukaan laajoja käyttäjäryhmiä palveleviksi. Uimahallit, jää ja liikuntahallit, ulkokentät ja lähiliikuntapaikat ovat olennainen edellytys organisoidulle liikunnalle ja urheilulle. Suomessa on noin 35 000 liikuntapaikkaa, jotka ovat pääosin (n. 75 %) kuntien omistamia ja hoitamia.

Liikuntapaikat 2018	Maakunta	Koko maa
Jäähallit	47	232
Uimahallit, kylpylät, uima-altaat	75	303
Kentät ¹⁾	1 905	8 143
Liikuntahallit	64	333
Lähiliikuntapaikat	549	2 089
Muut liikuntapaikat ²⁾	4 551	26 478
Kaikki yhteensä	7 191	37 077

Uusimaa: Tutkimus- ja kehittämistoiminta, väestö

Maakunnan alueella toimivat sektoritutkimuslaitokset:

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira, Geologian tutkimuskeskus GTK, Ilmatieteenlaitos IL, Luonnonvarakeskus Luke, Maanmittauslaitos MML, Suomen ympäristökeskus SYKE, Säteilyturvakeskus STUK, Teknologian tutkimuskeskus VTT, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, Työterveyslaitos TTL, Ulkopoliittinen instituutti UPI, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT

Muut virastot: Kansallisarkisto, Suomen Akatemia, Kotimaisten kielten keskus Kotus (virallisissa listauksissa luetaan sektoritutkimuslaitoksiin)

T&K -TOIMINTA	2006		2011		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
T&k -henkilöstön tutkimustyövuodet / työllise	3,5	2,5	3,2	2,3	3,0	2,1
Yritysten osuus % t&k menoista	68,2	71,3	68,1	70,5	67,8	65,8
Julkisen sektorin osuus % t&k menoista	15,1	10,0	13,8	9,6	11,7	9,0
Korkeakoulujen osuus % t&k menoista	16,7	18,7	18,1	20,0	20,5	25,1
Maakunnan osuus % t&k menoista	42,5	100,0	43,3	100,0	48,9	100,0

VÄESTÖ	2012		2017		2022 ennuste		2027 ennuste	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Yhteensä	1 566 835	5 426 674	1 655 624	5 513 130	1 725 918	5 635 127	1 791 677	5 724 729
Ikäluokka 7-12 v.	16 978	58 252	18 893	61 658	19 041	61 331	18 902	59 810
Ikäluokka 13-15 v.	16 779	59 316	17 589	59 054	19 118	62 665	19 230	61 698
Ikäluokka 16-18 v.	18 137	64 498	17 409	59 497	18 506	61 434	19 795	64 125
Ikäluokka 19-21 v.	19 952	67 714	18 330	61 533	18 304	59 700	20 011	63 488
Alle 29 v.	547 529	1 820 970	565 376	1 798 021	564 531	1 784 703	571 762	1 775 642
Työkäinen 15-64 v.	1 065 110	3 517 089	1 095 449	3 443 388	1 119 541	3 417 736	1 148 367	3 417 247
Väestön muutos 2012-2017, 2017-2022 ja 2017-2027			5,7	1,6	4,2	2,2	8,2	3,8
Väestöllinen huoltosuhde ¹⁾	47,1	54,3	51,1	60,1	54,2	64,9	56,0	67,5
Taloudellinen huoltosuhde ²⁾	132,6	131,9	116,5	141,8				
Ulkomaan kansalaiset ³⁾	102 118	195 511	135 412	249 452				
Ulkomaan kansalaisten osuus, %	6,5	3,6	8,2	4,5				
Vieraskielisten osuus, % ³⁾	9,3	4,9	12,7	6,8				

Tutkinnon suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuoden kuluttua valmistumisesta asuinmaakunnan mukaan 2016

Tutkinnot	Tutkinnon suorittaneet yhteensä		Työlliset		Työttömät		Opiskelijat		Muut	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Koulutusaste yht.	46 316	142 072	33 620	94 131	3 969	18 069	5 340	19 937	3 387	9 935
%	32,6	100,0	72,6	66,3	8,6	12,7	11,5	14,0	7,3	7,0
Lukiokoulutus	9 691	27 991	4 882	12 224	471	2 020	2 848	10 503	1 490	3 244
%	34,6	100,0	50,4	43,7	4,9	7,2	29,4	37,5	15,4	11,6
Ammatillinen koulutus	16 227	63 493	11 814	41 516	2 336	12 258	938	4 920	1 139	4 799
%	25,6	100,0	72,8	65,4	14,4	19,3	5,8	7,7	7,0	7,6
AMK-tutkinto	7 655	22 356	6 586	18 518	534	2 104	247	854	288	880
%	34,2	100,0	86,0	82,8	7,0	9,4	3,2	3,8	3,8	3,9
Alempi kk-tutkinto	4 251	9 842	2 991	6 340	42	150	1 171	3 253	47	99
%	43,2	100,0	70,4	64,4	1,0	1,5	27,5	33,1	1,1	1,0
Ylempi AMK-tutkinto	808	2 287	760	2 159	33	82	6	19	9	27
%	35,3	100,0	94,1	94,4	4,1	3,6	0,7	0,8	1,1	1,2
Ylempi kk-tutkinto	6 908	14 484	5 954	12 041	489	1 325	122	370	343	748
%	47,7	100,0	86,2	83,1	7,1	9,1	1,8	2,6	5,0	5,2
Tohtorin tutkinto	776	1 613	633	1 327	64	130	8	18	71	138
%	48,1	100,0	81,6	82,3	8,2	8,1	1,0	1,1	9,1	8,6

Uusimaa: Tutkinnot

Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot 2016¹⁾

Koulutusala	Yo	Tutkinnot	Koulutusala	Amk	Tutkinnot
Kasvatusalat	HY	257	Kasvatusalat	METROPOLIA	57
Humanistiset ja taidealat	AYO	187	Humanistiset ja taidealat	DIAK	6
	HY	714		ARCADA	33
	TaiY	256		HAAGA-HELIA	38
Yhteiskunnalliset alat	AYO	26		HUMAK	62
	HY	453		METROPOLIA	265
	SHH	20	Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	ARCADA	83
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	AYO	417		HAAGA-HELIA	1 028
	HY	287		LAUREA	439
	SHH	181		METROPOLIA	249
Luonnontieteet	HY	352	Luonnontieteet	NOVIA	16
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	AYO	316	Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	ARCADA	14
	HY	80		HAAGA-HELIA	260
	SHH	1		LAUREA	123
Tekniikan alat	AYO	1 052		METROPOLIA	188
Maa- ja metsätalousalat	HY	298		NOVIA	8
Terveys- ja hyvinvointialat	HY	223	Tekniikan alat	ARCADA	45
	ÅA	1		METROPOLIA	924
<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>5 121</i>		NOVIA	39
			Maa- ja metsätalousalat	NOVIA	21
			Terveys- ja hyvinvointialat	ARCADA	163
				DIAK	320
				HUMAK	83
				LAUREA	699
				METROPOLIA	876
			Palvelualat	ARCADA	43
				HAAGA-HELIA	377
				LAUREA	233
			<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>6 692</i>

Ammatillisessa koulutuksessa suoritettut tutkinnot 2016

Koulutusala	Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus/tutkinto			Näyttötutkintoon valmistava koulutus/tutkinto			Kaikki yhteensä
	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppi-sopimus-koulutus	Yhteensä	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppi-sopimus-koulutus	Yhteensä	
<i>Tutkinnot yhteensä</i>	8 424	52	8 476	6 557	5 638	12 195	20 671
Kasvatusalat					4	4	4
Humanistiset ja taidealat	765	2	767	340	98	438	1 205
Yhteiskunnalliset alat				8	18	26	26
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	1 567	3	1 570	1 385	2 824	4 209	5 779
Luonnontieteet	13		13	33	1	34	47
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	548		548	119	28	147	695
Tekniikan alat	2 274	21	2 295	1 343	1 150	2 493	4 788
Maa- ja metsätalousalat	114		114	225	70	295	409
Terveys- ja hyvinvointialat	1 299	16	1 315	1 943	623	2 566	3 881
Palvelualat	1 844	10	1 854	1 161	822	1 983	3 837

Uusimaa: Alueella toimivien korkeakoulujen profiilit ja vahvuusalat (opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulun välisen sopimuksen mukaan)

AALTO-YLIOPISTO

Tehtävä ja profiili

Aalto-yliopiston kansallisena erityistehtävänä on korkeatasoisen tutkimuksen ja opetuksen avulla tukea Suomen menestymistä, rakentaa myönteisellä tavalla suomalaista yhteiskuntaa, sen taloutta, tekniikkaa, taidetta, taideteollisuutta sekä kansainvälisyyttä ja kilpailukykyä sekä edistää ihmiskunnan ja ympäristön hyvinvointia.

Aalto-yliopisto vahvistaa profiiliaan koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan avoimena kehittämissympäristönä, jonka toiminta luo edellytyksiä uudelle yritystoiminnalle, kansainvälisesti kilpailukykyiselle tutkimukselle ja opetukselle sekä konkreettiselle yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle. Kansainvälisesti suuntautunut tutkimuspainotteinen yliopisto yhdistää tieteen, tekniikan, taiteen ja talouden parasta osaamista monialaisiksi innovatiivisiksi kokonaisuuksiksi tiiviissä yhteistyössä ympärilleen kehittyneen yrittäjyys ja innovaatioekosysteemin kanssa. Yliopisto vastaa merkittävässä määrin teknillistieteellisen ja taideteollisen alan korkeimmasta opetuksesta ja tutkimuksesta.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Aalto-yliopiston tutkimuksen profiili rakentuu seitsemästä tutkimuksen avainalueesta 1) ICT ja digitalisaatio, 2) materiaalit ja luonnonvarojen kestävä käyttö, 3) taiteen ja designin tiedonmuodostus, 4) liiketoiminta muuttuvassa kansainvälisessä ympäristössä, 5) ihmisläheinen rakennettu ympäristö, 6) edelläkäyvät energiaratkaisut ja 7) terveys ja hyvinvointi.

Yliopiston tutkimuksen avainalueiden sisällä nousevia aloja ovat monialaista lähestymistapaa edellyttävät maailmanlaajuiset haasteet, joissa keskeisiä painotuksia ovat puhdas teknologia ja biotalous sekä arktinen meriteknikka.

HELSINGIN YLIOPISTO

Tehtävä ja profiili

Helsingin yliopisto profiloituu korkeatasoisena, kansainvälisesti tunnustettuna, monitieteisenä tiedeyliopistona. Yliopistolla on merkittävä kansallinen vastuu globaalien ongelmien ratkaisujen etsimisessä ja yhteiskunnan kehityksen edellyttämän korkeakoulutetun työvoiman saatavuuden turvaamisessa.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Helsingin yliopisto on määritellyt keskeisiksi vahvuusaloikseen kolme strategista tutkimusalueita: Life Science, Human Mind in Changing World ja Matter and Materials.

SVENSKA HANDELSHÖGSKOLAN

Uppgift och profil

Svenska handelshögskolan skapar ny kunskap och kunnande på det ekonomiskmerkantila utbildningsområdet och höjer nivån på det ekonomiska kunnandet såväl inom näringslivet som i samhället i stort. Hanken bär det riksomfattande ansvaret för den svenskspråkiga ekonomiskmerkantila universitetsutbildningen. Hanken är en internationellt ackrediterad handelshögskola.

Styrkeområden och nya, växande utbildnings- och vetenskapsområden

Svenska handelshögskolan har följande styrkeområden: 1) finansiell ekonomi, 2) företagsledning och organisation, 3) marknadsföring och 4) nationalekonomi.

Hanken har definierat tre nya växande utbildnings- och vetenskapsområden. Dessa områden är immaterialrätt, socialt ansvar och humanitär logistik.

TAIDEYLIOPISTO

Tehtävä ja profiili

Taideyliopisto antaa taiteen ylintä opetusta, harjoittaa taiteellista toimintaa sekä tutkimusta. Yliopisto kouluttaa korkeatasoisia taiteilijoita, opettajia ja tutkijoita ja tukee toiminnallaan taiteellisen ja luovan työn edellytyksiä. Taideyliopisto vaalii taiteen ja tutkimuksen vapautta ja perinteitä sekä haastaa olemassa olevaa ajattelua, toimintatapoja ja instituutioita. Yliopisto edistää toiminnallaan suomalaisen kulttuurin, yhteiskunnan ja elinkeinoelämän monipuolistumista ja uudistumista.

Taideyliopisto on vuonna 2020 taidealojen koulutuksen ja tutkimuksen kansainvälinen suunnannäyttäjä. Taideyliopisto erottuu kansainvälisesti laajalla taidealojen koulutustarjonnalla sekä siihen kiinteästi kytkeytyvillä tohtorikoulutuksella ja tutkimuksella.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Taideyliopisto on määritellyt tutkimuksen vahvuusaloikseen taiteellisen tutkimuksen, taidekasvatuksen ja musiikin historian.

Taiteen koulutuksessa nousevia teemoja ovat taiteen moninaistuvat esityskäytännöt, uudistuva suhde tilaan ja tilallisuuteen sekä kaikkia taidealoja koskeva kulttuurien kohtaaminen ja monimuotoisuus.

DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Diakin tehtävänä on kouluttaa kirkon ja yhteiskunnan palvelukseen osaavia ammattilaisia ja asiantuntijoita sekä osallistua koulutusalojensa alueelliseen, valtakunnalliseen ja kansainväliseen kehittämiseen. Diak toimii aktiivisesti sosiaalisen eheyden ja väestön terveyden edistämiseksi sekä sivistysperustan vahvistamiseksi. Ammattikorkeakoulun päämääränä on tuottaa kestävää hyvinvointia yhteisöissä ja palvelujärjestelmissä koko Suomessa, Euroopassa ja maailmanlaajuisesti.

Diak profiloituu eettisesti vastuullisena, osallisuutta ja hyvinvointia vahvistavana ammattikorkeakouluna.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Diakin määrittelemät vahvuusalat ovat kestävä hyvinvointi ja terveys ja erityisesti palvelujärjestelmien kehittäminen, maahanmuutto ja monikulttuurisuus, osallisuus ja toivo kirkossa ja yhteiskunnassa, tulkkaus- ja kommunikaatio. Diak hyödyntää kansainvälistä yhteistyöverkostoaan kestävään hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi kehittyvissä maissa sekä globaalisti kriisi ja poikkeusolosuhteissa.

HAAGA-HELIA AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Haaga-Helia on opiskelijoiden, yritysten ja työyhteisöjen osaamista ja menestystä palveleva, vahvasti kansainvälistyvä ammattikorkeakoulu.

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu profiloituu myynnin, palvelun ja yrittäjyyden korkeakouluna.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Ammattikorkeakoulun määrittelemät vahvuusalat ovat digitalisaation myötä muuttuvat palvelu, myynti ja yrittäjyys

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Humanistinen ammattikorkeakoulu on yhteiskunnallinen ja kansainvälistyvä korkeakoulu, joka kehittää reilua ja yhteisöllistä Suomea.

Humanistinen ammattikorkeakoulu on humanistisen ja kasvatustieteen sekä kulttuurituotannon vahva asiantuntija ja kouluttaja, jonka tehtävänä on järjestö ja nuorisotyön, työyhteisöjen kehittämisen, kulttuurituotannon ja luovan toimialan yrittäjyyden, viittomakielentulkkauksen ja kommunikaatio-osaamisen valtakunnallinen kehittäminen. Humak korostaa tehtävässään kansalaisten tarpeista lähtevää innovaatiotoimintaa ja yhteisöjen kehittämistä.

Humanistinen ammattikorkeakoulu profiloituu kumppanuudella kehittäjänä sekä sosiaalisten ja kulttuuristen innovaatioiden edistäjänä.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Humanistisen ammattikorkeakoulun määrittelemät vahvuusalat ovat nuorisotyö ja yhteisöllisyys, järjestötyö, työyhteisöt ja kotouttaminen, viittomakielentulkkaus ja kielellinen saavutettavuus, kulttuurin välittäjätoiminta sekä kommunikaatioasiantuntijuus.

LAUREAAMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Laurea-ammattikorkeakoulu on metropolialueen hyvinvoinnin ja kilpailukyvyn kansainvälinen kehittäjä. Laurea tukee vientiliiketoimintaa ja pk-kasvuyrityksiä sekä edistää uusien yritysten syntymistä.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Ammattikorkeakoulun määrittelemät vahvuusalat ovat terveys ja yhteiskunnallinen eheys, palveluliiketoiminta sekä yhtenäinen turvallisuus. Uudet nousevat alat ovat palvelumuotoilu ja Lean-menetelmä tuottavuuden kehittäjänä, uudet teknologiat ja robotiikka erityisesti sosiaali- ja terveysalalla sekä sisäinen turvallisuus avoimessa yhteiskunnassa.

METROPOLIA AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Metropolia on kansainvälisesti verkostoitunut korkeakoulu, joka kouluttaa työelämään osaajia, tuottaa uusia innovaatioita yhteiskunnallisiin ja elinkeinoelämän tarpeisiin ja vahvistaa metropolialueen elinvoimaisuutta. Metropolia tuottaa osaamistaan liiketoiminnaksi ja tarjoaa ratkaisuja muuttuvan elinkeinoelämän tarpeisiin.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Ammattikorkeakoulun määrittelemät vahvuusalat ovat cleantech ja biotalous, hyvinvointi ja kuntoutus, luova talous ja kaupunkikulttuuri, terveellinen rakentaminen sekä älykäs teknologia.

YRKESHÖGSKOLAN ARCADA

Uppgift och profil

Arcada är en svenskspråkig högskola för ett tvåspråkigt Finland som ger behovsorienterad professionsutbildning och som bedriver tillämpad forskning.

Styrkeområden och nya, växande områden

Hållbar utveckling, tvärvetenskaplighet och principen om öppen innovation utgör innehållsmässigt Arcadas styrkeområden. Nya växande områden är Big Data, hälsoteknologi och tjänstedesign.

YRKESHÖGSKOLAN NOVIA

Uppgift och profil

Novia har en särskild uppgift att inom utbildning och forsknings och utvecklingsverksamhet tillgodose den svensk och tvåspråkiga kustregionens arbetskrafts och utvecklingsbehov. Novia är en svenskspråkig yrkeshögskola med god förankring i regionerna Österbotten och sydvästra Finland. Novia deltar i utvecklingen av regionernas närings och arbetsliv och har ett aktivt samarbete i Norden och internationellt, speciellt inom sina fokusområden.

Styrkeområden och nya, växande områden

Högskolans styrkeområden är hållbar energiteknik, bioekonomi, hälsa och välfärd , fartygssimulation samt kultur och entreprenörskap.

Uusimaa: Alueen kehitysnäkymät

Alueen kehitysnäkymien kuvaus on suora lainaus TEM:n ja ELY-keskusten julkaisusta Alueelliset kehitysnäkymät Kevät 2018, Työ ja elinkeinoministeriön julkaisu 11/2018. Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2018 katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja ELY-keskusalueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu maaliskuun 2018 aikana.

UUDENMAAN ELYKESKUS

Uudellamaalla asui vuoden 2017 lopussa 1 657 644 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 19 351 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömiä työnhakijoita oli 80 754 ja työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta 9,6 %.

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Uusimaa on pääkaupunkiseutuna sekä yritys- ja valtionhallinnon keskittymänä aluetaloudellisesti erinomaisessa asemassa. Uudenmaan elinkeinoelämä on monipuolista ja alueen keskimääräinen koulutustaso on korkea. Euroopan komission alueellisen kilpailukyvyyn indeksin mukaan Uudenmaan vahvuuksia ovat eurooppalaisessakin mittakaavassa väestön hyvinvointi, korkeakoulutettujen määrä ja korkeakoulutuksen taso, teknologian ja nopeiden datayhteyksien saatavuus ja nopea käyttöönotto sekä alueen elinkeinorakenteen, koulutuksen ja työvoiman innovaatiotaso. Suomen mittakaavassa Uudenmaan vahvuutena ovat elinkeinorakenteen monipuolisuus ja osaamisintensiivisten palveluiden verrattain suuri osuus. Uudenmaan bruttokansantuote per asukas on noin kolmanneksen koko maan lukemaa korkeampi.

Uudenmaan lähitulevaisuuden kehitys vaikuttaa erittäin lupaavalta. Uudenmaan talous lähti voimakkaaseen kasvuun vuoden 2016 puolivälistä alkaen esimerkiksi toimialojen kokonaisliikevaihdon perusteella, jonka jälkeen kasvu on ollut ripeää ja jatkuvaa. Kaikkien toimialojen kausi ja satunnaisesta vaihtelusta puhdistettua trendisarjaa tarkasteltaessa liikevaihto oli vuoden 2017 kolmannella vuosineljänneksellä kasvanut 7,5 % edellisvuoden samaan ajanjaksoon verrattuna ja 10,6 % vuoteen 2015 verrattuna.

Myös työllisten määrä on Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan lisääntynyt, joskin liikevaihtoa hieman maltillisemmalla vauhdilla. Uudellamaalla oli työllisiä vuoden 2017 neljännellä vuosineljänneksellä 811 500 henkilöä, eli 3,4 % enemmän edellisen vuoden samaan ajanjaksoon verrattuna. Työllisten määrän kasvu vaikuttaa kiihtyneen vuoden loppua kohden, mikä on positiivinen merkki tulevan kehityksen kannalta.

Uudenmaan lähitulevaisuuden haasteet liittyvätkin sen varmistamiseen, että tapahtunut myönteinen kehitys jatkuu myös tulevaisuudessa, sekä siihen, että vallitsevaa hyvää suhdannetta päästäisiin hyödyntämään täysimääräisesti. Haasteista huolimatta näköpiirissä ei ole syytä, miksi talouden ja työllisyyden kasvu Uudellamaalla ei jatkuisi myös vuonna 2018. Ongelmien ratkominen vaikuttaa kuitenkin siihen, kuinka suurta kasvua Uudellamaalla nähdään jatkossa. Muun muassa teknologiateollisuudessa ja rakentamisessa tuotantokapasiteetti on monella yrityksellä jo lähes täyskäytössä, jolloin merkittävä lisäkasvu edellyttäisi investointien tekemistä. Vaikka esimerkiksi teknologiateollisuudessa Uudenmaan yrityksiä tilauskannassa tapahtui selvä tasonnosto ylöspäin vuoden alussa, ei kehitys ole realisoitunut vielä toivotulla tavalla uusiksi investoinneiksi. Tämä voi heikentää kasvua varsinkin lähikuukausien aikana, sillä uusien investointien realisoituminen liikevaihtona ja rekrytointina kestää aikansa.

Osaavan työvoiman saatavuus muodostaa toisen selvän haasteen. Työvoimasta ilmoitetaan olevan pulaa korkeasti koulutettujen lisäksi myös suorittavassa portaan työntekijöiden osalta. Tilastokeskuksen toteuttaman työnantajahaastattelun mukaan rekrytointiongelmia kokeneiden toimipaikkojen osuus on noussut Uudellamaalla vuoden 2017 aikana, ja vuoden lopulla yhteensä 43 % Uudenmaan toimipaikoista ilmoitti kokeneensa rekrytointiongelmia edeltävän 12 kuukauden aikana.

Yleisemmällä tasolla Uudenmaan heikkoudet ovat Euroopan komission alueellisen kilpailukyvyyn indeksin mukaan yhtenevät muun Suomen kanssa. Työmarkkinoiden toimivuus ja tehokkuus ovat eurooppalaista keskiarvoa heikompaa Suomessa ja Uudellamaalla. Suomen väestönmäärästä johtuen potentiaalisen markkina-alueen koko on eurooppalaisella mittakaavalla myös pieni. Sote- ja maakuntauudistukset sekä pääkaupunkiseudun erillisratkaisu asettavat haasteita ja luovat epävarmuutta esimerkiksi määrärahojen kohdentumisen ja ympäryskuntien roolin suhteen.

Työpaikkojen toimialarakenne on Uudellamaalla alueellisesti eriytynyt. Pääkaupunkiseutu on monien suurkaupunkien tapaan vahvasti erikoistunut etenkin informaatio- ja viestintäalaa, hallinnon tukipalveluihin sekä vähittäis- ja tukkukauppaan. Itäinen ja läntinen Uusimaa ovat sen sijaan vahvoja teollisuusalueita. Itä-Uusimaa on öljynjalostuksen myötä Suomen kemianteollisuuden keskittymä. Läntisen Uudenmaan vahvuuksia ovat kemianteollisuus, logistiikka ja lisääntyvässä määrin myös matkailu. Kone- ja metalliteollisuus, logistiikka sekä tukkukauppa sekä rakentaminen ovat merkittäviä toimialoja KUUMA-seudulla (Hyvinkää, Järvenpää, Kirkkonummi, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo, Tuusula ja Vihti). Maa- ja metsätalous on keskittynyt Itäiselle ja läntiselle Uudellemaalle, joskin elinkeinon aluetaloudellinen merkitys on näilläkin alueilla laskussa. Mikro- ja pk-yritysten merkitys elinkeinoelämässä ja työllistäjänä korostuu erityisesti kehyskunnissa.

Uudellamaalla on kansallisesti vertailtuna suuri potentiaali yritysten sijoittumisessa alueelle, sillä yritysten arvostamista seikoista liikenneyhteydet, markkinoiden läheisyys ja kasvukeskukset ovat tekijöitä, joissa yritysten vaatimuksiin pystytään vastaamaan jo nyt suurelta osin. Alueella on lukuisia yrityskeskittymiä, joissa synergiaedut ovat kansainväliselläkin mittakaavalla korkealla tasolla. Merkittävimmät kasvualat tulevat Uudellamaalla tulevaisuudessakin todennäköisesti olemaan liike-elämän palvelut, matkailu ja ravintola-ala, rakentaminen, terveydenhuolto ja sosiaalipalvelut sekä terveysteknologia. Business Finlandin mukaan Suomeen tehdyt ulkomaiset sijoitukset jatkavat kasvuaan, mikä on positiivista erityisesti Uudellemaalle. Konsulttiyhtiö EY:n Nordic Attractiveness raportin mukaan vuonna 2016 Suomeen tehdyistä suorista investoinneista kaksi kolmasosaa kohdistui Uudenmaan alueelle.

Yksi Uudenmaan keskeisistä vahvuuksista on väestön suuri määrä ja väestönkasvu. Helsingin seutu on yksi Euroopan nopeimmin kasvavista kaupunkiseuduista, ja jo nyt joka kolmannes suomalainen on uusmaalainen. Maakunnan väestönkasvu on pysynyt jo vuosikaudet hieman yli prosentin vuositahdissa, ja alueen väkiluku on kasvanut 25 vuodessa noin 380 000 asukkaalla. On varsin todennäköistä, että jatkossakin maan sisäinen muuttoliike, ulkomaiset suorat rekrytoinnit sekä maahanmuutto kohdentuvat voimakkaasti juuri Uudellemaalle. Väestöennusteen mukaan Uudenmaan väestömäärä tulee ylittämään 1 700 000 ihmisen rajapyykin vuonna 2021, 1 800 000 ihmisen rajan vuonna 2028 ja 1 900 000 ihmisen rajan vuonna 2039. Alueella asuvan väestön ikärakenne on varsin suotuista verrattuna muuhun Suomeen: väestö vanhenee Uudellamaalla, mutta huomattavasti hitaammin kuin muualla Suomessa.

Uudenmaan väestönkasvu on keskittynyt pitkälti Helsingin seutukuntaan, ja seutukunnan sisällä erityisesti pääkaupunkiseudulle. Noin 70 prosenttia maakunnan väestöstä asuu jo nyt pääkaupunkiseudulla, ja väestöennusteen mukaisen väkiluvun kasvun oletetaan suuntautuvan jatkossakin lähes yksinomaan Helsingin seutukunnan alueelle. Haasteena väestönlisäyksessä, ja sitä kautta työvoiman saatavuuden parantamisessa, on jo pidempään ollut uusien asuntojen rakentaminen ja erityisesti asumisen kalleus pääkaupunkiseudulla verrattuna muuhun Suomeen. Asuntorakentamisen kasvun myötä asuntopulaan on tartuttu, mutta ongelmaa ei ole missään nimessä ratkaistu tulevan kasvun osalta. Väestönlisäyksestä merkittävä osa on ulkomaalaista, sillä esimerkiksi vuonna 2016 Uudenmaan uusista asukkaista yli kolme neljänestä oli vieraskielisiä. Maahanmuuttajien työllisyysasteen merkittävä nostaminen nykyisestä tulee olemaan jatkossa tärkeä tekijä työllisyyden ja talouden kehityksessä.

Kansallisesti vertailtuna Uudenmaan liikenneyhteydet ovat korkealla tasolla, joskin on huomioitava myös alueelliset erot Uudenmaan sisällä. Keskeisellä sijainnilla oleva Helsinki-Vantaan lentoasema palvelee aluetta kattavasti ja alueen satamista on keskimäärin hyvät yhteydet valtakunnalliseen tie ja raideverkkoon. Liikenneinvestoinneista Länsimetron valmistuminen loppuvuonna oli merkittävä tekijä joukkoliikenteessä, ja tulevaisuudessa RaideJokeri ja Länsimetron jatke tuovat yhä suuremman alueen raideliikenteen pariin. Pääradan parantaminen välillä Pasila-Riihimäki parantaa rataosan välitys ja häiriösietokykyä. Toisaalta, ympäryskuntien joukkoliikenneyhteydet ovat lähiaikoina heikentyneet erityisesti ympäryskuntien sisäisten ja keskinäisten joukkoliikenneyhteyksien osalta. Kehityksellä on ollut negatiivisia vaikutuksia alueiden yleiseen elinvoimaisuuteen ja muun muassa työvoiman saatavuuteen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Vuonna 2017 liikevaihdon kasvu oli voimakasta kaikilla päätoimialoilla (teollisuus, rakentaminen, tukku ja vähittäiskauppa sekä muut palvelut), joissa kaikissa kausi ja satunnaisesta vaihtelusta puhdistettu liikevaihdon trendisarja kasvoi vuodentakaisesta yli 5 prosentin vauhtia vuoden jokaisella vuosineljänneksellä. Voimakkainta kehitys oli teollisuudessa ja rakentamisessa, joissa suurin kasvu ajoittui alkuvuoteen, vauhdin tasaantuessa vuoden loppua kohti. Palvelualoilla liikevaihdon kasvu on jatkunut tasaisena vuodesta 2010 alkaen ja kasvua on nähty etenkin liike-elämän palveluissa, rahoituksessa, matkailu ja ravintolapalveluissa sekä kotitalouksien palveluissa. Myös Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) tammikuussa 2018 julkaisemassa suhdannebarometrissä sekä teollisuuden ja rakentamisen että palvelualan yritysten näkemykset suhdannetilanteestaan olivat selvästi normaalitasoa parempia. Barometrin mukaan yritykset arvioivat tuotantonsa ja myyntinsä määriä yleisesti edellistä vuotta suurempina.

Yritykset uskovat kasvun jatkuvan myös tulevaisuudessa. Kevään 2018 Pk-yritysbarometrissä 48 % Uudenmaan yrityksistä arvioi yrityksensä suhdannenäkymän parantuvan seuraavan vuoden aikana ja vain 7 % yrityksistä uskoi suhdannenäkymän huonontuvan. Yritysten näkemykset ovat hyvin samankaltaiset kuin syksyn 2017 barometrissä. Hieman yli puolet yrityksistä arvioi yrityksensä liikevaihdon ja tilauskannan olevan suurempi seuraavan vuoden kuluttua, ja 44 % arvioi yrityksensä kannattavuuden parantuvan seuraavan vuoden aikana, huolimatta siitä, että materiaalien hintojen ja palkkakustannuksien henkilöä kohden oletetaan myös nousevan. EK:n suhdannebarometrin mukaan yritysten suhdannenäkymät ovat edelleen positiiviset, vaikka erityisesti teollisuuden ja rakentamisen yritysten osalta yritysten luottamus tulevaisuuden näkymiinsä on edellistä vuotta varovaisempaa. Barometrin mukaan tuotantokapeikkoja aiheuttavat tällä hetkellä eniten ammattityövoiman puute ja riittämätön kysyntä yritysten tarjoamista palveluista ja tuotteista.

Huomionarvoista on, että vaikka yritysten tilanne sekä suhdannenäkymät ovat parantuneet selvästi viimeisen kahden vuoden aikana, yritysten arviot tulevaisuuden investoinneistaan eivät ole juuri nousseet. Pk-yritysbarometrissa 25 % yrityksistä arvioi investointiensä arvon olevan suurempi seuraavan vuoden kuluttua. Osuus on noussut vain muutamalla prosenttiyksiköllä kahden vuoden takaisesta barometrasta. Kasvuhakuisten yritysten osuus Uudellamaalla on noussut hieman syksyn 2017 barometrasta, kun 50 prosenttia pk-yrityksistä ilmoittaa olevansa joko voimakkaasti kasvuhakuisia tai pyrkivänsä kasvamaan mahdollisuuksien mukaan. Syksyllä osuus oli 41 %. Yritykset näyttävät hakevan kasvua muuta kautta kuin suorilla investoinneilla, mutta tulevan talouskasvun kannalta olisi tärkeää, että yritykset pystyisivät myös investoimaan toimintaansa nykyistä enemmän.

Uudenmaan tutkimus- ja kehittämistoiminnan (t&k) menot ovat kansainvälisesti tarkasteltuna korkealla tasolla, mutta viime vuosien huolestuttava trendi on kuitenkin ollut t&k-menojen lasku. Vuonna 2016 Uudenmaan t&k-menot olivat 2 897 miljoonaa euroa, 27 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuonna 2015 ja 205 miljoonaa euroa vähemmän kuin 2011, jolloin t&k-panostukset olivat suurimmillaan. Eurostatin tilastojen mukaan vuonna 2015 Uudenmaan alueen t&k-menot asukasta kohden olivat EU:n 276:sta alueesta 17. korkeimmat. Uudenmaan sijoitus on laskenut tasaisesti 2010luvulla, ja vielä vuonna 2011 Uudenmaan t&k-menot asukasta kohden olivat Euroopan alueista yhdeksänneksi suurimmat. Elinkeinorakenteen uudistumisen sekä kilpailukyvyyn ylläpitämisen ja parantamisen kannalta on huolestuttavaa, että Uudenmaan keskeisistä verrokkialueista esimerkiksi Tukholman, Oslon ja Kööpenhaminan alueilla t&k-menot ovat joko nousseet tai vähintään pysyneet aiemmalla tasollaan, samalla kun kehitys Uudellamaalla on ollut negatiivista.

Tulevan kehityksen kannalta t&k-panostuksien lisääminen on tärkeää, ja yritysten toimintaa ja niiden toimintaympäristöä tulisi kehittää tutkimuksen ja kehittämiseen kannustavaksi. Käännös on mahdollisesti jo tapahtunut, sillä yritykset ovat näyttäneet lisäävän panostuksiaan t&k -toimintaan viime vuonna, ja trendin uskotaan jatkuvan kuluvana vuonna. Viimeisen vuoden aikana pääkaupunkiseudulle on perustettu myös uusia innovaatio ja tutkimuskeskuksia. Myös valtion tutkimus- ja kehittämistoimintaan kohdistuvat määrärahat kasvavat vuonna 2018, jolla on vaikutusta myös Uudellamaalla, sillä 64 prosenttia julkisen sektorin ja 40 prosenttia korkeakoulujen t&k-toiminnasta kohdistuu Uudellemaalle.

Vuonna 2016 Uudenmaan yrityskanta oli noin 125 000, mikä vastaa kolmasosaa koko maan yrityskannasta. Noin puolet Suomen kaikista kasvuyrityksistä sijaitsi vuonna 2015 Uudellamaalla. Uudenmaan yrityskanta on noussut tasaisesti viimeiset vuodet ja aloittaneiden yritysten lukumäärä lisääntyi Uudellamaalla edelleen vuoden 2017 aikana. Uudenmaan yritysneuvojen mukaan yritysneuvonnassa asioivien aloittavien yritysten yritysideaat ja liiketoimintasuunnitelmat ovat olleet aiempia vuosia kehittyneempiä ja yritysten onnistumismahdollisuuksia arvioidaan siten paremmiksi kuin aiempina vuosina. Muutos voi kertoa parantuneista mahdollisuuksista työllistyä palkansaajana, kun itsensä työllistäminen ei ole enää välttämätöntä. Aloittavien yritysten tuki monipuolistui vuoden alusta, kun yritystoiminnan aloittaminen mahdollistettiin työttömyysetuudella neljän kuukauden ajaksi. Tukea saaneiden aloittavien yritysten lukumäärä onkin kasvanut alkuvuonna, sillä starttirahapäätösten lukumäärä ei ole laskenut.

Uudenmaan merkittävimmät teollisuudenalat ovat kone ja metalliteollisuus, elektroniikka ja sähköteollisuus sekä kemianteollisuus. Helsingissä toimii lisäksi merkittävä terveysteknologian keskittymä. Teollisuudessa liikevaihto laski useamman vuoden ajan ennen vuoden 2016 toisesta vuosineljänneksestä lähtien alkanutta nousua. Viime vuoden alkupuolella teollisuuden liikevaihdossa nähtiin kaksinumeroisia kasvulukuja, mutta vauhti tasaantui hieman loppuvuodesta, ja vuoden kolmannella vuosineljänneksellä kasvua oli hieman yli 5 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Huolimatta edellisen kahden vuoden kehityksestä, on teollisuuden kausi ja suhdannetasoitettu liikevaihto edelleen yli 17 % alemmalla tasolla kuin huippuvuonna 2008. Kun samaan aikaan EK:n tammikuun 2018 suhdannebarometriin vastanneista Uudenmaan teollisuuden ja rakentamisen yrityksistä 85 prosenttia ilmoitti tuotantokapasiteettinsa olevan kokonaan käytössä, on todennäköistä, että kokonaistuotantokapasiteetti Uudellamaalla on vähentynyt.

Teknolוגiateollisuuden merkitys Uudenmaan elinkeinoelämässä on erittäin merkittävä, sillä alan osuus alueen koko viennistä on noin puolet ja tutkimus- ja kehittämistoimien investoinneista noin kaksi kolmasosaa. Teknolוגiateollisuus ry:n mukaan Uudenmaan yritysten tilauskannat ovat kehittyneet suotuisasti, joskin suurin kasvu nähtiin jo viime vuoden alussa, eikä tilauksien määrä ole lisääntynyt enää samassa määrin sen jälkeen. Tulevan kasvun osalta merkittäviä tekijöitä ovat jo edellä mainitut työvoiman saanti sekä tuotantokapasiteetin lisääminen. Potentiaali jopa merkittävään lisäkasvuun on olemassa, mutta sen toteutuminen on epävarmaa ja kuluvan vuoden kehityksen ennakoiminen on vaikeaa. Kemianteollisuudessa ei tapahtunut taantuman aikana muilla teollisuudenaloilla nähtyä laskua, ja alalla on tehty jo viime vuosien aikana investointeja Uudellamaalla. Merkittäviä lisäinvestointeja on tällä hetkellä käynnissä esimerkiksi Kilpilahden alueella ja Hangossa. Poikkeuksen yleiselle trendille tekevät myös suunnittelu ja konsultointiala sekä tietotekniikka-alat, joilla jo useamman vuoden jatkuneen kasvun oletetaan jatkuvan vakaana.

Rakentaminen on kasvanut viimeiset vuoden enemmän kuin mikään muu toimiala ja alan liikevaihdon kausi ja suhdannetasoitettu suhdanneluku on selvästi korkeimmalla tasollaan koskaan. Uudenmaan kehityskuva on edelleen hyvin myönteinen koko Uudellamaalla, ja vaikka merkittävää lisäkasvua ei liene enää odotettavissa,

pysyy rakentamisen suhdanne korkealla tasolla. Asuntorakentaminen ylitti ennusteet myös vuonna 2017, ja alan tietojen mukaan talonrakentamisen kapasiteetti on pääkaupunkiseudulla lähes kokonaan käytössä.

Pääkaupunkiseudulla tapahtuva rakentaminen on vaikuttanut myös kehyskuntiin voimakkaasti, sillä se on vetänyt muualta Uudeltamaalta sekä yrityksiä että työntekijöitä Helsingin seudulle. Tällä hetkellä käynnissä olevista suurimmista hankkeista ainakin Triplakeskus, Länsimetron jatke, lentoaseman laajennus, Olympiastadionin peruskorjaus ja Meilahden sairaala-alueen rakennushankkeet jatkuvat vähintään vuodelle 2019 asti.

HSY:n tietojen mukaan pääkaupunkiseudun kaavavarantoluvut ovat kasvaneet edelleen. Pidemmällä tähtäimellä Helsingin yleiskaavan ja erityisesti kaupunkibulevardien toteuttamiseen liittyvät ongelmat voivat kuitenkin muodostua ongelmaksi, varsinkin jos ne todetaan laittomiksi myös korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Korjausrakentamisesta on muodostunut erityisesti ympäryskunnissa yhä merkittävämpää, ja kysynnän oletetaan kasvavan jatkossa entisestään. Tulevaisuudessa kasvava ala on myös kasvukeskuksissa tapahtuva purkava lisärakentaminen.

Yksityisten palvelualueiden yritysten liikevaihto on noussut yhtäjaksoisesti vuodesta 2010 alkaen, ja alalla odotetaan kasvun jatkuvan nopeana myös kuluvana vuonna. Kasvun esteenä palvelualoilla on nostettu erityisesti työvoiman saatavuus, ja alan kommenttien mukaan työllisten lukumäärän lisääntyminen Uudellamaalla ei ole kiinni kysynnästä vaan työvoiman saatavuudesta. Suurimmat kasvuodotukset palveluiden alatoimialoista on liike-elämän palveluissa, jota vauhdittaa yleinen talouskasvu, sekä henkilöstöpalveluissa ja henkilöstövuokrauksessa, jonka merkitys korostuu työvoiman kysynnän kasvun myötä.

Tietojenkäsittelypalveluissa ohjelmistopuolen nousu on jatkunut vahvana peliteollisuuden vetämänä.

Logistiikka-alalla tavaraliikenteen määrä on lisääntynyt erityisesti satamissa, ja esimerkiksi Helsingin sataman ulkomainen tavaraliikenne kasvoi viime vuonna 14 % edellisestä vuodesta. Hangon sataman tavaraliikenteen määrä nousi uuteen ennätykseensä kolmantena vuotena peräkkäin. Maaliikenteessä Keski-Uudellamaalla oleva logistiikkakeskittymä laajentuu tulevaisuudessa entisestään nyt rakenteilla ja suunnitteilla olevien logistiikkakeskusten myötä. Lidlin Järvenpään rakentama uusi keskusvarasto valmistuu loppuvuonna 2018 ja jo osittain jo käyttöön otettu S-ryhmän logistiikkakeskus Sipoon Bastukärrissa on täydessä käytössä myös loppuvuonna 2018. Pakettikuljetusten määrät ovat olleet kasvussa, osittain verkkokaupan kasvun myötä. Ympäryskunnissa linja-autoyhteyksien heikentyminen on vaikuttanut heikentävästi myös posti ja pakettikuljetusten toimituksiin.

Tulevaisuudessa kasvua on odotettavissa lisäksi viihde ja virkistyspalveluissa sekä muissa palveluissa, joissa erityisesti kotitalouksien ja yksityisten kuluttajien ostamat palvelut lisääntyvät. Trendiä vahvistavat valmistuvat kauppakeskukset, joissa merkittävä osa tilasta on palveluyritysten käytössä. Viime vuosina erityisesti liikuntapalveluiden kysyntä on noussut. Sosiaali- ja terveystieteiden osalta viimeisten vuosien aikana tapahtuneet yritysostot ja yrityskentän uudelleenjärjestymisen jatkunevat joka tapauksessa tänäkin vuonna. Sosiaali- ja terveystieteiden merkitys ja suhteellinen osuus tuotannosta tulee jatkossa lisääntymään erityisesti ympäryskunnissa väestörakenteen muuttuessa. Rahoitus ja vakuutusalaalla Nordean pääkonttorin siirron välittömät ja välilliset vaikutukset ovat vielä epäselviä.

Matkailualan toimijoilla on selvästi vahvat odotukset matkailualan kasvulle sekä tämän että seuraavien vuosien osalta. Pääkaupunkiseudulla on käynnissä tai suunnitteilla yhteensä noin 15 hotellin rakentaminen tai laajentaminen, ja lisäksi Finnair ja Finavia investoivat jatkuvasti kasvua varten. Vuosi 2017 oli Uudellamaalla ennätysvuosi yöpymisten suhteen. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan Uudellamaalla oli viime vuonna 6 078 000 yöpymistä majoitusliikkeissä, joka merkitsi 10,3 % nousua edellisvuodesta. Viime vuosien aikana ulkomaalaisten yöpymiset ovat kasvaneet jatkuvasti kotimaisia yöpymisiä enemmän, ja ulkomaisten yöpymisten määrä oli viime vuonna enää 10 prosenttia kotimaisia yöpymisiä pienempi. Ulkomaisista yöpymisistä 44 prosenttia kirjattiin Uudellamaalla, ja erityisesti Venäjän ja Kiinan kansalaisten yöpymisten oletetaan kasvavan jatkossakin, muun muassa Alipay-maksamismahdollisuuksien lisääntyessä.

Toukokuussa 2017 julkaistun työ ja elinkeinoministeriön Alueellinen matkailutilinpito raportin mukaan matkailun osuus Uudenmaan BKT:sta on 2,7 %. Matkailu on kasvattanut merkitystään viimeisten vuosien aikana merkittävästi ja sen ennustetaan kasvavan myös tulevaisuudessa, erityisesti pääkaupunkiseudulla. Helsingin satama nousi viime vuonna Euroopan suurimmaksi matkustajasatamaksi, kun sataman kautta kulki yli 12 miljoonaa matkustajaa. Matkustajamäärien odotetaan yhä kasvavan tänä vuonna. Kongressivieraiden merkitys alalla on merkittävä, sillä keskimääräinen kongressivieras jättää Suomeen noin viisi kertaa tavanomainen turistia enemmän rahaa. Kongressivieraiden määrä oli vuonna 2017 Helsingissä toisena vuotena peräkkäin historian suurin. Helsinki on jo nyt esimerkiksi Tukholmaa ja Kööpenhaminaa suurempi kongressikaupunki, ja merkittävästi kasvava hotellikapasiteetti auttaa jatkossa kilpailemaan yhä paremmin suurista kansainvälisistä kongresseista.

Kauppan alan murros eli kansainvälisen ja kotimaisen kilpailun, toimintojen tehostamisen, automatisaation ja digitalisaation mukanaan tuomat muutokset vaikuttavat tällä hetkellä merkittävästi sekä yritysten toimintaedellytyksiin, että alan työllisyyteen. Huolimatta talouden positiivisesta suhdanteesta, Kaupan liitto ennustaa vuosille 2018 ja 2019 sekä vähittäis- että tukkukaupassa vain maltillista liikevaihdon kasvua, eikä alan

kokonaistyöllisyyden oleteta nousevan. Kaupan alan yritysten kannattavuus Uudellamaalla on kuitenkin yleisesti parantunut viimeisen vuoden aikana. Teollisuuden ja rakentamisen kasvu Uudellamaalla on lisännyt kysyntää erityisesti teknisessä kaupassa.

Uudenmaan kokonaispalkkasumma, eli työntekijöille maksettujen bruttopalkkojen summa, on kasvanut viime vuosina. Kuluttajien luottamusindikaattori on korkeimmalla tasollaan ikinä, joka tukee myös kaupan alan myönteistä kehitystä. Yhä suurempi osuus ostoksista suuntautuu kuitenkin verkkokauppaan. Yleisenä trendinä on kauppakeskusten pärjääminen keskusta-alueen tavarataloja paremmin, ja pääkaupunkiseudulla onkin suunnitteilla vielä lisää kauppakeskusrakentamista. Kaupan alalla on tapahtumassa siirtymä perinteisemmistä kauppakeskuksista kohti uudenlaisia suurkeskittyimiä, joihin tullaan hakemaan elämyksiä ostoksien lisäksi, tai jopa niiden sijaan. Uusia ostoskeskuksia on suunniteltu myös kaupunkikeskukseksi, joissa sijaitsee yksityisten toimijoiden lisäksi myös julkisia palveluita. Omaan hyvinvointiin panostaminen on pitkän ajan trendi, mikä tuo palvelutuotannon lisäksi kasvua mahdollisesti myös kaupan alalla.

Uudellamaalla on käynnissä tai suunnitteilla useita alueellisesti ja kansallisesti merkittäviä investointeja. Kuluvan vuoden syksyllä valmistuva REDI ja 2019 syksyllä valmistuva Tripla ovat molemmat noin miljardin euron hankkeita. Lisäksi uuden Kivistön kauppakeskuksen ensimmäisen vaiheen rakentamisen on tarkoitus käynnistyä tänä vuonna, jolloin kauppakeskus valmistuisi vuonna 2020. Keskustakirjasto Oodi valmistuu Helsinkiin joulukuussa 2018, mutta Olympiastadionin remontti jatkuu ainakin vuodelle 2019 asti. Länsimetron rakentaminen jatkuu vielä vuosia ensimmäisen vaiheen valmistumisesta huolimatta, kun 1,2 miljardia euroa maksavan jatkeen arvioidaan valmistuvan vuonna 2023. Helsinki-Vantaan lentoasemalla on käynnissä aseman historian mittavin, 900 miljoonan euron laajennushanke, joka valmistunee kokonaan vuonna 2020. Teollisuuden investoinneista Porvoon Kilpilahden 400 miljoonan euron uuden voimalaitoksen arvioidaan käynnistyvän tänä vuonna.

Uudellamaalla on lisäksi käynnissä useita useamman kymmenen miljoonan euron investointeja. Tänä vuonna investoinneista valmistuvat muun muassa Fermionin lääkeainetehtas Hangossa, Recticelin vaahtomuovitehdas Mäntsälässä, Lujabetonin elementtitehdas ja Lidlin logistiikkakeskus Järvenpäässä, S-ryhmän logistiikkakeskus Sipoossa ja Postin logistiikkakeskus Vantaalla. Investoinnit tulevat lisäävät työvoiman kysyntää alueillaan. Merkittävimmistä terveydenhuollon investoinneista tänä vuonna valmistuu uusi lastensairaala ja Hyvinkään Sairaalanmäen uudisrakennus, kun taas 230 miljoonan Siltasairaalan rakentaminen on vasta alkanut vuoden alussa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan Uudellamaalla oli vuoden 2017 viimeisellä vuosineljänneksellä yhteensä 795 700 työllistä 15–64vuotiasta henkilöä, joka on 3,4 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna. Työllisten lukumäärä on lisääntynyt Uudellamaalla yhtäjaksoisesti vuoden 2015 syksystä lähtien. Uudenmaan 15–64vuotiaiden työllisyysasteen vuosikeskiarvo oli viime vuonna 72,9 prosenttia, joka on MannerSuomen alueista toiseksi suurin. Taloudellisen kasvun ja työvoiman kysynnän jatkumisen myötä työllisyyden voidaan olettaa nousevan myös lähitulevaisuudessa. Kevään 2018 Pk-yritysbarometrissä 28 % yrityksistä arvioi yrityksen henkilökunnan määrän olevan vuoden kuluttua suurempi kuin nykyisin, 66 % yrityksistä arvioi määrän olevan yhtä suuri ja vain 6 % arvioi määrän olevan pienempi kuin nykyisin. Barometrin mukaan joka neljännessä yrityksessä työntekijämäärä on noussut vuoden aikana, ja vain joka kymmenennessä työntekijämäärä on laskenut.

Toimialoista alueen suurin työllistäjä on ylivoimaisesti palveluala, joka työllisti 64,5 % alueen työllisistä. Tukku- ja vähittäiskauppa on toiseksi suurin työllistäjä 12,8 prosentin osuudella. Teollisuus työllistää 9,8 % Uudenmaan työllisistä ja rakentaminen 7 %. Julkishallinnossa työskenteli 5 % ja maa, metsä ja kalataloudessa sekä kaivostoiminnassa 0,7 % alueen työllisistä. Uudellamaalla trendinä on ollut jo pidempään työpaikkojen ja työntekijöiden vähittäinen siirtyminen teollisuudesta ja kaupan alalta varsinkin palvelualoille, mutta myös rakentamiseen. Ei ole syytä olettaa trendin muuttuvan lähitulevaisuudessa, vaikka teollisuus onkin lisännyt rekrytointejaan viimeisen vuoden aikana.

Työ ja elinkeinotoimistoon ilmoitettujen uusien avoimien työpaikkojen lukumäärä on noussut Uudellamaalla voimakkaasti kolmena edellisellä vuonna. Vuonna 2017 uusien avoimien työpaikkojen lukumäärä nousi 9 % edellisvuodesta työnvälitystilaston mukaan. Luvussa ei ole otettu huomioon myyntiedustajien työpaikkailmoituksia, sillä viime vuosien aikana tehdyt myyntiedustajien työpaikkailmoitukset vääristävät tilastoja merkittävästi. Avoimien työpaikkojen kasvu on korostunut loppuvuoden ja alkuvuoden 2018 aikana. Helmikuun aikana Uudellamaalla oli uusia avoimia työpaikkoja 22 310 eli 4 218 (23,3 %) enemmän kuin vuotta aiemmin. Koko maan uusista avoimista työpaikoista kolmannes sijoittui Uudellemaalle.

Osaavan työvoiman saatavuus on yleinen huolenaihe yritysten piirissä. Kuten ylempänä todettiin, Tilastokeskuksen työnantajakyselyn mukaan yli 40 % Uudenmaan toimipaikoista ilmoittaa kokeneensa rekrytointiongelmia. TEM:n ammattibarometrin mukaan Uudellamaalla on pulaa sosiaali- ja terveydenhoitoalan, rakennusalan ja ravitsemusalan työntekijöistä laajasti kaikilta koulutus ja ammattitasoilta. Lisäksi pulaa työnhakijoista on yleisesti palvelualalla matalamman palkkatason työtehtävissä, kuten siivoojissa ja

kiinteistöhuoltajissa. Ammattinimikkeistä rakennusalan työnjohtajista, rakennusinsinööreistä ja talonrakentajista arvioidaan olevan erityisen paljon pulaa.

Kevään 2018 Pk-yritysbarometrissä 51 % Uudenmaan yrityksistä ilmoitti työvoiman saatavuuden olevan yrityksen kasvun kannalta este: 14 % yrityksistä ilmoitti työvoiman saatavuuden olevan merkittävä este ja 37 % ilmoitti sen rajoittavan jossain määrin yrityksen kasvua. Kyse on pidempikestoisesta ongelmasta. Uudenmaan työttömyysaste on edelleen hieman alle kahdeksan prosenttia, ja näyttää siltä, että työnhakijoiden osaaminen ja työvoimaa tarvitsevien yritysten osaamistarpeet eivät kohtaa toisiaan optimaalisesti Uudellamaalla. Lisä ja täydennyskoulutuksen tarve on ilmeinen, ja sen mahdollisuuksia tulisi lisätä. Työvoiman saatavuuteen ja uuden henkilöstön palkkaamiseen liittyvien ongelmien takia Uudenmaan yritykset ovat turvautuneet enenevässä määrin alihankinta ja toimittajaverkostojen käyttöön työvoiman saannin suhteen, ja kehityksen voi olettaa vahvistuvan jatkossa.

Teollisuus työllisti vuonna 2017 Uudellamaalla keskimäärin vuodessa 80 000 henkeä, ja työllisten määrä kasvoi edellisestä vuodesta, mikä kuvastaa teollisuuden parantunutta tilannetta. Työllisten määrä oli edellistä vuotta aiemmin laskenut yhtäjaksoisesti yli vuosikymmenen. Vielä vuonna 2009 työllisiä oli teollisuudessa noin 110 000. Teollisuuden prosessityöntekijöiden uusien avoimien työpaikkojen lukumäärät ovat olleet kasvussa kautta linjan, ja teknologiateollisuudessa yritykset ovat yllättävän nopeasti raportoineet ongelmista työvoiman saannissa rekrytointien lisääntyneitä. Huolimatta teollisuuden pidempään jatkuneesta työvoiman vähentämisestä, ei alueella näytä olleenkaan työnantajien olettamaa työntekijäreserviä. Vuokratyövoiman käyttö teollisuudessa on lisääntynyt kovaa vauhtia. Kun yrityksillä ei ole ollut varmuutta työvoiman saannista nykyisinkään tehtäviin, voivat huolet työvoiman tarpeen lisääntymisestä vähentää kiinnostusta investointeihin. Korkeakoulutetusta työvoimasta on alalla ollut pulaa jo pidempään. VarsinaisSuomen vetovoima vaikeuttaa työvoiman saantia LänsiUudellamaalla, ja työvoimatilanteen yleistä ongelmallisuutta voi myös osaltaan jatkossa lisätä teollisuuden työntekijöiden verrattain korkea keski-ikä.

Palvelualoilla työvoiman saanti hankaloittaa alan toimijoiden mukaan yritysten kasvua laajasti, eikä työvoiman kysynnän laskua ole nähtävissä. Palvelualat työllistivät vuonna 2017 keskimäärin 526 500 henkeä, joista 120 600 työskenteli liike-elämän palveluissa ja 109 500 henkeä terveys ja sosiaalipalveluissa. Myös palvelualoilla työllisyys on noussut ja työllisiä on 11 200 enemmän kuin vuonna 2016. Palvelualojen sisällä työpaikkailmoituksien määrä kasvoi edellisenä vuonna erityisesti kuljetus ja logistiikka-alalla. Työntekijöitä haetaan jatkuvasti ravitsemusalan, siivoojien, kiinteistöhuoltajien, puhelinmyyjien, lähihoitajien, sairaanhoitajien, lastenhoitotyöntekijöiden, lastentarhaopettajien ja vartijoiden työtehtäviin. Työvoiman kysyntä kasvaa kevään ja kesän aikana erityisesti matkailuun suoraan ja välillisesti liittyvien tehtävien osalta.

Rakennusosalalla työllisten määrä kasvoi viime vuonna erittäin nopealla, 9 prosentin vuosivauhdilla. Työllisten määrä rakennusosalalla oli vuonna 2017 keskimäärin 56 900 henkeä. Alalla on erityisesti pulaa työnjohtajista, mutta käytännössä myös lähes kaikista suorittavan työn tekijöistä. Työvoiman saantia on heikentänyt myös Viron omien rakennusmarkkinoiden kasvu, jonka johdosta ulkomaisen työvoiman saatavuus on vähentynyt. Alan työvoimatarpeesta ja kohonneista palkoista kertoo eläkeikäisten työntekijöiden määrä kasvaminen viime vuonna. Vaikka alan jyrkin kasvu tasaantuisikin, jatkuu korkeasuhdanne ja työllisyyden kasvu myös kuluvana vuonna. Kasvun taantumisen todennäköisesti vain helpottaisi alan tekijäpulaa.

Työvoiman osaamisen ja työnantajien osaamistarpeiden suhteen Uudellamaalla on useampia pidempiaikaisia ongelmia. Yleisenä ongelmana myös markkinoiden kohtaannon osalta on työnantajien osaamistarpeiden kahtiajakaantuneisuus. Työnantajat tarvitsevat jatkuvasti enemmän ja enemmän korkeaa asiantuntemusta ja korkeakoulutetusta työvoimasta ilmoitetaan olevan krooninen pula. Onkin huolestuttavaa, että nuorissa ikäluokissa korkeakoulutettujen osuus on lähtenyt laskuun. Samalla matalapalkkaisissa ja rutiininomaisissa tehtävissä on jatkuvasti vaikeuksia saada työpaikkoja täytetyksi. Tämä yleismaailmallinen ilmiö heijastuu alueella kaikkeen tekemiseen, sillä matalapalkka-alojen osalta se luo kannustinloukkuja, korostaa tarvetta halvemmalle asumiselle, eikä kannusta alueelle muuttamiseen muualta Suomesta. Uudellamaalla on edelleen 150 000 ihmistä ilman toisen asteen koulutusta, ja työnantajien osaamisedellytysten noustessa heidän on yhä vaikeampaa löytää työtä ilman aikuis- ja jatkokoulutusta, jonka lisäämiselle on suuri tarve.

Koulutus on muutenkin yleinen huolenaihe, vaikka Uudenmaan yleinen koulutustaso on Suomen korkeinta koulutustasoindeksin (VKTM) mukaan. Koulutuksen keskeyttäminen on suuri haaste, jonka yhtenä syynä on se, etteivät nuoret pääse opiskelemaan haluamilleen aloille. Työnantajien mielestä valmistuneilta puuttuu usein työelämässä vaadittavia taitoja, jonka johdosta esimerkiksi monet teollisuusyritykset suosivat joko oppisopimuskoulutuksia tai kouluttavat itse uudet työntekijänsä. Koulutusreformin myötä huolena on tutkinnon painoarvon korostuminen osaamisen sijaan. Toisaalta, uudistuksia on pakko tehdä, sillä ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden työllistyminen on heikentynyt huolestuttavasti. Tilastokeskuksen vuoden 2016 tietojen mukaan Uudellamaalla ammatillisen tutkinnon suorittaneista 14 prosenttia oli työttömänä vuoden kuluttua valmistumisestaan, mikä on yli kolme kertaa enemmän kuin vuonna 2007.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä Uudellamaalla laski vuoden 2017 aikana merkittävästi. Työ ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston tietojen mukaan työttömiä työnhakijoiden määrä oli laskenut kuluvan vuoden helmikuun lopussa 12 905, eli 14 prosentilla. Työttömien työnhakijoiden lukumäärä Uudellamaalla laski viime vuoden syyskuussa ensi kerran alle 80 000 henkilön vuoden 2014 jälkeen. Helmikuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli laskenut vuoden takaisesta 1,5 prosenttiyksikköä. Työttömyyden määrän vähenemisen lisäksi myös työttömiksi ilmoittautuneiden työttömyysjaksot ovat lyhentyneet edellisestä vuodesta. Työttömät näyttävät työllistyvän aiempaa nopeammin.

Työ ja elinkeinoministeriön luvuista poiketen, Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työttömien lukumäärä Uudellamaalla kasvoi vuoden 2017 aikana. Työvoimatutkimuksen mukaan Uudellamaalla oli vuoden 2017 viimeisellä vuosineljänneksellä 3 200 työtöntä enemmän kuin edellisen vuoden samalla ajanjaksolla. Kasvua oli tapahtunut 5,6 %. Samalla työttömyysaste Uudellamaalla nousi 0,1 prosenttiyksikköä, ollen 6,9 %. Työvoimatutkimuksen lukemista huolimatta on todennäköistä, että työttömien lukumäärä Uudellamaalla on laskenut. Työttömyyden alenemisesta kertovat myös KELA:n tilastot työttömyysturvaetuuksien maksamisesta. Kelaston tietojen mukaan vuonna 2017 Uudellamaalla maksettiin työttömyysturvaetuuksia 169 623 henkilölle. Etuuksia saaneiden määrä laski 4 520 hengellä (2,6 %) vuodesta 2016. Myös maksettujen etuuksien euromäärä oli vuonna 2017 edellistä vuotta pienempi.

Työvoimatutkimuksen ja työnvälitystilaston tietojen väliset erot selittyvät pitkälti tietojen keruutavalla sekä määrittelmäeroilla. Lisäksi työnvälitystilastojen tietojen suhteen on hyvä pitää mielessä vuonna 2017 lisääntyneistä työttömien työnhakijoiden haastattelut, jotka ovat vaikuttaneet työttömien työnhakijoiden laskuun. Merkittävää työttömyyden rakenteen kannalta on aktiivisten työnhakijoiden osuuden kasvaminen. Työvoimatutkimuksessa henkilö, joka ei ole ollut töissä eikä etsinyt työpaikkaa aktiivisesti, lasketaan olevan työvoiman ulkopuolella. Työvoiman ulkopuolella olevien määrä on laskenut selvästi, ja vuoden 2017 viimeisellä vuosineljänneksellä työvoiman ulkopuolella oli 221 200 henkilöä, eli lähes 10 % vähemmän kuin vuotta aiemmin. Yhä useampi työkäinen Uudellamaalla on joko töissä tai etsii aktiivisesti työtä, jolla on suuri merkitys työmarkkinoiden toiminnalle. Aktiivisuus kertonee työvoiman kysynnän lisääntymisestä ja siitä, että työttömät uskovat työmarkkinoilta löytyvän aiempaa paremmin työpaikkoja.

Ammattiryhmittäin tarkasteltuna eniten työttömiä Uudellamaalla oli ammatteihin luokittelemattomien ja erityisasiantuntijoiden ammattiryhmissä. Helsingin seutukunnassa korostuvat erityisasiantuntijoiden suuret työttömyysluvut, jotka toisaalta korreloivat alueen korkean koulutustason kanssa. Muissa seutukunnissa taas palvelu ja myyntityöntekijöiden sekä rakennus, korjaus ja valmistustyöntekijöiden osuudet työttömistä ovat suurempia.

Pitkäaikaistyöttömiä alueella oli työ ja elinkeinoministeriön mukaan helmikuun lopussa 26 181, mikä 10 646 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömien määrä Uudellamaalla on laskenut yli neljänneksen (29 %) edellisestä vuodesta. Pitkäaikaistyöttömiin kuuluvat yli vuoden yhdenjaksoisesti työttömänä työnhakija olleet henkilöt. Uudenmaan kaikista työttömistä 34 prosenttia on pitkäaikaistyöttömiä, ja pitkäaikaistyöttömistä noin kolmannes on yli 55vuotiaita. Vuonna 2017 pitkäaikaistyöttömien määrä ja suhteellinen osuus kaikista työttömistä laskivat selvästi ja nopeasti, mikä on vastoin pitkäaikaistyöttömyydessä normaalisti esiintyvää vähittäistä muutosta. Korkeimmillaan pitkäaikaistyöttömien suhteellinen osuus oli 2016 syyskuussa, jolloin 43,4 % työttömistä oli pitkäaikaistyöttömiä. Lisääntyneet työttömien haastattelut näkyvät selvästi myös pitkäaikaistyöttömien lukumäärässä. Positiivista pitkäaikaistyöttömyyden trendeissä on se, että yhä harvempi työtön päätyy pitkäaikaistyöttömäksi.

Alle 25vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli alueella vuoden 2018 helmikuun lopussa 7 198 henkilöä, mikä on 1 470 (17 %) vähemmän kuin vuotta aiemmin. Myös alle 25vuotiaiden työttömien työnhakijoiden osuus alle 25vuotiaasta työvoimasta on laskenut huomattavasti. Helmikuun lopussa alle 25vuotiaasta työvoimasta keskimäärin 8,6 % oli työttömänä. Myös ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden lukumäärä Uudellamaalla laski vuonna 2017. Alueella oli helmikuun 2018 lopussa 13 357 ulkomaalaista työtöntä työnhakija, eli 1 830 (12 %) vähemmän kuin edellisenä vuonna. Ulkomaalaisista työttömistä EU-kansalaisia oli 4 562 ja muita ulkomaalaisia 8 795. Maahanmuuttajien työllistymistä ajatellen positiivista on avointen työpaikkojen lisääntyminen palvelu ja rakennusalalla avustavien, rutiiniluonteisten tai vähän koulutusta vaativien tehtävien parissa. Nämä ammatit toimivat perinteisesti sisääntuloammattina, joiden kautta on mahdollista päästä mukaan työmarkkinoille.

Alkuvuonna työttömyyden lasku on hieman hidastunut 2017 loppuvuoden noin 15 prosentin vuosivauhdista. Jos työttömyyden lasku jatkuu vuonna 2018 keskimäärin 10 prosentin laskuvauhdilla, voi työttömien työnhakijoiden lukumäärä Uudellamaalla laskea kuluvan vuoden syksyllä jo alle 70 000 henkilön. Työttömien työnhakijoiden lukumäärä olisi silloin alimmalla tasollaan sitten toukokuun 2013. Tämä edellyttäisi työmarkkinoiden tehokasta kohtaamista: että työvoiman kysyntä säilyisi vähintään nykyisellä tasollaan ja että työtä etsivillä työttömillä työnhakijoilla on sellaista osaamista, johon työmarkkinoiden kysyntä kohdistuu.

VARSINAIS-SUOMI

KOULUTUS

KOULUTUKSEEN HAKEUTUMINEN JA SJOITTUMINEN, KOULUTUSASTE

KULTTUURI

NUORISOTYÖ JA -POLITIikka

LIIKUNTA

TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINTA, VÄESTÖ

TUTKINNOT

ALUEELLA TOIMIVIEN KORKEAKOULUJEN PROFIIIT JA VAHVUUSALAT

ALUEEN KEHITYSNÄKYMÄT

Varsinais-Suomi: Koulutus

VARHAISKASVATUS (1-6 vuotiaat lapset)	Päiväkodit		Perhepäivähoito		Yhteensä	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Lasten määrä¹⁾						
2014	14 504	179 594	2 686	30 222	17 190	209 816
2015	15 044	182 806	2 217	27 187	17 261	209 993
2016	15 023	183 223	1 893	22 993	16 916	206 216
KOULUTUS 2016	Uudet oppilaat/ opiskelijat		Oppilaat/ opiskelijat		Perusopetuksen/ tutkinnon suorittaneet	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Esiopetus ²⁾			357	11 003		
Perusopetus ³⁾	4 981	61 476	44 703	550 371	5 036	58 328
Lukiokoulutus (nuorten koulutus ⁴⁾)	2 683	32 111	7 933	95 776	2 550	29 453
Lukiokoulutus (aikuisten koulutus ⁴⁾)	209	2 778	469	7 282	87	1 349
Ammatillinen perustutkinto, josta						
oppilaitosmuotoinen, opetussuunnitelma- perusteinen	3 402	44 605	9 232	119 445	2 937	35 461
oppilaitosmuotoinen, näyttötutkinto	1 873	25 720	4 285	56 287	914	11 881
oppisopimuskoulutus, opetussuunnitelma- perusteinen	49	355	108	646	21	169
oppisopimuskoulutus, näyttötutkinto	445	6 745	1 084	17 244	270	4 325
Ammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	1 575	18 869	3 301	35 341	784	8 734
Ammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	616	7 943	1 313	16 423	339	4 194
Erikoisammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	295	4 129	638	8 752	87	1 913
Erikoisammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	547	6 639	1 307	16 405	339	4 330
Ammattikorkeakoulututkinto	2 702	33 915	10 478	128 663	1 861	23 044
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	350	4 279	769	11 001	149	2 518
Alempi korkeakoulututkinto	1 897	15 087	9 969	80 803	1 873	14 289
Ylempi korkeakoulututkinto	647	5 868	6 526	54 083	1 859	15 321
Tohtorintutkinto			2 359	17 736	221	1 888

Tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa annetut opetustunnit

VAPAA SIVISTYSTYÖ 2016	Liikunnan koulutus- keskukset	Kansan- opistot	Kansalais- opistot	Opintokes- kukset	Kesäyliopis- tot	Yhteensä
	Maakunta		31 554	125 763		
Koko maa	136 132	586 549	2 000 801	216 170	109 417	3 049 069

ALUEELLA TOIMIVAT OPPILAITOKSET ⁶⁾	2007		2012		2017	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Oppilaitostyyppi (lkm)						
Peruskoulut	253	3 067	218	2 644	200	2 276
Peruskouluasteen erityiskoulut	17	159	13	110	8	73
Lukiot	32	406	30	381	27	340
Perus- ja lukioasteen koulut	3	37	3	41	3	41
Ammatilliset oppilaitokset	13	161	13	124	8	96
Ammatilliset erityisoppilaitokset	1	12		6		6
Ammatilliset erikoisoppilaitokset	3	37	3	34	2	26
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	5	32	3	26	2	20
Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitokset		2		1		1
Sotilasalan ammatilliset oppilaitokset		15		13		6
Ammattikorkeakoulut	1	30	1	27	1	25
Yliopistot	3	20	2	16	2	14
Sotilaskorkeakoulut		1		1		1
Musiikkioppilaitokset	8	89	8	88	8	84
Liikunnan koulutuskeskukset		14		14		14
Kansanopistot	7	89	5	80	5	73
Kansalaisopistot	22	234	16	195	16	181
Opintokeskukset		11		10		12
Kesäyliopistot	1	20	1	20	1	20
Muut oppilaitokset	1	7	1	7	1	6
Yhteensä	370	4 443	317	3 838	284	3 315

Varsinais-Suomi: Koulutukseen hakeutuminen ja sijoittuminen, koulutusaste

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön hakeminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	4 982	100,0	57 577	100,0
Lukiokoulutukseen päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	2 619	52,6	30 558	53,1
Ammatilliseen koulutukseen päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	2 308	46,3	26 403	45,9
Valmistaviin koulutuksiin päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	49	1,0	548	1,0
Peruskoulun lisäopetukseen päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	1	0,0	18	0,0
Ei hakenut peruskoulun päättövuo­nna yhteishaussa	5	0,1	50	0,1

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	4 982	100,0	57 577	100,0
Jatkoi heti opiskelua lukiokoulutuksessa	2 604	52,3	30 339	52,7
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	2 166	43,5	24 450	42,5
Jatkoi heti opiskelua valmistavassa koulutuksessa	76	1,5	931	1,6
Jatkoi heti opiskelua peruskoulun lisäopetuksessa (10-luokka)	37	0,7	435	0,8
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	99	2,0	1 422	2,5

Ylioppilaiden välitön hakeminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	2 638	100,0	30 796	100,0
Ammatilliseen koulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	53	2,0	535	1,7
Vain ammattikorkeakoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	462	17,5	5 462	17,7
Sekä ammattikorke- että yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	436	16,5	4 636	15,1
Vain yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	1 303	49,4	12 593	40,9
Ei hakenut ylioppilasvuonna jatko-opintoihin	384	14,6	7 570	24,6

Ylioppilaiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	2 638	100,0	30 796	100,0
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	129	4,9	1 188	3,9
Jatkoi heti opiskelua ammattikorkeakoulutuksessa	271	10,3	3 068	10,0
Jatkoi heti opiskelua yliopistokoulutuksessa	465	17,6	4 797	15,6
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	1 773	67,2	21 743	70,6

20 - 64 vuotias väestö koulutusasteen mukaan 2016

Koulutusaste	Maakunta	%	Koko maa	%	% osuus koko maasta
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	44 383	16,3	514 301	16,4	8,6
Lukiokoulutus	26 426	9,7	264 955	8,4	10,0
Ammatillinen peruskoulutus	90 331	33,2	1 062 453	33,8	8,5
Ammattitutkinto	13 131	4,8	143 131	4,6	9,2
Erikoisammattitutkinto	2 652	1,0	30 964	1,0	8,6
Opistoaste	26 804	9,8	303 475	9,7	8,8
Ammatillinen korkea-aste	3 789	1,4	39 634	1,3	9,6
Ammattikorkeakoulututkinto	25 661	9,4	318 296	10,1	8,1
Alempi korkeakoulututkinto	7 028	2,6	75 550	2,4	9,3
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	1 198	0,4	15 732	0,5	7,6
Ylempi korkeakoulututkinto	26 743	9,8	332 738	10,6	8,0
Lääkärien erikoistumiskoulutus	813	0,3	8 258	0,3	9,8
Lisensiaatintutkinto	478	0,2	5 965	0,2	8,0
Tohtorintutkinto	3 040	1,1	28 094	0,9	10,8
Koulutusaste tuntematon	8	0,0	250	0,0	3,2
Tutkinnon suorittaneita yhteensä	228 102	83,7	2 629 495	83,6	8,7
20 - 64 vuotias väestö yhteensä	272 485	8,7	3 143 796		
Väestön koulutustasomittain (20 - 64 vuotiaat) ⁸⁾	400		404		
Väestön koulutustasomittain (30-34 vuotiaat)	440		445		

Varsinais-Suomi: Kulttuuri

	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V. 2016	V. 2017
Viik merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt	..	183	183	183	183
- osuus koko maasta		14,5 %	14,5 %	14,5 %	14,5 %
Päätoimisesti hoidetut museot	18	15		15	
- osuus koko maasta	11,0 %	9,5 %		9,7 %	
Esineet museokokoelmissa / 100 as.	95	98		98	
- koko maa	86	103		99	
Teokset taidemuseoissa / 100 as.	4	5		5	
- koko maa	6	6		7	
Valtionosuusteatterit (ja Suomen Kansallisteatteri)	5	5	5	5	5
- osuus koko maasta	8,6 %	8,6 %	8,6 %	8,6 %	8,6 %
Valtionosuusorkesterit	1	1	1	1	1
- osuus koko maasta	3,8 %	3,7 %	3,6 %	3,6 %	3,6 %
Elokuvasalit	33	21	25	25	
- osuus koko maasta	10,0 %	7,3 %	8,1 %	8,0 %	
Kulttuuritapahtumat (Finland Festivals)	4	7	9	9	
- osuus koko maasta	5,1 %	9,0 %	10,6 %	11,0 %	
Kulttuurirakennukset	252	246	247	244	
- osuus koko maasta	13,0 %	12,5 %	12,1 %	11,9 %	
Kuntien kulttuuritoimen nettokustannukset €/as.	122	147	126	127	
- koko maa	104	135	140	140	
Kulttuurialan tutkintoon johtavan koulutuksen oppilaitokset	..	11	13	14	
- osuus koko maasta		7,9 %	10,0 %	11,1 %	
Kulttuurialan vapaan sivistystyön oppilaitokset	31	23	22	22	
- osuus koko maasta	8,7 %	7,5 %	7,7 %	7,8 %	
Työllinen työvoima kulttuurin toimialoilla	..	8 090	6 805		
- osuus koko maasta		8,0 %	7,7 %		
Kulttuurialan yritysten toimipaikat	1 286	1 406	1 404		
- osuus koko maasta	8,0 %	7,9 %	7,8 %		

Yleiset kirjastot	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V. 2016	V. 2017
Aukiolotunnit	124 776	113 697	125 390	132 875	144 078
- osuus koko maasta	8,55 %	8,16 %	9,0 %	8,6 %	8,7 %
Kokoelmat¹⁾ (kpl)/ asukas	7,81	7,40	7,0	6,9	6,8
- koko maa	7,85	7,45	6,7	6,5	6,4
Hankinnat (kpl)/ (asukasluku / 1 000)	383,78	445,24	360	335	340
- koko maa	359,98	401,34	333	328	332
Lainaus (kpl) / asukas	19,86	18,11	16,6	16,0	15,2
- koko maa	20,26	18,08	16,4	16,0	15,6
Käynnit / asukas	10,92	9,43	9,1	8,9	8,8
- koko maa	11,98	9,89	9,1	9,0	9,2
Verkkokäynnit / asukas	6,06	14,65	5,9	6,7	5,1
- koko maa	9,04	10,72	7,1	7,7	6,8
Tapahtumien osallistujamäärä / (asukasluku / 1 000)	-	-	162,7	175,6	197,4
- koko maa			158,6	174,5	175,9
Lainaajat / asukasluku	45,36 %	39,43 %	38,3 %	38,0 %	37,3 %
- koko maa	44,77 %	39,24 %	36,7 %	36,3 %	35,5 %
Toimintakulut / asukas	45,00 €	56,87 €	57,8 €	58,0 €	56,8 €
- koko maa	47,69 €	56,07 €	58,3 €	57,9 €	57,3 €

Varsinais-Suomessa toimivat valtionosuutta saavat taide- ja kulttuurilaitokset:

Museot:	
Sagalands museum, Kemiönsaari	Turun museokeskus
Turun taidemuseo	Uudenkaupungin kulttuurihistoriallinen museo
Aboa Vetus & Ars Nova – museo, Turku	Forum Marinum, Turku
Salon museot (Salon taidemuseo, Meritalon museo)	Nautelankosken museo, Lieto
Liedon Vanhalinna	Suomen maatalousmuseo Sarka, Loimaa
Raision museo Harkko, Raisio	Naantalin museo
Teatterit:	
Aurinkobaletti, Turku	Tanssiteatteri Eri, Turku
Turun kaupunginteatteri	Linnateatteri, Turku
Åbo svenska teatern, Turku	
Orkesterit:	
Turun kaupunginorkesteri	

Varsinais-Suomi: Nuorisotyö ja -politiikka

Nuorisolain mukaan nuorisotyön ja politiikan tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvuja elinoloja. Toimialan tavoitteen toteutumisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus, yhdenvertaisuus ja kansainvälisyys, terveet elämän tavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.

Nuorisotyö on nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista. Nuorisopolitiikka on nuoren kasvun ja elinolojen parantamista.

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Aluehallintovirastot hoitavat niitä alueella.

	2014		2015		2015	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Etsivä nuorisotyö						
– etsivä nuorisotyöntekijöitä	40	494	47	556	54	592
– nuoret, joihin etsivä yhteydessä ¹⁾	1 677	24 435	1 754	25 725	1 684	26 499
– tavoitetut nuoret ²⁾	1 165	16 740	1 227	18 155	1 177	18 550
– toimenpiteissä ³⁾	810	12 273	835	13 520	778	13 716
– myönnettyt valtionavustukset	945 000	12 559 130	1 005 000	13 091 886	926 250	12 512 254
Nuorten työpajatoiminta						
– työpajat	18	196	18	200	19	208
– henkilökunta (htv) ⁴⁾	133	1 873	129	1 850	132	1 827
– nuoret alle 29v.	1 050	14 200	977	14 733	1 161	14 867

Nuorisovaltuusto 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorisovaltuusto kuntien määrä	21	214
osuus Nuva / kaikki kunnat maakunnissa	77,8	71,1

Nuorisotyöntekijät 2016	Maakunta		Koko maa	
Nuorisotyöntekijöiden määrä ⁴⁾⁵⁾	195	100,0 %	2 154	100,0 %
sisältää				
Nuorisotoimenjohtaja	23	11,9 %	161	7,5 %
Nuorisosihteeri	12	5,9 %	160	7,4 %
Nuoriso-ohjaaja, vastaavat nimikkeet	149	76,2 %	1 635	75,9 %
Eriyisnuorisotyöntekijät	12	5,9 %	198	9,2 %

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorten tieto- ja neuvontapiste/keskus, määrä	7	168
Kunnassa verkkopalvelu, alueellinen tai paikallinen	2	39

Varsinais-Suomi: Liikunta

Liikuntapolitiittisin toimenpitein edistetään väestön liikuntaharrastusta, hyvinvointia, terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä elämänkaaren eri vaiheissa. Väestön tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia liikuntamahdollisuuksia lisätään vahvistamalla liikunnan asemaa kunnallisena peruspalveluna, parantamalla arkiliikunnan olosuhteita ja edistämällä poikkihallinnosta yhteistyötä liikuntapalvelujen järjestämisessä.

Valtion liikuntapaikkojen avustuspolitiikan tavoitteena on luoda edellytykset kansalaisten aktiiviselle ja säännölliselle liikunnalle. Liikuntapaikat rakennetaan liikuntalain mukaan laajoja käyttäjäryhmiä palveleviksi. Uimahallit, jää ja liikuntahallit, ulkokentät ja lähiliikuntapaikat ovat olennainen edellytys organisoidulle liikunnalle ja urheilulle. Suomessa on noin 35 000 liikuntapaikkaa, jotka ovat pääosin (n. 75 %) kuntien omistamia ja hoitamia.

Liikuntapaikat 2018	Maakunta	Koko maa
Jäähallit	18	232
Uimahallit, kylpylät, uima-altaat	20	303
Kentät ¹⁾	763	8 143
Liikuntahallit	35	333
Lähiliikuntapaikat	129	2 089
Muut liikuntapaikat ²⁾	1 469	26 478
Kaikki yhteensä	2 434	37 077

Varsinais-Suomi: Tutkimus- ja kehittämistoiminta, väestö

Maakunnan alueella toimivat sektoritutkimuslaitokset:

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira, Luonnonvarakeskus Luke, Maanmittauslaitos MML, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL, Työterveyslaitos TTL

Muut virastot: Maakunta-arkisto

T&K -TOIMINTA	2006		2011		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
T&k -henkilöstön tutkimustyövuodet / työllise	2,8	2,5	2,4	2,3	2,0	2,1
Yritysten osuus % t&k menoista	75,2	71,3	75,2	70,5	59,9	65,8
Julkisen sektorin osuus % t&k menoista	2,1	10,0	2,5	9,6	2,2	9,0
Korkeakoulujen osuus % t&k menoista	22,7	18,7	22,3	20,0	38,0	25,1
Maakunnan osuus % t&k menoista	10,3	100,0	10,4	100,0	7,9	100,0

VÄESTÖ	2012		2017		2022 ennuste		2027 ennuste	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Yhteensä	468 936	5 426 674	477 677	5 513 130	484 542	5 635 127	491 147	5 724 729
Ikäluokka 7-12 v.	4 806	58 252	4 966	61 658	4 960	61 331	4 778	59 810
Ikäluokka 13-15 v.	5 067	59 316	4 867	59 054	5 079	62 665	4 987	61 698
Ikäluokka 16-18 v.	5 410	64 498	5 044	59 497	5 010	61 434	5 244	64 125
Ikäluokka 19-21 v.	5 873	67 714	5 645	61 533	5 212	59 700	5 449	63 488
Alle 29 v.	153 828	1 820 970	152 894	1 798 021	149 319	1 784 703	147 333	1 775 642
Työkäinen 15-64 v.	302 287	3 517 089	297 802	3 443 388	293 268	3 417 736	292 948	3 417 247
Väestön muutos 2012-2017, 2017-2022 ja 2017-2027			1,9	1,6	1,4	2,2	2,8	3,8
Väestöllinen huoltosuhde ¹⁾	55,1	54,3	60,4	60,1	65,2	64,9	67,7	67,5
Taloudellinen huoltosuhde ²⁾	145,6	131,9	141,8	141,8				
Ulkomaan kansalaiset ³⁾	16 443	195 511	20 408	249 452				
Ulkomaan kansalaisten osuus, %	3,5	3,6	4,3	4,5				
Vieraskielisten osuus, % ³⁾	5,1	4,9	6,8	6,8				

Tutkinnon suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuoden kuluttua valmistumisesta asuinmaakunnan mukaan 2016

Tutkinnot	Tutkinnon suorittaneet yhteensä		Työlliset		Työttömät		Opiskelijat		Muut	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
<i>Koulutusaste yht.</i>	12 750	142 072	8 463	94 131	1 521	18 069	1 928	19 937	838	9 935
%	9,0	100,0	66,4	66,3	11,9	12,7	15,1	14,0	6,6	7,0
Lukiokoulutus	2 863	27 991	1 318	12 224	169	2 020	1 105	10 503	271	3 244
%	10,2	100,0	46,0	43,7	5,9	7,2	38,6	37,5	9,5	11,6
Ammatillinen koulutus	5 348	63 493	3 617	41 516	1 007	12 258	310	4 920	414	4 799
%	8,4	100,0	67,6	65,4	18,8	19,3	5,8	7,7	7,7	7,6
AMK-tutkinto	1 917	22 356	1 638	18 518	155	2 104	72	854	52	880
%	8,6	100,0	85,4	82,8	8,1	9,4	3,8	3,8	2,7	3,9
Alempi kk-tutkinto	1 075	9 842	651	6 340	14	150	401	3 253	9	99
%	10,9	100,0	60,6	64,4	1,3	1,5	37,3	33,1	0,8	1,0
Ylempi AMK-tutkinto	157	2 287	145	2 159	8	82	1	19	3	27
%	6,9	100,0	92,4	94,4	5,1	3,6	0,6	0,8	1,9	1,2
Ylempi kk-tutkinto	1 236	14 484	974	12 041	152	1 325	38	370	72	748
%	8,5	100,0	78,8	83,1	12,3	9,1	3,1	2,6	5,8	5,2
Tohtorin tutkinto	154	1 613	120	1 327	16	130	1	18	17	138
%	9,5	100,0	77,9	82,3	10,4	8,1	0,6	1,1	11,0	8,6

Varsinais-Suomi: Tutkinnot

Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot 2016¹⁾

Koulutusala	Yo	Tutkinnot	Koulutusala	Amk	Tutkinnot
Kasvatusalat	TY	137	Kasvatusalat	TURUN	10
Humanistiset ja taidealat	TY	299	Humanistiset ja taidealat	DIAK	19
	ÅA	113		HUMAK	21
Yhteiskunnalliset alat	TY	164		TURUN	162
	ÅA	65		NOVIA	14
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	TY	378	Yhteiskunnalliset alat	TURUN	32
	ÅA	67	Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	TURUN	294
Luonnontieteet	TY	191		NOVIA	42
	ÅA	65	Luonnontieteet	TURUN	12
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	TY	134	Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	TURUN	93
	ÅA	28	Tekniikan alat	TURUN	331
Tekniikan alat	TY	12		NOVIA	2
	ÅA	21	Maa- ja metsätalousalat	TURUN	9
Terveys- ja hyvinvointialat	TY	185	Terveys- ja hyvinvointialat	HUMAK	30
<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>1 859</i>		TURUN	622
				NOVIA	104
			Palvelualat	TURUN	25
				NOVIA	39
			<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>1 861</i>

Ammatillisessa koulutuksessa suoritettut tutkinnot 2016

Koulutusala	Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus/tutkinto			Näyttötutkintoon valmistava koulutus/tutkinto			Kaikki yhteensä
	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppi-sopimus-koulutus	Yhteensä	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppi-sopimus-koulutus	Yhteensä	
<i>Tutkinnot yhteensä</i>	2 937	21	2 958	1 785	948	2 733	5 691
Kasvatusalat				1	4	5	5
Humanistiset ja taidealat	211		211	126	20	146	357
Yhteiskunnalliset alat					2	2	2
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	427	1	428	401	445	846	1 274
Luonnontieteet	26		26	16		16	42
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	134		134	16	6	22	156
Tekniikan alat	978	11	989	267	139	406	1 395
Maa- ja metsätalousalat	121		121	119	14	133	254
Terveys- ja hyvinvointialat	480	9	489	411	123	534	1 023
Palvelualat	560		560	428	195	623	1 183

Varsinais-Suomi: Alueella toimivien korkeakoulujen profiilit ja vahvuusalat (opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulun välisen sopimuksen mukaan)

TURUN YLIOPISTO

Tehtävä ja profiili

Turun yliopisto profiloituu kansainvälisesti korkeatasoisena tiedeyliopistona, joka hakee tieteenalojen rajapinnoille sijoittuvia tieteellisiä läpimurtoja strategian mukaisilla vahvuusaloilla. Turun yliopisto on yrittäjyysyliopisto.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Turun yliopisto on määritellyt kuusi temaattista kokonaisuutta, joista vahvuusaloikseen 1) lääkekehitys ja diagnostiikka (yhdessä ÅA:n kanssa), 2) lapset, nuoret ja oppiminen sekä 3) kulttuurinen muisti ja yhteiskunnan muutos sekä nousevina aloina 4) biotulevaisuus, 5) digitaaliset tulevaisuudet sekä 6) meri ja merenkulku.

ÅBO AKADEMI

Uppgift och profil

Åbo Akademi utgör en öppen svenskspråkig universitetsmiljö för forskning och studier av hög kvalitet med nordisk och internationell förankring. Åbo Akademi har ett särskilt uppdrag att utbilda svensktalande experter för Finlands framtida behov.

Till akademins särskilda uppdrag, som utgör basen för universitetets profilering av utbildningen, hör även att bära fram utvecklingen av svenskspråkig kultur i Finland, att bevara och förmedla landets svenska kulturarv samt att i sin verksamhet beakta och verka för landets tvåspråkighet. Som en del av detta uppdrag vill akademien vara en bro mellan Finland och det övriga Norden samt främja nordiskt samarbete inom all sin verksamhet.

Styrkeområden och nya, växande utbildnings och vetenskapsområden

De styrkeområden inom forskning som Åbo Akademi fastställt är: 1) minoritetsforskning, 2) molekylär process och materialteknologi, 3) läkemedelsutveckling och diagnostik (med Åbo universitet).

Åbo Akademi har identifierat psykologi, demokratiforskning och religionsvetenskap i globalt perspektiv som sina framtida styrkeområden inom forskning. En utvidgning och förstärkning av profileringen kring minoritetsfrågor är Åbo Akademis viktigaste nya satsning under den kommande avtalsperioden.

DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Diakin tehtävänä on kouluttaa kirkon ja yhteiskunnan palvelukseen osaavia ammattilaisia ja asiantuntijoita sekä osallistua koulutusalojensa alueelliseen, valtakunnalliseen ja kansainväliseen kehittämiseen. Diak toimii aktiivisesti sosiaalisen eheyden ja väestön terveyden edistämiseksi sekä sivistysperustan vahvistamiseksi. Ammattikorkeakoulun päämääränä on tuottaa kestävää hyvinvointia yhteisöissä ja palvelujärjestelmissä koko Suomessa, Euroopassa ja maailmanlaajuisesti.

Diak profiloituu eettisesti vastuullisena, osallisuutta ja hyvinvointia vahvistavana ammattikorkeakouluna.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Diakin määrittelemät vahvuusalat ovat kestävä hyvinvointi ja terveys ja erityisesti palvelujärjestelmien kehittäminen, maahanmuutto ja monikulttuurisuus, osallisuus ja toivo kirkossa ja yhteiskunnassa, tulkkaus- ja kommunikaatio. Diak hyödyntää kansainvälistä yhteistyöverkostoaan kestävästi hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi kehittyvissä maissa sekä globaalisti kriisi ja poikkeusolosuhteissa.

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Humanistinen ammattikorkeakoulu on yhteiskunnallinen ja kansainvälistyvä korkeakoulu, joka kehittää reilua ja yhteisöllistä Suomea.

Humanistinen ammattikorkeakoulu on humanistisen ja kasvatusalan sekä kulttuurituotannon vahva asiantuntija ja kouluttaja, jonka tehtävänä on järjestö ja nuorisotyön, työyhteisöjen kehittämisen, kulttuurituotannon ja luovan toimialan yrittäjyyden, viittomakielentulkkauksen ja kommunikaatio--osaamisen valtakunnallinen kehittäminen. Humak korostaa tehtävässään kansalaisten tarpeista lähtevää innovaatiotoimintaa ja yhteisöjen kehittämistä.

Humanistinen ammattikorkeakoulu profiloituu kumppanuudella kehittäjänä sekä sosiaalisten ja kulttuuristen innovaatioiden edistäjänä.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Humanistisen ammattikorkeakoulun määrittelemät vahvuusalat ovat nuorisotyö ja yhteisöllisyys, järjestötyö, työyhteisöt ja kotouttaminen, viittomakielentulkkaus- ja kielellinen saavutettavuus, kulttuurin välittäjätoiminta sekä kommunikaatioasiantuntijuus.

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Turun ammattikorkeakoulu tehtävänä on toiminnallaan vahvistaa VarsinaisSuomen hyvinvointia ja kilpailukykyä. Turun ammattikorkeakoulu on alueen keskeinen toimija erityisesti teknillisen korkeakoulukoulutuksen, hyvinvointia edistävän terveyden ja sosiaalialan sekä taiteen kouluttajana ja TKI-toimijana. Turun ammattikorkeakoulun profiilina on monialaisuuteen perustuva innovaatiopedagogiikka, jossa yrittäjäyys, soveltava tutkimus- ja kehitystyö ja kansainvälisyys kytketään opetukseen VarsinaisSuomen työelämässä hyödynnettävien innovaatioiden tukemiseksi.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Ammattikorkeakoulun määrittelemät vahvuusalat ovat moniteknologinen meriklusteri, kiertotalous, myynti, digitalisaatio, terveyden edistäminen, taide osana hyvää elämää, osallisuuden lisääminen, uudistuvat sosiaali- ja terveystalvet sekä hyvinvointimatka.

YRKESHÖGSKOLAN NOVIA

Uppgift och profil

Novia har en särskild uppgift att inom utbildning och forsknings och utvecklingsverksamhet tillgodose den svensk och tvåspråkiga kustregionens arbetskrafts och utvecklingsbehov. Novia är en svenskspråkig yrkeshögskola med god förankring i regionerna Österbotten och sydvästra Finland. Novia deltar i utvecklingen av regionernas närings och arbetsliv och har ett aktivt samarbete i Norden och internationellt, speciellt inom sina fokusområden.

Styrkeområden och nya, växande områden

Högskolans styrkeområden är hållbar energiteknik, bioekonomi, hälsa och välfärd , fartygssimulation samt kultur och entreprenörskap.

Varsinais-Suomi: Alueen kehitysnäkymät

Alueen kehitysnäkymien kuvaus on suora lainaus TEM:n ja ELY-keskusten julkaisusta Alueelliset kehitysnäkymät Kevät 2018, Työ ja elinkeinoministeriön julkaisuja 11/2018. Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2018 katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja ELY--keskusalueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu maaliskuun 2018 aikana.

VARSINAISUOMEN ELYKESKUS

VarsinaisSuomessa asui vuoden 2017 lopussa 477 881 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 2 338 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,0 % ja työttömiä työnhakijoita 24900.

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

VarsinaisSuomen vahvuudet ovat elinkeinorakenteen monipuolisuus; lääkkeiden valmistuksen, meri- ja autoteollisuuden sekä kaupan ja palveluiden keskittymät. Alueen rooli on merkittävä maatalo- ja puutarhataloudessa, mikä on lähiruoan suosion myötä edelleen aktivoitunut toimintaa ja luonut pohjaa myös luomutuotannon etenemiselle. Myös logististen palveluiden saatavuus ja monipuolisuus ovat alueella hyvällä tasolla. Ammatillisen ja korkeakoulutasoisen koulutuksen tarjonta on varsin monipuolinen ja se on eri seuduilla turvaamassa osaavan työvoiman saatavuutta. Tätä samaa voi merkitä parhaimmillaan myös tasaisen voimakkaasti Turun ja Salon seuduilla kasvanut maahanmuuttajaväestö. Pk-yrityssektori on monilla aloilla hyvin elinvoimainen. Positiivisen rakennemuutoksen myötä yritysten tarve rekrytoida tekniikan alan osaajia on kuitenkin paljastanut merkittäviä puutteita alueen koulutustarjonnassa. Parin viime vuoden aikana alueen muuttovoittoisuus on selvästi vahvistunut myös VakkaSuomessa eikä muuttovoitto ole enää vain Turun seudun varassa.

Haasteena on teollisten toimialojen positiivisen rakennemuutoksen hallinta. Autotehtaan, meriteollisuuden ja osin valmistavan teknologiateollisuuden sekä ohjelmistoalan tilanne on muutaman viime vuoden aikana kohentunut merkittävästi – nyt on huolehdittava alan kehittymisedellytyksistä ja sitä tukevasta alueellisesta toimintaympäristöstä. Rakennusala kuuluu myös edellä mainittujen alojen joukkoon, sillä keskittyvän väestö ja talouskehityksen oloissa tarvitaan tulevallakin vuosikymmenellä alueella uudis- ja korjausrakentamista – lisäksi alan yrityksillä on monesti myös liittymä laivanrakennukseen. Matkailun näkökulmasta VarsinaisSuomessa on tarjolla monipuolista luonnon ja kulttuuriympäristöä sekä erilaisia tapahtumia – Turunmaan saariston erityisyydestä puhumattakaan.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Viime vuonna havaittiin viimein koko maan talouden kääntyneen kasvuun. Kasvu perustui aluksi kotimarkkinoiden ja erityisesti rakentamisen nousuun. Rakentamisessa positiivinen vire on jatkunut ja rinnalle on noussut teollisuus. Talouden kasvu on laajaalaista ja vientikin on ollut kasvussa vuoden päivät – Suomi on päässyt kansainvälisen talouden kasvun imuun. Talouden ennustettavuus ei ole silti parantunut vaan kasvun jatkolle on lukuisia uhkia – niin kotimaisia kuin kansainvälisiäkin.

EK:n suhdannebarometri (tammikuu) viestii positiivisen vireen jatkumisesta lähitulevaisuudessa laajalla pohjalla. Suhdannetilanteen arvioidaan teollisuudessa olevan normaalia vahvempi ja kohentumassa edelleen: tuotanto ja tilaukset ovat kasvussa henkilöstömääränkin kasvu jatkuu. Rakentamisessa suhdannetilanne on normaalia parempi ja työllisyys on kasvussa VarsinaisSuomessa ja muilla keskusalueilla. Yksityisillä palvelualoilla suhdannetilanne on alueella lähes normaali ja koko maan kaltainen. Suhdannenäkymät ovat kohentuneet vähintään normaaleiksi tai niitä paremmiksi. Myyntimäärät ovat kasvaneet ja suuntauksen arvioidaan jatkuvan kevätkaudella. Työllisyyskin on vastaajayritysten joukossa lievässä kasvussa. Tosin kaupan alan pienissä yrityksissä tilanne voi olla toinen ja toisaalta sähköisen kaupan murros tulee haastamaan kaupan alan työllisyyttä myös VarsinaisSuomessa. Tällä kertaa kaupan alan tilanne vahvistaa palveluitten kuvaa, sillä mm. yritys ja asiantuntijapalveluissa kasvu kiihtyy puhumattakaan tietojenkäsittelypalveluista. Logistiikka-alan odotukset ovat kohentuneet, kun kuljetusten määrä ja myynti ovat kasvussa. Maaliskuun luottamusindikaattorit kertovat edelleen suhdanneodotusten olevan nousussa kaikilla päätoimialoilla. Teollisuudessa luottamusindikaattori on pitkänajan keskiarvoa paremmalla tasolla sekä odotukset ovat tilausten ja tuotannon osalta nousussa.

Teollisuutta koskevia positiivisia uutisia on VarsinaisSuomessa noussut julkisuuteen jatkuvasti jo muutaman vuoden ajan. Nytemmin myös muiden kuin julkisuutta saaneiden teollisuusyritysten tilanne on kohentunut alueella normaalia paremmiksi. Alueen teknologiateollisuudessa suhdannetilanne koheni selvästi vuoden 2017 aikana. Suhdannearviot olivat vuoden alkaessa edellisvuotisia positiivisemmat ja näkymät edelleen myönteiset. Teknologiateollisuuden kasvu VarsinaisSuomessa on nyt koko maan keskimääräisellä tasolla ja se tulee jossain vaiheessa ohittamaan muun maan kasvun. Palvelualojenkin suhdannetilanne on alueella kohentunut ja se on nyt

normaalia suotuisampi. Henkilöstömäärä kasvoi vuoden 2017 lopulla eikä sen odoteta vähenevän kevätkautena. Kuljetusalan näkymät ovat myönteiset, josta kertoo kuljetusten määrän muuta maata vahvempi kasvu. Monien asiantuntijapalveluiden liiketoiminta näyttää eriytyneen alueellisesta tuotannosta, mahdollistaen siten vakaamman kasvupohjan.

PK-yritysbarometrin tulokset kertovat positiivisen tilanteen jatkumisesta alueella jo pitkään ja odotusten edelleen myönteisinä pysymisestä VarsinaisSuomessa. Varsinaissuomalaisten yrittäjien odotukset ovat olleet maan keskitasoa positiivisemmat. Ja asetelma on toistunut kolmena vuonna barometrista toiseen. Tuoreimman pk-barometrin mukaan yrityksissä suhdannenäkymät ovat alueella edelleen myönteisemmät kuin useimmilla alueilla Suomessa. Pk-yritykset odottavat liikevaihdon kasvavan kuten monessa tapauksessa henkilöstömääränkin odotetaan kehittyvän. Pk-yritykset ovat edelleen varovaisia hakemaan ulkoista rahoitusta, mutta kun investoidaan, se tehdään tuotantokapasiteettiin. Maakuntaennusteen tulokset ovat samansuuntaiset ja sen mukaan vuoden 2018 näkymät ovat lähes kaikilla toimialoilla myönteiset. PK-yrityksissä teollisuuden ja rakentamisen aloilla edelleen arvioidaan muita useammin näkymien kohentuvan aiemmasta. Investointiaikeet ovatkin vuosikymmenen huippuluokassa.

Pitkästä aikaa voidaan VarsinaisSuomen osalta todeta, että kokonaistuotannon arvolla mitattuna ollaan edellisen huipun tasolla. Tosin teollisuudessa ollaan tuotannossa yhä viidennes jäljessä huippuvuosista. Kasvu on myös teollisuudessa vahvistunut, joskin teknologiateollisuuden sisällä toimialat kehittyvät erisuuntaisesti. Teknologiateollisuudessa kapasiteetti on käytännössä täydessä käytössä ja tämä on muodostumassa monessa tapauksessa kasvua rajoittavaksi tekijäksi ilman merkittäviä investointeja. Tilanne vaihtelee edelleen voimakkaasti yritysten välillä. Lisäksi seutukuntien erilaiset tuotanto ja yritys rakenteet vaikuttavat alueellisiin tulevaisuuden näkymiin. Tällä kertaa meriteollisuuden ja kaivoskoneiden valmistuksen vahvaa kehitysnäkymää Turun seudulla säästää autoteollisuuden yhtä lailla vahvat odotukset VakkaSuomessa sekä kone ja metallituoteollisuuden positiivinen vire Loimaan ja Salon seuduilla.

Turun lääketeollisuudessa jatkuu positiivinen kehitys, Orion on säilyttänyt asemansa ja Bayer kasvattaa tuotantoaan. Alan viennin arvo on nykyisin runsaan miljardin euron luokkaa. Kemian alalla lupaavaa avautua edustaa Smart Chemistry Park – kasvuyritysten kiihdyttämö, jossa toimii 13 yritystä ja sen verkostossa toimii 30 alan yritystä. Elintarviketeollisuudessa liikevaihto on hitaassa kasvussa siitä huolimatta, että Venäjän vastapakotteet osaltaan vaikuttavat VarsinaisSuomeen esim. kalajalosteiden, juomien, rehujen ja erilaisten säilykkeiden viennin osalta. Ohjelmistoala on myös vahvistanut jalansijaa erityisesti Turun seudulla.

Rakentaminen on vahvassa vedossa myös VarsinaisSuomessa. Rakentamisen volyymi kasvoi huomattavasti vuonna 2016 ja kasvu jatkui vielä viime vuonna. Talonrakennuksessa rakennuslupien ja aloitusten määrät ovat edelleen kasvussa, mutta huippu alkaa olla saavutettu tällä erää. Asuntorakentaminen hipoo kymmenen vuoden takaisia lukuja, kun puhutaan asuntojen määrästä. Nyt rakennetaan pieniä kerrostaloasuntoja ja lähinnä Turkuun. Omakotitaloja ei kuitenkaan haluta rakentaa eikä ostaa, vaikka lainankorot ovat alhaalla. Omakotitalojen rakentaminen hipoo edelleen RT:n mittaushistorian minimimääriä. Toimitilarakentaminen on elpymässä VarsinaisSuomessa, mutta teollisuus ja varastotilojen rakentaminen ovat jäämässä vaatimattomalle tasolle. Korjausrakentaminen on tasaisessa kasvussa mm. vanhasta rakennuskannasta johtuen. Keskustarakentamisen buumi alkoi joitakin vuosia sitten ja rakennuttajat panostavat edelleen keskustan kerrostalojen rakentamiseen. Lisäksi asuntomarkkinoilla on patoutunut kysyntä lähtenyt liikkeelle. Rakentamisen suhdannetilanteen arvioidaan tasoittuvan ja kasvun hidastuvan kuluvana vuonna.

Palveluissa yrityspalveluiden kasvu jatkuu esimerkiksi suunnittelutoimistojen ja rekrytointialan tehtävissä. Kaupan haasteellisesta tilanteesta huolimatta yksityisen kysynnän kasvun myötä ala on kasvussa Turun seudulla, mutta taas Salon ja Loimaan seuduilla tilanne ja näkymät ovat heikommat. Yleisen tilanteen koheneminen alueella on viimein heijastunut kuljetusosalalla, jossa suhdanneodotukset ovat piristyneet. Matkailuvuosi 2017 oli VarsinaisSuomessa verrattain lupaava ja tulevaan kesään suuntaudutaan odotuksin. Sosiaali- ja terveystalouden palveluissa ollaan pk-sektorilla valmistautumassa sote-ratkaisuun vaihtelevin odotuksin.

Teollisuuden ja palveluiden ohella VarsinaisSuomi jatkaa elintarvikeketjun osalta myös merkittävänä ja monipuolisen maatalouden alueena; tukijalkoina vilja, kananmuna, sika, puutarhatalous, mutta myös nautakarjalous. Tämä tarjoaa hyvän pohjan jalostustoiminnalle ja tuotteiden suorakaupalle. Investoinnit maataloudessa ovat alamaissa. Tämä näkyy paitsi maatalouskoneiden hankinnassa myös maatalousrakentamisessa. Maaseudun kehittämisohjelman maatalouteen osoittamia rakennetukia haetaan mm. peltojen kunnostukseen, kasvihuone ja kotieläintuotantoon sekä tilojen energiahankkeisiin; esim. aurinkopaneeleja ilmestyy maatilojen katoille enenevässä määrin.

Alkutuotantoa vaivaa neljättä vuotta jatkunut tuottajahintojen putoaminen ja tuottoja nopeammin kohoavat tuotantokustannukset. Tämä johtanee muutosvauhdin kiihtymiseen kohti yhä suurempia yksiköitä. Maatalousyrittäjän riskien painopiste on siirtynyt lähellä olevista konkreettisista riskeistä yhä enemmän poliittisiin ja markkinoihin liittyviin riskeihin. Erilaiset taloudelliset pakotteet, EU:n maatalouspolitiikan muutokset ja kotimaassa korostunut hintakilpailu kaupan alalla saattavat tuotantoaan suunnittelevan tuottajan hyvin vaikeaan asemaan myös rahoitusta hakiessaan. Mm. pankkien kiristyneet vaatimukset yhä useammin johtavat investointihankkeiden vähintäänkin viivästyminen.

Suomalaisen lihan vientiponnistelut alkavat toivottavasti tuottaa tulosta. Sekä sikaa että broileria aletaan viedä mm. Kiinaan ja Japaniin. Suomalainen sianlihantuotanto on ollut jo pitkään taloudellisissa vaikeuksissa. Tilannetta on entisestään kärjistynyt Venäjän elintarviketuontiokiellon aiheuttaman markkinahäiriö. Tuotanto on kuitenkin toistaiseksi pysynyt varsin vakaana. Taloustilanteen vuoksi tiloille on kuitenkin syntynyt ja syntyy koko ajan korjausvelkaa, jota pitäisi nopealla aikataululla pystyä kuromaan umpeen.

VarsinaisSuomessa tuotetaan n. viidennes koko maan siipikarjanlihasta, joten edelleen vahvana jatkuvan kysynnän kasvun pitäisi luvata hyvää myös alueen tuotannolle. Kananmunien kulutus on kasvanut ja samalla kuluttajien valintakriteerit johtavat tuotantotapojen muutokseen. Virikehäkkituotannosta siirrytään entistä enemmän vapaan kanan tuotantoon. VarsinaisSuomessa tuotetaan yli kaksi kolmasosaa maan kananmunista. Suomalaisen tuotannon salmonella ja antibioottivapautta pitäisi pystyä paremmin hyödyntämään markkinoinnissa ulkomaille.

Maanteiden kunnossapito on edellytys kuljetusten toimivuudelle. Peruskunnossapito säilytetään nykyisellä tasolla. Pääteiden liikennöintiolosuhteet säilyvät edelleen hyvinä, joka hyödyttää etenkin elinkeinoelämän kuljetuksia. Valtatien 8 parantaminen välillä Turku – Pori parantaa tieosuuden liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta. Positiiviseen rakennemuutokseen kytkeytyy monia toimenpiteitä tieverkon (ml. rautatie) kohdalla. Mm. Turun kehätietä koskien on menossa laajamittaista suunnittelua ja rakentamista. Lisäksi Tunnin juna (TurkuHelsinki) ja Uudenkaupungin radan sähköistys ovat suunnittelussa. Tieverkon rapautuminen on jatkunut jo yli kymmenen vuotta perusväylänpidon rahoituksen niukkuudesta johtuen, tämä näkyy erityisesti vähäliikenteisten teiden ja siltojen kunnan heikkenemisinä. Tiestön ja siltojen heikkeneminen hankaloittaa elinkeinoelämän kuljetusten sujuvuutta ja toimintavarmuutta. Korjausvelkarahoituksen avulla voidaan lähivuosina kohentaa tilannetta. Perusväylänpidon lisärahoituksella vuosina 2017-2019 pystytään alueella parantamaan palvelutasoa kolmella keskisuurella tiehankkeella; valtatie 9 parantamisella, valtatie 8 Nousiainen-Kurjenmäki ohituskaistojen ja valtatie 8/23 Söörmarkun eritasoliittymän rakentamisilla.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysynnän osalta on viimeisen kymmenen vuoden aikana VarsinaisSuomessa menty äärimmäisyydestä toiseen ja takaisin. Taantuma näyttäytyi VarsinaisSuomessa poikkeuksellisen voimakkaana mm. uusien avointen työpaikkojen määrän vähenemisenä, jota kesti yhtäjaksoisesti 21 kuukautta. Vuoden 2009 pohjalukemista siirryttiin vaihtelujen kautta vuoden 2014 aikana kysynnän elpymiskauteen. Työvoiman kysyntä on kasvanut teollisuudessa siitä – puhutaan pääosin erilaisista metalliteollisuuden tehtävistä, jota sittemmin on säästänyt mm. prosessiteollisuus ja elintarviketeollisuus. Vuoden 2017 aikana kysyntä alkoi vahvistua myös palvelualan tehtävissä. Työvoiman kokonaiskysyntä ylitti 50 000 uuden avoimen työpaikan rajan vuoden 2017 aikana ja samalla ylitettiin vuoden 2008 aiempi huippuluku. Kehitys juontaa selvästi VakkaSuomesta, jossa kysyntä on vahvistunut vuodesta 2013 alkaen. Sittemmin kysyntää on teollisuudessa erityisesti ylläpitänyt autotehtaan ohella meriteollisuus ja näissä tehdään rekrytointeja edelleen myös kuluvana vuonna. Kysynnän määrä VarsinaisSuomessa perustuu paitsi uusien työpaikkojen syntyyn myös henkilöstön eläköitymisestä johtuviin rekrytointeihin.

Palvelusektorilla kysyntä elpyi vuoden 2015 aikana ja suuntaus on jatkunut. Sosiaali- ja terveysalalla kysyntä heikkeni vuosina 2014 ja 2015, mutta sittemmin kysyntä on kääntynyt kasvuun. Kaupan alalla ja myyntehtävissä on kysyntä palautunut normaalimmalle tasolle. Hotelli ja ravintola-alalla sekä siivouksessa on kysyntä kohonnut lähelle aiempia huippulukuja. Palvelusektorilla näkyi jonkin aikaa kuntien talouden haasteet supistuneena kysyntänä, mutta hyvä suhdannetilanne on muuttanut tilannetta.

Työvoiman kysyntä on nyt ja lähivuosina keskeinen haaste VarsinaisSuomessa. Uudet työpaikat ovat vahvasti sijoittumassa Turun seudulle ja VakkaSuomeen. Tästä jyrkästä käännteestä pitkän ajan kehityksestä on alettu käyttää positiivinen rakennemuutos termiä. Tilanteen merkittävyys on ymmärretty laajasti ja sen seurauksena on ryhdytty kunta ja maakuntarajat ylittävään yhteistyöhön. Alueelle perustettiin Positiivisen rakennemuutoksen työryhmä, joka on ratkonut erilaisia kasvun esteitä. Merkittävimmät haasteet liittyvät työvoiman saamiseen, osaamisen ja koulutuksen vahvistamiseen, liikennejärjestelyihin ja pendelöintiin sekä asumiseen. Työryhmän toiminnalla on konkreettisia tuloksia: julkinen työmatkaliikenne toimii työvoiman saatavuuden helpottamiseksi Uuteenkaupunkiin sekä Turun että Porin suunnasta. Selvitysmies Esko Ahon raportin suositusten myötä on alueelle saatu jonkin verran tukea edellä mainittujen haasteiden ratkaisuun ns. Siltasopimuksen kautta. Tähän liittyvä työvoiman saatavuutta tukeva Töihin Tänne vetovoimakampanja lähti hiljattain liikkeelle. Maakuntatason toimijoiden lisäksi kunnat ovat myös kytkeytymässä kampanjaan. Siltasopimuksen suositus insinööripulan ratkaisemiseksi tekniikan alan korkeakoulujen (FITEC) yhteistyönä on lähtenyt liikkeelle. Lisäksi alueen kaupunkien, oppilaitosten ja yritysten aloitteellisuuden ansiosta OKM osoitti muuntokoulutuspaikkoja alueen ammattikorkeakouluille ja Turun yliopistolle osaajapulan helpottamiseksi.

Autotehtaan, Sandvikin ja meriteollisuuden kohdalla kysyntä painottuu metallialan ja rakentamisen ammatilliseen osaamiseen. Mainituissa tapauksissa tarvitaan myös korkeakoulutasoista osaamista, mutta erityisesti sitä haetaan RollsRoycen ja Vincit Groupin tapauksissa. Alueella on syntymässä kova imu monien

alojen diplomi-insinööreille, insinööreille, sovelluskehittäjille, mutta myös metallialan lisäksi moniin ammatillista osaamista edellyttäviin tehtäviin.

Teknolgiateollisuuden taantuman aikaisen alamäen johdosta on alueella runsaasti alalta työttömäksi jääneitä. Silti työvoiman kysyntäpiikit voivat tuoda mukaan rekrytointiongelmia. Alalle syntyvät uudet työmahdollisuudet eivät aina edellytä sellaista osaamista mitä alalta työttömäksi jääneillä on tarjota. Myöskään alan nuoriksi osaajiksi valmistavat koulutuspaikat eivät täyty.

Ammattibarometrin 2018/1 tulokset myötäilevät suurelta osin edellä mainittua. Ammatillisista osaajista, suunnittelun osaajista ja työnjohtajista on pulaa asunto ja infrarakentamisen sekä monissa teollisuuden ammateissa – erityisesti metallialalla. Ohjelmistoalan nousuun liittyy se, että sovellussuunnittelijoiden ja ohjelmoijien kohdalla ei sopivia osaajia löydy helpolla. Perinteisempienkin ammattien kohdalla on haasteita rekrytoinnissa, kuten esimerkiksi autonkuljettaja, palkanlaskija, erityis- tai lastentarhan opettaja, tarjoilija ja siivooja. Barometrin mukaan sosiaali- ja terveysalalla vallitsee yhä lähes rakenteellinen pula osaajista useimmissa ammattiryhmissä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuosi 2008 oli kaikkien aikojen paras VarsinaisSuomessa työllisyyden ja tuotannon määränkin suhteen. Työllisten määrä huiteli parhaimmillaan 230 000 henkilössä ja TE-toimistossa oli 14 000 työtöntä asiakasta. Sen jälkeen työllisyyskehitys muodostui W-malliseksi: tilanne vaikeutui parin vuoden ajan; työllisyys kohentui seuraavan parin vuoden ajan, kunnes työllisyystilanne alkoi uudelleen heiketä kesällä 2012. Työllisyys heikkeni merkittävästi vuoden 2012 jälkeen ja viimein vuonna 2016 siirryttiin vahvasti W-mallin jälkimmäiseen nousun kauteen.

Työllisten määrässä ja tuotannossa ollaan VarsinaisSuomessa hyvää vauhtia lähestymässä vuosien 2007-2008 huippulukuja. Tuotannolla mitattuna on päästy jo lähelle aiempia huippuja, mutta työpaikoissa ollaan vasta puolimatassa. Työpaikkoja oli alueella pahimmillaan 11 %:n (23 000) vähemmän kuin huippuvuosina, kun koko maassa vastaava menetys on tästä alle puolet (5%). Työllisyys on ollut kasvussa Turun seudulla jo parin vuoden ajan ja näin on tapahtunut myös VakkaSuomessa. Merkittävä osa kasvusta on tapahtunut teollisuudessa, johon myös menetykset aiemmin vahvasti kohdistuivat. Tämän johdosta maakunnan mitassa työllisten määrä kasvoi 11 000 (+5%) vuosina 2016-17. Kuntataloudessakin on tilanne asteen helpompi VakkaSuomessa, Loimaalla ja Turunmaalla suhteellisen hyvän työllisyystilanteen ansiosta. Maan seutukuntien joukossa nämä sijoittuvat kuuden parhaan joukkoon työttömyysprosentilla mitattuna. Myönteinen kehitys sekä hyvät uutiset VakkaSuomesta ja Turun seudulta ovat vetäneet työttömyysluvat laskuun kaikissa alueen seutukunnissa.

VarsinaisSuomessa työttömyyden kohdalla päähaasteet kytkeytyvät neljään ryhmään. Nuorten työttömyys kasvoi huolestuttaviin mittoihin, joista se on kääntynyt merkittävään laskuun kaikissa seutukunnissa. Pitkäaikaistyöttömyys ja sen myötä rakennetyöttömyys ovat supistuneet vuosituhannen huippuluvuista ripeätä tahtia – kolmannes runsaassa vuodessa. Tämä johtuu ensisijaisesti siitä, etteivät alkaneet työttömyydet enää veny pitkäaikaisiksi työmarkkinoiden imun johdosta. Erityisesti Turun ja Salon seutuja koskee maahanmuuttajien ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden verrattain laaja työttömyys. Haaste on edelleen suuri, vaikka näissäkin ryhmissä työttömyys vähenee hyvää vauhtia. Näissä ryhmissä löytyy osaamista ja potentiaalia käyttöön.

Näillä näkymin työttömyys vähenee laaja-alaisesti VarsinaisSuomessa kuluvana vuonna. Tiedossa olevien alueen erityispiirteiden ja tapahtumien johdosta on hyvät mahdollisuudet, että kehityssuunta jatkuu vielä vuosia. Tämä edellyttää, että kansainväliset suhdanteet eivät heikkene eikä mitään suurta yllättävää muutosta tapahdu globaalissa taloudessa. Vaikka nyt näyttää hyvältä monessa asiassa on kuitenkin hyvä muistaa, että taantuman varjo on pitkä eli työttömyys on nyt samalla tasolla kuin vuonna 2005 ennen kolmen vuoden vahvaa nousukautta. Toisaalta vilkkaan työvoiman kysynnän oloissa työttömyys ja jopa pitkäaikaistyöttömyys voi vähetä verrattain ripeästi. Näin tapahtui VarsinaisSuomessa vuosina 2004-2008, kun pitkäaikaistyöttömyys kutistui alle puoleen viidessä vuodessa.

SATAKUNTA

KOULUTUS

KOULUTUKSEEN HAKEUTUMINEN JA SISOITTUMINEN, KOULUTUSASTE

KULTTUURI

NUORISOTYÖ JA -POLITIikka

LIIKUNTA

TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINTA, VÄESTÖ

TUTKINNOT

ALUEELLA TOIMIVIEN KORKEAKOULUJEN PROFIIIT JA VAHVUUSALAT

ALUEEN KEHITYSNÄKYMÄT

Satakunta: Koulutus

VARHAISKASVATUS (1-6 vuotiaat lapset)	Päiväkodit		Perhepäivähoito		Yhteensä	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Lasten määrä¹⁾						
2014	5 818	179 594	1 898	30 222	7 716	209 816
2015	5 928	182 806	1 657	27 187	7 585	209 993
2016	5 656	183 223	1 531	22 993	7 187	206 216
KOULUTUS 2016	Uudet oppilait/ opiskelijat		Oppilait/ opiskelijat		Perusopetuksen/ tutkinnon suorittaneet	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Esiopetus ²⁾			462	11 003		
Perusopetus ³⁾	2 309	61 476	21 253	550 371	2 341	58 328
Lukiokoulutus (nuorten koulutus) ⁴⁾	1 304	32 111	3 648	95 776	1 074	29 453
Lukiokoulutus (aikuisten koulutus) ⁴⁾	52	2 778	268	7 282	27	1 349
Ammatillinen perustutkinto, josta						
oppilaitosmuotoinen, opetussuunnitelma- perusteinen	1 889	44 605	5 054	119 445	1 573	35 461
oppilaitosmuotoinen, näyttötutkinto	943	25 720	1 901	56 287	338	11 881
oppisopimuskoulutus, opetussuunnitelma- perusteinen	19	355	27	646	1	169
oppisopimuskoulutus, näyttötutkinto	251	6 745	750	17 244	283	4 325
Ammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	750	18 869	1 319	35 341	303	8 734
Ammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	264	7 943	591	16 423	135	4 194
Erikoisammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	230	4 129	377	8 752	49	1 913
Erikoisammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	199	6 639	521	16 405	131	4 330
Ammattikorkeakoulututkinto	1 403	33 915	5 717	128 663	1 026	23 044
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	178	4 279	461	11 001	92	2 518
Alempi korkeakoulututkinto	237	15 087	1 013	80 803	213	14 289
Ylempi korkeakoulututkinto	144	5 868	999	54 083	275	15 321
Tohtorintutkinto			111	17 736	6	1 888

Tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa annetut opetustunnit

VAPAA SIVISTYSTYÖ 2016	Liikunnan koulutus- keskukset	Kansan- opistot	Kansalais- opistot	Opintokes- kukset	Kesä- yliopistot	Yhteensä
	Maakunta		12 548	70 387		
Koko maa	136 132	586 549	2 000 801	216 170	109 417	3 049 069

ALUEELLA TOIMIVAT OPPILAITOKSET ⁶⁾	2007		2012		2017	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Oppilaitostyyppi (lkm)						
Peruskoulut	157	3 067	130	2 644	107	2 276
Peruskouluasteen erityiskoulut	9	159	10	110	7	73
Lukiot	22	406	19	381	16	340
Perus- ja lukioasteen koulut	1	37	1	41	1	41
Ammatilliset oppilaitokset	8	161	4	124	4	96
Ammatilliset erityisoppilaitokset		12		6		6
Ammatilliset erikoisoppilaitokset	1	37	1	34	1	26
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	3	32	1	26		20
Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitokset		2		1		1
Sotilasalan ammatilliset oppilaitokset	1	15	1	13		6
Ammattikorkeakoulut	1	30	1	27	1	25
Yliopistot		20		16		14
Sotilaskorkeakoulut		1		1		1
Musiikkioppilaitokset	4	89	4	88	4	84
Liikunnan koulutuskeskukset		14		14		14
Kansanopistot	4	89	3	80	3	73
Kansalaisopistot	12	234	8	195	8	181
Opintokeskukset		11		10		12
Kesäyliopistot	1	20	1	20	1	20
Muut oppilaitokset		7		7		6
Yhteensä	224	4 443	184	3 838	153	3 315

Satakunta: Koulutukseen hakeutuminen ja sijoittuminen, koulutusaste

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön hakeminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	2 322	100,0	57 577	100,0
Lukiokoulutukseen päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	1 110	47,8	30 558	53,1
Ammatilliseen koulutukseen päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	1 203	51,8	26 403	45,9
Valmistaviin koulutuksiin päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	7	0,3	548	1,0
Peruskoulun lisäopetukseen päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	1	0,0	18	0,0
Ei hakenut peruskoulun päättövuonna yhteishaussa	1	0,0	50	0,1

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	2 322	100,0	57 577	100,0
Jatkoi heti opiskelua lukiokoulutuksessa	1 119	48,2	30 339	52,7
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	1 123	48,4	24 450	42,5
Jatkoi heti opiskelua valmistavassa koulutuksessa	21	0,9	931	1,6
Jatkoi heti opiskelua peruskoulun lisäopetuksessa (10-luokka)	10	0,4	435	0,8
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	49	2,1	1 422	2,5

Ylioppilaiden välitön hakeminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	1 101	100,0	30 796	100,0
Ammatilliseen koulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	15	1,4	535	1,7
Vain ammattikorkeakoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	244	22,2	5 462	17,7
Sekä ammattikorkea- että yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	201	18,3	4 636	15,1
Vain yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	429	39,0	12 593	40,9
Ei hakenut ylioppilasvuonna jatko-opintoihin ⁸⁾	212	19,3	7 570	24,6

Ylioppilaiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	1 101	100,0	30 796	100,0
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	47	4,3	1 188	3,9
Jatkoi heti opiskelua ammattikorkeakoulukoulutuksessa	144	13,1	3 068	10,0
Jatkoi heti opiskelua yliopistokoulutuksessa	165	15,0	4 797	15,6
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	745	67,7	21 743	70,6

20 - 64 vuotias väestö koulutusasteen mukaan 2016

Koulutusaste	Maakunta	%	Koko maa	%	% osuus koko maasta
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	20 622	17,1	514 301	16,4	4,0
Lukiokoulutus	7 094	5,9	264 955	8,4	2,7
Ammatillinen peruskoulutus	47 348	39,2	1 062 453	33,8	4,5
Ammattitutkinto	7 404	6,1	143 131	4,6	5,2
Erikoisammattitutkinto	1 440	1,2	30 964	1,0	4,7
Opistoaste	12 879	10,7	303 475	9,7	4,2
Ammatillinen korkea-aste	1 539	1,3	39 634	1,3	3,9
Ammattikorkeakoulututkinto	11 959	9,9	318 296	10,1	3,8
Alempi korkeakoulututkinto	1 692	1,4	75 550	2,4	2,2
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	546	0,5	15 732	0,5	3,5
Ylempi korkeakoulututkinto	7 464	6,2	332 738	10,6	2,2
Lääkärien erikoistumiskoulutus	221	0,2	8 258	0,3	2,7
Lisensiaatitutkinto	121	0,1	5 965	0,2	2,0
Tohtorintutkinto	309	0,3	28 094	0,9	1,1
Koulutusaste tuntematon	8	0,0	250	0,0	3,2
Tutkinnon suorittaneita yhteensä	100 024	82,9	2 629 495	83,6	3,8
20 - 64 vuotias väestö yhteensä	120 646	3,8	3 143 796		
Väestön koulutustasomittain (20 - 64 vuotiaat) ⁸⁾	366		404		
Väestön koulutustasomittain (30-34 vuotiaat)	396		445		

Satakunta: Kulttuuri

	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V.2016	V.2017
Viik merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt	..	83	83	83	83
- osuus koko maasta		6,6 %	6,6 %	6,6 %	6,6 %
Päätoimisesti hoidetut museot	9	9	9	9	
- osuus koko maasta	5,5 %	5,7 %	6,0 %	5,8 %	
Esineet museokokoelmissa / 100 as.	82	79	88	90	
- koko maa	86	103	100	99	
Teokset taidemuseoissa / 100 as.	3	5	5	5	
- koko maa	6	6	7	7	
Valtionosuusteatterit (ja Suomen Kansallisteatteri)	2	2	2	2	2
- osuus koko maasta	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %
Valtionosuusorkesterit	1	1	1	1	1
- osuus koko maasta	3,8 %	3,7 %	3,6 %	3,6 %	3,6 %
Elokuvasalit	13	12	14	14	
- osuus koko maasta	4,0 %	4,2 %	4,5 %	4,5 %	
Kulttuuritapahtumat (Finland Festivals)	3	2	2	2	
- osuus koko maasta	3,8 %	2,6 %	2,3 %	2,4 %	
Kulttuurirakennukset	91	98	94	96	
- osuus koko maasta	6,1 %	5,0 %	4,6 %	4,7 %	
Kuntien kulttuuritoimen nettokustannukset €/as.	118	127	139	129	
- koko maa	104	135	140	140	
Kulttuurialan tutkimukseen johtavan koulutuksen oppilaitokset	..	7	6	5	
- osuus koko maasta		5,0 %	4,6 %	4,0 %	
Kulttuurialan vapaan sivistystyön oppilaitokset	17	13	12	12	
- osuus koko maasta	4,8 %	4,3 %	4,2 %	4,3 %	
Työllinen työvoima kulttuurin toimialoilla	..	2 541	2 033		
- osuus koko maasta		2,5 %	2,3 %		
Kulttuurialan yritysten toimipaikat	494	471	467		
- osuus koko maasta	3,0 %	2,6 %	2,6 %		

	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V. 2016	V. 2017
Yleiset kirjastot					
Aukiolotunnit	68 931	66 618	64 646	73 934	78 917
- osuus koko maasta	4,72 %	4,78 %	4,7 %	4,8 %	4,8 %
Kokoelmat¹⁾ (kpl)/ asukas	9,18	9,53	8,8	8,7	8,5
- koko maa	7,85	7,45	6,7	6,5	6,4
Hankinnat (kpl)/ (asukasluku / 1 000)	410,74	504,08	410	388	385
- koko maa	359,98	401,34	333,0	328	332
Lainaus (kpl) / asukas	21,33	19,35	18,0	17,1	16,7
- koko maa	20,26	18,08	16,4	16,0	15,6
Käynnit / asukas	11,29	8,57	8,6	8,0	7,6
- koko maa	11,98	9,89	9,1	9,0	9,2
Verkkokäynnit / asukas	3,36	4,92	4,0	3,8	4,0
- koko maa	9,04	10,72	7,1	7,7	6,8
Tapahtumien osallistujamäärä / (asukasluku / 1 000)	-	-	102,5	101,7	107,9
- koko maa			158,6	174,5	175,9
Lainaajat / asukasluku	44,12 %	39,05 %	36,9 %	38,4 %	38,6 %
- koko maa	44,77 %	39,24 %	36,7 %	36,3 %	35,5 %
Toimintakulut / asukas	45,25 €	52,11 €	55,4 €	54 €	54 €
- koko maa	47,69 €	56,07 €	58,3 €	57,9 €	57,3 €

Satakunnassa toimivat valtionosuutta saavat taide- ja kulttuurilaitokset:

Museot:	
Satakunnan museo, Pori	Porin taidemuseo
Harjavallan museotoimi, Harjavalta	Kankaanpään kaupunginmuseo
Rauman museo	Rauman taidemuseo
Lönströmin taidemuseo, Rauma	Rauman merimuseo
Teatterit:	
Porin teatteri	Rauman kaupunginteatteri
Orkesterit:	
Pori sinfonieta	

Satakunta: Nuorisotyö ja -politiikka

Nuorisolain mukaan nuorisotyön ja politiikan tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvuja elinoloja. Toimialan tavoitteen toteutumisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus, yhdenvertaisuus ja kansainvälisyys, terveet elämän tavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.

Nuorisotyö on nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista. Nuorisopolitiikka on nuoren kasvun ja elinolojen parantamista.

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Aluehallintovirastot hoitavat niitä alueella.

	2014		2015		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Etsivä nuorisotyö						
— etsivä nuorisotyöntekijöitä	24	494	19	556	22	592
— nuoret, joihin etsivä yhteydessä ¹⁾	1 035	24 435	1 025	25 725	976	26 499
— tavoitetut nuoret ²⁾	718	16 740	678	18 155	662	18 550
— toimenpiteissä ³⁾	558	12 273	501	13 520	501	13 716
— myönnettyt valtionavustukset	570 000	12 559 130	555 000	13 091 886	527 250	12 512 254
Nuorten työpajatoiminta						
— työpajat	14	196	14	200	14	208
— henkilökunta (htv) ⁴⁾	103	1 873	92	1 850	87	1 827
— nuoret alle 29v.	768	14 200	793	14 733	714	14 867

Nuorisovaltuusto 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorisovaltuusto kuntien määrä	10	214
osuus Nuva / kaikki kunnat maakunnissa	52,6	71,1

Nuorisotyöntekijät 2016	Maakunta		Koko maa	
Nuorisotyöntekijöiden määrä ⁴⁾⁵⁾	60	100,0 %	2 154	100,0 %
sisältää				
Nuorisotoimenjohtaja	5	8,7 %	161	7,5 %
Nuorisosihteeri	9	14,8 %	160	7,4 %
Nuoriso-ohjaaja, vastaavat nimikkeet	40	66,3 %	1 635	75,9 %
Erytisnuorisotyöntekijät	6	10,2 %	198	9,2 %

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorten tieto- ja neuvontapiste/keskus, määrä	2	168
Kunnassa verkkopalvelu, alueellinen tai paikallinen	2	39

Satakunta: Liikunta

Liikuntapoliittisin toimenpitein edistetään väestön liikuntaharrastusta, hyvinvointia, terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä elämänkaaren eri vaiheissa. Väestön tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia liikuntamahdollisuuksia lisätään vahvistamalla liikunnan asemaa kunnallisena peruspalveluna, parantamalla arkiliikunnan olosuhteita ja edistämällä poikkihallinnosta yhteistyötä liikuntapalvelujen järjestämisessä.

Valtion liikuntapaikkojen avustuspolitiikan tavoitteena on luoda edellytykset kansalaisten aktiiviselle ja säännölliselle liikunnalle. Liikuntapaikat rakennetaan liikuntalain mukaan laajoja käyttäjäryhmiä palveleviksi. Uimahallit, jää ja liikuntahallit, ulkokentät ja lähiliikuntapaikat ovat olennainen edellytys organisoidulle liikunnalle ja urheilulle. Suomessa on noin 35 000 liikuntapaikkaa, jotka ovat pääosin (n. 75 %) kuntien omistamia ja hoitamia.

Liikuntapaikat 2018	Maakunta	Koko maa
Jäähallit	15	232
Uimahallit, kylpylät, uima-altaat	15	303
Kentät ¹⁾	374	8 143
Liikuntahallit	18	333
Lähiliikuntapaikat	86	2 089
Muut liikuntapaikat ²⁾	1 502	26 478
Kaikki yhteensä	1 509	37 077

Satakunta: Tutkimus- ja kehittämistoiminta, väestö

Maakunnan alueella toimivat sektoritutkimuslaitokset:
Maanmittauslaitos MML

Muut virastot:

–

T&K -TOIMINTA	2006		2011		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
T&k -henkilöstön tutkimustyövuodet / työllise	0,7	2,5	0,9	2,3	0,8	2,1
Yritysten osuus % t&k menoista	90,4	71,3	84,3	70,5	81,1	65,8
Julkisen sektorin osuus % t&k menoista	1,2	10,0	2,7	9,6	...	9,0
Korkeakoulujen osuus % t&k menoista	8,5	18,7	12,9	20,0	...	25,1
Maakunnan osuus % t&k menoista	1,5	100,0	1,5	100,0	1,4	100,0

VÄESTÖ	2012		2017		2022 ennuste		2027 ennuste	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Yhteensä	224 934	5 426 674	220 398	5 513 130	220 540	5 635 127	218 940	5 724 729
Ikäluokka 7-12 v.	2 273	58 252	2 296	61 658	2 260	61 331	2 169	59 810
Ikäluokka 13-15 v.	2 401	59 316	2 289	59 054	2 310	62 665	2 271	61 698
Ikäluokka 16-18 v.	2 705	64 498	2 316	59 497	2 375	61 434	2 375	64 125
Ikäluokka 19-21 v.	2 523	67 714	2 220	61 533	2 147	59 700	2 229	63 488
Alle 29 v.	68 885	1 820 970	65 059	1 798 021	64 259	1 784 703	62 689	1 775 642
Työkäinen 15-64 v.	139 868	3 517 089	130 299	3 443 388	126 321	3 417 736	123 289	3 417 247
Väestön muutos 2012-2017, 2017-2022 ja 2017-2027			-2,0	1,6	0,1	2,2	-0,7	3,8
Väestöllinen huoltosuhde ¹⁾	60,8	54,3	69,1	60,1	74,6	64,9	77,6	67,5
Taloudellinen huoltosuhde ²⁾	132,5	131,9	161,3	141,8				
Ulkomaan kansalaiset ³⁾	3 805	195 511	5 833	249 452				
Ulkomaan kansalaisten osuus, %	1,7	3,6	2,6	4,5				
Vieraskielisten osuus, % ³⁾	2,0	4,9	3,3	6,8				

Tutkinnon suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuoden kuluttua valmistumisesta asuinmaakunnan mukaan 2016

Tutkinnot	Tutkinnon suorittaneet yhteensä		Työlliset		Työttömät		Opiskelijat		Muut	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
<i>Koulutusaste yht.</i>	4 765	142 072	3 069	94 131	792	18 069	549	19 937	355	9 935
%	3,4	100,0	64,4	66,3	16,6	12,7	11,5	14,0	7,5	7,0
Lukiokoulutus	801	27 991	358	12 224	74	2 020	279	10 503	90	3 244
%	2,9	100,0	44,7	43,7	9,2	7,2	34,8	37,5	11,2	11,6
Ammatillinen koulutus	2 692	63 493	1 677	41 516	577	12 258	203	4 920	235	4 799
%	4,2	100,0	62,3	65,4	21,4	19,3	7,5	7,7	8,7	7,6
AMK-tutkinto	730	22 356	600	18 518	93	2 104	20	854	17	880
%	3,3	100,0	82,2	82,8	12,7	9,4	2,7	3,8	2,3	3,9
Alempi kk-tutkinto	144	9 842	94	6 340	8	150	40	3 253	2	99
%	1,5	100,0	65,3	64,4	5,6	1,5	27,8	33,1	1,4	1,0
Ylempi AMK-tutkinto	90	2 287	85	2 159	3	82	1	19	1	27
%	3,9	100,0	94,4	94,4	3,3	3,6	1,1	0,8	1,1	1,2
Ylempi kk-tutkinto	292	14 484	244	12 041	33	1 325	6	370	9	748
%	2,0	100,0	83,6	83,1	11,3	9,1	2,1	2,6	3,1	5,2
Tohtorin tutkinto	16	1 613	11	1 327	4	130	0	18	1	138
%	1,0	100,0	68,8	82,3	25,0	8,1	0,0	1,1	6,3	8,6

Satakunta: Tutkinnot

Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot 2016¹⁾

Koulutusala	Yo	Tutkinnot	Koulutusala	Amk	Tutkinnot
Kasvatusalat	TY	100	Humanistiset ja taidealat	SAMK	42
Humanistiset ja taidealat	TY	39	Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	SAMK	257
Yhteiskunnalliset alat	TaY	35	Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	SAMK	38
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	TY	62	Tekniikan alat	SAMK	230
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	TTY	12	Terveys- ja hyvinvointialat	DIAK	73
	TY	1		SAMK	340
Tekniikan alat	TTY	26	Palvelualat	SAMK	46
<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>275</i>	<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>1 026</i>

Ammatillisessa koulutuksessa suoritettut tutkinnot 2016

Koulutusala	Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus/tutkinto			Näyttötutkintoon valmistava koulutus/tutkinto			Kaikki yhteensä
	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppi-sopimus-koulutus	Yhteensä	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppi-sopimus-koulutus	Yhteensä	
<i>Tutkinnot yhteensä</i>	1 573	1	1 574	690	549	1 239	2 813
Kasvatusalat					3	3	3
Humanistiset ja taidealat	68		68	50	15	65	133
Yhteiskunnalliset alat							
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	174		174	135	164	299	473
Luonnontieteet				7		7	7
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	78		78	8		8	86
Tekniikan alat	555	1	556	98	79	177	733
Maa- ja metsätalousalat	84		84	59	7	66	150
Terveys- ja hyvinvointialat	215		215	276	238	514	729
Palvelualat	399		399	57	43	100	499

Satakunta: Alueella toimivien korkeakoulujen profiilit ja vahvuusalat (opetus ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulun välisen sopimuksen mukaan)

DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Diakin tehtävänä on kouluttaa kirkon ja yhteiskunnan palvelukseen osaavia ammattilaisia ja asiantuntijoita sekä osallistua koulutusalojensa alueelliseen, valtakunnalliseen ja kansainväliseen kehittämiseen. Diak toimii aktiivisesti sosiaalisen eheyden ja väestön terveyden edistämiseksi sekä sivistysperustan vahvistamiseksi. Ammattikorkeakoulun päämääränä on tuottaa kestävää hyvinvointia yhteisöissä ja palvelujärjestelmissä koko Suomessa, Euroopassa ja maailmanlaajuisesti.

Diak profiloituu eettisesti vastuullisena, osallisuutta ja hyvinvointia vahvistavana ammattikorkeakouluna.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Diakin määrittelemät vahvuusalat ovat kestävä hyvinvointi ja terveys ja erityisesti palvelujärjestelmien kehittäminen, maahanmuutto ja monikulttuurisuus, osallisuus ja toivo kirkossa ja yhteiskunnassa, tulkkaus- ja kommunikaatio. Diak hyödyntää kansainvälistä yhteistyöverkostoaan kestäväen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi kehittyvissä maissa sekä globaalisti kriisi ja poikkeusolosuhteissa.

SATAKUNNAN AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Satakunnan ammattikorkeakoulu painottaa toiminnassaan teollisuuden uudistumista ja uusiutumista, vientiosaamista ja työvoiman toimintakykyä. Ammattikorkeakoulun toimintaa ohjaa kansainvälistyminen sekä koulutuksessa että tutkimuksessa.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Ammattikorkeakoulun määrittelemät vahvuusalat ovat automaatio ja teollisuus 4.0, merenkulku sekä ikääntyvien palvelut. SAMKin nousevia aloja ovat älykäs vesi ja energiateknologia, matkailuliiketoiminta sekä logistiikka.

PORIN YLIOPISTOKESKUS

Yliopistokeskuksessa toimivat yliopistot:

Tampereen teknillinen yliopisto, Aaltoyliopisto, Tampereen yliopisto ja Turun yliopisto

Satakunta: Alueen kehitysnäkymät

Alueen kehitysnäkymien kuvaus on suora lainaus TEM:n ja ELY-keskusten julkaisusta Alueelliset kehitysnäkymät Kevät 2018, Työ ja elinkeinoministeriön julkaisuja 11/2018. Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2018 katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja ELY-keskusalueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu maaliskuun 2018 aikana.

SATAKUNNAN ELYKESKUS

Satakunnassa asui vuoden 2017 lopussa 220 447 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 1 293 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 11 469.

51

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Satakunta on teollisuuden palveluksessa olevalla henkilöstöllä mitaten Suomen teollisuusvaltaisimpia maakuntia. Satakunnan teollisuus on erikoistunutta ja vientivetoista. Viennin arvo asukasta kohti on kolmanneksi suurin kaikista maakunnista (v. 2016). Merkittävä osa maakunnan suuryrityksistä on ulkomaisessa omistuksessa. Ulkomainen omistus on etenkin teollisuussektorilla lisääntynyt viime aikoina, jota voidaan pitää positiivisena merkinä alueen yritysten kansainvälisestä kilpailukyvästä ja kiinnostavuudesta. Teknologiateollisuuden kasvun myötä virinnyt positiivinen rakennemuutos luo kasvumahdollisuuksia myös kaupalle ja muille palveluelinkeinoille. Kasvu näkyy haasteena mm. siinä, että työvoiman kysyntä on kasvanut merkittävästi viime aikoina ja työnantajien kokemat rekrytointiongelmien ovat lisääntyneet.

Seutukuntien kilpailukykyä ja resilienssiä on selvitetty Turun kauppakorkeakoulun Porin yksikössä tehdyssä tutkimuksessa (Karppinen & Vähäsantanen, 2015). Seutukuntien kilpailukykyä mitataan kuuden tekijän muodostaman mittariston avulla. Muuttajat ovat työn tuottavuus, työllisyysaste, innovatiivisuus, koulutustaso, yritysdynamiikka ja teollisuusvaltaisuus. Viimeisimmässä seutukuntien kilpailukyvyn mittauksessa (v. 2015) Rauman seutu sijoittuu sijalle 10 maamme 70 seutukunnan joukossa. Porin seutu on 13:s ja PohjoisSatakunta 47:s. Teollisuuden henkilöstörakenteen monipuolisuutta mitaten Porin seutu sijoittuu sijalle 8. PohjoisSatakunta on 22:s ja Rauman seutu 27:s. Viimeisimpien tilastotietojen mukaan Satakunnan kilpailukyky on hieman heikentynyt, mutta maakunnan seutujen muutosjoustavuus ja kilpailukyky ovat silti koko maahan verrattuna varsin hyvää tasoa.

Satakunnan vahvoja aloja ovat teknologiateollisuus, elintarvike ja pakkausteollisuus, luonnonvarojen hyödyntävä prosessiteollisuus (metsä ja kemianteollisuus, metallinjalostus ja energiantuotanto), rakentaminen, cleantech sekä teollisuuden teknologiat ja palvelut (logistiikka, ICT, automaatio, suunnittelu ja projektinhallinta). Nopeasti kasvava ala on Porin ja Ulvilan seuduille keskittynyt automaatio ja robotiikka ja ohjelmointi alojen klusteri. Muita kehittyviä aloja ovat mm. liike-elämän palvelut, hyvinvointiala sekä elämys, kulttuuri ja tapahtumapalvelut ja matkailu.

Raumalla laivanrakennus on hyvässä kasvussa. Offshorealalla etsitään uudistumista, sillä alan tuotteiden kysyntä on ollut pitkään alhaisella tasolla, mikä on näkynyt henkilöstövähennyksinä ja lomautuksina alan keskeisissä yrityksissä. Meriklusteriin sisältyy uusia mahdollisuuksia sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Kiristyvät turvallisuus, ympäristö ja laatuvaatimukset sekä uudet verkostomaiset toimintatavat yhdessä yhä haastavampien toiminta-alueiden kanssa luovat meriteollisuudelle uutta kasvupotentiaalia. Esimerkiksi merituulivoiman rakentaminen tuo mahdollisuuden kehittää uusia arktisiin olosuhteisiin sopivia ratkaisuja.

Koko maakunnan ainutlaatuisen teollisen infrastruktuurin uusiutumisen edistäminen, esimerkiksi alueella laajassa yhteistyössä valmistellun Teollisuuspilottihankkeen pohjalta, on ensiarvoisen tärkeää sekä Satakunnan että laajemmin koko Suomen teollisuuden kilpailukyvyn palauttamiseksi. Teollisuuspilottissa mukana olevilla yrityksillä on halukkuutta TKI-volyymien kasvattamiseen sekä uudenlaisiin yhteistyömalleihin, ja tämä potentiaali olisi kyettävä hyödyntämään. Myös maakuntauudistuksella on merkittäviä myönteisiä vaikutuksia monien alojen, esim. sote- ja henkilöstöpalvelualojen yritysten toimintaedellytyksiin ja kehittymiseen, kun suuri osa nykyisin julkisena palvelutuotantona tuotettuja palveluja siirtyy maakuntien järjestämisvastuulle.

Satakunnan väkiluvun kehitys on jo pitkään ollut laskeva. Viime vuonna väkiluku aleni Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan lähes 1 300 hengellä. Väestön vähenemä johtuu etenkin luonnollisen väestömuutoksen negatiivisuudesta, sillä kuolleisuus ylitti syntyvyyden Satakunnassa vajaalla tuhannella hengellä. Lisäksi kuntien välisessä muuttoliikkeessä Satakunnan muuttotappio oli viime vuonna yli tuhat henkeä. Nuorten ja työikäisten osuus on vähentynyt vuosia ja samalla yli 65vuotiaiden osuus on kasvanut. Satakunnan alueen työllinen työvoima on ikärakenteeltaan maan vanhimpia. Työelämästä poistuu vuositasolla vajaat 1 000 henkilöä enemmän kuin työelämäänsä tulee aiheuttaen haasteita osaavan työvoiman saatavuudelle etenkin nyt, kun työvoiman kysyntä on lisääntynyt merkittävästi. Maakunnan haasteena onkin alueen työmahdollisuuksien ja tunnettuuden parantaminen, jotta maan sisäinen muuttovirta saataisiin käännettyä Satakunnalle positiiviseksi.

Maahanmuutto on osittain hillinnyt väestön vähenemistä. Vuonna 2017 Satakunnan nettomaahanmuutto oli ennakkotietojen mukaan yli 700 henkilöä. Maahanmuutolla on positiivisia vaikutuksia työvoiman saatavuuden paranemisen lisäksi myös alueen palvelurakenteeseen ja yritystoimintaan sekä väestön ikärakenteeseen. Yksi maahanmuuton haasteista on pakolaisten kotouttaminen ja työelämään osallistaminen. Kahtena edellisenä vuonna ja tämän vuoden alkupuolella on kuntiin sijoitettu runsaat 300 pakolaista. Satakunnan vastaanottokeskuksissa on tällä hetkellä majoitettuna noin 560 turvapaikanhakijaa.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformilla sekä koulutukseen viimeisen neljän vuoden aikana tehdyillä noin 25 %:n leikkauksilla on merkittäviä vaikutuksia koulutuksen järjestämiseen. Reformin vaikutukset tulevat näkymään mm. opiskelijoiden henkilökohtaisina koulutuspolkuina, oppilaitosten työelämäyhteistyön tiivistymisenä ja työpaikalla järjestettävän koulutuksen lisääntymisenä. Ammatillisen koulutuksen uusi rahoituslaki kokoaa yhteen eri rahoitusmuodot yhdistäen nuorten ja aikuisten koulutuksen saman rahoituksen piiriin. Työpaikalla järjestettävän koulutuksen lisääntymisen mahdollistaa 1.1.2018 voimaan astuneen lainsäädännön mukanaan tuoma koulutus sopimusmalli sekä mahdollisuus koulutus sopimus koulutuksen ja oppisopimus koulutuksen joustavaan yhteiskäyttöön.

Satakunnan työ ja elinkeinoelämän osaaja ja osaamistarpeiden saannin turvaamiseksi tulee huomioida, että toisen asteen ammatillinen koulutus tarvitsee rinnalleen toimivan lisä ja täydennyskoulutusväylän. Koulutusväylän kautta voidaan reagoida nopeasti alueella mahdollisesti tapahtuviin elinkeinoelämän muutoksiin sekä turvata työvoiman saanti myös niillä aloilla, jotka eivät ole nuorten kiinnostuksen kohteena. Maakunnassa tulee varmistaa riittävä koulutuksen volyymi sekä tutkintoon johtavan koulutuksen osalta, jonka rahoitus reformin myötä siirtyi OKM:lle, että ELY-keskuksen hankkimassa työvoimakoulutuksessa.

Satakuntaan on saatu positiivisen rakennemuutoksen ja valtion kanssa solmitun siltasopimuksen vaikutuksesta poikkeukselliset koulutuspanostukset kohdistuen erityisesti Satakunnassa voimakkaasti kasvavaan automaatioklusteriin. Automaatio ja robotiikka alan insinööritutkintoon johtava koulutus on parhaillaan käynnissä työvoimakoulutuksena Satakunnan ammattikorkeakoulussa. Ammattikorkeakoulu on saanut lisäksi OKM:ltä rahoituksen automaatioalan insinöörien muuntokoulutukseen noin 60 henkilölle. Tampereen teknillinen yliopisto on saanut rahoituksen automaation ja robotiikan DI-muuntokoulutuksen toteuttamiseen 30 henkilölle. Koulutukset käynnistyvät vuoden 2018 aikana. Jatkossa on tärkeää, että alan koulutuksia saadaan myös vakinaistetuksi Satakunnassa.

Satakunnan ammattikorkeakoulu on ollut mukana keskusteluissa, joissa pohditaan yhteistyön syventämistä Tampereen korkeakoulujen kanssa. Tampereen yliopiston ja Tampereen teknillinen yliopisto yhdistyivät hiljattain Tampereen yliopisto nimiseksi säätiöyliopistoksi, joka harjoittaa Tampereen ammattikorkeakoulun pääomistajana myös ammattikorkeakoulutoimintaa. Vastaavanlaista kehitystä on muuallakin maassa, mm. Lahdessa ja Lappeenrannassa, jossa ammattikorkeakoulu tulee osaksi Lappeenrannan Lahden teknillistä yliopistoa. Satakunnan ammattikorkeakoulu on profiloitunut teollisuuskorkeakouluksi, ja automaatio ja robotiikka ovat yksi sen vahvuusaloista. Viimeaikaiset merkittävät panostukset automaatio ja robotiikka alan koulutukseen sekä SAMKissa että Porin yliopistokeskuksessa toimivassa Tampereen teknillisessä yliopistossa vahvistavat Satakunnan mahdollisuuksia kehittää yhdessä noin sata yritystä käsittävän klusterin kanssa huipputason toimintaympäristön ja kansainvälisesti kilpailukykyisen kehitysalustan automaatio, robotiikka ja ohjelmointialan yrityksille ja tki-toiminnalle. SAMKin juuri valmistunut moderni Porin kampus ja Satakunnan korkeakoulujen vahvuudet luovat niin haluttaessa hyvät edellytykset kehittää koulutusta Lahden ja Tampereen viitoittamaan suuntaan. Myös koulutuspolkujen rakentamiseen toiselta asteelta korkea-asteelle ja yhteisten oppimisympäristöjen hyödyntämiseen eri asteen oppilaitosten yhteistyötä syventämällä on Satakunnassa erinomaiset mahdollisuudet, mikä puolestaan vahvistaisi alueen koulutusmahdollisuuksia ja vetovoimaa.

Satakunnan kaltaiselle vientimaakunnalle hyvien liikenneyhteyksien turvaaminen on yksi alueen kilpailukykyyn avainkysymyksistä. Erityisesti henkilöliikenteen kannalta matkustusajat pääkaupunkiseudulle ovat julkisilla liikennevälineillä liian pitkiä. Hyvillä liikenneyhteyksillä on suuri merkitys yritysten ja väestön sijaintia ohjaavana tekijänä, joten henkilöliikennettä koskien nopeiden ratayhteyksien kehittäminen pääkaupunkiin on Satakunnalle keskeinen liikenteellinen haaste. Myös lentoliikenneyhteydet ovat vientiteollisuusmaakunnalle elintärkeitä. Reittilennot Porista Helsinkiin ja Tukholmaan toimivat tällä hetkellä Porin kaupungin tukemana viisivuotisen sopimuksen turvin.

Valtatie 8:n yhteysväli Turku–Rauma–Pori toteutuksen ensimmäinen, noin 100 miljoonaa euroa maksava vaihe valmistuu vuoden 2018 aikana. Yhteysväliä ei kuitenkaan kyetä rakentamaan liikenteen läpäisykykyyn kannalta riittävälle tasolle, ellei tien parantamiseen saada lisää rahoitusta. Eurajoen liittymään on luvattu suunnittelurahoitus, mutta hankkeen toteutuminen kestää vielä vuosia. Sen sijaan myös VT 8:n parantamiseen kuuluvan Söörmarkun eritasoliittymän rakentaminen alkaa toukokuussa. Seututeiden ja seutujen saavutettavuuden parantaminen ja ylläpitäminen ovat myös yksi alueen elinkeinoelämän kannalta tärkeistä tavoitteista. VT 8:n perusparannuksen ja VT 2:n kehittämissuunnitelmien sekä raideliikenteen kehittämisen ohella maakunnassa on priorisoitu Porin ja Rauman satamien kehittäminen. Porin satamaradan sähköistäminen etenee. Pori-Parkano-Haapamäki ratayhteyden uudelleenavaamista on selvitetty, koska Tampereen ratapihan ruuhkautuneisuuden vuoksi erityisesti teollisuuden kuljetuksiin tarvittaisiin vaihtoehtoisia yhteyksiä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Satakunta elää voimakkaassa positiivisessa rakennemuutoksessa. Satakunnan vientivetoinen talous saa nostetta maailmantalouden hyvästä kasvusta. Positiivinen rakennemuutos näkyy työvoiman tarpeen ja alueen yritysten tilauskantojen kasvuna. Maakunnan oman yritystoiminnan ohella VarsinaisSuomen vahva talouskasvu, mm. Meyerin telakan ja Valmet Automotiven hyvä tilauskanta, tuo alihankintaketjujen sekä muiden välillisten vaikutusten kautta työtä myös Satakuntaan. Satakunnasta käy päivittäin yli neljäsataa henkilöä töissä Uudenkaupungin autotehtaalla. Myös maakunnan oma telakkateollisuus on elpynyt Rauma Marine Constructions Oy:n saamien tilausten ansiosta. Technip Offshoren Mäntyluodon telakan vaikeaan tilanteeseen etsitään ratkaisuja. Talouden näkymät ovat kirkastuneet etenkin maakunnan pk-yrityksissä.

Satakunnan taloudessa vuoden 2016 lopulla virinnyt käänne on edelleen vahvistunut. Selvästi tärkeimmän teollisuuden haaran, teknologiateollisuuden, nousu voimistui tammikesäkuussa 2017. Metallien jalostuksen hyvää virettä tukivat metalli sekä elektroniikka ja sähkötuotteiden valmistuksen vahva nousu. Koneiden ja laitteiden valmistuksen liikevaihto sen sijaan putosi yhä, mutta käänteeseen merkkejä oli siinäkin nähtävissä, koska palkkasumma kääntyi nousuun todennäköisesti merkinä tilauskantojen täydentymisestä. Lisäksi pienten konepajayritysten liikevaihto kohosi tuntuvasti. Sama pätee osin meriteollisuuteen.

Satakuntalaisen teollisuuden kirkastunutta suhdannekuvaa varjosti alkuvuonna 2017 Venatorin tulipalosta johtunut tuotantokatko, joka romahdutti kemianteollisuuden liikevaihdon. Muuten kemikaalien sekä kumi ja muovituotteiden valmistajien näkymät pysyivät kohtuullisina. Elintarviketeollisuuden liikevaihto kääntyi uudelleen kasvuun vuoden 2017 tammi–kesäkuussa ja palkkasumman noususta päätellen myös tuotanto on kasvanut. Metsäteollisuuden liikevaihto ja vienti kasvoivat yhä, mutta palkkasumma aleni poikkeuksellisen paljon. Tämä viittaa henkilöstövähennyksiin.

Satakunnan teollisuuden vienti pysyi alkuvuonna 2017 yhä laskusuunnassa lähinnä kemianteollisuuden merkittävän yksikön tulipalosta johtuvan alamäen vuoksi, mitä ei muun teollisuuden nousukaan riittänyt paikkaamaan. Myönteistä on kuitenkin teknologiateollisuuden viennin hienoinen kasvu pitkän tauon jälkeen.

Rakentaminen pysyi alkuvuonna 2017 yhä vankalla kasvu-uralla ja sen liikevaihdon nousu heijastui vahvasti myös henkilöstömääriin. Palvelusektorin myötätuuli jatkui, joskin liike-elämän palveluiden liikevaihdon nousu miltei pysähtyi. Sen sijaan kauppa, majoitus ja ravitsemistoiminta sekä luovat alat porskuttivat edelleen. Yritysten maksama palkkasumma kohosi hieman vuoden 2017 tammi–kesäkuussa. Pitkästä aikaa myös henkilöstömäärät kohosivat kaikilla päätoimialoilla.

EK:n tammikuun suhdannebarometrin mukaan LounaisSuomen suhdannetilanne on teollisuudessa ja rakentamisessa selvästi normaalia parempi ja lähikuukausien suhdannenäkymät ovat säilyneet myönteisinä. Palvelualueen yritysten suhdannetilanne on myös tavanomaista suotuisammalla tasolla. Suhdanteiden odotetaan edelleen paranevan, vaikka näkymät ovat muuttuneet hieman varovaisemmiksi.

Kevään 2018 Pk-yritysbaremetrin mukaan satakuntalaisten yritysten suhdanneodotukset ovat pysyneet selkeästi positiivisina. 48 % alueen yrityksistä uskoo yleisten suhdannenäkymien paranevan seuraavan vuoden aikana ja vain 11 % niiden huononevan. Saldoluku +37 on hieman parempi kuin koko maassa keskimäärin (+35). 56 % satakuntalaisista yrityksistä uskoo liikevaihdon kasvavan ja vain 10 % pienenevän seuraavan vuoden aikana. Myös tilausten määrän uskotaan selvästi yleisemmin kasvavan (55 %) kuin pienenevän (9 %). 45 % alueen pk-yrityksistä on joko voimakkaasti tai mahdollisuuksien mukaan kasvuhakuisia. Kasvuhakuisten yritysten osuus on hieman noussut syksystä. Samoin on noussut yritysten työllistämisedotukset. 27 % yrityksistä arvioi henkilöstön määrän kasvavan ja vain 8 % pienenevän seuraavan vuoden aikana.

Maatalouden kannattavuus on viime vuodet pysynyt kriisirajoilla vaikkakin tuotantosunnittain erot ovat suuria. Paras kannattavuus on vihannesten viljelyssä. Erityisen heikko on lammas ja siipikarjatilojen tulotaso. Siipikarjatiloilta on kuitenkin hyvät mahdollisuudet tuotannon kasvattamiseen, koska Raumalle on valmistunut uusi suuri elintarviketuotetehdas. Myös maitotiloilla on tapahtunut merkittävää yrittäjätulon laskua. Maidontuotannon osalta merkittävää on Osuuskunta Satamaidon uusien toimitilojen valmistuminen Ulvilaan, joka mahdollistaa tuotannon kasvattamisen ja lisää raaka-ainetarvetta. Heikot tuotteiden yksikköhinnat näyttävät kuitenkin johtavan tuotantoyksiköiden koon kasvattamiseen ja maatiloilla onkin investoitu Satakunnassa sekä tuotannon tehostamiseen ja kilpailukykyyn että maan kasvukuntoon. Myös kiinnostus luomutuotantoon on selvästi kasvanut.

Satakunnassa on kasvuodotuksia mm. laivanrakennuksessa, robotiikka ja automaatioalalla sekä teknologiateollisuudessa laajemminkin. Myös metsäteollisuudessa ja metallien jalostuksessa odotetaan kasvua. Elintarviketeollisuuden kehitys on Satakunnassa ollut pitkään vakaata, vaikka Venäjään kohdistuvilla pakotteilla ja vastatoimilla on tilanteeseen vaikutusta ainakin epäsuorasti. Myös rakentaminen on vahvassa kasvussa. Olkiluodon 3. laitoksen rakennustekniset työt ovat pääosin valmiit ja asennuksia viimeistellään. Myös Tahkoluodon satamassa toimintansa aloittanut Suomen ensimmäinen nesteytetyn kaasun (LNG) tuontiterminaali luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja vahvistaa Satakunnan entuudestaan vahvaa asemaa energiamaakuntana.

Kaupan rakennemuutos ja keskittyminen jatkuvat. Isot kauppakeskusinvestoinnit ja alan yleinen rakennemuutos ml. verkkokauppa vaikuttavat asiakasvirtoihin. Tyhjiä liiketiloja on niin kaupungeissa kuin kuntakeskuksissakin ja erikoiskauppojen tilanne etenkin pienemmillä paikkakunnilla on haasteellinen. Aukioloaikojen vapauttaminen on hyödyttänyt lähinnä isoja kaupan yksiköitä ja niiden asiakasvirrat ovat kasvaneet, kun pienillä kaupoilla tilanne on ollut päinvastainen. Aukioloaikojen vapauttamisen ei juurikaan arvioida lisänneen työllisyyttä. Elintarvikekaupan kiristynyt tilanne ja ruuan hintakampanjointi on pakottanut kaupat tehostamaan toimintojaan, jonka myötä uhkana on alan työpaikkojen väheneminen. Toisaalta isot kaupan investoinnit, kuten Porin Puuvillan kauppakeskus ja Poriin hiljattain sijoittuneet Gigantti ja XXL, ovat aikaansaaneet uutta asiakasvirtaa, joka saattaa heijastua positiivisena myös keskustan kehittymiseen. Satakunnan ammattikorkeakoulun kampuksen sijoittuminen matkakeskuksen yhteyteen lähelle Porin ydinkeskustaa luo sekin uusia mahdollisuuksia keskustan kauppojen kehittymiselle. Puuvillan kauppakeskuksen laajennus on suunnitteilla. Myös Raumalla on vireillä suuret kaupan investoinnit Vanhan Rauman kupeeseen luoden vetovoimaa koko kaupunkikeskustaan.

Maakunnassa investoidaan merkittävästi, mikä osaltaan vahvistaa uskoa elinkeinoelämän näkymien paranemiseen. Satakunnan meneillään olevat ja tulevat investoinnit ovat yhteenlaskettuna miljardiluokkaa. Investointeja on kuvattu tarkemmin seutukuntien osioissa jäljempänä.

Yrityksiä perustettiin Satakunnassa vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä vuosineljänneksellä 782 kpl, mikä on hieman vähemmän kuin vastaavalla ajanjaksolla vuotta aikaisemmin. Lopettaneita yrityksiä oli ensimmäisellä neljänneksellä suurin piirtein saman verran kuin vuotta aikaisemmin. Starttirahalla aloittaneita yrityksiä oli vuonna 2017 enemmän kuin edellisenä vuonna. Konkurssiin haettujen yritysten määrä väheni edellisestä vuodesta. Vaikka kiinnostusta yrittäjyyttä kohtaan on, päätoimisen yritystoiminnan ohella on lisääntynyt sivutoiminen yrittäjyys ja eri muodoissa tapahtuva ”kevyt/laskutusyrittäminen”.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysyntä Satakunnassa on kasvanut ja työttömyys alentunut nopeasti. Työvoiman saatavuudessa on jo joillakin aloilla ja ammateissa ongelmia. Lisäksi maakunnan ikärakenteesta johtuen työvoimasta poistuu eläkkeelle lähivuosina suuri määrä työvoimaa. Eläkepoistumasta johtuen uutta työvoimaa tarvitaan myös niillä aloilla, joilla työllisten kokonaismäärä ei kasva. Tilastokeskuksen väestöennusteeseen pohjautuen poistuma on lähivuosina noin 3 000 henkilöä vuodessa. Vastaavasti työelämää tulevien määrä on vain reilut 2 000 henkilöä.

Irtisanomisia oli vuonna 2017 noin 470 henkilön verran, mikä on vajaat 40 enemmän kuin edellisenä vuonna. Vaikka suurimmat yksittäiset irtisanomiset olivat teollisuudessa, niin yhteensä irtisanottuja oli teollisuutta enemmän palvelualoilla.

Viime vuoden heinä-joulukuussa TE-toimistoon ilmoitettuja uusia avoimia työpaikkoja oli yli 30 % enemmän kuin vastaavana ajankohtana vuotta aiemmin. Työvoiman kysyntä kasvoi useimmilla ammattialoilla. Avoimia työpaikkoja oli aiempaa enemmän etenkin rakennus, korjaus ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmässä, jossa kasvua oli esimerkiksi rakennustyöntekijöiden, rakennussähköasentajien, hitsaajien ja kaasuleikkaajien sekä koneenasettajien ja koneistajien kysynnässä. Myös erityisasiantuntijoiden ryhmään kuuluvien sähkö ja automaatioinsinöörien paikkoja avautui viime vuoden loppupuoliskolla selvästi aiempaa enemmän.

Työvoiman kysynnän kasvun käänköpuolena on ollut rekrytointiongelmien nopea yleistyminen. Viime vuonna 44 % työvoimaa hakeneista toimipaikoista Satakunnassa oli kokenut vaikeuksia työpaikkojen täyttämässä. Osuus on liki kaksinkertaistunut vuodesta 2015. Myös TE-toimiston maaliskuun ammattibarometrin mukaan aiempaa useammassa ammatissa Satakunnassa arvioidaan olevan pulaa työnhakijoista. Seuraavan puolen vuoden aikana yleisimmin pulaa on terveydenhuollon ja sosiaalialan sekä teollisuuden ja rakentamisen ammateissa. Paljon pulaa hakijoista ennakoidaan olevan etenkin erityisasiantuntijuutta vaativissa ammateissa, kuten konetekniikan erityisasiantuntijat, sähkö ja automaatioinsinöörit, ylilääkärit ja erikoislääkärit sekä kuulontutkijat ja puheterapeutit.

Lähiajan työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden tarkastelussa Satakunnassa on tarvetta teknologiateollisuudessa automaatiotekniikan, robotiikan ja kunnossapidon osaajista, rakennusteollisuudessa korjausrakentamisen osaajista, elintarviketeollisuudessa elintarviketeknologian osaajista sekä sosiaali- ja terveysalan osaajista. Digitalisaatio on lisäksi tuonut tullessaan uusia osaamistarpeita mm. hyvinvointitekniikan ja pelillisyyden alueilla. Potentiaalia nähdään olevan myös ns. Cleantech-toimialalla. Kaupan alalla itsepalvelutoiminnat, josta esimerkkinä itsepalvelukassat, yleistyvät. Lisäksi kivijalkakaupoista tulee yhä enemmän ns. ”showroomeja”, joissa esitellään tuotteita, jotka sitten ostetaan verkkokaupasta. Asiakaspalvelun erikoistuuessa myyjän rooli ja osaamisvaatimukset muuttuvat. Osaavan työvoiman saatavuuden kannalta ongelmana on koulutuksiin hakeutuvien työ ja elinkeinoelämän tarpeista poikkeava kiinnostus eri aloja kohtaan. Esimerkiksi kone ja tuotantotekniikan vetovoimaisuuden parantamisessa on edelleen tekemistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä aleni Satakunnassa vuonna 2017 keskimäärin lähes 2 400 hengellä edellisestä vuodesta. Työttömyys väheni lähes kaikilla ammattialoilla, eniten rakennus, korjaus ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmässä. Myös erityisasiantuntijoiden, kuten eri alojen insinöörien, työttömyys aleni muuta työttömyyttä enemmän. Suhteellisesti eniten aleni nuorten, alle 25vuotiaiden työttömyys, mutta myös muissa ikäryhmissä työttömien määrä väheni selvästi. Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden pitkäaikaistyöttömien määrä laski viime vuonna lähes muun työttömyyden alenemisen tahtiin. Muiden rakennetyöttömiin laskettavien vaikeasti työllistyvien määrä aleni kuitenkin selvästi hitaammin.

Työttömyyden nopea aleneminen näyttäisi jatkuvan. Satakunnassa oli helmikuun lopussa 10 570 työtöntä työnhakijaa, mikä on 3 100 henkeä (22,7 %) vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömyys laskee melko tasaisesti kaikissa ikäryhmissä. Myös virta pitkittyvään työttömyyteen on supistumassa, sillä aikaisempaa harvempi alkaneista työttömyysjaksoista ylitti viime vuonna 3 tai 6 kuukauden keston. Aktiivimallin käyttöönotto saattaa edelleen vähentää pitkäaikaistyöttömien määrää katkaisemalla pitkittyntä työttömyyttä, mutta vaikutus muun rakennetyöttömyyden alenemiseen jää nähtäväksi. Monien pitkäaikaistyöttömien työllistymistä kuitenkin vaikeuttaa korkea ikä, työrajoitteisuus ja koulutuksen puute.

KANTA-HÄME

KOULUTUS

KOULUTUKSEEN HAKEUTUMINEN JA SIOITTUMINEN, KOULUTUSASTE

KULTTUURI

NUORISOTYÖ JA -POLITIikka

LIIKUNTA

TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINTA, VÄESTÖ

TUTKINNOT

ALUEELLA TOIMIVIEN KORKEAKOULUJEN PROFIIIT JA VAHVUUSALAT

ALUEEN KEHITYSNÄKYMÄT

Kanta-Häme: Koulutus

VARHAISKASVATUS (1-6 vuotiaat lapset)	Päiväkodit		Perhepäivähoito		Yhteensä	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Lasten määrä¹⁾						
2014	5 194	179 594	900	30 222	6 094	209 816
2015	5 289	182 806	827	27 187	6 116	209 993
2016	5 288	183 223	760	22 993	6 048	206 216
KOULUTUS 2016	Uudet oppilait/ opiskelijat		Oppilait/ opiskelijat		Perusopetuksen/ tutkinnon suorittaneet	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Esiopetus ²⁾			186	11 003		
Perusopetus ³⁾	2 001	61 476	17 917	550 371	1 955	58 328
Lukiokoulutus (nuorten koulutus) ⁴⁾	886	32 111	2 682	95 776	865	29 453
Lukiokoulutus (aikuisten koulutus) ⁴⁾	68	2 778	137	7 282	26	1 349
Ammatillinen perustutkinto, josta						
oppilaitosmuotoinen, opetussuunnitelma- perusteinen	1 596	44 605	4 263	119 445	1 379	35 461
oppilaitosmuotoinen, näyttötutkinto	879	25 720	2 027	56 287	383	11 881
oppisopimuskoulutus, opetussuunnitelma- perusteinen	16	355	20	646	3	169
oppisopimuskoulutus, näyttötutkinto	186	6 745	407	17 244	73	4 325
Ammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	744	18 869	1 441	35 341	356	8 734
Ammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	123	7 943	343	16 423	109	4 194
Erikoisammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	189	4 129	527	8 752	110	1 913
Erikoisammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	147	6 639	379	16 405	93	4 330
Ammattikorkeakoulututkinto	1 320	33 915	5 247	128 663	933	23 044
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	247	4 279	668	11 001	141	2 518
Alempi korkeakoulututkinto		15 087		80 803		14 289
Ylempi korkeakoulututkinto		5 868		54 083		15 321
Tohtorintutkinto				17 736		1 888

Tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa annetut opetustunnit

VAPAA SIVISTYSTYÖ 2016	Liikunnan koulutus- keskukset	Kansan- opistot	Kansalais- opistot	Opintokes- kukset	Kesä- yliopistot	Yhteensä
	Maakunta	11 682	12 773	67 900		
Koko maa	136 132	586 549	2 000 801	216 170	109 417	3 049 069

ALUEELLA TOIMIVAT OPPILAITOKSET ⁶⁾	2007		2012		2017	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Oppilaitostyyppi (lkm)						
Peruskoulut	111	3 067	94	2 644	85	2 276
Peruskouluasteen erityiskoulut	6	159	3	110	2	73
Lukiot	13	406	12	381	10	340
Perus- ja lukioasteen koulut		37		41		41
Ammatilliset oppilaitokset	6	161	5	124	4	96
Ammatilliset erityisoppilaitokset	2	12	1	6	1	6
Ammatilliset erikoisoppilaitokset	2	37	2	34		26
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	1	32	1	26	2	20
Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitokset		2		1		1
Sotilasalan ammatilliset oppilaitokset	3	15	2	13		6
Ammattikorkeakoulut	1	30	1	27	1	25
Yliopistot		20		16		14
Sotilaskorkeakoulut		1		1		1
Musiikkioppilaitokset	3	89	3	88	3	84
Liikunnan koulutuskeskukset	1	14	1	14	1	14
Kansanopistot	2	89	1	80	1	73
Kansalaisopistot	6	234	6	195	6	181
Opintokeskukset		11		10		12
Kesäyliopistot	1	20	1	20	1	20
Muut oppilaitokset		7		7		6
Yhteensä	158	4 443	133	3 838	117	3 315

Kanta-Häme: Koulutukseen hakeutuminen ja sijoittuminen, koulutusaste

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön hakeminen jatko-opintoihin peruskoulun

<u>sijaintimaakunnan mukaan 2016⁷⁾</u>	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	1 940	100,0	57 577	100,0
Lukiokoulutukseen päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	926	47,7	30 558	53,1
Ammatilliseen koulutukseen päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	983	50,7	26 403	45,9
Valmistaviin koulutuksiin päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	28	1,4	548	1,0
Peruskoulun lisäopetukseen päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	-	-	18	0,0
Ei hakenut peruskoulun päättövuonna yhteishaussa	3	0,2	50	0,1

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin peruskoulun

<u>sijaintialueen mukaan 2016</u>	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	1 940	100,0	57 577	100,0
Jatkoi heti opiskelua lukiokoulutuksessa	920	47,4	30 339	52,7
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	941	48,5	24 450	42,5
Jatkoi heti opiskelua valmistavassa koulutuksessa	34	1,8	931	1,6
Jatkoi heti opiskelua peruskoulun lisäopetuksessa (10-luokka)	-	-	435	0,8
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	45	2,3	1 422	2,5

Ylioppilaiden välitön hakeminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

<u>sijaintimaakunnan mukaan 2016⁷⁾</u>	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	891	100,0	30 796	100,0
Ammatilliseen koulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	6	0,7	535	1,7
Vain ammattikorkeakoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	231	25,9	5 462	17,7
Sekä ammattikorke- että yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	136	15,3	4 636	15,1
Vain yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	307	34,5	12 593	40,9
Ei hakenut ylioppilasvuonna jatko-opintoihin	211	23,7	7 570	24,6

Ylioppilaiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

<u>sijaintialueen mukaan 2016</u>	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	891	100,0	30 796	100,0
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	25	2,8	1 188	3,9
Jatkoi heti opiskelua ammattikorkeakoulukoulutuksessa	107	12,0	3 068	10,0
Jatkoi heti opiskelua yliopistokoulutuksessa	112	12,6	4 797	15,6
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	647	72,6	21 743	70,6

20 - 64 vuotias väestö koulutusasteen mukaan 2016

<u>Koulutusaste</u>	Maakunta	%	Koko maa	%	% osuus koko maasta
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	16 093	16,8	514 301	16,4	3,1
Lukiokoulutus	5 452	5,7	264 955	8,4	2,1
Ammatillinen peruskoulutus	36 916	38,5	1 062 453	33,8	3,5
Ammattitutkinto	5 080	5,3	143 131	4,6	3,5
Erikoisammattitutkinto	1 244	1,3	30 964	1,0	4,0
Opistoaste	11 430	11,9	303 475	9,7	3,8
Ammatillinen korkea-aste	1 141	1,2	39 634	1,3	2,9
Ammattikorkeakoulututkinto	9 142	9,5	318 296	10,1	2,9
Alempi korkeakoulututkinto	1 330	1,4	75 550	2,4	1,8
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	564	0,6	15 732	0,5	3,6
Ylempi korkeakoulututkinto	6 759	7,0	332 738	10,6	2,0
Lääkärien erikoistumiskoulutus	238	0,2	8 258	0,3	2,9
Lisensiaatintutkinto	125	0,1	5 965	0,2	2,1
Tohtorintutkinto	382	0,4	28 094	0,9	1,4
Koulutusaste tuntematon	2	0,0	250	0,0	0,8
Tutkinnon suorittaneita yhteensä	79 805	83,2	2 629 495	83,6	3,0
20 - 64 vuotias väestö yhteensä	95 898	3,1	3 143 796		
Väestön koulutustasomittain (20 - 64 vuotiaat) ⁸⁾	375		404		
Väestön koulutustasomittain (30 - 34 vuotiaat)	385		445		

Kanta-Häme: Kulttuuri

	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V.2016	V.2017
Viik merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt	..	69	69	69	69
- osuus koko maasta		5,5 %	5,5 %	5,5 %	5,5 %
Päätoimisesti hoidetut museot	9	9	8	8	
- osuus koko maasta	5,5 %	5,7 %	5,3 %	5,2 %	
Esineet museokokoelmissa / 100 as.	97	98	100	102	
- koko maa	86	103	100	99	
Teokset taidemuseoissa / 100 as.	4	5	6	6	
- koko maa	6	6	7	7	
Valtionosuusteatterit (ja Suomen Kansallisteatteri)	2	2	2	2	2
- osuus koko maasta	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %
Valtionosuusorkesterit	0	0	0	0	0
- osuus koko maasta					
Elokuvasalit	11	15	15	15	
- osuus koko maasta	3,3 %	5,2 %	4,8 %	4,8 %	
Kulttuuritapahtumat (Finland Festivals)	2	3	3	3	
- osuus koko maasta	2,5 %	3,8 %	3,5 %	3,6 %	
Kulttuurirakennukset	85	85	88	88	
- osuus koko maasta	4,4 %	4,3 %	4,3 %	4,3 %	
Kuntien kulttuuritoimen nettokustannukset €/as.	125	128	140	137	
- koko maa	104	135	140	140	
Kulttuurialan tutkimukseen johtavan koulutuksen oppilaitokset	..	5	5	5	
- osuus koko maasta		3,6 %	3,8 %	4,0 %	
Kulttuurialan vapaan sivistystyön oppilaitokset	8	8	7	7	
- osuus koko maasta	2,3 %	2,6 %	2,4 %	2,5 %	
Työllinen työvoima kulttuurin toimialoilla	..	2 512	2 027		
- osuus koko maasta		2,5 %	2,3 %		
Kulttuurialan yritysten toimipaikat	407	454	440		
- osuus koko maasta	2,5 %	2,5 %	2,4 %		

Yleiset kirjastot	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V. 2016	V. 2017
Aukiolotunnit	46 298	42 598	51 438	51 760	49 493
- osuus koko maasta	3,17 %	3,05 %	3,7 %	3,4 %	3,0 %
Kokoelmat¹⁾ (kpl)/ asukas	8,35	8,04	7,5	7,36	7,2
- koko maa	7,85	7,45	6,7	6,5	6,4
Hankinnat (kpl)/ (asukasluku / 1 000)	390,38	371,23	331	334	325
- koko maa	359,98	401,34	333	328	332
Lainaus (kpl) / asukas	20,21	18,11	15,8	15,4	14,8
- koko maa	20,26	18,08	16,4	16,0	15,6
Käynnit / asukas	11,71	8,62	7,4	7,1	6,8
- koko maa	11,98	9,89	9,1	9,0	9,2
Verkkokäynnit / asukas	31,82	14,97	6,8	7,6	7,6
- koko maa	9,04	10,72	7,1	7,7	6,8
Tapahtumien osallistujamäärä / (asukasluku / 1 000)	-	-	161,8	191,4	221,1
- koko maa			158,6	174,5	175,9
Lainajaajat / asukasluku	48,13 %	39,90 %	37,3 %	36,8 %	34,4 %
- koko maa	44,77 %	39,24 %	36,7 %	36,3 %	35,5 %
Toimintakulut / asukas	47,77 €	52,32 €	55,8 €	56,2 €	55,0 €
- koko maa	47,69 €	56,07 €	58,3 €	57,9 €	57,3 €

Kanta-Hämeessä toimivat valtionosuutta saavat taide- ja kulttuurilaitokset:

Museot:	
Suomen lasimuseo, Riihimäki	Hämeenlinnan kaup.hist.museo
Hämeenlinnan taidemuseo	Forssan museo
Suomen metsästysmuseum, Riihimäki	Riihimäen kaupunginmuseot (kaupunginmuseo ja taidemuseo)
Museo Militaria, Hämeenlinna	Panssarimuseo, Hattula
Teatterit:	
Riihimäen teatteri	Hämeenlinnan kaupunginteatteri
Orkesterit:	-

Kanta-Häme: Nuorisotyö ja -politiikka

Nuorisolain mukaan nuorisotyön ja politiikan tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvuja elinoloja. Toimialan tavoitteen toteutumisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus, yhdenvertaisuus ja kansainvälisyys, terveet elämän tavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.

Nuorisotyö on nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista. Nuorisopolitiikka on nuoren kasvun ja elinolojen parantamista.

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Aluehallintovirastot hoitavat niitä alueella.

	2014		2015		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Etsivä nuorisotyö						
— etsivä nuorisotyöntekijöitä	18	494	20	556	25	592
— nuoret, joihin etsivä yhteydessä ¹⁾	656	24 435	671	25 725	843	26 499
— tavoitetut nuoret ²⁾	444	16 740	524	18 155	607	18 550
— toimenpiteissä ³⁾	350	12 273	425	13 520	476	13 716
— myönnettyt valtionavustukset	229 500	12 559 130	333 700	13 091 886	343 454	12 512 254
Nuorten työpajatoiminta						
— työpajat	6	196	6	200	7	208
— henkilökunta (hiv) ⁴⁾	45	1 873	49	1 850	79	1 827
— nuoret alle 29v.	262	14 200	361	14 733	337	14 867

Nuorisovaltuusto 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorisovaltuusto kuntien määrä	11	214
osuus Nuva / kaikki kunnat maakunnissa	100,0	71,1

Nuorisotyöntekijät 2016	Maakunta		Koko maa	
Nuorisotyöntekijöiden määrä ⁴⁾⁵⁾	43	100,0 %	2 154	100,0 %
sisältää				
Nuorisotoimenjohtaja	6	12,8 %	161	7,5 %
Nuorisosihteeri	5	11,9 %	160	7,4 %
Nuoriso-ohjaaja, vastaavat nimikkeet	28	64,5 %	1 635	75,9 %
Erityisnuorisotyöntekijät	5	10,8 %	198	9,2 %

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorten tieto- ja neuvontapiste/keskus, määrä	5	168
Kunnassa verkkopalvelu, alueellinen tai paikallinen	2	39

Kanta-Häme: Liikunta

Liikuntapolitiittisin toimenpitein edistetään väestön liikuntaharrastusta, hyvinvointia, terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä elämänkaaren eri vaiheissa. Väestön tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia liikuntamahdollisuuksia lisätään vahvistamalla liikunnan asemaa kunnallisena peruspalveluna, parantamalla arkiliikunnan olosuhteita ja edistämällä poikkihallinnosta yhteistyötä liikuntapalvelujen järjestämisessä.

Valtion liikuntapaikkojen avustuspolitiikan tavoitteena on luoda edellytykset kansalaisten aktiiviselle ja säännölliselle liikunnalle. Liikuntapaikat rakennetaan liikuntalain mukaan laajoja käyttäjäryhmiä palveleviksi. Uimahallit, jää ja liikuntahallit, ulkokentät ja lähiliikuntapaikat ovat olennainen edellytys organisoidulle liikunnalle ja urheilulle. Suomessa on noin 35 000 liikuntapaikkaa, jotka ovat pääosin (n. 75 %) kuntien omistamia ja hoitamia.

Liikuntapaikat 2018	Maakunta	Koko maa
Jäähallit	7	232
Uimahallit, kylpylät, uima-altaat	7	303
Kentät ¹⁾	267	8 143
Liikuntahallit	11	333
Lähiliikuntapaikat	72	2 089
Muut liikuntapaikat ²⁾	775	26 478
Kaikki yhteensä	1 139	37 077

Kanta-Häme: Tutkimus- ja kehittämistoiminta, väestö

Maakunnan alueella toimivat sektoritutkimuslaitokset:

Geologian tutkimuskeskus GTK, Ilmatieteen laitos IL, Luonnonvarakeskus Luke, Maanmittauslaitos MML

Muut virastot: Maakunta-arkisto

T&K -TOIMINTA	2006		2011		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
T&k -henkilöstön tutkimustyövuodet / työllise	1,3	2,5	1,3	2,3	0,9	2,1
Yritysten osuus % t&k menoista	52,7	71,3	47,0	70,5	40,9	65,8
Julkisen sektorin osuus % t&k menoista	38,0	10,0	41,2	9,6	46,6	9,0
Korkeakoulujen osuus % t&k menoista	9,4	18,7	11,8	20,0	12,5	25,1
Maakunnan osuus % t&k menoista	1,4	100,0	1,2	100,0	1,1	100,0

VÄESTÖ	2012		2017		2022 ennuste		2027 ennuste	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Yhteensä	175 472	5 426 674	172 720	5 513 130	177 508	5 635 127	178 952	5 724 729
Ikäluokka 7-12 v.	1 929	58 252	1 965	61 658	1 883	61 331	1 812	59 810
Ikäluokka 13-15 v.	2 017	59 316	1 958	59 054	2 047	62 665	1 902	61 698
Ikäluokka 16-18 v.	2 141	64 498	1 942	59 497	1 981	61 434	1 984	64 125
Ikäluokka 19-21 v.	1 981	67 714	1 717	61 533	1 742	59 700	1 837	63 488
Alle 29 v.	55 953	1 820 970	52 126	1 798 021	52 379	1 784 703	51 125	1 775 642
Työikäinen 15-64 v.	110 681	3 517 089	104 120	3 443 388	103 941	3 417 736	102 397	3 417 247
Väestön muutos 2012-2017, 2017-2022 ja 2017-2027			-1,6	1,6	2,8	2,2	3,6	3,8
Väestöllinen huoltosuhde ¹⁾	58,5	54,3	65,9	60,1	70,8	64,9	74,8	67,5
Taloudellinen huoltosuhde ²⁾	133,3	131,9	145,5	141,8				
Ulkomaan kansalaiset ³⁾	3 836	195 511	5 206	249 452				
Ulkomaan kansalaisten osuus, %	2,2	3,6	3,0	4,5				
Vieraskielisten osuus, % ³⁾	2,7	4,9	4,0	6,8				

Tutkinnon suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuoden kuluttua valmistumisesta asuinmaakunnan mukaan 2016

Tutkinnot	Tutkinnon suorittaneet yhteensä		Työlliset		Työttömät		Opiskelijat		Muut	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Koulutusaste yht.	3 595	142 072	2 446	94 131	529	18 069	350	19 937	270	9 935
%	2,5	100,0	68,0	66,3	14,7	12,7	9,7	14,0	7,5	7,0
Lukiokoulutus	541	27 991	258	12 224	53	2 020	172	10 503	58	3 244
%	1,9	100,0	47,7	43,7	9,8	7,2	31,8	37,5	10,7	11,6
Ammatillinen koulutus	2 090	63 493	1 372	41 516	410	12 258	134	4 920	174	4 799
%	3,3	100,0	65,6	65,4	19,6	19,3	6,4	7,7	8,3	7,6
AMK-tutkinto	571	22 356	478	18 518	50	2 104	13	854	30	880
%	2,6	100,0	83,7	82,8	8,8	9,4	2,3	3,8	5,3	3,9
Alempi kk-tutkinto	81	9 842	55	6 340	2	150	23	3 253	1	99
%	0,8	100,0	67,9	64,4	2,5	1,5	28,4	33,1	1,2	1,0
Ylempi AMK-tutkinto	82	2 287	78	2 159	2	82	1	19	1	27
%	3,6	100,0	95,1	94,4	2,4	3,6	1,2	0,8	1,2	1,2
Ylempi kk-tutkinto	208	14 484	183	12 041	12	1 325	7	370	6	748
%	1,4	100,0	88,0	83,1	5,8	9,1	3,4	2,6	2,9	5,2
Tohtorin tutkinto	22	1 613	22	1 327	0	130	0	18	0	138
%	1,4	100,0	100,0	82,3	0,0	8,1	0,0	1,1	0,0	8,6

Kanta-Häme: Tutkinnot

Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot 2016¹⁾

Koulutusala	Yo	Tutkinnot	Koulutusala	Amk	Tutkinnot
			Humanistiset ja taidealat	HAMK	106
			Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	HAMK	101
			Luonnontieteet	HAMK	29
			Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	HAMK	73
			Tekniikan alat	HAMK	222
			Maa- ja metsätalousalat	HAMK	136
			Terveys- ja hyvinvointialat	HAMK	233
			Palvelualat	HAMK	33
			<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		933

Ammatillisessa koulutuksessa suoritettut tutkinnot 2016

Koulutusala	Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus/tutkinto			Näyttötutkintoon valmistava koulutus/tutkinto			Kaikki yhteensä
	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	
<i>Tutkinnot yhteensä</i>	1 379	3	1 382	849	275	1 124	2 506
Kasvatusalat				36	1	37	37
Humanistiset ja taidealat	63		63	38	4	42	105
Yhteiskunnalliset alat					1	1	1
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	171		171	148	81	229	400
Luonnontieteet				18		18	18
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	86		86	16		16	102
Tekniikan alat	478	2	480	136	102	238	718
Maa- ja metsätalousalat	179		179	84	4	88	267
Terveys- ja hyvinvointialat	126		126	171	56	227	353
Palvelualat	276	1	277	202	26	228	505

Kanta-Häme: Alueella toimivien korkeakoulujen profiilit ja vahvuusalat (opetus ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulun välisen sopimuksen mukaan)

HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

HAMK profiloituu ekologisesti kestävä teknologian, ammatillisen opettajankoulutuksen ja luonnonvara-alan koulutuksen ja tutkimuksen kehittäjänä.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

HAMKin määrittelemät vahvuusalat ovat ammatillinen osaaminen, biotalous, ohutlevyteknologia ja älykkäät palvelut.

Kanta-Häme: Alueen kehitysnäkymät

Alueen kehitysnäkymien kuvaus on suora lainaus TEM:n ja ELY-keskusten julkaisusta Alueelliset kehitysnäkymät Kevät 2018, Työ ja elinkeinoministeriön julkaisuja 11/2018. Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2018 katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja ELY-keskusalueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu maaliskuun 2018 aikana.

HÄMEEN ELYKESKUS

Hämeen ELY-keskuksen alueella asui vuoden 2017 lopussa 374 043 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 423 henkilöä. Hämeen ELY-keskuksen alueen maakunnista Päijät-Hämeen väkiluku oli vuoden lopussa 201 291 ja KantaHämeen 172 752. Vuoden aikana Päijät-Hämeessä vähennystä oli 394 henkilöä ja KantaHämeessä 1 029 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli Hämeen ELY-keskuksen alueella 12,3 %, Päijät-Hämeen maakunnassa 14,3 % ja KantaHämeen maakunnassa 10,1 %. Työttömiä työnhakijoita oli Hämeen ELY-keskuksen alueella joulukuun lopussa 21 563, joista Päijät-Hämeessä 13 306 ja KantaHämeessä 8 257.

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Hämeen ydinvahvuuksia on monipuolinen elinkeinorakenne ja poikkeuksellisen suuri vientitoimintaa harjoittavien pk-yritysten määrä. Alueelta löytyy myös suuria ja kansainvälistyneitä yrityksiä. Monipuolinen elinkeinorakenne vahvistaa alueen muutosjoustavuutta ja elinvoimaa muuttuvassa toimintaympäristössä. Teollisuus on ollut perinteisesti vahva elinkeino. Monien alojen rakennemuutoksen myötä palvelualat ovat vahvistuneet. Teollinen elinkeinorakenne on edelleen maan keskiarvoa huomattavasti korkeampi. Hämeen vahvoja toimialoja ovat mm. elintarviketeollisuus, kone ja metalliteollisuus, huonekalu, puu ja muoviteollisuus ja logistiikka. Kehittämisen kärkitoimialoja ovat cleantech, muotoilu sekä hyvinvointipalvelut, jonka painotus on liikunnassa. Vahvuuksia matkailun edelleen kehittämiseen löytyy molemmista maakunnista. Matkailijoiden määrää alueella halutaan kasvattaa. Luonnonvara-ala ja niihin perustuva teollisuus ovat alueen selkeitä kilpailuetuja, joissa KantaHämeellä on keskimääräistä parempi yritysperusta. Jätehuollon ja kierrätyksen työpaikkaosuus on KantaHämeessä 3,5 kertaa suurempi kuin koko maassa keskimäärin. Yhtenä elinkeinorakenteen taustatekijänä on vahva yrittäjyyden perinne. Päijät-Häme eli Lahden seutukunta on maan vahvin perheyrittäjämaakunta. KantaHämeessä julkisen sektorin työpaikkojen osuus tuo vakautta maakunnan aluetalouteen. Tämä koskee erityisesti Hämeenlinnan seutua.

Hämeen maakuntien vetovoima on lähtökohtaisesti varsin hyvä, erityisesti sijainnin ja saavutettavuuden ansiosta. Yhteydet pääkaupunkiseudulle ja muille kasvualueille ovat alueen keskeisiä vahvuuksia. Metropolialueen heijastusvaikutukset näkyvät molemmissa maakunnissa, mutta toivottua laimeampina. KantaHäme sijaitsee lisäksi Tampereen markkina-alueen välittömässä läheisyydessä. Samoin etäisyys VarsinaisSuomesta ja Pietarista on melko lyhyt. Tämä vahvuus tuo edellytyksiä yritystoiminnalle. Pääkaupunkiseudun työssäkäyntimahdollisuudet lisäävät alueen vetovoimaa asuinpaikkana. Sekä Kanta että Päijät-Hämeestä pendelöidään pääkaupunkiseudulle, mutta myös Tampereen ja Kouvolan suuntaan. Pendelöintiä on myös pääkaupunkiseudulta maakuntiin päin ja niiden välilläkin. Työssäkäyntialue on Hämeen aluetta selvästi laajempi. Alueen juna sekä muilla julkisilla yhteyksillä on keskeinen merkitys sekä alueen elinkeinoelämän että asukkaiden yhteystarpeiden kannalta. Viime aikojen heikennykset junavuoroissa ovat olleet ongelma, varsinkin KantaHämeen puolella. Niin rataverkossa kuin poikittaisissa maantieyhteyksissä olisi parannettavaa. VR selvittää parhaillaan suoran matkustajaliikenneyhteyden avaamista Tampereen ja Lahden välille. Reitillä on tarkoitus tehdä aluksi pilottikokeilu. Raideliikenteen välityskykyyn parantaminen nähdään panostamisena työvoiman liikkuvuuteen ja työllisyyteen maan suurimman työmarkkina-alueen sisällä.

Hyvistä kasvun edellytyksistä huolimatta molemmissa maakunnissa pitkään jatkuneen positiivisen väestökehityksen jälkeen koetaan väestötappiota. KantaHämeessä väestö on vähentynyt jo neljä vuotta peräkkäin. Tämä johtuu sekä luonnollisen väestönkasvun että kuntien välisen nettomuuton negatiivisuudesta. Syntyvyys ei kannattele ja muuttajia ei onnistuta imemään samalla voimalla kuin kasvavat alueet. Kanta Hämeessä nettomuuton negatiivisuus on suhteessa suurempi kuin Päijät-Hämeessä. Ainoastaan nettomaahanmuutto kasvaa. Varsinkin nuoria, mutta myös osaamista katoaa. Edulliset asumiskustannukset, viihtyisä asuinympäristö ja yritysten edullisemmat sijoittumiskustannukset eivät ole houkuttelevia uusia asukkaita ja yrityksiä alueelle toivotusti. Valtakunnallisena trendinä on väestönkasvun keskittyminen tällä hetkellä yhä harvemmillä alueilla, mikä vaikuttaa kehitykseen Hämeessä. Kysymys kuuluukin, mitä kehitykselle voidaan tehdä? Alueen vetovoimaisuuden kehittäminen ja tunnettuus ovat tärkeässä roolissa alueen yritysten, kuten myös uusien asukkaiden saamisen näkökulmasta. Maakunnan ja yksittäisen kunnan elinvoima on suoraan riippuvainen siitä, miten yritykset voivat. Kunnissa pidetään tärkeänä yhteistä keskustelua kehyskuntien ja

maakuntakeskuksen kanssa siitä, miten parhaiten pystytään tukemaan yritysten kasvua ja uusien yritysten sijoittumista. Uusista ratkaisumalleista on Päijät-Hämeessä käynnissä selvitystyö.

Päijät-Hämeessä merkittävä piristysruiske on rakennusvaiheessa oleva Lahden eteläinen kehätie ja sen tulevat liittymäalueet. Kokonaisuudessaan hanke valmistuu vuoden 2021 loppupuolella. Tien rakentaminen parantaa elinkeinoelämän ja maankäytön kehittämisen edellytyksiä ja esimerkiksi seudun logistiikka- aluesuunnitelmat saavat kaivattua tukea. Jatkossa Lahden liikenneyhteydet tulevatkin kehätien ja usean muun tiehankkeen myötä parantumaan, mikä lisää seudun vetovoimaa maakunnassa ja sen ulkopuolella. Muuttoliiketutkijoiden mukaan kasvu ja liikennekäytävien päinä toimivat maakuntien keskuskaupungit ovat viime vuosina vahvistuneet entisestään kaikkialla EteläSuomessa. Tämä merkitsee käytävien päässä sijaitsevien Lahden kaltaisten kaupunkien parempaa asemaa matkan varrella sijaitseviin pienempiin keskittymiin verrattuna. Viime vuonna valmistunut Riihimäen kolmioraide parantaa tavarankuljetusyhteyksiä entisestään ja nopeuttaa junien kulkua. Helsingin ja Riihimäen väliselle radan parantamishankkeen tarkoituksena on kehittää Suomen vilkkaimman rataosuuden toimivuutta. Uusi raideyhteys luo edellytyksiä myös henkilöliikenteen kehittämiseksi tulevaisuudessa. Forssan seutukunnassa valtatie 2:n perusparannus etenee.

Vahvat ja osaavat oppilaitokset sekä niiden aktiivisuus yritysyhteistyössä ovat maakuntien kehityksen kulmakiviä. Kasvu ja kansainvälisiä suuryrityksiä sekä tutkimustoimintaa harjoittavia yksiköitä on koko Hämeen ELY-keskuksen alueella suhteellisen vähän, mutta yritykset ovat aktiivisia innovaatio toimijoita. Päijät-Häme on yritysten t&k-panostuksissa hivenen koko maan mediaanin yläpuolella. KantaHämeessä t&k-menot ovat suhteessa yritysten liikevaihtoon keskimääräistä alhaisemmat. Hämeessä on vahvat ja verkottuneet ammattikorkeakoulut ja korkeakoulukampuksen kautta muita korkeakoulutoimijoita kuten Helsingin yliopisto, Aaltoyliopisto ja Lappeenrannan teknillinen yliopisto, joilla on merkittävä rooli yritysyhteistyön kehittäjänä. Lahden ammattikorkeakoulun siirtyminen osaksi LUTGroupia (Lappeenrannan teknillinen yliopisto) tuo lähtökohtaisesti mukanaan 120 yliopistotasoista opiskelupaikkaa. Lähtökohdat piristysruiskeelle ovat hyvät, sillä muutos lisää koulutettua ja yrittäjähenkistä työvoimaa. Hämeessä on myös tarjolla AMK-tasoisia liikennealan koulutusta, jota ei muualta Suomesta. Alueen suurin t&k-toimija, Luonnonvarakeskus, sijaitsee Forssan seudulla, Jokioisissa. Aikaisemmin käytyjen yt-neuvottelujen ja Luonnonvarakeskuksen keskittämisen seurauksena henkilöstöä on kuitenkin Jokioisilla vähennetty ja toimintaa supistettu. Luonnonvarakeskuksesta löytyy pohjoismaisen tason huippututkimusta maatalouden ympäristönsuojeluun liittyen.

Kaavoitustyössä trendinä nähdään aika selvästi strateginen suunnittelu. Kunnat tekevät strategisia yleiskaavoja ja yhä useampi kaupunki on siirtymässä Lahden kaupungin mukaiseen jatkuvaan yleiskaavaan, jota teemoittain uusitaan kerran valtuustokaudessa. Uhkana nähdään alueellinen eriarvoistuminen. Joillakin kunnilla ja alueilla on paremmat mahdollisuudet kaavoittaa ja toisaalta tarjota palveluja. Taantuville alueille katoavat työpaikat ja niiden perässä palvelut. Toisaalta palveluja katoaa myös keskustoista, ja yhä useammat palvelut siirtyvät nettiin: esim. pankit, KELA, verottaja ja osin myös kaupat.

Turvapaikanhakijatilanne Hämeen ELY-alueella on laantunut edellisvuosiin nähden. Hämeestä on lakkautettu useita vastaanottokeskuksia ja toiminnassa ovat enää KantaHämeessä Lammin vastaanottokeskus ja Päijät-Hämeessä Lahden Hennala ja Heinolan Valolinnat. Hämeen kunnat ovat aktiivisesti myöntäneet kuntapaikkoja turvapaikan saaneille. Lisäksi Hämeen alueen kunnat ovat lähteneet aktiivisesti mukaan kiintiöpakolaisten vastaanottoon. Vuonna 2017 Hämeen ELY sijoitti kuntiin noin 170 kiintiöpakolaista. Kotouttamistyötä tehdäänkin tällä hetkellä liki kaikissa KantaHämeen ja Päijät-Hämeen kunnissa. Kotoutuvat maahanmuuttajat ohjataan TE-toimiston kielitesteuksen kautta kotoutumiskoulutuksiin. Yleensä kotoutumiskoulutuksesta jatketaan ammatillisiin tai muuhun koulutukseen, osa suoraan töihin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan näkymien arvioidaan lähimmän puolen aikana parantuvan kaikissa Hämeen seutukunnissa. Näkymät ovat nykyhetkeä paremmat myös vuoden kuluttua. Helmikuussa julkaistu pk-yritysbarometri tukee positiivisia näkymiä. Enemmistö Hämeen pk-yrityksistä näkee lähitulevaisuuden myönteisenä. Vastaajista 40 % arvioi suhdanteiden paranevan, 52 % pysyvän ennallaan ja 7 % huononevan lähimmän vuoden aikana. Odotukset pk-yritysten lähiajan suhdannekehityksestä ovat positiiviset kaikissa Hämeen seutukunnissa, mutta toiveikkuudessa on eroa. Odotukset ovat positiivisimmat Hämeenlinnan ja Lahden seutukunnissa ja muita negatiivisemmat Forssan seutukunnassa. Liikevaihdon uskotaan alueella kasvavan, mutta arviot investointien lähiajan kehityksestä ovat pakkasella, kun koko maan tasolla ollaan lievästi plussan puolella. Seutukunnittain investointiodotukset ovat miinusmerkkiset kaikissa KantaHämeen seutukunnissa. Lahden seutukunnassa ollaan juuri ja juuri plussan puolella. Investointiodotusten kehnous voi kertoa pk-yritysten heikosta uskosta talouden pidemmän aikavälin kehitykseen.

EK:n tammikuussa tekemästä suhdannebarometristä ilmenee, että teollisuus ja rakennusalan yritysten lähikuukausia koskevat suhdannenäkymät ovat parantuneet Hämeessä. Hämeen yritysten suhdanneodotukset ovat hieman koko maan keskiarvoa paremmat ja teollisuus on valtakunnallisesti hyvässä kasvuvauhdissa. Myös kaupan ja palvelualan yrityksissä pessimismi on vähentynyt. Hämeen kauppakamarin tammikuussa julkaistussa

barometrissa 60 % ilmoittaa liikevaihtonsa olleen vuonna 2017 edellisvuotta suurempi. Yritysten arviot liikevaihdon paranemisesta ovat pysyneet edelleen positiivisina. Lähes joka toinen vastanneista uskoo myös tilauskannan kasvavan seuraavan kuuden kuukauden aikana. Yritysten vientinäköymät ovat suotuisat, ja 32 % vastanneista arvioi viennin kasvavan seuraavien kuuden kuukauden aikana.

Talouden noususuhdanne on näkynyt Hämeen molemmissa maakunnissa päätoimialojen liikevaihdon kasvuna vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä. Suomen taloudella pyyhkii edelleen hyvin, mutta alueelliset erot ovat suuria. Vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä liikevaihdon kasvu oli nopeinta KeskiPohjanmaan (13,3 %), Kainuun (11,4 %) ja VarsinaisSuomen (8,0 %) maakunnissa. KantaHämeessä (5,5 %) ja Päijät-Hämeessä (4,4 %) kasvu jäi koko maan keskiarvon (6,0 %) alapuolelle.

KantaHämeessä kaikkien toimialojen liikevaihdon kasvu oli vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä keskimäärin 5,3 % ja Päijät-Hämeessä 6,2 %. KantaHämeen päätoimialoista liikevaihdon kasvu oli suurinta teollisuudessa (7,7 %) ja rakentamisessa (7,4 %). Tukku- ja vähittäiskauppa kasvoi 4,7 % ja muut palvelut 2,1 %. Päijät-Hämeessä rakentaminen kasvoi keskimäärin 10,2 %, teollisuus 7,8 %, muut palvelut 6,5 % ja tukku ja vähittäiskauppa 3,0 %.

Tilastokeskuksen mukaan Hämeen ELY---keskuksen alueella aloitti vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä kaikkiaan 1 260 yritystä, mikä on hieman edellisvuotta enemmän (1 %). Viikkaimmin yrityksiä perustettiin tukku ja vähittäiskaupassa, ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla, rakentamisessa sekä muussa palvelutoiminnassa. Näistä toimialoista aloittaneiden yritysten määrä kasvoi ammatillisen tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla sekä tukku ja vähittäiskaupassa. Muussa palvelutoiminnassa yrityksiä aloitti edellisvuoden tahtiin, mutta rakentamisessa aloittaneiden yritysten määrä oli edellisvuotta pienempi. Aloittaneiden yritysten määrä vilkastui edellisvuodesta selvästi myös maatalouden, metsätalouden ja kalatalouden toimialalla, teollisuudessa, informaation ja viestinnän toimialalla ja hallinto ja tukipalvelutoiminnassa. Vastaavasti vähennystä oli määrällisesti eniten rakentamisen lisäksi majoitus ja ravitsemustoiminnassa ja kiinteistöalalla. Seutukuntaakohtaisesti tilanne aloittaneiden yritysten määrässä eroaa. Hämeenlinnan seutukunnassa yrityksiä perustettiin selvästi edellisvuotta vilkkaammin (+15 %). Forssan (21 %) ja Riihimäen (5 %) seutukunnassa aloittaneiden yritysten määrä oli laskussa. Lahden seutukunnassa yrityksiä aloitti edellisvuoden tahtiin. Myös toimialojen välillä kehityksessä on alueellisia eroja. Starttirahalla aloittaneiden määrä on alkuvuoden aikana vilkastunut Hämeen ELY-keskuksen alueella edellisiin vuosiin verrattuna.

Työmarkkinoiden piristyminen on näkynyt valtakunnallisesti Uusyrittäjäkeskusten asiakasmäärissä, kuten myös Hämeen Uusyrittäjäkeskuksen alueella. Myös perustettujen yritysten määrä kasvoi. Uusyrittäjäkeskusten mukaan tilanteessa, jossa työmarkkinat vaikuttavat vetävän hyvin ja yleinen taloustilanne näyttää paremmalta kuin pitkään aikaan, on luontevaa, että perustettujen yritysten määrä on noussut. Yrittäjäksi uskalletaan lähteä nyt myös vakituisesta palkkatyöstä, ja toisaalta niin sanottu pakkoyrittäjyys on selvästi vähentynyt.

Hämeen ELY-keskuksen vuoden 2017 rahoituskatsauksen mukaan yritysrahoituksesta suuri osa kohdistui pk-yritysten kasvun ja kansainvälistymisen edistämiseen. Elinkeinorakenteen muutos näkyy yritysrahoituksen kysynnässä ja kohdentumisessa. Viime vuosina kehittämisavustusten asiakaskunta on kokenut melkoisen mullistuksen. Perinteisen teollisuuden ja konepajatoiminnan rinnalle on ilmaantunut paljon palvelualojen yrityksiä. Samalla asiakaskunta on laajentunut kattamaan yrityksiä kirjavasti kaikilta toimialoilta muutaman valovoimaisen alan sijaan. Yritystukien lisäksi toimintaympäristön kehittämishankkeina rahoitettiin KantaHämeessä hankkeita, joissa edistetään metallialan yritysten kilpailukykyä ja kehitetään kiertotaloutta Hämeen alueella. Kiertotaloutta tuettiin myös ESR-rahoituksella, kun Lahden ammattikorkeakoululle myönnettiin rahoitusta kiertotalouden koulutuksen edistämiseen Päijät-Hämeessä. Sahaajakisällihankkeessa tavoitteena on puolestaan biotalouden ja sen osana puun käytön sekä sahateollisuuden edistäminen. Maatalouden heikentynyt taloudellinen tilanne ja viime vuoden heikko kasvukausi ovat vaikuttaneet vuonna 2017 maatalouden investointihalukkuuteen. Erityisesti isoihin lypsykarja ja kotieläininvestointeihin on myönnetty vähemmän tukea kuin edellisena vuonna. Kun edellä mainittujen investointien keskimääräinen tuki yhtä hanketta kohti on huomattavasti keskimääräistä suurempi, investointien väheneminen vaikuttaa merkittävästi myönnettyjen avustusten ja lainojen euromääriin. Salaojitusinvestointien kysyntä kasvoi sateisen kesän johdosta loppuvuodesta. Lisääntyvää kiinnostusta on ollut myös aurinkoenergian tuottamiseen liittyviin investointeihin sekä puutarhatiloilla kasvutunneleihin. Maaseutuohjelmasta rahoitettiin mm. valokuituverkon rakentamishankkeita. Uutena avauksena rahoitettiin Salpausselkä Geopark-hanke, jossa geomatkailusta kehitetään vetovoimaa matkailuun.

Yritysten tilauskannat ovat kasvaneet suurelta osin ja elinkeinotoiminnan kehittämisen ja investointihalukkuuden suhteen on edelleen näkyvissä pristinymisen merkkejä. Useampikin yritys on laajentamassa toimintaa ja avaamassa uusia asiakaskontakteja niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla. Teollisuudella menee hyvin ja vienti vetää. Telakkateollisuuden vahvat näköymät vaikuttavat alueen yritysten tilauskantaan ja työllistävyyteen (alihankinta). Esimerkkeinä lahtelainen Stalutube investoi 20 miljoonaa, josta 70 prosenttia kohdistuu Suomeen. Kapasiteetti ja työpaikat Lahdessa lisääntyvät. Raute on saanut noin 23 miljoonan euron arvoiset tilaukset Metsä Groupiin kuuluvalta Metsä Wood liiketoiminta--alueelta. KantaHämeen

suurimman yksityisen työnantajan viime vuosien strategiset kasvuinvestoinnit Hämeenlinnan tehtaan Sinkki 3linjaan turvaavat työpaikkojen pysymistä jatkossakin.

Lahden eteläisen kehätien ja sen tulevien liittymäalueiden rakentaminen tuo investointeja ja työpaikkoja. Logistiikkatoimiala on keskittynyt alueelle, ja kehätien ym. hankkeiden vuoksi tämän suuntainen kehitys tulee jatkumaan. Käynnissä ja suunnitteilla olevat monet kaavoitus ja rakennushankkeet tukevat rakennusalan yritystoimintaa, työllisyyttä ja uutta asumista alueelle.

Biotekniikan alalla ovat käynnissä mm. Heinolan Biosta monex bioraaka-aineen hyödyntämiskonseptin kehittämishanke sekä biotuhkan hyödyntämiseen liittyvä hanke. Energiapuun kysyntä ja tuotanto lisääntyvät Lahdessa ja lähialueilla tulevaisuudessa merkittävästi. Alueella toteutettiin selvitystyö, jossa etsittiin ratkaisuja kasvavaan energiapuutarpeeseen Lahden seudulla. Biopoltoainetarve tulee olemaan tulevaisuudessa suuri, kun esim. Lahti Energian Kymijärvi III biovoimalan toiminta käynnistyy vuonna 2019.

Elintarviketeollisuudessa ja viljatoimialalla mennään kovaa vauhtia eteenpäin. Alkutuotannon, elintarviketeollisuuden, elintarvikkeiden kaupan ja ravitsemistoiminnan sisältävä ruokaketju on merkittävä tulojen ja työllisyyden tuoja Hämeessä. Alueelta löytyy teollisuudelle sopivaa infrastruktuuria ja maataloudelle suotuisat olosuhteet. Sijainti takaa myös logistiikkaketjujen toimivuuden. KantaHämeessä sijaitsee kaksi merkittävää meijeriteollisuuden yksikköä. Valion Riihimäen meijerillä viime vuonna valmistuneeseen välipalatehtaaseen on investoitu 170 miljoonaa euroa. Arlan yhteistyömeijeri Hämeenlinnan Osuusmeijeri valmistaa ja pakkaa muun muassa merkittävän osan Arlan tuotemerkin alla myytävistä luomutuotteista. Forssan seudulla sijaitsevat suurimpien suomalaisten lihatalojen, Atrian ja HK-Scanin tuotantolaitokset. Päijät-Hämeen viljaklusteri on Suomen suurin viljaketjun toimijoiden yhteistyöverkosto ja suuri viljankäyttäjä. Viljaklusterin viime vuosien investoinnit ja yritysostot sekä pitkäjänteinen tuotekehitys ovat vahvistaneet alueen viljateollisuuden kykyä vastata markkinoiden monipuolistuvaan kysyntään. Toimialan kehitysnäkymät näyttävät varsin valoisilta. Esimerkiksi Fazer on investoinut viime vuosina paljon ja investoinnit jatkuvat. Puhtikaurasta tunnettu Viipurilainen Kotileipomo on suunnannut vientimarkkinoille Oatlawsbrändillä. Gluteenittomien tuotteiden kuluttajakysynnän kasvu on aiheuttanut positiivisia paineita Vuohelan Herkku Oy:ssä ja uusi leipomo valmistuu syksyllä 2018. Alueella ostetaan ja jalostetaan viljojen lisäksi myös useita erikoiskasveja. Riihimäkeläinen TransFarm Oy viljelyttää kuminaa, ja vie kaiken ostamansa tavaran ulkomaille. Markkinaosuus maailman kuminakaupasta on noin 20 prosenttia. Kankaisten Öljykasvit kylmäpuristaa rypsiä Virginoöljyä Turengissa. Tulevaisuuden maataloutta edustaa Tammelaan valmistunut Suomen suurin sirkkakasvattamo. Alaa edistetään Kasvua Hämeessä maa ja elintarviketeollisuuden kehittämissuunnitelmassa. Ohjelmaa rahoittaa Hämeen ELY-keskus ja sitä koordinoi MTK Häme. Hanke tähtää alan yritysten toimintaedellytysten merkittävään kehittämiseen.

Hämeessä on monipuoliset mahdollisuudet edelleen lisätä tapahtuma, liikunta ja luontomatkailua ja myös alan työpaikkojen määrää. Matkailu Hämeeseen on kotimaan matkailupainoiteista, mutta hiihdon MM kisat olivat hieno tilaisuus lisätä kansainvälisten matkailijoiden osuutta myös jatkossa. Esim. kiinalaisten matkailijoiden määrän alueella on kasvanut ja Kiinan markkinoihin panostetaan. Tulevan talviolympiakaupungin Kiinan Zhangjiakoun edustajat ovat vierailleet Lahdessa luomassa yhteistyötä ja verkostoa yritysten kanssa. Tarkoitus on saada suomalaista ja lahtelaista tapahtuma ja yritysosaamista maailmalle. Suunnitelmia liittyy myös talviurheiluvälineiden vientiin, teknologian toimittamiseen infrahankkeisiin ja valmennusta. Molemmista maakunnissa on lisätty matkailuun liittyvää yhteistyötä. Liittiin rakennettava KymiRingmoottoriturheilukeskus on saanut järjestettäväkseen vuoden 2019 ratamoottoripöräilyn MotoGP kilpailuja. Kilpailujen merkitys alueen matkailuelinkeinolle arvioidaan suureksi. Esimerkiksi hiihdon MM kisojen taloudellinen vaikutus oli noin 25 miljoonaa euroa. Silloin rahaa valui paljon maakunnan ulkopuolelle, koska Lahden alueella ei ole tarpeeksi majoituspaikkoja.

Kaupan alalla Hämeenmaa suunnittelee Prismaa Heinolaan. Investointi toisi mukanaan yli sata työpaikkaa. Hoiva-alalla yksityiset toimijat ovat vahvistaneet ja vahvistavat asemiaan perustamalla ja ostamalla uusia yksiköitä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Helmikuussa julkaistun -yritysbarometrin mukaan yritysten odotukset henkilökunnan määrän kasvun osalta ovat Hämeessä positiiviset Forssan seutukuntaa lukuun ottamatta. Myös päätoimialojen yritysten henkilöstömäärä kasvoi vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä molemmissa maakunnissa. Päijät-Hämeessä kasvu oli keskimäärin 2,2 % ja KantaHämeessä 1,6 %. Molemmissa maakunnissa voimakkaimmin kasvoi rakentaminen.

TE-toimistoon ilmoitettujen avoimien työpaikkojen määrän kasvu on jatkunut niin viime vuonna kuin alkuvuoden aikana. Työvoiman kysyntää ja kasvua avoimien paikkojen määrässä on ollut rakentamisessa ja teollisuudessa (metalli), mutta myös monissa muissa ammateissa. Paikat lisääntyivät edellisvuodesta määrällisesti eniten seuraavissa ammateissa: puhelin ja asiakaspalvelukeskusten myyjät, kodinhoitajat (kotipalvelutoiminta), konepaja ja metallituotteiden kokoonpanijat, puutarhurit, kasvihuoneviljelijät ja työntekijät,

rahdinkäsittelijät ja varastotyöntekijät, lähihoitajat, ravintola ja suurtaloustyöntekijät, kirvesmiehet ja rakennuspuusepät, rakennusalan avustavat työntekijät, rakennussähköasentajat, maa ja vesirakentamisen avustavat työntekijät, puu ja sahatavaran prosessityöntekijät, muoviteollisuuden prosessityöntekijät, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, sosiaalityön erityisasiantuntijat, talonrakentajat, toimisto ja laitossiivoojat, kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajat ja muut teollisuuden kokoonpanijat.

Alkuvuoden aikana kysyntää on ollut eniten lähihoitajille, myynnin tehtäviin (myyjät, myyntiedustajat, puhelin ja asiakaspalvelukeskusten myyjät), rahdinkäsittelijöille ja varastotyöntekijöille, konepaja ja metallituotteiden kokoonpanijoille, toimisto ja laitossiivoojille, avustaville keittiötyöntekijöille, elintarviketeollisuuden prosessityöntekijöille, sairaanhoitajille, hitsaajille ja kaasuleikkaajille ja ravintola ja suurtaloustyöntekijöille.

Avoimien työpaikkojen määrän kasvaessa puheet rekrytointi ja kohtaanto-ongelmista ovat pinnalla. Hämeessä rekrytointiongelmia kokeneiden toimipaikkojen osuus oli vuonna 2017 keskimäärin 36 prosenttia. Osuus kasvoi selvästi edellisistä vuosista, jolloin liikuttiin noin 20 prosentin tuntumassa. Myös tuorein pk-yritysbarometri raportoi ongelmista työvoiman saatavuudessa. Työvoiman saatavuusongelma työllistämisen esteenä oli Päijät-Hämeessä korkeampi kuin Kanta-Hämeessä. Päijät-Hämeessä tilanne oli myös maan keskiarvoa heikompi. Hämeen kauppakamarin barometrin mukaan yritystoimintaa rajoittaa yhä enemmän ammattitaitoisen työvoiman puute. Forssan seudulta joka toinen vastanneista yrityksistä piti työvoiman saatavuutta toiminta-alueellaan heikkona. Vastaava luku Lahden seudulla on 45 % ja Hämeenlinnan seudulla 33 %. Erityisesti Forssan ja Lahden seuduilla yritystoimintaa rajoittaa ammattitaitoisen työvoiman puute ja Hämeenlinnan seudulla riittämätön kysyntä.

Työvoiman heikon saatavuuden vuoksi näköpiirissä on jopa yritysten siirtymisiä muualle osaavan työvoiman perässä. Vaihtoehtoisesti yritykset voivat sijoittaa toimintojaan eri paikkakunnalla sijaitsevaan toimipisteeseen. Vaikeudet osaavan työvoiman saatavuudessa voivat myös vaikeuttaa yritysten sijoittumista alueelle. Haastetta lisää, että eri alueet kilpailevat samoista osaajista. Metallialalla työvoimapulaa lisää länsirannikon metalliyritysten imu ja noususuhdanne.

Pätevyysvaatimusten tiukentuminen esimerkiksi kuljetus, sosiaali- ja rakennusalalla on tuonut haasteita työpaikkojen täyttämiseen. Lastensuojelun sijaispulaa yritetään helpottaa sallimalla tietyn edellytyksin myös avoimessa yliopistossa opiskelien palkkaaminen. Akuuteimmat ongelmat työvoiman saatavuudessa ovat edelleen metallialalla. Alan koulutuksia on toteutettu ja ollaan toteuttamassa, mutta niihin on ollut haasteellista löytää osallistujia. Lähihoitajista on paikoittain pulaa. Vanhus ja hoivasuuntaukset työllistävät, mutta lastenhoitoon suuntautuneita on liian paljon.

Akutteihin työvoiman kysynnän tarpeisiin on vastattu mm. räätälöidyillä rekrytointikoulutuksilla, joita on toteutettu yritysten kanssa aikaisempaa enemmän. Koulutuksia on menossa tai haussa esim. sähköteollisuuden kokoonpanossa, elintarviketeollisuudessa, verhoilussa, betonielementtien suunnittelussa, varastoalalla ja sairaalahuollossa. Myös Hollolaan tämän vuoden aikana avautuvaan Matkakeitaaseen haetaan henkilöstöä rekrykoulutuksella. Neuvotteluja on käyty mm. leipomoalaa, rakennuspeltiseppiä, yhdistelmäajoneuvonkuljettajia, laitoshuoltajia ja kaupallisia tuottajia koskien. Omaehtoinen koulutus vetää edelleen hyvin.

Työvoimaa on yleisesti hyvin tarjolla, mutta työttömänä olevien osaamistaso ei aina kaikilta osin vastaa työmarkkinoiden vaatimuksia. Osaaminen voi olla vanhentunutta eikä halukkuutta uudelleen koulutautumiseen ole tai halukkuus työhön on heikolla tasolla. Työvoiman saatavuusongelmien taustalla on usein myös riittämätön koulutus, vähäinen työkokemus tai erityisosaamisen puute. Alueellinen ja ammatillinen liikkuvuus tulevat entisestään korostumaan. Matalan koulutustason tehtäviä on aina vain vähemmän tarjolla ja toisaalta erityisosaamisella on jatkuvaa kysyntää. Ammatillisen osaamisen lisäksi keskusteluissa työnantajien kanssa nousevat esiin asenteeseen liittyvät kysymykset. Asenteen ollessa kohdallaan työntekijä ollaan valmis kouluttamaan tehtävään sopivaksi. Yritysten tarpeet voivat olla spesiaaleja ja siksi yrityskohtaisille koulutuksille on kysyntää. Joillain aloilla perustutkinnot nähdään alalututkintoina, ja varsinainen ammattitaito opitaan töissä. Moniosaamisen tarve korostuu entisestään, eikä yhdellä tutkinnolla tai tutkinnon osalla pystytä aina vastaamaan työelämän tarpeisiin. Työvoiman saatavuuden turvaamisessa tarvitaan tulevaisuudessa yhä enemmän yksilöllisiä opintopolkuja ja yrityksille yrityskohtaisia ratkaisuja. Tärkeää on myös, että koulutukseen hakeutunut ymmärtää ja tietää koulutukseen lähtiessään ammatin reunaehdot eli mitä työ käytännössä on. Esimerkiksi, että työhön kuuluu vuorotyötä ja matkustamista. Haaste onkin, sijoittuuko nuori tai muu valmistunut koulutuksen jälkeen sille alalle, josta on valmistunut.

Hämeen TE-toimiston maaliskuussa tekemän ammattibarometriarvion mukaan ongelmat työvoiman saatavuudessa painottuvat edelleen teollisuuteen, rakentamiseen sekä sosiaali- ja terveysalalle. Arvioitaessa työmarkkinatilannetta seuraavan puolen vuoden aikana pula-ammattien listalta löytyy seuraavia teollisuuden ja rakentamisen ammatteja: rakennusinsinööri, koneenasentajat ja koneistajat, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, talonrakentajat, konetekniikan erityisasiantuntijat, teollisuuden työnjohtajat, rakennusalan työnjohtajat, muut sähköasentajat, sähkö ja automaatioinsinööri, putkiasentajat, rakennussähköasentajat, betonirakentajat ja raudoittajat, ohutlevysepät, muurarit, kirvesmiehet ja rakennuspuusepät, muut rakennustyöntekijät, kattoasentajat ja korjaajat, lattianpäällystystyöntekijät, eristäjät, ilmastointi ja jäähdytyslaitteenasentajat. Sosiaali- ja terveysalan ammatteja, joissa on pulaa työvoimasta, ovat mm. yleislääkärit, ylilääkärit ja erikoislääkärit,

sosiaalityön erityisasiantuntijat, kuulontutkijat ja puheterapeutit, hammaslääkärit, sairaanhoitaja ja terveydenhoitaja, suuhygienistit ja lähihoitajat. Muita ammatteja, joissa arvioitiin olevan pulaa hakijoista, olivat mm. kääntäjät, tulkit ja kielitieteilijät, kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajat, moottoriajoneuvojen asentajat ja korjaajat sekä kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijat. Kaikkiaan Hämeessä arvioitiin olevan pulaa 44 ammattinimikkeessä. Tämä vastaa syksyllä tehtyä arviota, mutta trendinä on ammattien määrän kasvu jo pidemmän aikaa. Tämä tukee myös muita viime aikojen selvityksiä.

Arvioissa on alueellista vaihtelua. Seutukunnittain työvoimapula-ammatteja havaittiin Forssan seutukunnassa 16, Hämeenlinnan seutukunnassa 29, Lahden seutukunnassa 43 ja Riihimäen seutukunnassa 13. Myös ammattien sisällä on vaihtelua, eikä Hämeen tarkastelu kokonaisuutena anna kuvaa seutukuntien tilanteesta. Yleislääkäreistä, ylläkääreistä ja erikoislääkäreistä, sosiaalityön erityisasiantuntijoista, hammaslääkäreistä sekä koneenasettajista ja koneistajista on pulaa kaikissa seutukunnissa. Pula hakijoista voi olla määrällistä, jolloin hakijoita tehtäviin ei ole. Kyse voi kuitenkin olla myös laadullisista ongelmista, jolloin osaaminen ei vastaa työnantajien tarpeita (esim. osaamisvajeet, vähäinen työkokemus).

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien määrän lasku jatkuu Hämeen ELY-keskuksen alueella sekä kaikissa seutukunnissa. Työttömyyden lasku alkoi Hämeessä monia ELY-alueita aikaisemmin, mutta on sittemmin hidastunut. Työttömien määrän vähentyessä uusien avoimien työpaikkojen määrä on kasvanut. Työttömyyden rakenteelliset ongelmat sekä kohtaanto-ongelmat ovat edelleen merkittäviä.

Työttömyyden näkymien arvioidaan koko alueella sekä lähimmän puolen vuoden että vuoden aikana parantuvan edelleen, varsinkin kun arviossa painotetaan työttömien työnhakijoiden määrää. Aktiivinen, osaava ja hyvinvoiva työvoima liikkuu hyvin. Työttömien määrä laskee sekä parantuneiden työtilaisuuksien, mutta myös lisääntyvän opiskelun vuoksi. Kokonaistyöttömyyden laskun jatkuessa rakenteellisen työttömyyden ongelmat voivat entisestään korostua, vaikkakin esimerkiksi pitkään työttömänä olleiden määrä vähenee kokonaistyöttömyyttä ripeämmin. Hankalammin työllistyvät korostuvat työttömien joukossa. Kaikki eivät löydä paikkaansa työmarkkinoilta, jos esimerkiksi koulutustausta, työkokemus, osaaminen, asenne tai alueellinen sijainti ei vastaa työmarkkinoiden kysyntää. Työttömänä olevia voi olla kokonaan ilman ammatillista koulutusta tai osaaminen on vanhentunut, mutta henkilö ei ole esim. iän puolesta tai muusta syystä valmis kouluttautumaan.

Myös laaja työttömyys, eli työttömien työnhakijoiden ja palveluissa olleiden yhteismäärä, on vähentynyt. Laajan työttömyyden lasku johtuu tällä hetkellä ELY:n tasolla työttömien työnhakijoiden määrän vähentymisestä. Vuonna 2017 palveluissa olevia oli keskimäärin saman verran kuin vuotta aiemmin ja alkuvuoden aikana palveluissa olevien määrä on hieman kasvanut. Palveluissa olevien määrässä on seutukuntakohtaisia ja palvelukohtaisia eroja. Aktivointiasteeseen laskettavista palveluista omaehtoisessa opiskelussa ja kuntouttavassa työtoiminnassa olevien määrä on kasvanut, mutta esimerkiksi työvoimakoulutuksessa olevien määrä on vähentynyt. Yt-neuvotteluja käydään eri toimialoilla, mutta mitään erityisen suurta ei ole näköpiirissä. Lomautusten määrä on edelleen laskussa. Sekä miesten että naisten työttömyys on vähentynyt. Miesten työttömyys aleni pitkään naisia nopeammin, mutta alkuvuoden aikana naisten työttömyys on vähentynyt miehiä nopeammin. Työttömyys on vähentynyt kaikissa ikäryhmissä.

Työttömien työnhakijoiden määrä väheni vuonna 2017 nopeimmin Forssan ja Riihimäen seutukunnissa. Lahden ja Hämeenlinnan seutukunnissa lasku oli hitaampaa. Sama kehitys on jatkunut alkuvuoden aikana. Erot työttömyysasteissa alueen sisällä ja varsinkin maakuntien ja kuntien välillä ovat edelleen suuret, vaikka Kanta-Hämeen puolella erot ovat tasoittuneet. Työttömyysaste Kanta-Hämeessä oli helmikuun lopussa 9,6 % ja Päijät-Hämeessä 13,6 %. Kanta-Hämeen puolella seutukunnittaiset työttömyysasteet olivat seuraavat: Hämeenlinnan seutukunta 10,1 %, Forssan seutukunta 10,1 % ja Riihimäen seutukunta 8,3 %. Työttömyysasteeseen vaikuttaa myös alueen työvoiman määrä, jonka lasku on ollut Forssan seutukunnassa hieman nopeampaa kuin Hämeen muissa seutukunnissa. Muutamissa Hämeen pienimmistä kunnista työttömyysasteessa lähestytään jo lähes täystyöllisyyttä. Helmikuussa työttömyysaste oli Lopella 6,4 % ja Hausjärvellä 6,8 %. Alueen korkein työttömyysaste on Lahdessa, helmikuussa 15,0 %. Tämä on suurten kaupunkien joukossa toiseksi korkein.

Myös nuorten työttömyyden lasku jatkuu Hämeen ELY-keskuksen alueella sekä kaikissa seutukunnissa. Alle 25vuotiaiden työttömien määrän lasku johtuu nimenomaan työttömänä työnhakijana olleiden määrän vähentymisestä, sillä aktivointiasteeseen laskettavissa palveluissa olevien nuorten määrä on vähentynyt. Lahden seutukunnassa nuorten työttömyysaste on edelleen selvästi Kanta-Hämeen seutukuntia korkeampi. Helmikuussa alle 25vuotiaiden työttömien työnhakijoiden osuus alle 25vuotiaasta työvoimasta oli Lahden seutukunnassa 18,1 %, Hämeenlinnan seutukunnassa 14,2 %, Forssan seutukunnassa 12,6 % ja Riihimäen seutukunnassa 12,0 %. Hämeestä lähtee nuoria opiskelemaan alueen ulkopuolisiin yliopistoihin, mikä näkyy muuttotappiona nuorten ikäryhmissä opiskelujen alkaessa. Toisaalta samanaikaisesti osa työttömistä nuorista ei ole valmis muuttamaan työn perässä. Nuoret valmistuneet eivät myöskään aina välttämättä sijoitu alalle, jolle valmistuvat.

Pitkäaikaistyöttömien eli yhdenjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä työnhakijana olleiden määrä on vähentynyt vuoden 2016 loppupuolelta alkaen. Myös yli kaksi vuotta yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden määrä kääntyi laskuun vuoden 2017 aikana. Pitkäaikaistyöttömien määrä vähenee kokonaistyöttömyyttä nopeammin. Pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä työnhakijoista on noin 35 prosenttia. Osuus on maan keskiarvoa korkeampi. Pitkään työttömänä olleiden työllistymisen avoimille työmarkkinoille arvioidaan helpottuneen. Myös omaehtoisessa opiskelussa aloittaneiden yli vuoden työttömänä olleiden henkilöiden määrä on kasvussa ja moni on löytänyt väylänsä tätä kautta.

Uusia työmahdollisuuksia etsittäessä alueellinen ja ammatillinen liikkuvuus tulee korostumaan. Kohtaantoongelmat työmarkkinoilla jatkuvat, eikä työttömien määrä rekrytointiongelmista kärsivillä aloilla ole verrannollinen osaavan työvoiman saatavuuden paranemiseen. Osaltaan työttömyyttä ylläpitää myös se, ettei työttömällä ole halua alanvaihtoon tai ettei ole mahdollisuutta tai halua siirtyä toiselle paikkakunnalle työn perässä. Eri tehtävistä irtisanotut ja varsinkin ikääntyneet pitkään samaa työtä tehneet voivat työttömäksi jäätyään olla tilanteessa, ettei osaaminen enää vastaa työmarkkinoiden vaatimuksia. Joillakin aloilla irtisanottujen osaaminen on voinut olla hyvinkin spesiaalia.

Tulevaisuudessa ulkomaalaistaustaisten kasvava määrä haastaa edelleen työllistämispalveluja. Maahanmuuttajat, joiden suomen kielen taito on huono, muodostavat haasteellisen asiakasryhmän. Tilanne on harmillinen, sillä monella on tuore toisen asteen tutkinto. Tutkinto vanhenee, kun oppeja ei pääse toteuttamaan käytännössä. Tehokas kotoutuminen, suomen kielen oppiminen sekä ammatillinen koulutus ja osaaminen edistävät ulkomaalaisten työllistymistä Suomessa. Ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden osuus ulkomaalaisesta työvoimasta oli Hämeessä helmikuun lopussa 25,6 %, mikä on maan keskiarvoa enemmän.

PIRKANMAA

KOULUTUS

KOULUTUKSEENHAKEUTUMINEN JA SISOITTUMINEN, KOULUTUSASTE

KULTTUURI

NUORISOTYÖ JA -POLITIikka

LIIKUNTA

TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINTA, VÄESTÖ

TUTKINNOT

ALUEELLA TOIMIVIEN KORKEAKOULUJEN PROFIIIT JA VAHVUUSALAT

ALUEEN KEHITYSNÄKYMÄT

Pirkanmaa: Koulutus

VARHAISKASVATUS (1-6 vuotiaat lapset)	Päiväkodit		Perhepäivähoito		Yhteensä	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Lasten määrä¹⁾						
2014	18 909	179 594	1 975	30 222	20 884	209 816
2015	18 234	182 806	1 760	27 187	19 994	209 993
2016	18 367	183 223	1 445	22 993	19 812	206 216
KOULUTUS 2016	Uudet oppilaat/ opiskelijat		Oppilaat/ opiskelijat		Perusopetuksen/ tutkinnon suorittaneet	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Esiopetus ²⁾			1 734	11 003		
Perusopetus ³⁾	5 902	61 476	51 360	550 371	5 055	58 328
Lukiokoulutus (nuorten koulutus ⁴⁾)	2 884	32 111	8 840	95 776	2 584	29 453
Lukiokoulutus (aikuisten koulutus ⁴⁾)	310	2 778	762	7 282	146	1 349
Ammatillinen perustutkinto, josta						
oppilaitosmuotoinen, opetussuunnitelma- perusteinen	4 092	44 605	10 560	119 445	3 160	35 461
oppilaitosmuotoinen, näyttötutkinto	2 037	25 720	4 479	56 287	1 063	11 881
oppisopimuskoulutus, opetussuunnitelma- perusteinen	63	355	113	646	48	169
oppisopimuskoulutus, näyttötutkinto	567	6 745	1 472	17 244	363	4 325
Ammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	1 813	18 869	3 478	35 341	846	8 734
Ammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	744	7 943	1 634	16 423	468	4 194
Erikoisammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	292	4 129	568	8 752	107	1 913
Erikoisammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	531	6 639	1 215	16 405	276	4 330
Ammattikorkeakoulututkinto	2 341	33 915	9 688	128 663	1 731	23 044
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	292	4 279	618	11 001	203	2 518
Alempi korkeakoulututkinto	1 981	15 087	10 620	80 803	1 657	14 289
Ylempi korkeakoulututkinto	813	5 868	7 304	54 083	1 896	15 321
Tohtorintutkinto			2 493	17 736	212	1 888

Tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa annetut opetustunnit

VAPAA SIVISTYSTYÖ 2016	Liikunnan koulutus- keskukset	Kansan- opistot	Kansalais- opistot	Opintokes- kukset	Kesä- yliopistot	Yhteensä
	Maakunta	9 636	18 779	186 125		
Koko maa	136 132	586 549	2 000 801	216 170	109 417	3 049 069

ALUEELLA TOIMIVAT OPPILAITOKSET ⁶⁾	2007		2012		2017	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Oppilaitostyyppi (lkm)						
Peruskoulut	239	3 067	205	2 644	169	2 276
Peruskouluasteen erityiskoulut	12	159	8	110	3	73
Lukiot	34	406	31	381	29	340
Perus- ja lukioasteen koulut	3	37	3	41	3	41
Ammatilliset oppilaitokset	13	161	13	124	11	96
Ammatilliset erityisoppilaitokset	1	12	1	6	1	6
Ammatilliset erikoisoppilaitokset	5	37	4	34	3	26
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	3	32	2	26	2	20
Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitokset	1	2		1		1
Sotilasalan ammatilliset oppilaitokset		15		13		6
Ammattikorkeakoulut	2	30	2	27	2	25
Yliopistot	2	20	2	16	2	14
Sotilaskorkeakoulut		1		1		1
Musiikkioppilaitokset	7	89	7	88	6	84
Liikunnan koulutuskeskukset	1	14	1	14	1	14
Kansanopistot	6	89	5	80	3	73
Kansalaisopistot	20	234	18	195	13	181
Opintokeskukset		11		10		12
Kesäyliopistot	1	20	1	20	1	20
Muut oppilaitokset	2	7	2	7	2	6
Yhteensä	352	4 443	305	3 838	251	3 315

Pirkanmaa: Koulutukseen hakeutuminen ja sijoittuminen, koulutusaste

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön hakeminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	4 996	100,0	57 577	100,0
Lukiokoulutukseen päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	2 681	53,7	30 558	53,1
Ammatilliseen koulutukseen päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	2 265	45,3	26 403	45,9
Valmistaviin koulutuksiin päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	43	0,9	548	1,0
Peruskoulun lisäopetukseen päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	-	-	18	0,0
Ei hakenut peruskoulun päättövuo­nna yhteishaussa	7	0,1	50	0,1

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	4 996	100,0	57 577	100,0
Jatkoi heti opiskelua lukiokoulutuksessa	2 665	53,3	30 339	52,7
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	2 125	42,5	24 450	42,5
Jatkoi heti opiskelua valmistavassa koulutuksessa	72	1,4	931	1,6
Jatkoi heti opiskelua peruskoulun lisäopetuksessa (10-luokka)	40	0,8	435	0,8
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	94	1,9	1 422	2,5

Ylioppilaiden välitön hakeminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	2 730	100,0	30 796	100,0
Ammatilliseen koulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	47	1,7	535	1,7
Vain ammattikorkeakoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	507	18,6	5 462	17,7
Sekä ammattikorkea- että yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	399	14,6	4 636	15,1
Vain yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	1 177	43,1	12 593	40,9
Ei hakenut ylioppilasvuonna jatko-opintoihin	600	22,0	7 570	24,6

Ylioppilaiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	2 730	100,0	30 796	100,0
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	115	4,2	1 188	3,9
Jatkoi heti opiskelua ammattikorkeakoulukoulutuksessa	253	9,3	3 068	10,0
Jatkoi heti opiskelua yliopistokoulutuksessa	447	16,4	4 797	15,6
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	1 915	70,1	21 743	70,6

20 - 64 vuotias väestö koulutusasteen mukaan 2016

Koulutusaste	Maakunta	%	Koko maa	%	% osuus koko maasta
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	40 395	13,7	514 301	16,4	7,9
Lukiokoulutus	26 600	9,0	264 955	8,4	10,0
Ammatillinen peruskoulutus	101 131	34,3	1 062 453	33,8	9,5
Ammattitutkinto	13 652	4,6	143 131	4,6	9,5
Erikoisammattitutkinto	3 160	1,1	30 964	1,0	10,2
Opistoaste	27 359	9,3	303 475	9,7	9,0
Ammatillinen korkea-aste	4 030	1,4	39 634	1,3	10,2
Ammattikorkeakoulututkinto	31 130	10,6	318 296	10,1	9,8
Alempi korkeakoulututkinto	7 606	2,6	75 550	2,4	10,1
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	1 590	0,5	15 732	0,5	10,1
Ylempi korkeakoulututkinto	33 388	11,3	332 738	10,6	10,0
Lääkärien erikoistumiskoulutus	1 023	0,3	8 258	0,3	12,4
Lisensiaatintutkinto	598	0,2	5 965	0,2	10,0
Tohtorintutkinto	2 800	1,0	28 094	0,9	10,0
Koulutusaste tuntematon	30	0,0	250	0,0	12,0
Tutkinnon suorittaneita yhteensä	254 097	86,3	2 629 495	83,6	9,7
20 - 64 vuotias väestö yhteensä	294 492	9,4	3 143 796		
Väestön koulutustasomittain (20 - 64 vuotiaat) ⁸⁾	420		404		
Väestön koulutustasomittain (30 - 34 vuotiaat)	467		445		

Pirkanmaa: Kulttuuri

	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V. 2016	V:2017
Viik merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt	..	90	90	90	90
- osuus koko maasta		7,1 %	7,1 %	7,1 %	7,1 %
Päätoimisesti hoidetut museot	14	13	13	14	
- osuus koko maasta	8,5 %	8,2 %	8,7 %	9,0 %	
Esineet museokokoelmissa / 100 as.	117	117	115	111	
- koko maa	86	103	100	99	
Teokset taidemuseoissa / 100 as.	8	5	12	10	
- koko maa	6	6	7	7	
Valtionosuusteatterit (ja Suomen Kansallisteatteri)	6	7	6	6	6
- osuus koko maasta	10,3 %	12,0 %	10,3 %	10,3 %	10,3 %
Valtionosuusorkesterit	1	1	1	1	1
- osuus koko maasta	3,8 %	3,7 %	3,6 %	3,6 %	3,6 %
Elokuvasalit	32	26	24	24	
- osuus koko maasta	9,6 %	9,0 %	7,7 %	7,7 %	
Kulttuuritapahtumat (Finland Festivals)	9	11	15	15	
- osuus koko maasta	11,4 %	14,1 %	17,6 %	18,2 %	
Kulttuurirakennukset	150	160	163	165	
- osuus koko maasta	7,7 %	8,1 %	8,0 %	8,0 %	
Kuntien kulttuuritoimen nettokustannukset €/as.	141	141	152	151	
- koko maa	104	135	140	140	
Kulttuurialan tutkintoon johtavan koulutuksen oppilaitokset	..	14	11	10	
- osuus koko maasta		10,0 %	8,5 %	7,9 %	
Kulttuurialan vapaan sivistystyön oppilaitokset	25	25	18	17	
- osuus koko maasta	7,0 %	8,2 %	6,3 %	6,1 %	
Työllinen työvoima kulttuurin toimialoilla	..	9 354	7 927		
- osuus koko maasta		9,3 %	8,9 %		
Kulttuurialan yritysten toimipaikat	1 520	1 730	1 739		
- osuus koko maasta	9,4 %	9,7 %	9,7 %		

	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V. 2016	V. 2017
Yleiset kirjastot					
Aukiolotunnit	126708	117 861	145 566	135 216	148 095
- osuus koko maasta	8,68 %	8,46 %	10,5 %	8,8 %	9,0 %
Kokoelmat¹⁾ (kpl)/ asukas	7,82	7,19	6,4	6,2	6,1
- koko maa	7,85	7,45	6,7	6,5	6,4
Hankinnat (kpl)/ (asukasluku / 1 000)	370,79	354,92	354	361	338
- koko maa	359,98	401,34	333	328	332
Lainaus (kpl) / asukas	21,99	19,72	19,2	18,9	18,4
- koko maa	20,26	18,08	16,4	16,0	15,6
Käynnit / asukas	12,67	9,60	9,4	9,1	9,4
- koko maa	11,98	9,89	9,1	9,0	9,2
Verkkokäynnit / asukas	8,83	19,07	3,8	4,2	4,5
- koko maa	9,04	10,72	7,1	7,7	6,8
Tapahtumien osallistujamäärä / (asukasluku / 1 000)	-	-	108,4	102,8	121,6
- koko maa			158,6	174,5	175,9
Lainaajat / asukasluku	43,94 %	40,03 %	38,8 %	38,6 %	38,5 %
- koko maa	44,77 %	39,24 %	36,7 %	36,3 %	35,5 %
Toimintakulut / asukas	48,62 €	56,10 €	57,2 €	56,9 €	56,1 €
- koko maa	47,69 €	56,07 €	58,3 €	57,9 €	57,3 €

Pirkanmaalla toimivat valtionosuutta saavat taide- ja kulttuurilaitokset:

Museot:	
Serlachius-museot, Mänttä-Vilppula	Sara Hildenin taidemuseo, Tampere
Tampereen museot	Tampereen taidemuseo
Mobilia auto- ja tiemuseo, Kangasala	Sastamalan museot, Sastamala
Työväenmuseo Werstas, Tampere	Hiekan taidemuseo, Tampere
Suomen jääkiekkomuseo, Tampere	Visavuoren museosäätiön museot, Valkeakoski
Postimuseo, Tampere	
Teatterit:	
Ahaa teatteri, Tampere	Tampereen teatteri
Tampereen työväen teatteri	Tanssiteatteri Mobita/Dansco, Tampere
Teatteri Mukamas, Tampere	Tampereen KomEDIATEATTERI
Orkesteri:	
Tampereen kaupunginorkesteri	

Pirkanmaa: Nuorisotyö ja -politiikka

Nuorisolain mukaan nuorisotyön ja politiikan tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvuja elinoloja. Toimialan tavoitteen toteutumisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus, yhdenvertaisuus ja kansainvälisyys, terveet elämän tavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.

Nuorisotyö on nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista. Nuorisopolitiikka on nuoren kasvun ja elinolojen parantamista.

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Aluehallintovirastot hoitavat niitä alueella.

	2014		2015		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Etsivä nuorisotyö						
— etsivä nuorisotyöntekijöitä	43	494	52	556	52	592
— nuoret, joihin etsivä yhteydessä ¹⁾	2 079	24 435	2 350	25 725	2 440	26 499
— tavoitetut nuoret ²⁾	1 435	16 740	1 702	18 155	1 831	18 550
— toimenpiteissä ³⁾	1 078	12 273	1 214	13 520	1 315	13 716
— myönnettyt valtionavustukset	1 035 000	12 559 130	1 141 250	13 091 886	1 111 875	12 512 254
Nuorten työpajatoiminta						
— työpajat	22	196	23	200	24	208
— henkilökunta (htv) ⁴⁾	221	1 873	216	1 850	213	1 827
— nuoret alle 29v.	1 789	14 200	1 579	14 733	1 595	14 867

Nuorisovaltuusto 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorisovaltuusto kuntien määrä	15	214
osuus Nuva / kaikki kunnat maakunnissa	68,2	71,1

Nuorisotyöntekijät 2016	Maakunta		Koko maa	
Nuorisotyöntekijöiden määrä ⁴⁾⁵⁾	159	100,0 %	2 154	100,0 %
sisältää				
Nuorisotoimenjohtaja	9	5,5 %	161	7,5 %
Nuorisosihteeri	10	6,3 %	160	7,4 %
Nuoriso-ohjaaja, vastaavat nimikkeet	131	82,3 %	1 635	75,9 %
Eriyisnuorisotyöntekijät	10	6,0 %	198	9,2 %

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorten tieto- ja neuvontapiste/keskus, määrä	7	168
Kunnassa verkkopalvelu, alueellinen tai paikallinen	5	39

Pirkanmaa: Liikunta

Liikuntapolitiittisin toimenpitein edistetään väestön liikuntaharrastusta, hyvinvointia, terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä elämänkaaren eri vaiheissa. Väestön tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia liikuntamahdollisuuksia lisätään vahvistamalla liikunnan asemaa kunnallisena peruspalveluna, parantamalla arkiliikunnan olosuhteita ja edistämällä poikkihallinnosta yhteistyötä liikuntapalvelujen järjestämisessä.

Valtion liikuntapaikkojen avustuspolitiikan tavoitteena on luoda edellytykset kansalaisten aktiiviselle ja säännölliselle liikunnalle. Liikuntapaikat rakennetaan liikuntalain mukaan laajoja käyttäjäryhmiä palveleviksi. Uimahallit, jää ja liikuntahallit, ulkokentät ja lähiliikuntapaikat ovat olennainen edellytys organisoidulle liikunnalle ja urheilulle. Suomessa on noin 35 000 liikuntapaikkaa, jotka ovat pääosin (n. 75 %) kuntien omistamia ja hoitamia.

Liikuntapaikat 2018	Maakunta	Koko maa
Jäähallit	24	232
Uimahallit, kylpylät, uima-altaat	23	303
Kentät ¹⁾	800	8 143
Liikuntahallit	30	333
Lähiliikuntapaikat	162	2 089
Muut liikuntapaikat ²⁾	1 924	26 478
Kaikki yhteensä	2 963	37 077

Pirkanmaa: Tutkimus- ja kehittämistoiminta, väestö

Maakunnan alueella toimivat sektoritutkimuslaitokset:

Luonnonvarakeskus Luke, Maanmittauslaitos MML, Teknologian tutkimuskeskus VTT, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL, Työterveyslaitos TTL

Muut virastot:

–

T&K -TOIMINTA	2006		2011		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
T&k -henkilöstön tutkimustyövuodet / työllise	3,9	2,5	3,3	2,3	2,5	2,1
Yritysten osuus % t&k menoista	81,5	71,3	81,4	70,5	67,3	65,8
Julkisen sektorin osuus % t&k menoista	4,3	10,0	4,3	9,6	5,8	9,0
Korkeakoulujen osuus % t&k menoista	14,2	18,7	14,4	20,0	26,8	25,1
Maakunnan osuus % t&k menoista	16,4	100,0	15,0	100,0	11,3	100,0

VÄESTÖ	2012		2017		2022 ennuste		2027 ennuste	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Yhteensä	496 568	5 426 674	512 081	5 513 130	527 462	5 635 127	539 967	5 724 729
Ikäluokka 7-12 v.	5 223	58 252	5 723	61 658	5 770	61 331	5 655	59 810
Ikäluokka 13-15 v.	5 164	59 316	5 295	59 054	5 860	62 665	5 850	61 698
Ikäluokka 16-18 v.	5 583	64 498	5 328	59 497	5 691	61 434	6 007	64 125
Ikäluokka 19-21 v.	6 259	67 714	6 104	61 533	5 652	59 700	6 183	63 488
Alle 29 v.	169 225	1 820 970	170 920	1 798 021	170 523	1 784 703	171 035	1 775 642
Työikäinen 15-64 v.	322 323	3 517 089	321 626	3 443 388	322 839	3 417 736	326 861	3 417 247
Väestön muutos 2012-2017, 2017-2022 ja 2017-2027			3,1	1,6	3,0	2,2	5,4	3,8
Väestöllinen huoltosuhde ¹⁾	54,1	54,3	59,2	60,1	63,4	64,9	65,2	67,5
Taloudellinen huoltosuhde ²⁾	133,3	131,9	145,5	141,8				
Ulkomaan kansalaiset ³⁾	12 663	195 511	15 308	249 452				
Ulkomaan kansalaisten osuus, %	2,6	3,6	3,0	4,5				
Vieraskielisten osuus, % ³⁾	3,6	4,9	4,7	6,8				

Tutkinnon suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuoden kuluttua valmistumisesta asuinmaakunnan mukaan 2016

Tutkinnot	Tutkinnon suorittaneet yhteensä		Työlliset		Työttömät		Opiskelijat		Muut	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Koulutusaste yht.	14 223	142 072	8 898	94 131	2 087	18 069	2 366	19 937	872	9 935
%	10,0	100,0	62,6	66,3	14,7	12,7	16,6	14,0	6,1	7,0
Lukiokoulutus	2 979	27 991	1 160	12 224	240	2 020	1 290	10 503	289	3 244
%	10,6	100,0	38,9	43,7	8,1	7,2	43,3	37,5	9,7	11,6
Ammatillinen koulutus	5 943	63 493	3 743	41 516	1 349	12 258	474	4 920	377	4 799
%	9,4	100,0	63,0	65,4	22,7	19,3	8,0	7,7	6,3	7,6
AMK-tutkinto	2 029	22 356	1 596	18 518	260	2 104	90	854	83	880
%	9,1	100,0	78,7	82,8	12,8	9,4	4,4	3,8	4,1	3,9
Alempi kk-tutkinto	1 283	9 842	799	6 340	16	150	457	3 253	11	99
%	13,0	100,0	62,3	64,4	1,2	1,5	35,6	33,1	0,9	1,0
Ylempi AMK-tutkinto	217	2 287	208	2 159	4	82	3	19	2	27
%	9,5	100,0	95,9	94,4	1,8	3,6	1,4	0,8	0,9	1,2
Ylempi kk-tutkinto	1 616	14 484	1 261	12 041	206	1 325	48	370	101	748
%	11,2	100,0	78,0	83,1	12,7	9,1	3,0	2,6	6,3	5,2
Tohtorin tutkinto	156	1 613	131	1 327	12	130	4	18	9	138
%	9,7	100,0	84,0	82,3	7,7	8,1	2,6	1,1	5,8	8,6

Pirkanmaa: Tutkinnot

Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot 2016¹⁾

Koulutusala	Yo	Tutkinnot	Koulutusala	Amk	Tutkinnot
Kasvatusalat	TaY	98	Kasvatusalat	TAMK	22
Humanistiset ja taidealat	TaY	201	Humanistiset ja taidealat	TAMK	119
Yhteiskunnalliset alat	TaY	427	Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	HAMK	61
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	TaY	92		TAMK	260
Luonnontieteet	TaY	73	Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	TAMK	102
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	TTY	138	Tekniikan alat	HAMK	88
	TaY	42		TAMK	471
Tekniikan alat	TTY	655	Maa- ja metsätalousalat	TAMK	21
Terveys- ja hyvinvointialat	TaY	170	Terveys- ja hyvinvointialat	SEAMK	3
<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>1 896</i>		TAMK	487
			Palvelualat	TAMK	97
			<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>1 731</i>

81

Ammatillisessa koulutuksessa suoritettut tutkinnot 2016

Koulutusala	Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus/tutkinto			Näyttötutkintoon valmistava koulutus/tutkinto			Kaikki yhteensä
	Oppilaitos-	Oppi-	Yhteensä	Oppilaitos-	Oppi-	Yhteensä	
<i>Tutkinnot yhteensä</i>	3 160	48	3 208	2 016	1 107	3 123	6 331
Kasvatusalat					1	1	1
Humanistiset ja taidealat	283		283	94	41	135	418
Yhteiskunnalliset alat				2		2	2
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	399	7	406	409	494	903	1 309
Luonnontieteet	6		6	37		37	43
(ICT)	130		130	25	14	39	169
Tekniikan alat	1 083	29	1 112	302	224	526	1 638
Maa- ja metsätalousalat	73	4	77	90	23	113	190
Terveys- ja hyvinvointialat	465	3	468	669	134	803	1 271
Palvelualat	721	5	726	388	176	564	1 290

Pirkanmaa: Alueella toimivien korkeakoulujen profiilit ja vahvuusalat (opetus ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulun välisen sopimuksen mukaan)

TAMPEREEN TEKNILLINEN YLIOPISTO

Tehtävä ja profiili

Tampereen teknillinen yliopisto vahvistaa asemaansa kansainvälisesti arvostettuna teknologiaosaajana. Tutkimuksellaan ja yritysysteistyöllään yliopisto vahvistaa erityisesti teollisen liiketoiminnan kehittämisedellytyksiä. Uuden korkeakoulukonsernin yliopisto ja ammattikorkeakoulutoiminnalle määritellään alustava tehtävä ja profiili vuoden 2017 loppuun mennessä ja niitä tarkennetaan tarvittaessa vuoden 2018 aikana.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Tampereen teknillinen yliopisto on määritellyt vahvuusaloikseen: 1) digitaalinen toimintaympäristö, 2) energia ja ekotehokkuus, 3) terveysteknologia ja 4) valoon perustuvat teknologiat.

Uudelle konsernille määritellään alustavat vahvuusalueet vuoden 2017 loppuun mennessä ja niitä tarkennetaan tarvittaessa vuoden 2018 aikana.

TAMPEREEN YLIOPISTO

Tehtävä ja profiili

Tampereen yliopisto painottaa toiminnassaan yhteiskunnan ja terveyden monialaista tutkimusta ja opetusta, joka kohdistuu erityisesti yksityisen ja julkisen toiminnan rajapintaan sekä palvelumuotoiluun.

Uuden korkeakoulukonsernin yliopisto ja ammattikorkeakoulutoiminnalle määritellään alustava tehtävä ja profiili vuoden 2017 loppuun mennessä ja niitä tarkennetaan tarvittaessa vuoden 2018 aikana.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Tampereen yliopisto on määritellyt painoaloikseen 1) ihmisen ja teknologian vuorovaikutus, 2) julkisrahoitteiset palvelut ja julkisen ja yksityisen sektorin rajapinta sekä 3) kulttuurin, tiedon ja yhteiskunnan muutos. Yliopisto vahvistaa uutta yhteiskuntatutkimusta.

Uudelle konsernille määritellään alustavat vahvuusalat vuoden 2017 loppuun mennessä ja niitä tarkennetaan tarvittaessa vuoden 2018 aikana.

HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

HAMK profiloituu ekologisesti kestävä teknologian, ammatillisen opettajankoulutuksen ja luonnonvara-alan koulutuksen ja tutkimuksen kehittäjänä.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

HAMKin määrittelemät vahvuusalat ovat ammatillinen osaaminen, biotalous, ohutlevyteknologia ja älykkäät palvelut.

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

TAMKin profiili rakentuu hyvinvoinnin ja terveyden, oppimisen ja luovuuden sekä talouden ja tuotannon osaamiselle. Uuden korkeakoulukonsernin yliopisto ja ammattikorkeakoulutoiminnalle määritellään alustava tehtävä ja profiili vuoden 2017 loppuun mennessä ja niitä tarkennetaan tarvittaessa vuoden 2018 aikana.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Ammattikorkeakoulun määrittelemät vahvuusalat ovat energiatehokas ja terveellinen rakennettu ympäristö, kehittyvä pedagoginen osaaminen, sosiaali- ja terveysteknologioiden uudet toimintamallit, yrittäjyys ja uusi liiketoiminta sekä älykkäät koneet ja laitteet.

Uudelle konsernille määritellään alustavat vahvuusalat vuoden 2017 loppuun mennessä ja niitä tarkennetaan tarvittaessa vuoden 2018 aikana.

Pirkanmaa: Alueen kehitysnäkymät

Alueen kehitysnäkymien kuvaus on suora lainaus TEM:n ja ELY-keskusten julkaisusta Alueelliset kehitysnäkymät Kevät 2018, Työ ja elinkeinoministeriön julkaisu 11/2018. Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2018 katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja ELY-keskusalueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu maaliskuun 2018 aikana.

PIRKANMAAN ELYKESKUS

Pirkanmaalla asui vuoden 2017 lopussa 512 300 henkilöä joista Tampereella 44 prosenttia. Vuoden 2017 aikana väestö kasvoi noin 3 000 henkilöllä eli 0,6 prosenttia. Vuoden 2017 aikana Pirkanmaalla oli keskimäärin yli 33 000 yritysten toimipaikkaa ja vuonna 2016 yritysten lukumäärä oli 32 600 kpl, joissa työskenteli noin 145 000 henkilöä. Uusia avoimia työpaikkoja oli vuonna 2017 keskimäärin 4 900 kpl kuukaudessa. Määrä on poikkeuksellisen suuri. Näin suurta uusien avoimien työpaikkojen määrää ei ole ollut tällä vuosikymmenellä eikä yli kymmeneen vuoteen. Vuoden 2017 aikana Pirkanmaalla työttömien osuus työvoimasta oli keskimäärin 12,2 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli keskimäärin 29 950 henkilöä. Muutos edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta oli noin 7 550 henkilön väheneminen. Työttömien työnhakijoiden määrä laski yli kaksikymmentä prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta.

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alueen ulkomaan vienti kasvoi ja kasvaa edelleen, kyseessä ei siis ole kansainvälistymisestä vaan vienti on euromääräistä. Kansainvälistyminen on esimerkiksi ulkomaalainen työharjoittelija tai messumatka ulkomaille. Pirkanmaalaisten yritysten liikevaihdot lähtivät vuonna 2017 merkittävään kasvuun. Toimialojen yhteenlaskettu arvioitu liikevaihto nousi vuoden 2017 aikana yli 3 prosenttia. Viennin osalta vuosi 2017 meni erinomaisesti. Kasvua oli kaikilla toimialoilla sekä määrällisesti että euroissa mitattuna. Kuluva vuosi näyttää valoisalta, sillä viennin kasvu oli kiihtynyt vuoden 2017 aikana arviolta 5 prosenttia ja tilanne näyttää samalta muutaman vuoden ajan. Toimialoista euromääräisesti vuonna 2017 eniten liikevaihtoa Pirkanmaalla takoivat edellisvuotiseen tapaan tukkukauppa ja teknologiateollisuus sekä kemian teollisuus. Vientiliikevaihdon kasvuksi arvioidaan kuluvalta vuodelta 7 prosenttia. Pirkanmaan yksityisen sektorin liikevaihto arvioidaan olleen vuonna 2017 yli 32 miljardia euroa eli noin kaksi miljardia enemmän kuin vuonna 2016. Pirkanmaan liikevaihdosta teollisuus kerrytti 33 prosenttia, kaupan alat 29 prosenttia, palvelut 20 prosenttia ja rakentaminen 8 prosenttia. Odotukset siitä, että teollisuuden osuus nousee yli 35 prosentin liikevaihdon kertymisen osalta, on vuonna 2018 hyvin todennäköistä. Vuoden 2017 positiivinen kehitys ja sen jatkuminen 2018 nostavat Pirkanmaan liikevaihdon yli 32 miljardin jatkossakin. Mielenkiintoinen huomio on mikroyritysten vaikutus liikevaihtoon ja bkt-kertymään. Osuus on lähes 20 prosenttia.

Teknologiateollisuus ja rakentaminen kasvoivat vauhdikkaimmin vuonna 2017. Vahvin vire jatkuu rakentamisen toimialalla, jossa liikevaihto kasvoi arviolta 8 prosenttia vuoden aikana. Samaan aikaan myös Pirkanmaan kokonaistalouden kannalta tärkeä teknologiateollisuus on päässyt vihdoin hyvään kasvuvauhtiin. Liikevaihto on kasvanut arviolta lähes 10 prosenttia viime vuoden aikana. Teollisuuden vientiliikevaihto on kasvanut tarkastelujaksolla arviolta 7 prosenttia. Hyvä kasvu vuonna 2017 oli ollut pitkälti teknologiateollisuuden siivittämää. Koko teollisuuden toimialan vienti on kasvanut vuoden 2017 aikana arviolta 11 prosenttia. Liike-elämän palveluiden liikevaihto kasvoi 7 prosenttia vuonna 2017 sekä informaatio ja viestintäalat 8 prosenttia. Myös majoitus ja ravintola-alalla vuosi 2017 oli ollut positiivinen, liikevaihto oli ollut 7 prosentin kasvuvauhdissa. Pirkanmaalla 70 prosenttia yrityksistä kasvattaa liikevaihtoa tänä vuonna. Tämä on vahvistanut odotuksia myös henkilöstömäärien ja investointien lisäämisestä. Pari vuotta sitten alkaneet myönteiset odotukset ovat edelleen vahvistuneet ja säilyvät korkealla myös seuraavat 12 kuukautta.

Erityisen vahva vuodesta on muodostumassa teollisuuden ja rakentamisen yrityksille. Teollisuuden ja rakentamisen toimialoilla 75 prosenttia yrityksistä kasvattaa liikevaihtoa tänä vuonna. Vientirytyksissä on tapahtunut myös myönteisiä muutoksia. Tilauskannat ovat selkeästi korkeammalla kuin vuosi sitten vastaavaan aikaan. Viennin supistumiseen uskoo vain 5 prosenttia yrityksistä. Vastaavasti 65 prosenttia uskoo viennin kasvavan. Noin 40 prosenttia yritysjohtajista ilmoittaa työntekijämäärien olevan samanlaisia kuin vuosi sitten. Henkilöstön määrä oli kasvanut 50 prosentissa yrityksistä ja supistunut 5 prosentilla yrityksistä. Yritysten johtajista 40 prosenttia uskoo lisäävänsä työvoimaa seuraavan kuuden kuukauden aikana.

Suuryritykset valmistautuvat kasvuun lisäämällä henkilöstöä. Viime vuonna suuryritykset työllistivät koko maassa yhteensä 28 000 työntekijää enemmän kuin edellisvuonna. Suuryritysten henkilöstömäärä on laskenut trendinomaisesti vuodesta 2008 alkaen. Vajaassa kymmenessä vuodessa suuryritykset ovat vähentäneet yli 150 000 työntekijää. Suuryritysten tulokunto on hyvä. Viime vuosina suuryrityksissä talouskuntoa on pidetty yllä

keventämällä ja tehostamalla, nyt edessä on kasvun aika. Suuryritysten aineelliset investoinnit kasvavat kautta linjan. Yritykset aikovat panostaa erityisen voimakkaasti it-järjestelmien hankintaan tai kehitykseen sekä tuotantokapasiteetin lisäämiseen. Suomen vauhtiin pääsyt talouskasvu ja vienti saattavat hidastua ideaalitulanteesta kapasiteettipulan takia, koska aikaisemmat investoinnit ovat riittämättömiä. Suuryritysten huoli kohdistuu pikemminkin kansainväliseen politiikkaan kuin oman toimialan ongelmiin. Maailmanpolitiikkaan ja Suomen poliittiseen johtamiseen liittyy epävarmuustekijöitä. Etenkin kasvava protektionismi koetaan suuryrityksissä uhkana. Yritykset kokevat tehtäväänsä olevan ratkaista tärkeitä yhteiskunnallisia kysymyksiä, jotka liittyvät esimerkiksi ympäristöön tai talouteen. Tarkoittaa sitä, ettei yritykset koe vastuunsa rajautuvan vain omistaja-arvoon. Yritykset haluavat yhä enenevässä määrin ottaa roolia yhteiskunnallisten pulmien ratkaisemisessa. Vastuullisuus koetaan yrityksessä positiivisena asiana ja siinä nähdään myös liiketoimintamahdollisuuksia.

Tämä talouden hyvä tilanne on onnistuttu hyödyntämään tehokkaasti. Tampereen vetovoimaisuuden lisääminen jatkossakin on välttämätöntä ja siitä hyötyisi koko maakunta. Koulutetun ja osaavan väestön viihtyvyyden parantamisen merkitys kasvaa, joita suurhankkeet omalta osaltaan lisäävät tai mahdollistavat. Pirkanmaalla varsinkin Tampereen kaupunki nousee ja kasvaa hyvää vauhtia. Kun yhdistetään kaikki keskustan ja lähialueiden isot rakennushankkeet, listasta tulee pitkä ja kattava. Pirkanmaan strateginen sijainti valtakunnallisesti ja hyvät yhteydet merkittävimpiin maakuntakeskuksiin sekä metropolialueelle vaikuttavat siihen, että suomalaiset vuodesta toiseen pitävät Tampereen kaupunkia parhaimpana paikkana muuttaa asumaan. Siitä huolimatta Pirkanmaan työllisyysaste on jostain ennalta arvaamattomasta syystä huomattavan alhaalla kuten koko maan työllisyysaste.

Maakuntaudistus ei todennäköisesti tuo mitään uutta, sillä työvoiman pitää maakunta-ajattelusta huolimatta liikkua lähes täysin vapaasti. Blokkiutuminen maakuntarakenteeseen heikentää yhteiskunnan sekä talouselämän dynamiikkaa ja resilienssiä kykyä. Myös hyvälaatuisen koulutuksen ja työmarkkinoiden laajuuden sekä monipuolisen yritysverkoston ansiosta Pirkanmaan tulevat vuodet ovat kasvun aikaa. Pirkanmaa ei ole yksinään riittävän väestörikas mahdollistamaan palvelualan kasvamisen johtavaksi talousveturitoimialaksi. Tämä vaatisi useamman maakunnan yhdistymistä suuremmaksi markkina-alueeksi. Alueella on teollisuuden ja rakentamisen nousukausi. Uusiokäyttö ja kierrättäminen sekä ekologisuus ovat päivän sanat. Suurin osa toimialoista on nostanut kasvuodotusta niin liikevaihdon, kannattavuuden kuin henkilöstön määrän kasvun osalta.

Lähitulevaisuudessa kierrätysosaamisen kaupallistaminen olisi yksi hyödyllinen sekä taloudellisesti kannattava vientituote. Pirkanmaalaiset yritykset ovat vahvoja erityisesti bioenergiaa, puhtaita prosesseja ja energiatehokkuutta koskevilla ratkaisuilla. Cleantech on vientivetoista liiketoimintaa – suurimmalla osalla yrityksistä yli puolet liikevaihdosta tulee viennistä. Suurin haaste tulevaisuudessa on työllisyysasteen pitäminen yli 70 prosentissa. Kiertotalous on resurssien mahdollisimman tehokasta hyötykäyttöä. Vaikka mahdollisuudet ovat valtavat, kiertotalous on monella alalla vielä kehittymätön asia. Kierrätyksen lisäksi kyse on kestävästä raaka-aineiden tuotannosta, materiaalien prosessoinnista sekä tuotteiden valmistuksesta, joissa tavoitteena on jätteiden synnyn vähentäminen. On hyvin kallista kierrättää esimerkiksi tietokoneiden muoviosia, kun ensin pitää selvittää niiden koostumus. Logistiset ja käsittelyn ongelmat tekevät kierrosta taloudellisesti kannattamatonta, koska materiaalien käyttö on halvempaa. Kiertotaloudessa roolit ja arvoketjut muuttuvat, koska aiemmasta tuotteiden myyjästä voikin tulla niitä takaisin ostava kiertotalouden toimija. Tuotteiden suunnittelusta lähtien voitaisiin ottaa paremmin huomioon se, että osat ja materiaalit pystytään kierrättämään mahdollisimman tehokkaasti. Kiertotaloutta on myös jakaminen: auton tai työkonen voi useampi käyttäjä jakaa. Suomen potentiaali kiertotalouden liiketoiminnassa on vuosittain 2–3 miljardia euroa. Pirkanmaan osuus näin olisi 300–400 miljoonaa euron luokkaa. Siitä suurin osan kohdentuu konepajateollisuuteen. Kuitenkin pitäisi päästä pitempiin arvoketjuihin, mikä edellyttää raaka-aineiden parempaa tunnistamista ja niiden kauppapaikkojen syntymistä.

Joka tapauksessa talous sykkii kovaa vauhtia ja kasvun aika jatkuu ainakin vuoden verran. Positiivinen signaali on konkurssien väheneminen, Ruotsin asuntokuplan peruutus sekä kaupungistumisen jatkuminen.

Konkurssiin asetettujen yritysten määrä on kääntynyt laskuun kaikissa Pohjoismaissa, Suomessa konkurssiin on asetettu 10 prosenttia vähemmän yrityksiä kuin viime vuonna. Suomessa konkurssiin haettujen yritysten määrä pienenee jo neljättä vuotta peräkkäin. Tämä on vahva signaali siitä, että yritystoiminta on vakaalla pohjalla. Tietynlainen uusiutuminen kuuluu liike-elämään. Elinkelvottomat tai jatkuvasti kannattamattomat yritykset tekevät tilaa uusille ideoille ja yrityksille. Ainakin Pohjoismaissa olemme terveellä ja kasvuun johtavalla tiellä, sillä uusia yrityksiä perustetaan keskimäärin 13kertainen määrä verrattuna konkurssin kautta markkinoilta poistuneisiin yrityksiin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Vuoden 2017 tärkeimmät Pirkanmaan talouden kasvu-uralle ohjanneet toiminnot olivat asunto ja korjausrakentaminen, liike-elämän palvelut, sekä nyt vuoden verran kestänyt merkittävä teollisuuden suurehko kasvu. Kasvu tapahtuu lähes kaikilla teollisuuden päätoimialoilla joista merkittävimmät ovat kemianteollisuus, konepaja ja metallirakentaminen, sähkötekniikka ja ICT. Positiivinen ilmiö oli teknologiateollisuuden liikevaihdon ja henkilöstön määrän kasvu Pirkanmaalla edellisen vuoden tilanteesta. Osuudet valtakunnallisesti toimialan henkilöstön kokonaismäärän osalta on 12 prosenttia ja liikevaihdon osalta 10 prosenttia. Toimialan sisältä poimittuna liikevaihdon osalta Pirkanmaan merkittävin osa-alue on kone ja metallituoteteollisuus, osuus 55 prosenttia. Henkilöstömäärästä 50 prosenttia. Vuoden 2008 luvusta liikevaihto oli laskenut noin puoleen vuonna 2017 kun taas henkilöstö vain 85 prosenttiin. Yritysten lukumäärä oli kasvanut yli 10 prosenttia, joka kertoo omalta osaltaan kokoluokan muutoksista. Tarjolla on enemmän pieniä kuin suuria toimijoita. Toimiala kattaa Pirkanmaan ulkomaan viennistä 54 prosenttia sekä T&K-investoineista 85 prosenttia.

Teknologiateollisuuteen kuuluu viisi toimialaa, elektroniikka ja sähköteollisuus, kone ja metallituoteteollisuus, suunnittelu ja konsultointi sekä metallien jalostus että tietotekniikka-ala. Odotettavissa on tämän lisäksi konepaja metallirakentamisen huomattava kasvu vuoden 2018 vuoden aikana. Kasvua tänä vuonna tapahtuu myös teollisuuden ulkopuolella, kuten liike-elämän palveluissa, turvallisuusalalla ja finanssisektorilla ja viestinnässä. Viestintäala on kasvanut usean vuoden ajan ja vuodelta 2018 odotetaan huipputulosta. Näiden toimialojen odotetaan kasvavan merkittävästi vuositasolla. Teknologiaan sitoutunut toiminta hiipuu jonkin verran, mutta uusien pienehköjen yritysten esiinmarssi näkyy nyt jo vientimarkkinoille. Yleisesti koko teollisuudessa viennin suhdannenäkymät ovat positiivisen oloiset; kolme neljäsosaa yrityksistä kokee tilanteen paranevan tai ainakin säilyvän entisen kaltaisena kuluvan vuoden aikana. Lisäksi vuosi 2018 alkupuolisko olisi todella merkittävä liikevaihdon kasvun osalta.

Vientirytykset myös yrityksen koosta riippumatta rekrytoivat tällä hetkellä työvoimaa paremmin kuin vuosiin on tapahtunut. Henkilöstön osaamiseen panostetaan huomattavasti enemmän kuin aiemmin oli tehty. Vientikauppa siis näyttäisi elpyvän vuoden 2018 aikana entisestään, samoin kannattavuuden tiedetään olevan huomattavasti parempi kuin vuonna 2017. Myös keskisuuret toimijat ovat huomanneet viennin merkityksen liikevaihdon kasvattajina ja pienet yritykset reagoivat vientiin niin, että mahdollisuudet saada oma osaaminen ja tuote paremmin suurille markkinoille. Viennin kasvun odotetaan kestävän parin vuoden ajan. Ylikuumeneminen taloudessa saattaa tulla silloin esteeksi tai ainakin hidasteeksi pitemmälle kasville.

Pk-yritysten näkymät ovat kokonaisuudessaan vientikaupan osalta hyvät ja odottavan positiiviset. Pk-sektorin yritykset ovat myös kohtalaisen kasvuhakuisia sekä harjoittavat suoraa vientitoimintaa enemmän kuin aiemmin. Pääsääntöisesti vientiä harjoittavien yritysten liikevaihdosta viennin osuus on kolmannes, eli kohtalaisen paljon. Vienti keskittyy pääsääntöisesti lähialueille ja ennen kaikkea EUalueelle. Yhteenvetona voi sanoa, että niin teollisen kuin palvelusektorin vientiyritysten tilanne on hyvä ja kuluva vuosi 2018 kertoo olisiko vuoden 2019 aikana tapahtumassa merkittävä kasvu kyseisellä sektorilla. Teknologiateollisuus, jonka muut teolliset toimialat imaisevat sisäänsä, kattaa lähes 50 % ulkomaan viennistä. Puolet viennistä suuntautuu EU alueelle, joka omalta osaltaan on aiheuttanut alan tilanteen heikot näkymät. Aasian osuus on noin 15 %, PohjoisAmerikan 10 %, Kasvavat markkina-alueet kattavat vain noin 8 prosenttia koko viennistä. Venäjän osuus on hieman laskenut. Tärkein vientiartikkeli yleisesti ottaen on tietotekniikan alan tuotteet. Tilauskannan odotetaan kasvavan koko vuoden 2018 ajan.

Valitettavaa on, että teknologiateollisuuden työpaikosta puolet on alihankintayrityksissä ja toimialan liikevaihdosta osuus on kolmannes. Korjausliikettä oli havaittavissa alan työllisyyden osalta. ICT-sektorin työpaikkamäärä oli kasvussa. Hankkeet, joita Pirkanmaalla tehdään, ovat suuria ja merkittäviä. Niiden odotetaan tuottavan tuhansia uusia pysyviä työpaikkoja muutamien vuosien aikana. Teollisuuden toimialojen odotetaan kasvavan jatkossa 5 prosentin verran vuositasolla, mutta vienti kasvaisi mm. kemian teollisuuden osalta jopa 7 prosenttia. Rakentamisen tarve kasvaa, varsinkin uudisrakentamisen voimakkaan kasvun odotetaan jatkuvan useita vuosia. Vaarana on rakentamisen ylikuumeneminen. Valtaosalla toimialoista tehdään vuoden 2018 aikana hyvä tulos ja arviona on, että 2019 vuoden aikana kasvu jatkuisi lähes samaan tahtiin. Vuoden 2018 aikana rekrytoitaisiin henkilöstöä lähes yhtä paljon kuin vuonna 2017. Vuodelta 2018 kokonaisuudessaan odotetaan tulostason olevan kuluneen vuosikymmenen parhaita.

Toimitilojen saatavuuden osalta tilanne on hyvä, tarjolla on monimuotoisia ja erikokoisia toimitiloja niin teollisuudelle kuin muille toimialoille. Ongelmia kuitenkin on; vuokrataso varsinkin taajama-alueella sekä Tampereen seutukunnan alueella on edelleen hieman liian korkea. Tilanne näkyy parhaiten keskusta-alueiden tyhjinä toimitiloina. Myös teollisuustilojen vuokrat taajamien tuntumassa ovat korkeita. Samalla ongelmana on teollisuustilojen koko. Tilat ovat edelleen liian suuria tämän hetkiseen tarpeeseen. Tosin muutamia

moduulitilarjoajia on tullut Tampereen seutukunnan markkina-alueelle. Heidän tilatäyttöaste on korkea. Talouden tilastollisten tunnuslukujen tarkemman analyysin osalta voidaan todeta, että yritysten liikevaihto ja kannattavuus oli vuoden 2017 parantunut. Henkilöstön määrää on lisätty, mikä viittaa hyvään kasvuodotteeseen lähiaikoina.

Kuluttajaindeksi näyttää positiiviselta. Tämä tarkoittaa kuluttajien luottamuksen omaan talouteensa olevan korkealla tasolla ja myös näyttää siltä, että tilanne jatkuisi samansuuntaisena. Arvioiden yhteenveto oli se, että elinkeinoelämän näkymät ovat paremmalla tasolla kuin viime vuoden vastaavana aikana, eli hyvät. Kuluvalta vuodelta odotetaan edelleen merkittävää parantumista talouden osalta. Tämä jatkuisi ainakin 12 kk ajan. Yrityksistä normaalia suurempi määrä suunnittelee investoivansa vuonna 2018 kasvuhakuisuuden vuoksi. Investointien arvioidaan kuitenkin olevan kannattavia toimenpiteitä tehtäväksi jos yrityksen talous edelleen mahdollistaa hankinnan, vaikka varsinaista kasvua ei syntyisi. Pk-sektori odottaa myös henkilöstön määrän kehityksen olevan positiivinen, suhdannenäkymät yleisesti olisivat positiivisen oloiset. Kehittämiskohteina tärkein on edelleen markkinoinnin kehittäminen, eli tuotekehityksen johtamista ja asiakkaan sekä ajoituksen tuntemista. Toinen merkittävä osa-alue on yhteistyö muiden yritysten kanssa sekä henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä koulutustarpeet. Suurin ongelma on Pk-sektorilla rahoituksen saatavuus sekä vakuuksien puuttuminen, jotta rahoitus järjestyisi. Rahoitustarpeet kohdistuvat investointihyödykkeisiin ja kasvun rahoittamiseen.

Pk-puolen yrityksissä alle puolet on suunnitellut sukupolven vaihdosta lähimmän 10 vuoden aikana. Muutamien yritysten mittavat hankkeet tuovat Tampereen lähikuntiin lisätyövoiman palkkaamiseen liittyviä positiivisia signaaleja. Kasvuyritysten määrä on säilynyt taantumasta huolimatta hyvällä tasolla ja todennäköisesti kuluva vuosi 2018 tuottaa kokonaisuudessaan enemmän kasvuyrityksiä kuin vuosi 2017. Seutukuntien välillä on kuitenkin nähtävissä eroavaisuuksia niin kasvuyritysten kuin muidenkin talouden muuttajien osalta. Pirkanmaan työllisyystilanteen ongelmasta vaikein korjattava on kohtaanto-ongelma, joka osittain liittyy työvoiman liikkuvuuden, yritysten kasvaneen vuokratyövoiman käyttöön ja etuusjärjestelmän haasteisiin. Muut työvoimatilanteeseen liittyvät vaikeudet ovat rakennetyöttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys, joita tarkemmin käsitellään kohdassa työvoiman rakenteen ja määrän kehitys.

Yritysten talous on hyvä, velka-astetta nostetaan toiminnan ylläpitämisen vuoksi sekä kasvun kehittämiseen, tosin velkaantumista koetetaan edelleen välttää. Tuotekehittelyyn panostukset ovat alamittaiset kilpailijamaihin nähden. Toimialojen ja toimialan sisällä yritysten tilanteet tosin vaihtelevat paljon. Vuoden 2018 osalta odotetaan samansuuntaista työllisyyden positiivista kehitystä. Uusia avoimia työpaikkoja oli ollut vuonna 2017 aikana enemmän kuin 10 viime vuoden aikana on samalla aikavälillä seurattuna ollut. Rakentaminen oli elpynyt ja parin vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna muutos oli jo huomattava. Kyseisen toimialan yritysten oma arvio ovat positiivisen puolella ja taustalla odotukset ovat noususuuntaiset. Työtä rakennusallalla on tarjolla enemmän kuin on totuttu vuosiin näkemään ja suunta näyttää olevan samankaltainen myös vuonna 2018. Yrityssektorilta perusteellisuus ja rakentaminen ovat näin ollen kasvualoja. Näiden toimialojen osalta liikevaihdon odotetaan kasvavan kuluvan vuoden 2018 sekä vuoden 2019 aikana. Yritysten rahoituksen tarve on entisellään ja käyttöpääoma on hyvällä tasolla. Tämä tarkoittaa kassavirran olevan kunnossa sekä maksuvalmiuden olevan hyvä.

Yrityssektorilla Bioenergialta, bionaloudelta ja cleantechalalta yleisesti ottaen, sekä teolliselta internetiltä odotetaan voimakasta kasvua alueen toimintaympäristössä ja synnyttävän lisää innovatiivista kehitystyötä myös muiden toimialojen sisälle. Työpaikkojen syntyminen näiden alojen kautta onkin sitten kysymysmerkki. Joulumyynti sekä nettikauppa ratkaisevat huomattavan paljon kaupan alan koko vuoden tuloksesta. Kumi ja muoviala investoi Pirkanmaalla hyvin, lisäksi alan liikevaihdon kehitys on ollut tasaisesti nouseva. Tärkeimmät vientimarkkinat Pirkanmaalle olivat kuten koko maalle Saksa, Kiina, Ruotsi, Ranska ja Venäjä. Parhaat kasvunäkymät lähivuosina löytyvät suomalaisyritysten näkemyksen mukaan Kiinasta, Venäjältä, Saksasta, Ruotsista ja Brasiliasta. Myös Intian ja Meksikon sekä monien EU-maiden markkinat kiinnostavat pirkanmaalaisyrityksiä. Lisäksi Yhdysvallat on vuodesta toiseen säilyttänyt asemansa kiinnostavana vientimaana.

Tärkeitä kohdemaita ovat Iran sekä Saudi Arabia. Pirkanmaan yritysten lukumäärä olisi hieman kasvanut. Robotiikan odotetaan tuovan suuria mullistuksia tuotantoon ja työelämään. Tosiasiassa saattaa olla, että muutokset eivät ole kuitenkaan kovinkaan radikaaleja, vaan täydentävät ja helpottavat päivittäisiä toimia niin töissä kuin kotona.

Sovelluspalvelut varmasti yleistyvät. Huomioitava on, että tietotekniikka-ala ei työllistä pelkästään korkeasti koulutettuja, vaan mm. elektroniikka-asentajia ja konetekniikan osaajia, sekä kaupallisen koulutuksen omaavia. Alan näkymät Pirkanmaalla ovat paremmat kuin aikoihin. Sama tilanne on monen isomman konepajayrityksen osalta. ELY-keskus on panostanut mm. yritysrahoituksen kautta alueen yritystoimintaan, rahoitus on myönnetty toiminnan kehitystyöhön sekä uusiin innovatiivisiin ratkaisuihin ja tuotekehitykseen.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysyntä oli vuoden 2017 aikana suuri. Työnantajien mukaan on melko hyvin onnistuttu täyttämään avoinna olleet työpaikat, silti rekrytointiongelmat olivat hieman kasvaneet. Usein kuitenkin tehtävään siirrytään toisesta työstä joko talon sisällä tai toisen yrityksen palkkalistoilta. Eli siirtymä työstätyöhön. Työhallinnon asiakkaat ovat työllistyneet siitä huolimatta hyvin, muutos oli jo välttämätön, koska rakenteellinen työttömyys kasvoi suhteellisesti ottaen kovaa vauhtia. Senkin osalta tilanne on hieman helpottunut. Vähennys vuositasona 4 200 henkilöä. Myös pitkäaikaistyöttömien rekrytointi on kasvanut. Koulutus ei tulevaisuudessa takaa työpaikkaa, sillä teknologian muutokset vähentävät työvoiman tarvetta aina lääkäreistä, asianajajista ja insinööreistä alkaen keskiasteen koulutuksen omaavien henkilöiden työtehtäviin. Keskiasteen tehtävät säilyvät todennäköisesti paremmin, koska useat alat ovat palvelusektorilla sekä rakentamisen ja teollisuuden toimissa, joita teknologia ei voi suoraan korvata. Työllisyystilanne tulee joka tapauksessa lähitulevaisuudessa muuttumaan niin, että työvoimapula, josta osa toimialoista kärsii jo nyt, tulee laajemmin useita ammattiryhmiä kattavaksi ongelmaksi.

Näistä voisi mainita useat teollisuuden toimialat, lähinnä ammattitaitajat, markkinointiala sekä myynti, jossa ammattitaitoiselle henkilöstölle on kysyntää. On muistettava, että ihmiset ostavat toisiltaan eivät tuotemerkiltä. Ammateittain läpikäytynä työvoimatarvetta olisi seuraavista tehtävistä; rakennusinsinööri, web- ja multimediakehittäjä, sovellusohjelmoija, rakennusmestari, kiinteistöalan osaaja, isännöitsijä, palkkahallinnon osaaja, kirvesmies, talonrakentaja, kattoasentaja, laatoittaja, pinnoitustyönsaaja, eristäjä, Ilmastointiasentaja, muoviteollisuuden prosessityöntekijä, konepaja ja metalliteollisuuden asentaja, nosturinkuljettaja, maansiirtokoneidenkuljettaja, siivooja ja keittiötyöntekijä. Palvelualan toivotaan työllistävän enemmän, kun nyt tapahtuu, rakentaminen tarvitsee alalla paljon toimivasta ulkomaalaisesta työvoimasta huolimatta kotimaisia osaajia. Rakennusala kaipaa laajempaa osaamiskenttää henkilöstöä palkatessa. Lähinnä työnjohdollista henkilöstöä, kuten myös koko teollisuus kaipaa esimiesvalmiuksilla varustettua henkilöstöä. Sosiaali-terveydenhuoltoalan tilanne muuttuu mahdollisen Sote-uudistuksen kautta merkittävästi, arvio on henkilöstötarpeen pieneneminen. Korkean osaamisen työpaikkojen määrä on kasvanut odotetusti taloustilanteen merkittävän paranemisen johdosta.

Korkeasti koulutettujen työttömyys laskee varmasti. Talouden uudet tuulet mahdollistavat korkea-asteen koulutettujen työllistymisen nopeammin kuin muiden koulutusasteiden. Haasteena on keskiasteen osaajien työttömyys, joka ei kohennut riittävän nopeasti. Osaamisen merkitys korostuu, ennen kaikkea oppiminen työyhteisössä. Jatkossa kysyntää on mm. muotoiluosaamiselle, jota kautta persoonalliset ratkaisut onnistuvat tuotteen valmistuksessa. Rekrytointiongelmien todellinen määrä on vaikea mitata. Todennäköisesti tarve on viime vuosien aikana pudonnut, mutta esimerkiksi piilotyöpaikkojen määrä oli todettavasti kasvanut. Rekrytointiongelmiä on edelleen kolmanneksella yrityksistä, vaikka määrä onkin laskenut paljon. Matalapalkka-alat rekrytoisivat henkilöstöä lisää, mutta ongelmaksi tulee ammattien arvostuksen puute lähinnä palkkauksen osalta. Näyttäisi siltä, että yrityksen rekrytoisivat uutta henkilöstöä käyttäen sosiaalista mediaa sekä muita uusia kanavia. TE-toimisto panostaa toimenpiteisiinsä hyvin työmarkkinoiden tarpeita huomioiden.

Rahoituksen väheneminen vuosittain vaikeuttaa kuitenkin työvoimapalveluiden kattavan tarjonnan. Työvoiman kysyntään liittyvä ongelma korjautuu ainoastaan työmarkkinoiden toimivuuden ja joustavuuden kautta, sekä taloustilanteen ja viennin sekä kotimaisen kysynnän kasvun kautta. Pirkanmaan työllisyyden syvenevä ongelma on ollut pitkäaikaistyöttömien määrä joka ikäluokassa, sekä rakenteellisen työttömyyden määrä ja kasvu. Osaavan työvoiman tilannetta arvioidessa ja eri toimialoja käsiteltäessä on todettava, että osaavan työvoiman haaste on merkittävä. Työmarkkinat kokonaisuudessaan eivät vedä korkeasti koulutettuja samalla tavalla kuin aiemmin, siinäkin on ilmennyt osaamisvajausta ja henkilökohtaisen sopeutumisen ongelmia. Ryhmän työllisyys kohentuu kyllä. Työvoiman liikkuvuus on ollut haaste. Aktiivimallin käyttöönotto saattaa jossain määrin helpottaa tilannetta. Tehtävän sisältöön perehdytetään kyllä työpaikalla ja jos tutkinto on suoritettuna työntekijän perustietämys ja osaaminen on vähintään sellaisella tasolla, että tärkeimmäksi yksilön menestymisen kriteeriksi työyhteisössä nousevat mm. luotettavuus, yhteistyökyky, sosiaalisuus ja halu saada aikaiseksi jotain uutta, nämä ovat osana motivaatiota. Koulutukselle asetetaan jatkossa entistä suurempia paineita. Oppiminen on edelleen tärkeää työmarkkinoille pääsemiseksi.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä ja työttömyyden rakenteellinen kehitys olivat positiivisia vuonna 2017 verrattuna edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan. Vuoden 2017 alusta asti tilanne siis oli muuttunut jyrkästi positiiviseen suuntaan. Työllisyystilanne oli parantunut kaikilla tarkastelujaksoilla. Irtisanottuja oli vuonna 2017 vähemmän kuin edellisvuonna samaan aikaan. Ennen kaikkea pitkäaikaistyöttömien määrä oli laskenut

vuositasolla merkittävästi, muutos keskimäärin 3 000 henkilöä, eli 22 prosenttia. Tosin pitkäaikaistyöttömiä oli vuonna 2017 keskimäärin vielä noin 11 000 henkilöä.

Miesten työllisyystilanteen paraneminen vaikuttaa ennen kaikkea talouskasvun kiihtymiseen sekä vähentää sitä kautta myös naisten työttömyyttä entisestään. Kokonaisuudessaan yleisellä tasolla työttömien eri kohderyhmien tilanne on parempi kuin vuotta aiemmin, eli edelleen odotetaan positiivisen virtauksen jatkumista myös vuoden 2018 alkupuoliskolla. Nuorten työttömien työnhakijoiden määrä oli laskenut 22 prosenttia eli noin 1 200 henkilöä keskimäärin vuoden 2017 aikana verrattuna vastaavaan ajankohtaan vuonna 2016. Nuoria alle 25vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli vuonna 2017 keskimäärin noin 4 200 henkilöä. Yli 50vuotiaiden lukumäärä laski 21 prosenttia eli 2 800 henkilöä vastaavalla aikavälivertailulla kuin nuoret työttömät työnhakijat. Määrällisesti yli 50vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli noin 10 200 henkilöä.

Rakenteellinen työttömyys oli ollut vuonna 2017 keskimäärin 63 % kaikista työttömistä työnhakijoista ja määränä 18 850 henkilöä. Vuotta aiemmin luvut olivat 62 % ja 23 100 henkilöä. Yli 2 vuotta työttömänä olleiden määrä on myös laskenut kuluneen vuoden aikana, muutos 8 prosenttia. Samoin uusien avoimien työpaikkojen määrä kasvoi edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta lähes 23 prosenttia, joka on huomattava kasvu. Ennakoitavissa on vuoden 2018 olevan lähes vuoden 2017 kaltainen aikaisemmin mainittujen muuttujien perusteella, eli Pirkanmaalla työllisyystilanne kohentuu vauhdilla. Vuodelta 2018 tosin odotetaan paranemista selvästi hitaammin, koska työttömyyden kovan ytimen osuus kasvaa kokonaismäärään verrattuna. Arvio on, että helmikuussa 2018 olisi työttömiä työnhakijoita Pirkanmaalla kaikkiaan 26 000 henkilöä joka on samaa tasoa kuin oli vuoden 2012 helmikuussa. Toinen muuttuja olisi syyskuun 2018 luku joka olisi 23000 työtöntä työnhakijaa.

PÄIJÄT-HÄME

KOULUTUS

KOULUTUKSEEN HAKEUTUMINEN JA SIOITTUMINEN, KOULUTUSASTE

KULTTUURI

NUORISOTYÖ JA -POLITIikka

LIIKUNTA

TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINTA, VÄESTÖ

TUTKINNOT

ALUEELLA TOIMIVIEN KORKEAKOULUJEN PROFIILIT JA VAHVUUSALAT

ALUEEN KEHITYSNÄKYMÄT

Päijät-Häme: Koulutus

VARHAISKASVATUS (1-6 vuotiaat lapset)	Päiväkodit		Perhepäivähoito		Yhteensä	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Lasten määrä¹⁾						
2014	5 715	179 594	1 054	30 222	6 769	209 816
2015	6 133	182 806	967	27 187	7 100	209 993
2016	5 711	183 223	832	22 993	6 543	206 216
KOULUTUS 2016	Uudet oppilaat/ opiskelijat		Oppilaat/ opiskelijat		Perusopetuksen/ tutkinnon suorittaneet	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Esiopetus ²⁾			143	11 003		
Perusopetus ³⁾	2 096	61 476	19 314	550 371	2 113	58 328
Lukiokoulutus (nuorten koulutus ⁴⁾)	1 095	32 111	3 268	95 776	1 013	29 453
Lukiokoulutus (aikuisten koulutus ⁴⁾)	121	2 778	300	7 282	45	1 349
Ammatillinen perustutkinto, josta						
oppilaitosmuotoinen, opetussuunnitelma- perusteinen	1 973	44 605	6 308	119 445	1 546	35 461
oppilaitosmuotoinen, näyttötutkinto	909	25 720	1 896	56 287	198	11 881
oppisopimuskoulutus, opetussuunnitelma- perusteinen	31	355	36	646	5	169
oppisopimuskoulutus, näyttötutkinto	212	6 745	701	17 244	122	4 325
Ammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	479	18 869	959	35 341	289	8 734
Ammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	215	7 943	458	16 423	106	4 194
Erikoisammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	187	4 129	314	8 752	53	1 913
Erikoisammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	267	6 639	895	16 405	230	4 330
Ammattikorkeakoulututkinto	1 252	33 915	4 943	128 663	957	23 044
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	282	4 279	627	11 001	139	2 518
Alempi korkeakoulututkinto		15 087	79	80 803	14	14 289
Ylempi korkeakoulututkinto	38	5 868	110	54 083	23	15 321
Tohtorintutkinto			15	17 736	5	1 888

Tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa annetut opetustunnit

VAPAA SIVISTYSTYÖ 2016	Liikunnan koulutus- keskukset	Kansan- opistot	Kansalais- opistot	Opintokes- kukset	Kesä- yliopistot	Yhteensä
	Maakunta	25 540	26 233	63 809		
Koko maa	136 132	586 549	2 000 801	216 170	109 417	3 049 069

ALUEELLA TOIMIVAT OPPILAITOKSET ⁶⁾	2007		2012		2017	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Oppilaitostyyppi (lkm)						
Peruskoulut	92	3 067	82	2 644	63	2 276
Peruskouluasteen erityiskoulut	7	159	5	110	4	73
Lukiot	11	406	11	381	8	340
Perus- ja lukioasteen koulut	3	37	3	41	3	41
Ammatilliset oppilaitokset	2	161	2	124	1	96
Ammatilliset erityisoppilaitokset		12		6		6
Ammatilliset erikoisoppilaitokset	1	37	1	34	1	26
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset		32		26		20
Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitokset		2		1		1
Sotilasalan ammatilliset oppilaitokset	3	15	3	13	2	6
Ammattikorkeakoulut	1	30	1	27	1	25
Yliopistot		20		16		14
Sotilaskorkeakoulut		1		1		1
Musiikkioppilaitokset	3	89	3	88	3	84
Liikunnan koulutuskeskukset	2	14	2	14	2	14
Kansanopistot	2	89	2	80	2	73
Kansalaisopistot	3	234	3	195	3	181
Opintokeskukset		11		10		12
Kesäyliopistot	1	20	1	20	1	20
Muut oppilaitokset	1	7	1	7		6
Yhteensä	120	4 443	120	3 838	94	3 315

Päijät-Häme: Koulutukseen hakeutuminen ja sijoittuminen, koulutusaste

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön hakeminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	2 103	100,0	57 577	100,0
Lukiokoulutukseen päättövuoonna ensisijaisesti hakeneet	1 047	49,8	30 558	53,1
Ammatilliseen koulutukseen päättövuoonna ensisijaisesti hakeneet	1 032	49,1	26 403	45,9
Valmistaviin koulutuksiin päättövuoonna ensisijaisesti hakeneet	23	1,1	548	1,0
Peruskoulun lisäopetukseen päättövuoonna ensisijaisesti hakeneet	-	-	18	0,0
Ei hakenut peruskoulun päättövuoonna yhteishaussa	1	0,0	50	0,1

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	2 103	100,0	57 577	100,0
Jatkoi heti opiskelua lukiokoulutuksessa	1 026	48,8	30 339	52,7
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	946	45,0	24 450	42,5
Jatkoi heti opiskelua valmistavassa koulutuksessa	52	2,5	931	1,6
Jatkoi heti opiskelua peruskoulun lisäopetuksessa (10-luokka)	32	1,5	435	0,8
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	47	2,2	1 422	2,5

Ylioppilaiden välitön hakeminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	1 058	100,0	30 796	100,0
Ammatilliseen koulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	25	2,4	535	1,7
Vain ammattikorkeakoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	224	21,2	5 462	17,7
Sekä ammattikorke- että yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	164	15,5	4 636	15,1
Vain yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	440	41,6	12 593	40,9
Ei hakenut ylioppilasvuonna jatko-opintoihin	205	19,4	7 570	24,6

Ylioppilaiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	1 058	100,0	30 796	100,0
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	37	3,5	1 188	3,9
Jatkoi heti opiskelua ammattikorkeakoulutuksessa	118	11,2	3 068	10,0
Jatkoi heti opiskelua yliopistokoulutuksessa	145	13,7	4 797	15,6
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	758	71,6	21 743	70,6

20 - 64 vuotias väestö koulutusasteen mukaan 2016

Koulutusaste	Maakunta	%	Koko maa	%	% osuus koko maasta
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	20 698	18,6	514 301	16,4	4,0
Lukiokoulutus	7 018	6,3	264 955	8,4	2,6
Ammatillinen peruskoulutus	42 768	38,5	1 062 453	33,8	4,0
Ammattitutkinto	5 069	4,6	143 131	4,6	3,5
Erikoisammattitutkinto	1 244	1,1	30 964	1,0	4,0
Opistoaste	11 420	10,3	303 475	9,7	3,8
Ammatillinen korkea-aste	1 426	1,3	39 634	1,3	3,6
Ammattikorkeakoulututkinto	11 177	10,1	318 296	10,1	3,5
Alempi korkeakoulututkinto	1 512	1,4	75 550	2,4	2,0
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	637	0,6	15 732	0,5	4,0
Ylempi korkeakoulututkinto	7 359	6,6	332 738	10,6	2,2
Lääkärien erikoistumiskoulutus	256	0,2	8 258	0,3	3,1
Lisensiaatintutkinto	120	0,1	5 965	0,2	2,0
Tohtorintutkinto	354	0,3	28 094	0,9	1,3
Koulutusaste tuntematon	12	0,0	250	0,0	4,8
Tutkinnon suorittaneita yhteensä	90 372	81,4	2 629 495	83,6	3,4
20 - 64 vuotias väestö yhteensä	111 070	3,5	3 143 796		
Väestön koulutustasomittain (20 - 64 vuotiaat) ⁸⁾	365		404		
Väestön koulutustasomittain (30 - 34 vuotiaat)	391		445		

Päijät-Häme: Kulttuuri

	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V.2016	V.2017
Viik merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt	..	45	45	45	45
- osuus koko maasta		3,6 %	3,6 %	3,6 %	3,6 %
Päätoimisesti hoidetut museot	5	3	3	3	
- osuus koko maasta	3,0 %	1,9 %	2,0 %	1,9 %	
Esineet museokokoelmissa / 100 as.	126	97	102	103	
- koko maa	86	103	100	99	
Teokset taidemuseoissa / 100 as.	40	6	5	5	
- koko maa	6	6	7	7	
Valtionosuusteatterit (ja Suomen Kansallisteatteri)	1	1	1	1	1
- osuus koko maasta	1,7 %	1,7 %	1,7 %	1,7 %	1,7 %
Valtionosuusorkesterit	1	1	1	1	1
- osuus koko maasta	3,8 %	3,7 %	3,6 %	3,6 %	3,6 %
Elokuvasalit	11	11	10	10	
- osuus koko maasta	3,3 %	3,8 %	3,2 %	3,2 %	
Kulttuuritapahtumat (Finland Festivals)	3	2	4	4	
- osuus koko maasta	3,8 %	2,6 %	4,7 %	4,9 %	
Kulttuurirakennukset	73	73	69	70	
- osuus koko maasta	3,8 %	3,7 %	3,4 %	3,4 %	
Kuntien kulttuuritoimen nettokustannukset €/as.	144	159	157	159	
- koko maa	104	135	140	140	
Kulttuurialan tutkintoon johtavan koulutuksen oppilaitokset	..	3	3	3	
- osuus koko maasta		2,1 %	2,3 %	2,4 %	
Kulttuurialan vapaan sivistystyön oppilaitokset	8	6	6	6	
- osuus koko maasta	2,3 %	2,0 %	2,1 %	2,1 %	
Työllinen työvoima kulttuurin toimialoilla	..	2 841	2 298		
- osuus koko maasta		2,8 %	2,6 %		
Kulttuurialan yritysten toimipaikat	544	593	572		
- osuus koko maasta	3,3 %	3,3 %	3,2 %		

Yleiset kirjastot	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V. 2016	V. 2017
Aukiolotunnit	46 076	42 494	37 465	55 478	63 447
- osuus koko maasta	3,15 %	3,05 %	2,7 %	3,6 %	3,9 %
Kokoelmat¹⁾ (kpl)/ asukas	7,99	7,61	6,4	5,8	5,6
- koko maa	7,85	7,45	6,7	6,5	6,4
Hankinnat (kpl)/ (asukasluku / 1 000)	364,37	375,08	302	257	270
- koko maa	359,98	401,34	333	328	332
Lainaus (kpl) / asukas	23,49	20,61	17,5	15,7	15,6
- koko maa	20,26	18,08	16,4	16,0	15,6
Käynnit / asukas	13,38	11,00	9,4	7,9	8,7
- koko maa	11,98	9,89	9,1	9,0	9,2
Verkkokäynnit / asukas	3,50	6,11	6,4	5,7	6,1
- koko maa	9,04	10,72	7,1	7,7	6,8
Tapahtumien osallistujamäärä / (asukasluku / 1 000)	-	-	115,2	119,4	116,0
- koko maa			158,6	174,5	175,9
Lainaaajat / asukasluku	49,29 %	40,11 %	36,0 %	34,1 %	31,1 %
- koko maa	44,77 %	39,24 %	36,7 %	36,3 %	35,5 %
Toimintakulut / asukas	48,61 €	52,89 €	53,5 €	53,7 €	52,3 €
- koko maa	47,69 €	56,07 €	58,3 €	57,9 €	57,3 €

Päijät-Hämeessä toimivat valtionosuutta saavat taide- ja kulttuurilaitokset:

Museot:	
Heinolan kaupunginmuseo	Lahden museot
Teatterit:	
Lahden kaupunginteatteri	
Orkesterit:	
Lahden kaupunginorkesteri	

Päijät-Häme: Nuorisotyö ja -politiikka

Nuorisolain mukaan nuorisotyön ja politiikan tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvuja elinoloja. Toimialan tavoitteen toteutumisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus, yhdenvertaisuus ja kansainvälisyys, terveet elämän tavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.

Nuorisotyö on nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista. Nuorisopolitiikka on nuoren kasvun ja elinolojen parantamista.

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Aluehallintovirastot hoitavat niitä alueella.

	2014		2015		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Etsivä nuorisotyö						
— etsivä nuorisotyöntekijöitä	19	494	22	556	20	592
— nuoret, joihin etsivä yhteydessä ¹⁾	914	24 435	990	25 725	988	26 499
— tavoitetut nuoret ²⁾	697	16 740	714	18 155	686	18 550
— toimenpiteissä ³⁾	530	12 273	549	13 520	531	13 716
— myönnettyt valtionavustukset	495 000	12 559 130	495 000	13 091 886	477 000	12 512 254
Nuorten työpajatoiminta						
— työpajat	7	196	8	200	9	208
— henkilökunta (hiv) ⁴⁾	71	1 873	66	1 850	72	1 827
— nuoret alle 29v.	747	14 200	756	14 733	834	14 867

Nuorisovaltuusto 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorisovaltuusto kuntien määrä	9	214
osuus Nuva / kaikki kunnat maakunnissa	81,8	71,1

Nuorisotyöntekijät 2016	Maakunta		Koko maa	
Nuorisotyöntekijöiden määrä ⁴⁾⁵⁾	103	100,0 %	2 154	100,0 %
sisältää				
Nuorisotoimenjohtaja	4	3,5 %	161	7,5 %
Nuorisosihteeri	7	6,6 %	160	7,4 %
Nuoriso-ohjaaja, vastaavat nimikkeet	70	68,0 %	1 635	75,9 %
Eriyisnuorisotyöntekijät	23	21,9 %	198	9,2 %

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorten tieto- ja neuvontapiste/keskus, määrä	2	168
Kunnassa verkkopalvelu, alueellinen tai paikallinen	1	39

Päijät-Häme: Liikunta

Liikuntapolitiittisin toimenpitein edistetään väestön liikuntaharrastusta, hyvinvointia, terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä elämänkaaren eri vaiheissa. Väestön tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia liikuntamahdollisuuksia lisätään vahvistamalla liikunnan asemaa kunnallisena peruspalveluna, parantamalla arkiliikunnan olosuhteita ja edistämällä poikkihallinnosta yhteistyötä liikuntapalvelujen järjestämisessä.

Valtion liikuntapaikkojen avustuspolitiikan tavoitteena on luoda edellytykset kansalaisten aktiiviselle ja säännölliselle liikunnalle. Liikuntapaikat rakennetaan liikuntalain mukaan laajoja käyttäjäryhmiä palveleviksi. Uimahallit, jää ja liikuntahallit, ulkokentät ja lähiliikuntapaikat ovat olennainen edellytys organisoidulle liikunnalle ja urheilulle. Suomessa on noin 35 000 liikuntapaikkaa, jotka ovat pääosin (n. 75 %) kuntien omistamia ja hoitamia.

Liikuntapaikat 2018	Maakunta	Koko maa
Jäähallit	7	232
Uimahallit, kylpylät, uima-altaat	15	303
Kentät ¹⁾	294	8 143
Liikuntahallit	11	333
Lähiliikuntapaikat	73	2 089
Muut liikuntapaikat ²⁾	744	26 478
Kaikki yhteensä	1 144	37 077

Päijät-Häme: Tutkimus- ja kehittämistoiminta, väestö

Maakunnan alueella toimivat sektoritutkimuslaitokset:
Maanmittauslaitos MML

Muut virastot:

–

T&K -TOIMINTA	2006		2011		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
T&k -henkilöstön tutkimustyövuodet / työllise	0,7	2,5	0,8	2,3	0,9	2,1
Yritysten osuus % t&k menoista	86,8	71,3	75,5	70,5	83,3	65,8
Julkisen sektorin osuus % t&k menoista	1,1	10,0	4,1	9,6	2,9	9,0
Korkeakoulujen osuus % t&k menoista	12,1	18,7	20,5	20,0	13,6	25,1
Maakunnan osuus % t&k menoista	1,0	100,0	0,9	100,0	1,3	100,0

VÄESTÖ	2012		2017		2022 ennuste		2027 ennuste	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Yhteensä	202 548	5 426 674	201 228	5 513 130	202 801	5 635 127	203 343	5 724 729
Ikäluokka 7-12 v.	2 089	58 252	2 122	61 658	2 014	61 331	1 927	59 810
Ikäluokka 13-15 v.	2 152	59 316	2 107	59 054	2 170	62 665	2 064	61 698
Ikäluokka 16-18 v.	2 440	64 498	2 187	59 497	2 227	61 434	2 203	64 125
Ikäluokka 19-21 v.	2 436	67 714	2 053	61 533	2 063	59 700	2 154	63 488
Alle 29 v.	62 947	1 820 970	59 978	1 798 021	58 603	1 784 703	57 253	1 775 642
Työikäinen 15-64 v.	128 318	3 517 089	120 397	3 443 388	117 417	3 417 736	115 463	3 417 247
Väestön muutos 2012-2017, 2017-2022 ja 2017-2027			-0,7	1,6	0,8	2,2	1,1	3,8
Väestöllinen huoltosuhde ¹⁾	57,8	54,3	67,1	60,1	72,7	64,9	76,1	67,5
Taloudellinen huoltosuhde ²⁾	145,4	131,9	145,7	141,8				
Ulkomaan kansalaiset ³⁾	5 595	195 511	6 730	249 452				
Ulkomaan kansalaisten osuus, %	2,8	3,6	3,3	4,5				
Vieraskielisten osuus, % ³⁾	3,7	4,9	5,0	6,8				

Tutkinnon suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuoden kuluttua valmistumisesta asuinmaakunnan mukaan 2016

Tutkinnot	Tutkinnon suorittaneet yhteensä		Työlliset		Työttömät		Opiskelijat		Muut	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
<i>Koulutusaste yht.</i>	4 290	142 072	2 842	94 131	647	18 069	459	19 937	342	9 935
%	3,0	100,0	66,2	66,3	15,1	12,7	10,7	14,0	8,0	7,0
Lukiokoulutus	704	27 991	309	12 224	66	2 020	225	10 503	104	3 244
%	2,5	100,0	43,9	43,7	9,4	7,2	32,0	37,5	14,8	11,6
Ammatillinen koulutus	2 417	63 493	1 555	41 516	472	12 258	191	4 920	199	4 799
%	3,8	100,0	64,3	65,4	19,5	19,3	7,9	7,7	8,2	7,6
AMK-tutkinto	705	22 356	587	18 518	75	2 104	18	854	25	880
%	3,2	100,0	83,3	82,8	10,6	9,4	2,6	3,8	3,5	3,9
Alempi kk-tutkinto	88	9 842	61	6 340	5	150	20	3 253	2	99
%	0,9	100,0	69,3	64,4	5,7	1,5	22,7	33,1	2,3	1,0
Ylempi AMK-tutkinto	104	2 287	97	2 159	5	82	1	19	1	27
%	4,5	100,0	93,3	94,4	4,8	3,6	1,0	0,8	1,0	1,2
Ylempi kk-tutkinto	250	14 484	217	12 041	22	1 325	4	370	7	748
%	1,7	100,0	86,8	83,1	8,8	9,1	1,6	2,6	2,8	5,2
Tohtorin tutkinto	22	1 613	16	1 327	2	130	0	18	4	138
%	1,4	100,0	72,7	82,3	9,1	8,1	0,0	1,1	18,2	8,6

Päijät-Häme: Tutkinnot

Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot 2016¹⁾

Koulutusala	Yo	Tutkinnot	Koulutusala	Amk	Tutkinnot
Luonnontieteet	HY	21	Kasvatusalat	LAMK	34
Tekniikan alat	LTY	2	Humanistiset ja taidealat	LAMK	143
<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		23	Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	LAMK	235
			Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	LAMK	75
			Tekniikan alat	LAMK	126
			Terveys- ja hyvinvointialat	LAMK	222
			Palvelualat	HAAGA-HELI	96
				LAMK	26
			<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		957

Ammatillisessa koulutuksessa suoritettut tutkinnot 2016

Koulutusala	Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus/tutkinto			Näyttötutkintoon valmistava koulutus/tutkinto			Kaikki yhteensä
	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	
<i>Tutkinnot yhteensä</i>	1 546	5	1 551	540	458	998	2 549
Kasvatusalat							
Humanistiset ja taidealat	184	1	185	3	5	8	193
Yhteiskunnalliset alat							
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	141	1	142	68	208	276	418
Luonnontieteet	15		15				15
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	63		63	11	2	13	76
Tekniikan alat	434	1	435	88	141	229	664
Maa- ja metsätalousalat	65		65	51	11	62	127
Terveys- ja hyvinvointialat	270	2	272	201	31	232	504
Palvelualat	374		374	118	60	178	552

Päijät-Häme: Alueella toimivien korkeakoulujen profiilit ja vahvuusalat (opetus ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulun välisen sopimuksen mukaan)

HAAGAHELIA AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Haaga-Helia on opiskelijoiden, yritysten ja työyhteisöjen osaamista ja menestystä palveleva, vahvasti kansainvälistyvä ammattikorkeakoulu.

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu profiloituu myynnin, palvelun ja yrittäjyyden korkeakouluna.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Ammattikorkeakoulun määrittelemät vahvuusalat ovat digitalisaation myötä muuttuvat palvelu, myynti ja yrittäjyys

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Ammattikorkeakoulu vahvistaa Päijät-Hämeen alueen osaamista, kilpailukykyä ja hyvinvointia koulutus, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalla. Lahden ammattikorkeakoulu profiloituu yrittäjyyden, digitalisaation sekä muotoilun ja kiertotalouden ratkaisuihin.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Lahden ammattikorkeakoulu on määritellyt vahvuusaloikseen muotoilun, hyvinvoinnin ja uudistavan kasvun sekä elinvoimaisen ympäristön. Uudeksi nousevaksi alaksi ammattikorkeakoulu on määritellyt älykkään teollisuuden.

LAHDEN YLIOPISTOKESKUS

Yliopistokeskuksessa toimivat yliopistot:

Helsingin yliopisto, Aaltoyliopisto ja Lappeenrannan teknillinen yliopisto

Päijät-Häme: Alueen kehitysnäkymät

Alueen kehitysnäkymien kuvaus on suora lainaus TEM:n ja ELY-keskusten julkaisusta Alueelliset kehitysnäkymät Kevät 2018, Työ ja elinkeinoministeriön julkaisuja 11/2018. Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2018 katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja ELY-keskusalueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu maaliskuun 2018 aikana.

HÄMEEN ELYKESKUS

Hämeen ELY-keskuksen alueella asui vuoden 2017 lopussa 374 043 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 1 423 henkilöä. Hämeen ELY-keskuksen alueen maakunnista Päijät-Hämeen väkiluku oli vuoden lopussa 201 291 ja KantaHämeen 172 752. Vuoden aikana Päijät-Hämeessä vähennystä oli 394 henkilöä ja KantaHämeessä 1 029 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli Hämeen ELY-keskuksen alueella 12,3 %, Päijät-Hämeen maakunnassa 14,3 % ja KantaHämeen maakunnassa 10,1 %. Työttömiä työnhakijoita oli Hämeen ELY-keskuksen alueella joulukuun lopussa 21 563, joista Päijät-Hämeessä 13 306 ja KantaHämeessä 8 257.

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Hämeen ydinvahvuuksia on monipuolinen elinkeinorakenne ja poikkeuksellisen suuri vientitoimintaa harjoittavien pk-yritysten määrä. Alueelta löytyy myös suuria ja kansainvälistyneitä yrityksiä. Monipuolinen elinkeinorakenne vahvistaa alueen muutosjoustavuutta ja elinvoimaa muuttuvassa toimintaympäristössä. Teollisuus on ollut perinteisesti vahva elinkeino. Monien alojen rakennemuutoksen myötä palvelualat ovat vahvistuneet. Teollinen elinkeinorakenne on edelleen maan keskiarvoa huomattavasti korkeampi. Hämeen vahvoja toimialoja ovat mm. elintarviketeollisuus, kone ja metalliteollisuus, huonekalu, puu ja muoviteollisuus ja logistiikka. Kehittämisen kärkitoimialoja ovat cleantech, muotoilu sekä hyvinvointipalvelut, jonka painotus on liikunnassa. Vahvuuksia matkailun edelleen kehittämiseen löytyy molemmista maakunnista. Matkailijoiden määrää alueella halutaan kasvattaa. Luonnonvara-ala ja niihin perustuva teollisuus ovat alueen selkeitä kilpailuetuja, joissa KantaHämeellä on keskimääräistä parempi yritysperusta. Jätehuollon ja kierrätyksen työpaikkaosuus on KantaHämeessä 3,5 kertaa suurempi kuin koko maassa keskimäärin. Yhtenä elinkeinorakenteen taustatekijänä on vahva yrittäjyyden perinne. Päijät-Häme eli Lahden seutukunta on maan vahvin perheyrittäjämaakunta. KantaHämeessä julkisen sektorin työpaikkojen osuus tuo vakautta maakunnan aluetalouteen. Tämä koskee erityisesti Hämeenlinnan seutua.

Hämeen maakuntien vetovoima on lähtökohtaisesti varsin hyvä, erityisesti sijainnin ja saavutettavuuden ansiosta. Yhteydet pääkaupunkiseudulle ja muille kasvualueille ovat alueen keskeisiä vahvuuksia. Metropolialueen heijastusvaikutukset näkyvät molemmissa maakunnissa, mutta toivottua laimeampina. KantaHäme sijaitsee lisäksi Tampereen markkina-alueen välittömässä läheisyydessä. Samoin etäisyys VarsinaisSuomesta ja Pietarista on melko lyhyt. Tämä vahvuus tuo edellytyksiä yritystoiminnalle. Pääkaupunkiseudun työssäkäyntimahdollisuudet lisäävät alueen vetovoimaa asuinpaikkana. Sekä Kanta että Päijät-Hämeestä pendelöidään pääkaupunkiseudulle, mutta myös Tampereen ja Kouvolan suuntaan. Pendelöintiä on myös pääkaupunkiseudulta maakuntiin päin ja niiden välilläkin. Työssäkäyntialue on Hämeen aluetta selvästi laajempi. Alueen juna sekä muilla julkisilla yhteyksillä on keskeinen merkitys sekä alueen elinkeinoelämän että asukkaiden yhteystarpeiden kannalta. Viime aikojen heikennykset junavuoroissa ovat olleet ongelma, varsinkin KantaHämeen puolella. Niin rataverkossa kuin poikittaisissa maantieyhteyksissä olisi parannettavaa. VR selvittää parhaillaan suoran matkustajaliikennenyhteyden avaamista Tampereen ja Lahden välille. Reitillä on tarkoitus tehdä aluksi pilottikokeilu. Raideliikenteen välityskykyyn parantaminen nähdään panostamisena työvoiman liikkuvuuteen ja työllisyyteen maan suurimman työmarkkina-alueen sisällä.

Hyvistä kasvun edellytyksistä huolimatta molemmissa maakunnissa pitkään jatkuneen positiivisen väestökehityksen jälkeen koetaan väestötappiota. KantaHämeessä väestö on vähentynyt jo neljä vuotta peräkkäin. Tämä johtuu sekä luonnollisen väestönkasvun että kuntien välisen nettomuuton negatiivisuudesta. Syntyvyys ei kannattele ja muuttajia ei onnistuta imemään samalla voimalla kuin kasvavat alueet. Kanta Hämeessä nettomuuton negatiivisuus on suhteessa suurempi kuin Päijät-Hämeessä. Ainoastaan nettomaahanmuutto kasvaa. Varsinkin nuoria, mutta myös osaamista katoaa. Edulliset asumiskustannukset, viihtyisä asuinympäristö ja yritysten edullisemmat sijoittumiskustannukset eivät ole houkuttelevia uusia asukkaita ja yrityksiä alueelle toivotusti. Valtakunnallisena trendinä on väestönkasvun keskittyminen tällä hetkellä yhä harvemmille alueille, mikä vaikuttaa kehitykseen Hämeessä. Kysymys kuuluukin, mitä kehitykselle voidaan tehdä? Alueen vetovoimaisuuden kehittäminen ja tunnettuus ovat tärkeässä roolissa alueen yritysten, kuten myös uusien asukkaiden saamisen näkökulmasta. Maakunnan ja yksittäisen kunnan elinvoima on suoraan riippuvainen siitä, miten yritykset voivat. Kunnissa pidetään tärkeänä yhteistä keskustelua kehyskuntien ja maakuntakeskuksen kanssa siitä, miten parhaiten pystytään tukemaan yritysten kasvua ja uusien yritysten sijoittumista. Uusista ratkaisumalleista on Päijät-Hämeessä käynnissä selvitystyö.

Päijät-Hämeessä merkittävä piristysruiske on rakennusvaiheessa oleva Lahden eteläinen kehätie ja sen tulevat liittymäalueet. Kokonaisuudessaan hanke valmistuu vuoden 2021 loppupuolella. Tien rakentaminen parantaa elinkeinoelämän ja maankäytön kehittämisen edellytyksiä ja esimerkiksi seudun logistiikka-alue suunnitelmat saavat kaivattua tukea. Jatkossa Lahden liikenneyhteydet tulevatkin kehätien ja usean muun tiehankkeen myötä parantumaan, mikä lisää seudun vetovoimaa maakunnassa ja sen ulkopuolella. Muuttoliiketutkijoiden mukaan kasvu ja liikennekäytävien päinä toimivat maakuntien keskuskaupungit ovat viime vuosina vahvistuneet entisestään kaikkialla EteläSuomessa. Tämä merkitsee käytävien päässä sijaitsevien Lahden kaltaisten kaupunkien parempaa asemaa matkan varrella sijaitseviin pienempiin keskittymiin verrattuna. Viime vuonna valmistunut Riihimäen kolmioraide parantaa tavarankuljetusyhteyksiä entisestään ja nopeuttaa junien kulkua. Helsingin ja Riihimäen välisen radan parantamishankkeen tarkoituksena on kehittää Suomen vilkkaimman rataosuuden toimivuutta. Uusi raideyhteys luo edellytyksiä myös henkilöliikenteen kehittämiseksi tulevaisuudessa. Forssan seutukunnassa valtatie 2:n perusparannus etenee.

Vahvat ja osaavat oppilaitokset sekä niiden aktiivisuus yritys yhteistyössä ovat maakuntien kehityksen kulmakiviä. Kasvu ja kansainvälisiä suuryrityksiä sekä tutkimustoimintaa harjoittavia yksiköitä on koko Hämeen ELY-keskuksen alueella suhteellisen vähän, mutta yritykset ovat aktiivisia innovaatio toimijoita. Päijät-Häme on yritysten t&k-panostuksissa hivenen koko maan mediaanin yläpuolella. KantaHämeessä t&k-menot ovat suhteessa yritysten liikevaihtoon keskimääräistä alhaisemmat. Hämeessä on vahvat ja verkottuneet ammattikorkeakoulut ja korkeakoulukampuksen kautta muita korkeakoulutoimijoita kuten Helsingin yliopisto, Aaltoyliopisto ja Lappeenrannan teknillinen yliopisto, joilla on merkittävä rooli yritys yhteistyön kehittäjänä. Lahden ammattikorkeakoulun siirtyminen osaksi LUT-Groupia (Lappeenrannan teknillinen yliopisto) tuo lähtökohtaisesti mukanaan 120 yliopistotasoista opiskelupaikkaa. Lähtökohdat piristysruiskeelle ovat hyvät, sillä muutos lisää koulutettua ja yrittäjähenkistä työvoimaa. Hämeessä on myös tarjolla AMK-tasoisia liikennealan koulutusta, jota ei muualta Suomesta. Alueen suurin t&k-toimija, Luonnonvarakeskus, sijaitsee Forssan seudulla, Jokioisissa. Aikaisemmin käytyjen yt-neuvottelujen ja Luonnonvarakeskuksen keskittämisen seurauksena henkilöstöä on kuitenkin Jokioisilla vähennetty ja toimintaa supistettu. Luonnonvarakeskuksesta löytyy pohjoismaisen tason huippututkimusta maatalouden ympäristönsuojeluun liittyen.

Kaavoitustyössä trendinä nähdään aika selvästi strateginen suunnittelu. Kunnat tekevät strategisia yleiskaavoja ja yhä useampi kaupunki on siirtymässä Lahden kaupungin mukaiseen jatkuvaan yleiskaavaan, jota teemoittain uusitaan kerran valtuustokaudessa. Uhkana nähdään alueellinen eriarvoistuminen. Joillakin kunnilla ja alueilla on paremmat mahdollisuudet kaavoittaa ja toisaalta tarjota palveluja. Taantuville alueille katoavat työpaikat ja niiden perässä palvelut. Toisaalta palveluja katoaa myös keskustoista, ja yhä useammat palvelut siirtyvät nettiin: esim. pankit, KELA, verottaja ja osin myös kaupat.

Turvapaikanhakijatilanne Hämeen ELY-alueella on laantunut edellisvuosiin nähden. Hämeestä on lakkautettu useita vastaanottokeskuksia ja toiminnassa ovat enää KantaHämeessä Lammin vastaanottokeskus ja Päijät-Hämeessä Lahden Hennala ja Heinolan Valolinnat. Hämeen kunnat ovat aktiivisesti myöntäneet kuntapaikkoja turvapaikan saaneille. Lisäksi Hämeen alueen kunnat ovat lähteneet aktiivisesti mukaan kiintiöpakolaisten vastaanottoon. Vuonna 2017 Hämeen ELY sijoitti kuntiin noin 170 kiintiöpakolaista. Kotouttamistyötä tehdäänkin tällä hetkellä liki kaikissa KantaHämeen ja Päijät-Hämeen kunnissa. Kotoutuvat maahanmuuttajat ohjataan TEtoimiston kielitesteiden kautta kotoutumiskoulutuksiin. Yleensä kotoutumiskoulutuksesta jatketaan ammatillisiin tai muuhun koulutukseen, osa suoraan töihin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan näkymien arvioidaan lähimmän puolen aikana parantuvan kaikissa Hämeen seutukunnissa. Näkymät ovat nykyhetkeä paremmat myös vuoden kuluttua. Helmikuussa julkaistu pk-yritysbarometri tukee positiivisia näkymiä. Enemmistö Hämeen pk-yrityksistä näkee lähitulevaisuuden myönteisenä. Vastaajista 40 % arvioi suhdanteiden paranevan, 52 % pysyvän ennallaan ja 7 % huononevan lähimmän vuoden aikana. Odotukset pk-yritysten lähiajan suhdannekehityksestä ovat positiiviset kaikissa Hämeen seutukunnissa, mutta toiveikkuudessa on eroa. Odotukset ovat positiivisimmat Hämeenlinnan ja Lahden seutukunnissa ja muita negatiivisemmat Forssan seutukunnassa. Liikevaihdon uskotaan alueella kasvavan, mutta arviot investointien lähiajan kehityksestä ovat pakkasella, kun koko maan tasolla ollaan lievästi plussan puolella. Seutukunnittain investointiodotukset ovat miinusmerkkiset kaikissa KantaHämeen seutukunnissa. Lahden seutukunnassa ollaan juuri ja juuri plussan puolella. Investointiodotusten kehnous voi kertoa pk-yritysten heikosta uskosta talouden pidemmän aikavälin kehitykseen.

EK:n tammikuussa tekemästä suhdannebarometristä ilmenee, että teollisuus ja rakennusalan yritysten lähikuukausia koskevat suhdannenäkymät ovat parantuneet Hämeessä. Hämeen yritysten suhdanneodotukset ovat hieman koko maan keskiarvoa paremmat ja teollisuus on valtakunnallisesti hyvässä kasvuvauhdissa. Myös kaupan ja palvelualan yrityksissä pessimismi on vähentynyt. Hämeen kauppakamarin tammikuussa julkaistussa barometrissa 60 % ilmoittaa liikevaihtonsa olleen vuonna 2017 edellisvuotta suurempi. Yritysten arviot liikevaihdon paranemisesta ovat pysyneet edelleen positiivisina. Lähes joka toinen vastanneista uskoo myös

tilauskannan kasvavan seuraavan kuuden kuukauden aikana. Yritysten vientinäkyvät ovat suotuisat, ja 32 % vastanneista arvioi viennin kasvavan seuraavien kuuden kuukauden aikana.

Talouden noususuhdanne on näkynyt Hämeen molemmissa maakunnissa päätoimialojen liikevaihdon kasvuna vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä. Suomen taloudella pyyhkii edelleen hyvin, mutta alueelliset erot ovat suuria. Vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä liikevaihdon kasvu oli nopeinta Keski-Pohjanmaan (13,3 %), Kainuun (11,4 %) ja VarsinaisSuomen (8,0 %) maakunnissa. KantaHämeessä (5,5 %) ja Päijät-Hämeessä (4,4 %) kasvu jäi koko maan keskiarvon (6,0 %) alapuolelle.

KantaHämeessä kaikkien toimialojen liikevaihdon kasvu oli vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä keskimäärin 5,3 % ja Päijät-Hämeessä 6,2 %. KantaHämeen päätoimialoista liikevaihdon kasvu oli suurinta teollisuudessa (7,7 %) ja rakentamisessa (7,4 %). Tukku- ja vähittäiskauppa kasvoi 4,7 % ja muut palvelut 2,1 %. Päijät-Hämeessä rakentaminen kasvoi keskimäärin 10,2 %, teollisuus 7,8 %, muut palvelut 6,5 % ja tukku ja vähittäiskauppa 3,0 %.

Tilastokeskuksen mukaan Hämeen ELY-keskuksen alueella aloitti vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä kaikkiaan 1 260 yritystä, mikä on hieman edellisvuotta enemmän (1 %). Vilkkaimmin yrityksiä perustettiin tukku ja vähittäiskaupassa, ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla, rakentamisessa sekä muussa palvelutoiminnassa. Näistä toimialoista aloittaneiden yritysten määrä kasvoi ammatillisen tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla sekä tukku ja vähittäiskaupassa. Muussa palvelutoiminnassa yrityksiä aloitti edellisvuoden tahtiin, mutta rakentamisessa aloittaneiden yritysten määrä oli edellisvuotta pienempi. Aloittaneiden yritysten määrä vilkastui edellisvuodesta selvästi myös maatalouden, metsätalouden ja kalatalouden toimialalla, teollisuudessa, informaation ja viestinnän toimialalla ja hallinto ja tukipalvelutoiminnassa. Vastaavasti vähennystä oli määrällisesti eniten rakentamisen lisäksi majoitus ja ravitsemustoiminnassa ja kiinteistöalalla. Seutukuntaakohtaisesti tilanne aloittaneiden yritysten määrässä eroaa. Hämeenlinnan seutukunnassa yrityksiä perustettiin selvästi edellisvuotta vilkkaammin (+15 %). Forssan (21 %) ja Riihimäen (5 %) seutukunnassa aloittaneiden yritysten määrä oli laskussa. Lahden seutukunnassa yrityksiä aloitti edellisvuoden tahtiin. Myös toimialojen välillä kehityksessä on alueellisia eroja. Starttirahalla aloittaneiden määrä on alkuvuoden aikana vilkastunut Hämeen ELY-keskuksen alueella edellisiin vuosiin verrattuna.

Työmarkkinoiden piristyminen on näkynyt valtakunnallisesti Uusyrittäjäkeskusten asiakasmäärissä, kuten myös Hämeen Uusyrittäjäkeskuksen alueella. Myös perustettujen yritysten määrä kasvoi. Uusyrittäjäkeskusten mukaan tilanteessa, jossa työmarkkinat vaikuttavat vetävän hyvin ja yleinen taloustilanne näyttää paremmalta kuin pitkään aikaan, on luontevaa, että perustettujen yritysten määrä on noussut. Yrittäjäksi uskalletaan lähteä nyt myös vakituisesta palkkatyöstä, ja toisaalta niin sanottu pakkoyrittäjyys on selvästi vähentynyt.

Hämeen ELY-keskuksen vuoden 2017 rahoituskatsauksen mukaan yritysrahoituksesta suuri osa kohdistui pk-yritysten kasvun ja kansainvälistymisen edistämiseen. Elinkeinorakenteen muutos näkyy yritysrahoituksen kysynnässä ja kohdentumisessa. Viime vuosina kehittämisavustusten asiakaskunta on kokenut melkoisen mullistuksen. Perinteisen teollisuuden ja konepajatoiminnan rinnalle on ilmaantunut paljon palvelualojen yrityksiä. Samalla asiakaskunta on laajentunut kattamaan yrityksiä kirjavasti kaikilta toimialoilta muutaman valovoimaisen alan sijaan. Yritystukien lisäksi toimintaympäristön kehittämishankkeina rahoitettiin KantaHämeessä hankkeita, joissa edistetään metallialan yritysten kilpailukykyä ja kehitetään kiertotaloutta Hämeen alueella. Kiertotaloutta tuettiin myös ESR-rahoituksella, kun Lahden ammattikorkeakoululle myönnettiin rahoitusta kiertotalouden koulutuksen edistämiseen Päijät-Hämeessä. Sahaajakisällihankkeessa tavoitteena on puolestaan biotalouden ja sen osana puun käytön sekä sahateollisuuden edistäminen. Maatalouden heikentynyt taloudellinen tilanne ja viime vuoden heikko kasvukausi ovat vaikuttaneet vuonna 2017 maatalouden investointihalukkuuteen. Erityisesti isoihin lypsykarja ja kotieläininvestointeihin on myönnetty vähemmän tukea kuin edellisena vuonna. Kun edellä mainittujen investointien keskimääräinen tuki yhtä hanketta kohti on huomattavasti keskimääräistä suurempi, investointien väheneminen vaikuttaa merkittävästi myönnettyjen avustusten ja lainojen euromääriin. Salaojitusinvestointien kysyntä kasvoi sateisen kesän johdosta loppuvuodesta. Lisääntyvää kiinnostusta on ollut myös aurinkoenergian tuottamiseen liittyviin investointeihin sekä puutarhatiloilla kasvutunneleihin. Maaseutuohjelmasta rahoitettiin mm. valokuituverkon rakentamishankkeita. Uutena avauksena rahoitettiin Salpausselkä Geopark-hanke, jossa geomatkailusta kehitetään vetovoimaa matkailuun.

Yritysten tilauskannat ovat kasvaneet suurelta osin ja elinkeinotoiminnan kehittämisen ja investointihalukkuuden suhteen on edelleen näkyvissä pristinämisen merkkejä. Useampikin yritys on laajentamassa toimintaa ja avaamassa uusia asiakaskontakteja niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla. Teollisuudella menee hyvin ja vienti vetää. Telakkateollisuuden vahvat näkyvät vaikuttavat alueen yritysten tilauskantaan ja työllistävyyteen (alihankinta). Esimerkkeinä lahtelainen Stalutube investoi 20 miljoonaa, josta 70 prosenttia kohdistuu Suomeen. Kapasiteetti ja työpaikat Lahdessa lisääntyvät. Raute on saanut noin 23 miljoonan euron arvoiset tilaukset Metsä Groupiin kuuluvalta Metsä Wood liiketoiminta-alueelta. KantaHämeen suurimman yksityisen työnantajan viime vuosien strategiset kasvuinvestoinnit Hämeenlinnan tehtaan Sinkki 3linjaan turvaavat työpaikkojen pysymistä jatkossakin.

Lahden eteläisen kehätien ja sen tulevien liittymäalueiden rakentaminen tuo investointeja ja työpaikkoja. Logistiikkatoimiala on keskittynyt alueelle, ja kehätien ym. hankkeiden vuoksi tämän suuntainen kehitys tulee jatkumaan. Käynnissä ja suunnitteilla olevat monet kaavoitus ja rakennushankkeet tukevat rakennusalan yritystoimintaa, työllisyyttä ja uutta asumista alueelle.

Biotekniikan alalla ovat käynnissä mm. Heinolan Biosta monex-bioraaka-aineen hyödyntämiskonseptin kehittämishanke sekä biotuhkan hyödyntämiseen liittyvä hanke. Energiapuun kysyntä ja tuotanto lisääntyvät Lahdessa ja lähialueilla tulevaisuudessa merkittävästi. Alueella toteutettiin selvitystyö, jossa etsittiin ratkaisuja kasvavaan energiapuutarpeeseen Lahden seudulla. Biopolttoainetarve tulee olemaan tulevaisuudessa suuri, kun esim. Lahti Energian Kymijärvi III biovoimalan toiminta käynnistyy vuonna 2019.

Elintarviketeollisuudessa ja viljatoimialalla mennään kovaa vauhtia eteenpäin. Alkutuotannon, elintarviketeollisuuden, elintarvikkeiden kaupan ja ravitsemistoiminnan sisältävä ruokaketju on merkittävä tulojen ja työllisyyden tuoja Hämeessä. Alueelta löytyy teollisuudelle sopivaa infrastruktuuria ja maataloudelle suotuisat olosuhteet. Sijainti takaa myös logistiikkaketjujen toimivuuden. KantaHämeessä sijaitsee kaksi merkittävää meijeriteollisuuden yksikköä. Valion Riihimäen meijerillä viime vuonna valmistuneeseen välipalatehtaaseen on investoitu 170 miljoonaa euroa. Arlan yhteistyömeijeri Hämeenlinnan Osuusmeijeri valmistaa ja pakkaa muun muassa merkittävän osan Arlan tuotemerkin alla myytävistä luomutuotteista. Forssan seudulla sijaitsevat suurimpien suomalaisten lihatalojen, Atrian ja HKScanin tuotantolaitokset. Päijät-Hämeen viljaklusteri on Suomen suurin viljaketjun toimijoiden yhteistyöverkosto ja suuri viljankäyttäjä. Viljaklusterin viime vuosien investoinnit ja yritysostot sekä pitkäjänteinen tuotekehitys ovat vahvistaneet alueen viljateollisuuden kykyä vastata markkinoiden monipuolistuvaan kysyntään. Toimialan kehitysnäkymät näyttävät varsin valoisilta. Esimerkiksi Fazer on investoinut viime vuosina paljon ja investoinnit jatkuvat. Puhtikaurasta tunnettu Viipurilainen Kotileipomo on suunnannut vientimarkkinoille Oatlawsbrändillä. Gluteenittomien tuotteiden kuluttajakysynnän kasvu on aiheuttanut positiivisia paineita Vuohelan Herku Oy:ssä ja uusi leipomo valmistuu syksyllä 2018. Alueella ostetaan ja jalostetaan viljojen lisäksi myös useita erikoiskasveja. Riihimäkeläinen TransFarm Oy viljelyttää kuminaa, ja vie kaiken ostamansa tavaran ulkomaille. Markkinaosuus maailman kuminakaupasta on noin 20 prosenttia. Kankaisten Öljykasvit kylmäpuristaa rypsiä Virgino-öljyä Turengissa. Tulevaisuuden maataloutta edustaa Tammelaan valmistunut Suomen suurin sirkkakasvattamo. Alaa edistetään Kasvua Hämeessä maa ja elintarviketeollisuuden kehittämisohjelmassa. Ohjelmaa rahoittaa Hämeen ELY-keskus ja sitä koordinoi MTK Häme. Hanke tähtää alan yritysten toimintaedellytysten merkittävään kehittymiseen.

Hämeessä on monipuoliset mahdollisuudet edelleen lisätä tapahtuma, liikunta ja luontomatkailua ja myös alan työpaikkojen määrää. Matkailu Hämeeseen on kotimaan matkailupainoiteista, mutta hiihdon MM-kisat olivat hieno tilaisuus lisätä kansainvälisten matkailijoiden osuutta myös jatkossa. Esim. kiinalaisten matkailijoiden määrän alueella on kasvanut ja Kiinan markkinoihin panostetaan. Tulevan talviolympiakaupungin Kiinan Zhangjiakoun edustajat ovat vierailleet Lahdessa luomassa yhteistyötä ja verkostoa yritysten kanssa. Tarkoitus on saada suomalaista ja lahtelaista tapahtuma ja yritysosaamista maailmalle. Suunnitelmia liittyy myös talviurheiluvälineiden vientiin, teknologian toimittamiseen infrahankkeisiin ja valmennusta. Molemmista maakunnissa on lisätty matkailuun liittyvää yhteistyötä. Liittiin rakennettava KymiRingmoottoriturheilukeskus on saanut järjestettäväkseen vuoden 2019 ratamoottoripyöräilyn MotoGP-kilpailuja. Kilpailujen merkitys alueen matkailuelinkeinolle arvioidaan suureksi. Esimerkiksi hiihdon MM-kisojen taloudellinen vaikutus oli noin 25 miljoonaa euroa. Silloin rahaa valui paljon maakunnan ulkopuolelle, koska Lahden alueella ei ole tarpeeksi majoituspaikkoja.

Kaupan alalla Hämeenmaa suunnittelee Prismaa Heinolaan. Investointi toisi mukanaan yli sata työpaikkaa. Hoiva-alalla yksityiset toimijat ovat vahvistaneet ja vahvistavat asemiaan perustamalla ja ostamalla uusia yksiköitä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Helmikuussa julkaistun pk-yritysbarometrin mukaan yritysten odotukset henkilökunnan määrän kasvun osalta ovat Hämeessä positiiviset Forssan seutukuntaa lukuun ottamatta. Myös päätoimialojen yritysten henkilöstömäärä kasvoi vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä molemmissa maakunnissa. Päijät-Hämeessä kasvu oli keskimäärin 2,2 % ja KantaHämeessä 1,6 %. Molemmissa maakunnissa voimakkaimmin kasvoi rakentaminen.

TE-toimistoon ilmoitettujen avoimien työpaikkojen määrän kasvu on jatkunut niin viime vuonna kuin alkuvuoden aikana. Työvoiman kysyntää ja kasvua avoimien paikkojen määrässä on ollut rakentamisessa ja teollisuudessa (metalli), mutta myös monissa muissa ammateissa. Paikat lisääntyivät edellisvuodesta määrällisesti eniten seuraavissa ammateissa: puhelin ja asiakaspalvelukeskusten myyjät, kodinhoitajat (kotipalvelutoiminta), konepaja ja metallituotteiden kokoonpanijat, puutarhurit, kasvihuoneviljelijät ja työntekijät, rahdinkäsittelijät ja varastotyöntekijät, lähihoitajat, ravintola ja suurtaloustyöntekijät, kirvesmiehet ja rakennuspuusepät, rakennusalan avustajat työntekijät, rakennussähköasentajat, maa ja vesirakentamisen

avustavat työntekijät, puu ja sahatavaran prosessityöntekijät, muoviteollisuuden prosessityöntekijät, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, sosiaalityön erityisasiantuntijat, talonrakentajat, toimisto ja laitossiivoojat, kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajat ja muut teollisuuden kokoonpanijat.

Alkuvuoden aikana kysyntää on ollut eniten lähihoitajille, myynnin tehtäviin (myyjät, myyntiedustajat, puhelin ja asiakaspalvelukeskusten myyjät), rahdinkäsittelijöille ja varastotyöntekijöille, konepaja ja metallituotteiden kokoonpanijoille, toimisto ja laitossiivoojille, avustaville keittiötyöntekijöille, elintarviketeollisuuden prosessityöntekijöille, sairaanhoitajille, hitsaajille ja kaasuleikkaajille ja ravintola ja suurtaloustyöntekijöille.

Avoimien työpaikkojen määrän kasvaessa puheet rekrytointi ja kohtaanto-ongelmista ovat pinnalla. Hämeessä rekrytointiongelmia kokeneiden toimipaikkojen osuus oli vuonna 2017 keskimäärin 36 prosenttia. Osuus kasvoi selvästi edellisistä vuosista, jolloin liikuttiin noin 20 prosentin tuntumassa. Myös tuorein pk-yritysbarometri raportoi ongelmista työvoiman saatavuudessa. Työvoiman saatavuusongelma työllistämisen esteenä oli Päijät-Hämeessä korkeampi kuin Kanta-Hämeessä. Päijät-Hämeessä tilanne oli myös maan keskiarvoa heikompi. Hämeen kauppakamarin barometrin mukaan yritystoimintaa rajoittaa yhä enemmän ammattitaitoisen työvoiman puute. Forssan seudulta joka toinen vastanneista yrityksistä piti työvoiman saatavuutta toiminta-alueellaan heikkona. Vastaava luku Lahden seudulla on 45 % ja Hämeenlinnan seudulla 33 %. Erityisesti Forssan ja Lahden seuduilla yritystoimintaa rajoittaa ammattitaitoisen työvoiman puute ja Hämeenlinnan seudulla riittämätön kysyntä.

Työvoiman heikon saatavuuden vuoksi näköpiirissä on jopa yritysten siirtymisiä muualle osaavan työvoiman perässä. Vaihtoehtoisesti yritykset voivat sijoittaa toimintojaan eri paikkakunnalla sijaitsevaan toimipisteeseen. Vaikeudet osaavan työvoiman saatavuudessa voivat myös vaikeuttaa yritysten sijoittumista alueelle. Haastetta lisää, että eri alueet kilpailevat samoista osaajista. Metallialalla työvoimapulaa lisää länsirannikon metalliyritysten imu ja noususuhdanne.

Pätevyysvaatimusten tiukentuminen esimerkiksi kuljetus, sosiaali- ja rakennusalalla on tuonut haasteita työpaikkojen täyttämiseen. Lastensuojelun sijaispulaa yritetään helpottaa sallimalla tietyin edellytyksin myös avoimessa yliopistossa opiskelien palkkaaminen. Akuuteimmat ongelmat työvoiman saatavuudessa ovat edelleen metallialalla. Alan koulutuksia on toteutettu ja ollaan toteuttamassa, mutta niihin on ollut haasteellista löytää osallistujia. Lähihoitajista on paikoittain pulaa. Vanhus ja hoivasuuntaukset työllistävät, mutta lastenhoitoon suuntautuneita on liian paljon.

Akutteihin työvoiman kysynnän tarpeisiin on vastattu mm. räätälöidyillä rekrytointikoulutuksilla, joita on toteutettu yritysten kanssa aikaisempaa enemmän. Koulutuksia on menossa tai haussa esim. sähköteollisuuden kokoonpanossa, elintarviketeollisuudessa, verhoilussa, betonielementtien suunnittelussa, varastoalalla ja sairaalahuollossa. Myös Hollolaan tämän vuoden aikana avautuvaan Matkakeitaaseen haetaan henkilöstöä rekrykoulutuksella. Neuvotteluja on käyty mm. leipomoalaa, rakennuspeltiseppiä, yhdistelmäajoneuvonkuljettajia, laitoshuoltajia ja kaupallisia tuottajia koskien. Omaehtoinen koulutus vetää edelleen hyvin.

Työvoimaa on yleisesti hyvin tarjolla, mutta työttömänä olevien osaamistaso ei aina kaikilta osin vastaa työmarkkinoiden vaatimuksia. Osaaminen voi olla vanhentunutta eikä halukkuutta uudelleen koulutautumiseen ole tai halukkuus työhön on heikolla tasolla. Työvoiman saatavuusongelmien taustalla on usein myös riittämätön koulutus, vähäinen työkokemus tai erityisosaamisen puute. Alueellinen ja ammatillinen liikkuvuus tulevat entisestään korostumaan. Matalan koulutustason tehtäviä on aina vain vähemmän tarjolla ja toisaalta erityisosaamisella on jatkuvaa kysyntää. Ammatillisen osaamisen lisäksi keskusteluissa työnantajien kanssa nousevat esiin asenteeseen liittyvät kysymykset. Asenteen ollessa kohdallaan työntekijä ollaan valmis kouluttamaan tehtävään sopivaksi. Yritysten tarpeet voivat olla spesiaaleja ja siksi yrityskohtaisille koulutuksille on kysyntää. Joillain aloilla perustutkinnot nähdään alalututkintoina, ja varsinainen ammattitaito opitaan töissä. Moniosaamisen tarve korostuu entisestään, eikä yhdellä tutkinnolla tai tutkinnon osalla pystytä aina vastaamaan työelämän tarpeisiin. Työvoiman saatavuuden turvaamisessa tarvitaan tulevaisuudessa yhä enemmän yksilöllisiä opintopolkuja ja yrityksille yrityskohtaisia ratkaisuja. Tärkeää on myös, että koulutukseen hakeutunut ymmärtää ja tietää koulutukseen lähtiessään ammatin reunaehdot eli mitä työ käytännössä on. Esimerkiksi, että työhön kuuluu vuorotyötä ja matkustamista. Haaste onkin, sijoittuuko nuori tai muu valmistunut koulutuksen jälkeen sille alalle, josta on valmistunut.

Hämeen TE-toimiston maaliskuussa tekemän ammattibarometriarvion mukaan ongelmat työvoiman saatavuudessa painottuvat edelleen teollisuuteen, rakentamiseen sekä sosiaali- ja terveysalalle. Arvioitaessa työmarkkinatilannetta seuraavan puolen vuoden aikana pula-ammattien listalta löytyy seuraavia teollisuuden ja rakentamisen ammatteja: rakennusinsinööri, koneenasettajat ja koneistajat, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, talonrakentajat, konetekniikan erityisasiantuntijat, teollisuuden työnjohtajat, rakennusalan työnjohtajat, muut sähköasentajat, sähkö ja automaatioinsinööri, putkiasentajat, rakennussähköasentajat, betonirakentajat ja raudoittajat, ohutlevysepat, muurarit, kirvesmiehet ja rakennuspuusepat, muut rakennustyöntekijät, kattoasentajat ja korjaajat, lattianpäällystystyöntekijät, eristäjät, ilmastointi ja jäähdytyslaitteasentajat. Sosiaali- ja terveysalan ammatteja, joissa on pulaa työvoimasta, ovat mm. yleislääkärit, ylilääkärit ja erikoislääkärit, sosiaalityön erityisasiantuntijat, kuulontutkijat ja puheterapeutit, hammaslääkärit, sairaanhoitaja ja terveydenhoitaja, suuhygienistit ja lähihoitajat. Muita ammatteja, joissa arvioitiin olevan pulaa hakijoista, olivat

mm. kääntäjät, tulkit ja kielitieteilijät, kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajat, moottoriajoneuvojen asentajat ja korjaajat sekä kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijat. Kaikkiaan Hämeessä arvioitiin olevan pulaa 44 ammattinimikkeessä. Tämä vastaa syksyllä tehtyä arviota, mutta trendinä on ammattien määrän kasvu jo pidemmän aikaa. Tämä tukee myös muita viime aikojen selvityksiä.

Arvioissa on alueellista vaihtelua. Seutukunnittain työvoimapula-ammattaja havaittiin Forssan seutukunnassa 16, Hämeenlinnan seutukunnassa 29, Lahden seutukunnassa 43 ja Riihimäen seutukunnassa 13. Myös ammattien sisällä on vaihtelua, eikä Hämeen tarkastelu kokonaisuutena anna kuvaa seutukuntien tilanteesta. Yleislääkäreistä, ylläkääreistä ja erikoislääkäreistä, sosiaalityön erityisasiantuntijoista, hammaslääkäreistä sekä koneenasettajista ja koneistajista on pulaa kaikissa seutukunnissa. Pula hakijoista voi olla määrällistä, jolloin hakijoita tehtäviin ei ole. Kyse voi kuitenkin olla myös laadullisista ongelmista, jolloin osaaminen ei vastaa työnantajien tarpeita (esim. osaamisvajeet, vähäinen työkokemus).

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien määrän lasku jatkuu Hämeen ELY-keskuksen alueella sekä kaikissa seutukunnissa. Työttömyyden lasku alkoi Hämeessä monia ELY-alueita aikaisemmin, mutta on sittemmin hidastunut. Työttömien määrän vähentyessä uusien avoimien työpaikkojen määrä on kasvanut. Työttömyyden rakenteelliset ongelmat sekä kohtaanto-ongelmat ovat edelleen merkittäviä.

Työttömyyden näkymien arvioidaan koko alueella sekä lähimmän puolen vuoden että vuoden aikana parantuvan edelleen, varsinkin kun arvioissa painotetaan työttömien työnhakijoiden määrää. Aktiivinen, osaava ja hyvinvoiva työvoima liikkuu hyvin. Työttömien määrä laskee sekä parantuneiden työtilaisuuksien, mutta myös lisääntyvän opiskelun vuoksi. Kokonaistyöttömyyden laskun jatkuessa rakenteellisen työttömyyden ongelmat voivat entisestään korostua, vaikkakin esimerkiksi pitkään työttömänä olleiden määrä vähenee kokonaistyöttömyyttä ripeämmin. Hankalammin työllistyvät korostuvat työttömien joukossa. Kaikki eivät löydä paikkaansa työmarkkinoilta, jos esimerkiksi koulutustausta, työkokemus, osaaminen, asenne tai alueellinen sijainti ei vastaa työmarkkinoiden kysyntää. Työttömänä olevia voi olla kokonaan ilman ammatillista koulutusta tai osaaminen on vanhentunut, mutta henkilö ei ole esim. iän puolesta tai muusta syystä valmis kouluttautumaan.

Myös laaja työttömyys, eli työttömien työnhakijoiden ja palveluissa olleiden yhteismäärä, on vähentynyt. Laajan työttömyyden lasku johtuu tällä hetkellä ELY:n tasolla työttömien työnhakijoiden määrän vähentymisestä. Vuonna 2017 palveluissa olevia oli keskimäärin saman verran kuin vuotta aiemmin ja alkuvuoden aikana palveluissa olevien määrä on hieman kasvanut. Palveluissa olevien määrässä on seutukuntakohtaisia ja palvelukohtaisia eroja. Aktivointiasteeseen laskettavista palveluista omaehtoisessa opiskelussa ja kuntouttavassa työtoiminnassa olevien määrä on kasvanut, mutta esimerkiksi työvoimakoulutuksessa olevien määrä on vähentynyt. Yt-neuvotteluja käydään eri toimialoilla, mutta mitään erityisen suurta ei ole näköpiirissä. Lomautusten määrä on edelleen laskussa. Sekä miesten että naisten työttömyys on vähentynyt. Miesten työttömyys aleni pitkään naisia nopeammin, mutta alkuvuoden aikana naisten työttömyys on vähentynyt miehiä nopeammin. Työttömyys on vähentynyt kaikissa ikäryhmissä.

Työttömien työnhakijoiden määrä väheni vuonna 2017 nopeimmin Forssan ja Riihimäen seutukunnissa. Lahden ja Hämeenlinnan seutukunnissa lasku oli hitaampaa. Sama kehitys on jatkunut alkuvuoden aikana. Erot työttömyysasteissa alueen sisällä ja varsinkin maakuntien ja kuntien välillä ovat edelleen suuret, vaikka Kanta-Hämeen puolella erot ovat tasoittuneet. Työttömyysaste Kanta-Hämeessä oli helmikuun lopussa 9,6 % ja Päijät-Hämeessä 13,6 %. Kanta-Hämeen puolella seutukunnittaiset työttömyysasteet olivat seuraavat: Hämeenlinnan seutukunta 10,1 %, Forssan seutukunta 10,1 % ja Riihimäen seutukunta 8,3 %. Työttömyysasteeseen vaikuttaa myös alueen työvoiman määrä, jonka lasku on ollut Forssan seutukunnassa hieman nopeampaa kuin Hämeen muissa seutukunnissa. Muutamissa Hämeen pienimmistä kunnista työttömyysasteessa lähestytään jo lähes täystyöllisyyttä. Helmikuussa työttömyysaste oli Lopella 6,4 % ja Hausjärvellä 6,8 %. Alueen korkein työttömyysaste on Lahdessa, helmikuussa 15,0 %. Tämä on suurten kaupunkien joukossa toiseksi korkein.

Myös nuorten työttömyyden lasku jatkuu Hämeen ELY-keskuksen alueella sekä kaikissa seutukunnissa. Alle 25vuotiaiden työttömien määrän lasku johtuu nimenomaan työttömänä työnhakijana olleiden määrän vähentymisestä, sillä aktivointiasteeseen laskettavissa palveluissa olevien nuorten määrä on vähentynyt. Lahden seutukunnassa nuorten työttömyysaste on edelleen selvästi Kanta-Hämeen seutukuntia korkeampi. Helmikuussa alle 25vuotiaiden työttömien työnhakijoiden osuus alle 25vuotiaasta työvoimasta oli Lahden seutukunnassa 18,1 %, Hämeenlinnan seutukunnassa 14,2 %, Forssan seutukunnassa 12,6 % ja Riihimäen seutukunnassa 12,0 %. Hämeestä lähtee nuoria opiskelemaan alueen ulkopuolisiin yliopistoihin, mikä näkyy muuttotappiona nuorten ikäryhmissä opiskelujen alkaessa. Toisaalta samanaikaisesti osa työttömistä nuorista ei ole valmis muuttamaan työn perässä. Nuoret valmistuneet eivät myöskään aina välttämättä sijoitu alalle, jolle valmistuvat.

Pitkäaikaistyöttömien eli yhdenjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä työnhakijana olleiden määrän on vähentynyt vuoden 2016 loppupuolelta alkaen. Myös yli kaksi vuotta yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden määrä

kääntyi laskuun vuoden 2017 aikana. Pitkäaikaistyöttömien määrä vähenee kokonaistyöttömyyttä nopeammin. Pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä työnhakijoista on noin 35 prosenttia. Osuus on maan keskiarvoa korkeampi. Pitkään työttömänä olleiden työllistymisen avoimille työmarkkinoille arvioidaan helpottuneen. Myös omaehtoisessa opiskelussa aloittaneiden yli vuoden työttömänä olleiden henkilöiden määrä on kasvussa ja moni on löytänyt väylänsä tätä kautta.

Uusia työmahdollisuuksia etsittäessä alueellinen ja ammatillinen liikkuvuus tulee korostumaan. Kohtaantoongelmat työmarkkinoilla jatkuvat, eikä työttömien määrä rekrytointiongelmista kärsivillä aloilla ole verrannollinen osaavan työvoiman saatavuuden paranemiseen. Osaltaan työttömyyttä ylläpitää myös se, ettei työttömällä ole halua alanvaihtoon tai ettei ole mahdollisuutta tai halua siirtyä toiselle paikkakunnalle työn perässä. Eri tehtävistä irtisanotut ja varsinkin ikääntyneet pitkään samaa työtä tehneet voivat työttömäksi jäätyään olla tilanteessa, ettei osaaminen enää vastaa työmarkkinoiden vaatimuksia. Joillakin aloilla irtisanottujen osaaminen on voinut olla hyvinkin spesiaalia.

Tulevaisuudessa ulkomaalaistaustaisten kasvava määrä haastaa edelleen työllistämispalveluja. Maahanmuuttajat, joiden suomen kielen taito on huono, muodostavat haasteellisen asiakasryhmän. Tilanne on harmillinen, sillä monella on tuore toisen asteen tutkinto. Tutkinto vanhenee, kun oppeja ei pääse toteuttamaan käytännössä. Tehokas kotoutuminen, suomen kielen oppiminen sekä ammatillinen koulutus ja osaaminen edistävät ulkomaalaisten työllistymistä Suomessa. Ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden osuus ulkomaalaisesta työvoimasta oli Hämeessä helmikuun lopussa 25,6 %, mikä on maan keskiarvoa enemmän.

KYMENLAAKSO

KOULUTUS

KOULUTUKSEEN HAKEUTUMINEN JA SISOITTUMINEN, KOULUTUSASTE

KULTTUURI

NUORISOTYÖ JA -POLITIikka

LIIKUNTA

TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINTA, VÄESTÖ

TUTKINNOT

ALUEELLA TOIMIVIEN KORKEAKOULUJEN PROFIILIT JA VAHVUUSALAT

ALUEEN KEHITYSNÄKYMÄT

Kymenlaakso: Koulutus

VARHAISKASVATUS (1-6 vuotiaat lapset)	Päiväkodit		Perhepäivähoito		Yhteensä	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Lasten määrä¹⁾						
2014	5 343	179 594	528	30 222	5 871	209 816
2015	5 299	182 806	429	27 187	5 728	209 993
2016	4 961	183 223	373	22 993	5 334	206 216
KOULUTUS 2016	Uudet oppilait/ opiskelijat		Oppilait/ opiskelijat		Perusopetuksen/ tutkinnon suorittaneet	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Esiopetus ²⁾			218	11 003		
Perusopetus ³⁾	1 701	61 476	16 188	550 371	1 912	58 328
Lukiokoulutus (nuorten koulutus ⁴⁾)	910	32 111	2 699	95 776	795	29 453
Lukiokoulutus (aikuisten koulutus ⁴⁾)	62	2 778	153	7 282	31	1 349
Ammatillinen perustutkinto, josta						
oppilaitosmuotoinen, opetussuunnitelma- perusteinen	1 256	44 605	3 551	119 445	1 078	35 461
oppilaitosmuotoinen, näyttötutkinto	1 017	25 720	2 231	56 287	397	11 881
oppisopimuskoulutus, opetussuunnitelma- perusteinen	5	355	15	646	8	169
oppisopimuskoulutus, näyttötutkinto	96	6 745	350	17 244	52	4 325
Ammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	476	18 869	971	35 341	188	8 734
Ammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	162	7 943	454	16 423	116	4 194
Erikoisammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	27	4 129	59	8 752	15	1 913
Erikoisammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	113	6 639	304	16 405	84	4 330
Ammattikorkeakoulututkinto	1 169	33 915	4 220	128 663	679	23 044
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	165	4 279	379	11 001	80	2 518
Alempi korkeakoulututkinto		15 087		80 803		14 289
Ylempi korkeakoulututkinto		5 868		54 083		15 321
Tohtorintutkinto				17 736		1 888

Tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa annetut opetustunnit

VAPAA SIVISTYSTYÖ 2016	Liikunnan koulutus- keskukset	Kansan- opistot	Kansalais- opistot	Opintokes- kukset	Kesä- yliopistot	Yhteensä
Maakunta		31 633	48 821		3 781	84 235
Koko maa	136 132	586 549	2 000 801	216 170	109 417	3 049 069

ALUEELLA TOIMIVAT OPPILAITOKSET ⁶⁾	2007		2012		2017	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Oppilaitostyyppi (lkm)						
Peruskoulut	99	3 067	94	2 644	79	2 276
Peruskouluasteen erityiskoulut	7	159	5	110	4	73
Lukiot	13	406	12	381	10	340
Perus- ja lukioasteen koulut	1	37	1	41	1	41
Ammatilliset oppilaitokset	3	161	3	124	3	96
Ammatilliset erityisoppilaitokset		12		6		6
Ammatilliset erikoisoppilaitokset		37		34		26
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	1	32	1	26	1	20
Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitokset		2		1		1
Sotilasalan ammatilliset oppilaitokset	1	15		13		6
Ammattikorkeakoulut	1	30	1	27		25
Yliopistot		20		16		14
Sotilaskorkeakoulut		1		1		1
Musiikkioppilaitokset	2	89	2	88	2	84
Liikunnan koulutuskeskukset		14		14		14
Kansanopistot	4	89	4	80	4	73
Kansalaisopistot	8	234	4	195	4	181
Opintokeskukset		11		10		12
Kesäyliopistot	1	20	1	20	1	20
Muut oppilaitokset		7		7		6
Yhteensä	141	4 443	128	3 838	109	3 315

Kymenlaakso: Koulutukseen hakeutuminen ja sijoittuminen, koulutusaste

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön hakeminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	1 859	100,0	57 577	100,0
Lukiokoulutukseen päättövuoonna ensisijaisesti hakeneet	896	48,2	30 558	53,1
Ammatilliseen koulutukseen päättövuoonna ensisijaisesti hakeneet	939	50,5	26 403	45,9
Valmistaviin koulutuksiin päättövuoonna ensisijaisesti hakeneet	20	1,1	548	1,0
Peruskoulun lisäopetukseen päättövuoonna ensisijaisesti hakeneet	2	0,1	18	0,0
Ei hakenut peruskoulun päättövuoonna yhteishaussa	2	0,1	50	0,1

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	1 859	100,0	57 577	100,0
Jatkoi heti opiskelua lukiokoulutuksessa	897	48,3	30 339	52,7
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	893	48,0	24 450	42,5
Jatkoi heti opiskelua valmistavassa koulutuksessa	22	1,2	931	1,6
Jatkoi heti opiskelua peruskoulun lisäopetuksessa (10-luokka)	12	0,6	435	0,8
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	35	1,9	1 422	2,5

Ylioppilaiden välitön hakeminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	826	100,0	30 796	100,0
Ammatilliseen koulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	10	1,2	535	1,7
Vain ammattikorkeakoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	194	23,5	5 462	17,7
Sekä ammattikorke- että yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	134	16,2	4 636	15,1
Vain yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	323	39,1	12 593	40,9
Ei hakenut ylioppilasvuonna jatko-opintoihin	165	20,0	7 570	24,6

Ylioppilaiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	826	100,0	30 796	100,0
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	29	3,5	1 188	3,9
Jatkoi heti opiskelua ammattikorkeakoulutuksessa	106	12,8	3 068	10,0
Jatkoi heti opiskelua yliopistokoulutuksessa	127	15,4	4 797	15,6
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	564	68,3	21 743	70,6

20 - 64 vuotias väestö koulutusasteen mukaan 2016

Koulutusaste	Maakunta	%	Koko maa	%	% osuus koko maasta
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	17 264	17,7	514 301	16,4	3,4
Lukiokoulutus	5 221	5,4	264 955	8,4	2,0
Ammatillinen peruskoulutus	40 890	42,0	1 062 453	33,8	3,8
Ammattitutkinto	4 576	4,7	143 131	4,6	3,2
Erikoisammattitutkinto	812	0,8	30 964	1,0	2,6
Opistoaste	10 707	11,0	303 475	9,7	3,5
Ammatillinen korkea-aste	1 387	1,4	39 634	1,3	3,5
Ammattikorkeakoulututkinto	8 625	8,9	318 296	10,1	2,7
Alempi korkeakoulututkinto	1 360	1,4	75 550	2,4	1,8
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	499	0,5	15 732	0,5	3,2
Ylempi korkeakoulututkinto	5 681	5,8	332 738	10,6	1,7
Lääkärien erikoistumiskoulutus	188	0,2	8 258	0,3	2,3
Lisensiaatintutkinto	73	0,1	5 965	0,2	1,2
Tohtorintutkinto	152	0,2	28 094	0,9	0,5
Koulutusaste tuntematon	5	0,0	250	0,0	2,0
Tutkinnon suorittaneita yhteensä	80 176	82,3	2 629 495	83,6	3,0
20 - 64 vuotias väestö yhteensä	97 440	3,1	3 143 796		
Väestön koulutustasomittain (20 - 64 vuotiaat) ⁸⁾	358		404		
Väestön koulutustasomittain (30 - 34 vuotiaat)	381		445		

Kymenlaakso: Kulttuuri

	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V.2016	V.2017
Viik merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt	..	58	58	58	58
- osuus koko maasta		4,6 %	4,6 %	4,6 %	4,6 %
Päätoimisesti hoidetut museot	3	5	5	5	
- osuus koko maasta	1,8 %	3,2 %	3,3 %	3,2 %	
Esineet museokokoelmissa / 100 as.	20	56	58	57	
- koko maa	86	103	100	99	
Teokset taidemuseoissa / 100 as.	1	1	2	2	
- koko maa	6	6	7	7	
Valtionosuusteatterit (ja Suomen Kansallisteatteri)	2	2	2	2	2
- osuus koko maasta	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %
Valtionosuusorkesterit	1	1	1	1	1
- osuus koko maasta	3,8 %	3,7 %	3,6 %	3,6 %	3,6 %
Elokuvasalit	13	12	11	11	
- osuus koko maasta	4,0 %	4,2 %	3,5 %	3,5 %	
Kulttuuritapahtumat (Finland Festivals)	3	3	3	3	
- osuus koko maasta	3,8 %	3,8 %	3,5 %	3,6 %	
Kulttuurirakennukset	66	69	69	68	
- osuus koko maasta	3,4 %	3,5 %	3,4 %	3,3 %	
Kuntien kulttuuritoimen nettokustannukset €/as.	118	139	149	149	
- koko maa	104	135	140	140	
Kulttuurialan tutkimukseen johtavan koulutuksen oppilaitokset	..	4	4	4	
- osuus koko maasta		2,9 %	3,1 %	3,2 %	
Kulttuurialan vapaan sivistystyön oppilaitokset	12	9	9	8	
- osuus koko maasta	3,4 %	3,0 %	3,1 %	2,8 %	
Työllinen työvoima kulttuurin toimialoilla	..	1 880	1 666		
- osuus koko maasta		1,9 %	1,9 %		
Kulttuurialan yritysten toimipaikat	336	319	334		
- osuus koko maasta	2,1 %	1,8 %	1,8 %		

Yleiset kirjastot	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V. 2016	V. 2017
Aukiolotunnit	54 564	47 613	43 499	51 821	59 343
- osuus koko maasta	3,74 %	3,42 %	3,1 %	3,4 %	3,6 %
Kokoelmat¹⁾ (kpl)/ asukas	8,99	8,01	6,5	6,5	6,4
- koko maa	7,85	7,45	6,7	6,5	6,4
Hankinnat (kpl)/ (asukasluku / 1 000)	355,49	340,56	325	287	310,5
- koko maa	359,98	401,34	333	328	332
Lainaus (kpl) / asukas	19,23	17,00	16,1	15,1	15,6
- koko maa	20,26	18,08	16,4	16,0	15,6
Käynnit / asukas	11,08	8,71	8,0	7,8	8,6
- koko maa	11,98	9,89	9,1	9,0	9,2
Verkkokäynnit / asukas	75,37	4,16	4,7	5,2	5,5
- koko maa	9,04	10,72	7,1	7,7	6,8
Tapahtumien osallistujamäärä / (asukasluku / 1 000)	-	-	148,5	152,4	177,8
- koko maa			158,6	174,5	175,9
Lainaaajat / asukasluku	42,43 %	35,54 %	32,6 %	31,4 %	30,6 %
- koko maa	44,77 %	39,24 %	36,7 %	36,3 %	35,5 %
Toimintakulut / asukas	46,52 €	55,00 €	60,3 €	60,0 €	55,9 €
- koko maa	47,69 €	56,07 €	58,3 €	57,9 €	57,3 €

Kymenlaaksossa toimivat valtionosuutta saavat taide- ja kulttuurilaitokset:

Museot:	
Kouvolan kaupungin museot	Kymenlaakson museo, Kotka
Miehikkälän museot, Miehkikkälä	
Teatterit:	

Kymenlaakso: Nuorisotyö ja -politiikka

Nuorisolain mukaan nuorisotyön ja politiikan tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvuja elinoloja. Toimialan tavoitteen toteutumisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus, yhdenvertaisuus ja kansainvälisyys, terveet elämän tavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.

Nuorisotyö on nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista. Nuorisopolitiikka on nuoren kasvun ja elinolojen parantamista.

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Aluehallintovirastot hoitavat niitä alueella.

	2014		2015		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Etsivä nuorisotyö						
— etsivä nuorisotyöntekijöitä	11	494	13	556	15	592
— nuoret, joihin etsivä yhteydessä ¹⁾	667	24 435	598	25 725	525	26 499
— tavoitetut nuoret ²⁾	398	16 740	398	18 155	349	18 550
— toimenpiteissä ³⁾	271	12 273	267	13 520	281	13 716
— myönnettyt valtionavustukset	325 000	12 559 130	363 178	13 091 886	299 500	12 512 254
Nuorten työpajatoiminta						
— työpajat	3	196	3	200	3	208
— henkilökunta (htv) ⁴⁾	82	1 873	84	1 850	90	1 827
— nuoret alle 29v.	684	14 200	697	14 733	771	14 867

Nuorisovaltuusto 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorisovaltuusto kuntien määrä	5	214
osuus Nuva / kaikki kunnat maakunnissa	71,4	71,1

Nuorisotyöntekijät 2016	Maakunta		Koko maa	
Nuorisotyöntekijöiden määrä ⁴⁾⁵⁾	53	100,0 %	2 154	100,0 %
sisältää				
Nuorisotoimenjohtaja	3	6,1 %	161	7,5 %
Nuorisosihteeri	2	3,6 %	160	7,4 %
Nuoriso-ohjaaja, vastaavat nimikkeet	45	86,1 %	1 635	75,9 %
Eriyisnuorisotyöntekijät	2	4,2 %	198	9,2 %

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorten tieto- ja neuvontapiste/keskus, määrä	2	168
Kunnassa verkkopalvelu, alueellinen tai paikallinen	1	39

Kymenlaakso: Liikunta

Liikuntapolitiittisin toimenpitein edistetään väestön liikuntaharrastusta, hyvinvointia, terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä elämänkaaren eri vaiheissa. Väestön tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia liikuntamahdollisuuksia lisätään vahvistamalla liikunnan asemaa kunnallisena peruspalveluna, parantamalla arkiliikunnan olosuhteita ja edistämällä poikkihallinnosta yhteistyötä liikuntapalvelujen järjestämisessä.

Valtion liikuntapaikkojen avustuspolitiikan tavoitteena on luoda edellytykset kansalaisten aktiiviselle ja säännölliselle liikunnalle. Liikuntapaikat rakennetaan liikuntalain mukaan laajoja käyttäjäryhmiä palveleviksi. Uimahallit, jää ja liikuntahallit, ulkokentät ja lähiliikuntapaikat ovat olennainen edellytys organisoidulle liikunnalle ja urheilulle. Suomessa on noin 35 000 liikuntapaikkaa, jotka ovat pääosin (n. 75 %) kuntien omistamia ja hoitamia

Liikuntapaikat 2018	Maakunta	Koko maa
Jäähallit	8	232
Uimahallit, kylpylät, uima-altaat	12	303
Kentät ¹⁾	236	8 143
Liikuntahallit	19	333
Lähiliikuntapaikat	80	2 089
Muut liikuntapaikat ²⁾	861	26 478
Kaikki yhteensä	1 216	37 077

Kymenlaakso: Tutkimus- ja kehittämistoiminta, väestö

Maakunnan alueella toimivat sektoritutkimuslaitokset:
Maanmittauslaitos MML

Muut virastot:

–

T&K -TOIMINTA	2006		2011		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
T&k -henkilöstön tutkimustyövuodet / työllise	0,5	2,5	0,4	2,3	0,4	2,1
Yritysten osuus % t&k menoista	87,5	71,3	73,4	70,5	68,6	65,8
Julkisen sektorin osuus % t&k menoista	1,6	10,0	...	9,6	14,0	9,0
Korkeakoulujen osuus % t&k menoista	11,2	18,7	22,1	20,0	17,4	25,1
Maakunnan osuus % t&k menoista	0,5	100,0	0,4	100,0	0,4	100,0

112

VÄESTÖ	2012		2017		2022 ennuste		2027 ennuste	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Yhteensä	181 421	5 426 674	175 511	5 513 130	175 579	5 635 127	173 376	5 724 729
Ikäluokka 7-12 v.	1 802	58 252	1 712	61 658	1 701	61 331	1 618	59 810
Ikäluokka 13-15 v.	1 940	59 316	1 787	59 054	1 782	62 665	1 731	61 698
Ikäluokka 16-18 v.	2 154	64 498	1 852	59 497	1 812	61 434	1 814	64 125
Ikäluokka 19-21 v.	1 914	67 714	1 651	61 533	1 615	59 700	1 586	63 488
Alle 29 v.	53 069	1 820 970	48 589	1 798 021	47 833	1 784 703	46 155	1 775 642
Työikäinen 15-64 v.	113 731	3 517 089	104 338	3 443 388	100 475	3 417 736	96 475	3 417 247
Väestön muutos 2012-2017, 2017-2022 ja 2017-2027			-3,3	1,6	0,0	2,2	-1,2	3,8
Väestöllinen huoltosuhde ¹⁾	59,5	54,3	68,2	60,1	74,7	64,9	79,7	67,5
Taloudellinen huoltosuhde ²⁾	156,8	131,9	158,8	141,8				
Ulkomaan kansalaiset ³⁾	6 411	195 511	6 706	249 452				
Ulkomaan kansalaisten osuus, %	3,5	3,6	3,8	4,5				
Vieraskielisten osuus, % ³⁾	4,7	4,9	5,9	6,8				

Tutkinnon suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuoden kuluttua valmistumisesta asuinmaakunnan mukaan 2016

Tutkinnot	Tutkinnon suorittaneet yhteensä		Työlliset		Työttömät		Opiskelijat		Muut	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
<i>Koulutusaste yht.</i>	3 361	142 072	2 107	94 131	636	18 069	322	19 937	296	9 935
%	2,4	100,0	62,7	66,3	18,9	12,7	9,6	14,0	8,8	7,0
Lukiokoulutus	479	27 991	191	12 224	55	2 020	163	10 503	70	3 244
%	1,7	100,0	39,9	43,7	11,5	7,2	34,0	37,5	14,6	11,6
Ammatillinen koulutus	1 989	63 493	1 171	41 516	493	12 258	132	4 920	193	4 799
%	3,1	100,0	58,9	65,4	24,8	19,3	6,6	7,7	9,7	7,6
AMK-tutkinto	566	22 356	468	18 518	68	2 104	8	854	22	880
%	2,5	100,0	82,7	82,8	12,0	9,4	1,4	3,8	3,9	3,9
Alempi kk-tutkinto	73	9 842	49	6 340	3	150	19	3 253	2	99
%	0,7	100,0	67,1	64,4	4,1	1,5	26,0	33,1	2,7	1,0
Ylempi AMK-tutkinto	56	2 287	54	2 159	1	82	0	19	1	27
%	2,4	100,0	96,4	94,4	1,8	3,6	0,0	0,8	1,8	1,2
Ylempi kk-tutkinto	191	14 484	168	12 041	15	1 325	0	370	8	748
%	1,3	100,0	88,0	83,1	7,9	9,1	0,0	2,6	4,2	5,2
Tohtorin tutkinto	7	1 613	6	1 327	1	130	0	18	0	138
%	0,4	100,0	85,7	82,3	14,3	8,1	0,0	1,1	0,0	8,6

Kymenlaakso: Tutkinnot

Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot 2016¹⁾

Koulutusala	Yo	Tutkinnot	Koulutusala	Amk	Tutkinnot
			Humanistiset ja taidealat	KYAMK	114
			Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	KYAMK	200
			Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	KYAMK	25
			Tekniikan alat	KYAMK	107
			Maa- ja metsätalousalat	KYAMK	3
			Terveys- ja hyvinvointialat	KYAMK	225
			Palvelualat	KYAMK	5
<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>					<i>679</i>

Ammatillisessa koulutuksessa suoritettut tutkinnot 2016

Koulutusala	Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus/tutkinto			Näyttötutkintoon valmistava koulutus/tutkinto			Kaikki yhteensä
	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	
<i>Tutkinnot yhteensä</i>	1 078	8	1 086	600	252	852	1 938
Kasvatusalat					1	1	1
Humanistiset ja taidealat	66		66	14	2	16	82
Yhteiskunnalliset alat							
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	146		146	52	95	147	293
Luonnontieteet	1		1				1
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	72		72	4		4	76
Tekniikan alat	389		389	83	37	120	509
Maa- ja metsätalousalat	39		39	55	11	66	105
Terveys- ja hyvinvointialat	123	4	127	254	47	301	428
Palvelualat	242	4	246	138	59	197	443

Kymenlaakso: Alueella toimivien korkeakoulujen profiilit ja vahvuusalat (opetus ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulun välisen sopimuksen mukaan)

KAAKKOIS-SUOMEN AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu kouluttaa toiminta-alueensa ja yhteiskunnan tarvitsemia osaajia.

Tehtävässä korostuu alueen elinkeinorakennetta ja työelämää uudistava koulutus sekä tutkimus- ja kehittämis- ja innovaatiotyö.

Ammattikorkeakoulu profiloituu kestävän hyvinvoinnin ja teknologian sekä Venäjäosaamisen korkeakouluna.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Ammattikorkeakoulun määrittelemät vahvuusalat ovat digitaalinen talous, kestävä hyvinvointi, logistiikka ja merenkulku sekä metsä, ympäristö ja energia. Ammattikorkeakoulun erityisen kehittämisen kohteena ovat digitaaliset sovellukset (pelillisuus, kyberturvallisuus, hyvinvointi) sekä metsä ja biotuotetekniikka.

Kymenlaakso: Alueen kehitysnäkymät

Alueen kehitysnäkymien kuvaus on suora lainaus TEM:n ja ELY-keskusten julkaisusta Alueelliset kehitysnäkymät Kevät 2018, Työ ja elinkeinoministeriön julkaisu 11/2018. Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2018 katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja ELY-keskusalueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu maaliskuun 2018 aikana.

KAAKKOIS-SUOMEN ELYKESKUS

Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen alueella asui vuoden 2017 lopussa 305 521 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 2 644 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 20 029.

115

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Vaikka taloudellinen tilanne näyttää aikaisempaa paremmalta, on Kaakkois-Suomen suurimpana haasteena edelleen elinvoimaisuuden parantaminen sekä uusien yritysten ja uusien innovaatioiden saaminen alueelle. Maakunnissa on vahvaa vientiteollisuutta ja teollista osaamista. Uutta kasvua haetaan entistä vahvemmin perinteisten alojen tukemisesta ja uudistamisesta (mm. metsäteollisuuden investoinnit, älylogistiikka, matkailun kehittäminen), mutta myös kokonaan uusilta toimialoilta (mm. pelillistäminen, avala, kyberturvallisuus, datacenterit, energia ja ympäristöteknologia, älykkäät pakkaukset).

Väestömuutos ja ikärakenne ovat yksi alueen elinvoimaisuuden mittareista. Kaakkois-Suomen väestö ikääntyy ja vähenee. Vuonna 2017 Kaakkois-Suomen väestö väheni noin 2 600:lla. Väestö väheni kaikissa seutukunnissa, eniten Kouvolassa ja maltillisimmin Lappeenrannassa. Vaikka nettosiirtolaisuus oli positiivista, se ei riitä paikkaamaan maan sisäistä muuttoa ja luonnollista väestönmuutosta. Ikärakenteella tulee olemaan suuri vaikutus taloudelliseen aktiivisuuteen maakunnissa. Jo tällä hetkellä sekä taloudellinen että väestöllinen huoltosuhte ovat koko maan keskiarvoa heikompia. Vaikka työttömien määrä vähenee, on rakennetyöttömien osuus silti korkea. Viime aikoina myös työvoiman kohtaanto-ongelmat ovat näkyneet aikaisempaa selvemmin.

Alueen vetovoimaa, imagoa ja olemassa olevia vahvuuksia on jatkuvasti kehitettävä eri toimijoiden yhteistyönä. Jatkossa palvelujen, asuinympäristön ja myös työpaikkojen laatuksymykset ovat keskeisiä. Maakuntaudistuksessa palveluiden suunnittelu ja tuotannon toteutus tulee toteuttaa alueen omista lähtökohdista ja erityispiirteistä käsin. Kasvupalveluiden osalta mahdollisuutena on monipuolisen rahoitus ja palveluvalikoiman järjestäminen yhden luukun periaatteella ja yhteistyössä muiden elinvoiman kehittämistä tukevien tahojen kanssa. Aluekehityksen näkökulmasta on tärkeä varmistaa kasvu ja elinkeinopalveluiden saatavuus ja kohdentuminen alueen yritysten tarpeisiin.

Sijainti ja logistiikan kehittäminen ovat Kaakkois-Suomen selkeä vahvuus. Pidemmällä aikavälillä uskotaan Pohjoisen kasvukäytävän ja Metropolialueen laajenemisen luomiin mahdollisuuksiin. Väyläinfra on alueella parannettu voimakkaasti. KoskenkyläKotka moottoritie ja Haminan ohikulkutie valmistuivat vuonna 2014. E18tie Vaalimaalle avattiin kokonaisuudessaan liikenteelle maaliskuussa 2018. Myös valtatie 6 parannustyöt Taavetin ja Lappeenrannan välillä valmistuivat vuonna 2017. Hankkeessa rakennettiin tie keskikaiteelliseksi nelikaistaiseksi tieksi yli 30 kilometrin matkalta.

Saavutettavuuden kannalta E18moottoritie ja Vt 6 tiellä on suuri merkitys Kaakkois-Suomelle. Sekä Imatralta että Vaalimaalta on sujuva yhteys pääkaupunkiseudulle. Saavutettavuus paranee myös Venäjän suuntaan, sillä Pietarin ja Viipurin välisen maantieyhteyden parantaminen moottoritieksi on käynnissä. Viipurin ja Nuijamaan välisen uuden tieyhteyden suunnittelun odotetaan käynnistyvän Venäjällä. Alueen elinvoimaisuuden kannalta tärkeää Lappeenrannan lentokenttää kehitetään edelleen. Tulevana keväänä avataan reitit Bergamoon ja Ateenaan. Kasvavien asiakasmäärien takia kentälle ollaan suunnittelemassa uusia oheispalveluja. Kentän omistavalla Lappeenrannan kaupungilla on kovat tavoitteet tuleville vuosille lentoliikenteen elvyttämisestä. Välitavoitteena on 200 000 ja pidemmän ajan tavoitteena 500 000 matkustajaa vuodessa.

Hallitus on päättänyt käynnistää Luumäen ja Imatran välisen rautatien parantamisen. Joutsenon ja Imatran välille tulee kaksoisraide ja muulle rataosuudelle uusia junien kohtaamispaikkoja. Hankkeen kustannusarvio on lähes 190 miljoonaa euroa. Varsinaisesta aloittamisajasta ei ole tietoa, koska kiista melusuojauksesta hidastaa hanketta. Luumäen ja Imatran välinen rataosuus on koko Suomen rataverkon yksi vilkkaimmin liikennöidyistä erityisesti teollisuuden puukuljetusten takia. Lähivuosina liikennemäärät ovat kasvamassa, sillä Venäjä on siirtämässä Suomen ja Venäjän välisiä tavarakuljetuksia uudelle Kannaksen radalle. Imatran rajanylityspaikan kansainvälistäminen rautatieliikenteelle on vireillä. Olisi tärkeää saada sitä tukevat ratajärjestelyt kytkettyä Luumäkilmatra parantamishankkeeseen. Lisäksi Liikennevirasto parantaa Vainikkalan ratapihan toiminnallisuutta ja Luumäki-Vainikkala -rataosuuden välityskykyä pidentämällä ja rakentamalla uusia raiteita sekä uusimalla asetinlaitteita. Ensimmäisen vaiheen kustannukset ovat 26 miljoonaa euroa ja se valmistuu vuoden 2018 aikana.

Kouvolan ja Iitin alueella sijaitsevan Kimolan kanavahankkeen kokonaisrahoitus oli alun perin noin 9 miljoonaa. Maaperän laatu on viivästyttänyt Kimolan kanavan rakentamissuunnitelmien valmistumista.

Rakennuskustannukset voivat nousta 9 miljoonasta eurosta jopa 14,5 miljoonaan euroon. Projektin on tarkoitus olla valmiina veneilykauden alkaessa vuonna 2019. Valmistuminen avaa noin 400 kilometrin mittaisen vesireitin Voikkaalta aina Keiteleelle asti. Kanavarakentamisen ohella on huolehdittava sekä veneilyinfran ja palveluiden että matkailu ja palveluliiketoimintojen kehittämistä.

Etelä-Karjalan puolella Saimaan kanavan alaporttien uusiminen on käynnissä. Tavoitteena on jatkaa Saimaan kanavan ja syvävesiliikenteen kehittämistä. Liikennevirasto on valmistellut selvitystä Saimaan kanavan sulkujen pidennyksestä. Kutilan kanava sai suunnittelurahaa, kun maa ja metsätalousministeriö myönsi suunnitelmien päivittämiseen 100 000 euroa. Kanava yhdistäisi Suur-Saimaan ja Pien-Saimaan Taipalsaaren kohdalla. Kanava lyhentäisi vesiväylää Lappeenrannasta SuurSaimaalle lähes puolella ja muodostaisi rengasreitit esimerkiksi risteilyille.

Venäjän talous näyttäisi olevan kasvusuunnassa. BKT:n kasvuennuste tälle vuodelle on noin 1,5 prosenttia. Venäjän talouden elpymiseen ja kasvaviin matkailijamääriin ollaan varauduttu. Vaihemaakuntakaavat mahdollistavat kaupallisten palvelujen mittavan lisäämisen. Vaalimaan, Nuijamaan ja Imatran rajanylityspaikoilla on tehty laajennus ja parannustöitä, joilla rajan sujuvuus on taattu toistaiseksi.

Kattava ja monipuolinen koulutusverkosto on oleellinen vetovoimatekijä. Lisäksi tarvitaan työelämälähtöistä joustavuutta koulutustarjonnassa. Kouvolan asemaa logistiikkakeskuksena vahvistaa syksyllä avattu ratatekninen oppimiskeskus. Sen avulla pyritään varmistamaan valtion rataverkolla toimivien yritysten henkilökunnan pätevyyksien ylläpitäminen sekä rautatieturvallisuuden varmistaminen ja kehittäminen. Vuoden 2018 alusta Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Saimaan ammattikorkeakoulu ja Lahden ammattikorkeakoulu muodostavat LUT-konsernin. Konsernilla tavoitellaan kansallisesti ja kansainvälisesti laadukasta, houkuttelevaa ja monipuolista korkeakoulukeskittymää. Yliopisto lisää merkittävästi tutkintoon johtavan koulutuksen tarjontaansa Lahdessa. Myös tutkimusresursseja Lahdessa lisätään.

Koulutustarjontaa uudistetaan jatkuvasti. Kouvolan seudun ammattiopistossa voi ensi syksynä aloittaa uuden kasvatus ja ohjausalan perustutkinnon, lentokoneasentajien englanninkieliseen koulutukseen ja metsäalan perustutkinnon. Viime syksynä alkoi liikunnan ammattitutkintoon johtava koulutus yhteistyössä Pajulahden urheiluopiston kanssa. Etelä-Kymenlaakson ammattiopistossa uusia avauksia ovat mm. turvallisuusalan perustutkinto sekä kansainvälisen muodin ja liiketoiminnan koulutus. XAMKissa on alkanut uutena data-analytiikkaan keskittyvä tradenomikoulutus. Kymenlaaksossa alkaa myös projekti ja myyntijohtamisen koulutus insinööreille sekä logistiikan YAMK -koulutus. LUT vastaa liiketoiminta-analytiikan osaajien pulaan liiketoiminta-analytiikan diplomi-insinööriohjelmalla. Siinä yhdistyvät tuotantotalouden, yritysrahoituksen, ohjelmistotuotannon ja sovelletun matematiikan opinnot. Niin ikään uutta on sosiaali- ja terveyspalvelujen tuotannon diplomi-insinöörikoulutus. Tutkinto kouluttaa tulevaisuuden palvelujärjestelmän asiantuntijoita perehdyttämällä konkreettisesti sotepalveluiden arkeen, tuotantojärjestelmiin ja tulevaisuuden trendeihin.

LUT korkeakoulukampukselle Skinnarilaan avataan syksyllä 2018 Jamie Hyneman Centre eli JHC. Se on työpajatila, jota tulevat käyttämään opiskelijat, yritykset sekä muut yhteistyökumppanit. Tiloja tulee olemaan mm. metallityölle, puu ja komposiittityölle, elektroniikalle, hitsaukselle ja maalaukselle. Opiskelijaprojektien tekemisen lisäksi keskuksessa järjestetään kurseja, työpajoja ja erilaisia verkostoitumistapahtumia. Syksyn aikana EteläKarjalassa on aloittanut YES-keskustoiminta, jota koordinoi Etelä-Karjalan kesäyliopisto. LUT ja Lappeenrannan kaupunki ovat aloittaneet ensimmäisenä Suomessa ”Junior Universityn”, jossa tiivistetään perusopetuksen ja korkeakoulujen yhteistyötä.

EteläKarjalassa on käynnissä myös kouluverkkomuutoksia. Saimaan ammattikorkeakoulun Imatralla järjestettävät koulutukset siirretään Skinnarilan kampukselle Lappeenrantaan. Imatralla järjestetään tällä hetkellä hotelli ja ravintola-alan sekä kuvataiteen koulutusta. Opiskelijoita on yli 400. Toimintojen keskittäminen tapahtuu syyslukukauden 2019 alusta. Lappeenrannassa on käynnistetty lukioselvitys. Sen myötä katsotaan, voiko joitakin opintoja järjestää jatkossa yliopistokampuksen yhteydessä.

EteläKarjalan liitto koordinoi vuosina 2018–2019 Asia-hanketta, jota toteutetaan tiiviissä yhteistyössä alueen sidosryhmien kanssa. Hankkeessa kartoitetaan mahdollisuuksia yhteistyöhön erityisesti Kiinan, mutta myös Korean, Vietnamin ja Japanin kanssa. Hankkeen aikana panostetaan sujuvan palveluketjun tuottamiseen yrityksille yhteistyössä alueellisten ja valtakunnallisten kumppaneiden kanssa, alueen tunnettuuteen sijoituskohteena ja investointien saamiseen, Saimaan alueen profiloitumiseen aasialaisten turistien kohteena, koulutusvientiin, vierailun ja tiedonvaihdon tiivistämiseen sekä alueen asukkaiden Asia-osaamisen kasvuun.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Viimeisimmän Pk-yritysbarometrin mukaan lähiajan näkymiä kuvaava saldoluku oli + 26 (koko maa + 35). Ennallaan suhdanteiden arvio pysyvän 59 % alueen pk-yrityksistä (koko maa 49 %). Suhdanteiden paranemista ennakoitiin 34 % (koko maa 43 %) ja heikkenemistä 7 % yrityksistä (koko maa 8 %). EK:n barometrikyselyssä teollisuuden ja rakentamisen tämänhetkinen suhdannetilanne arvioitiin tammikuussa 2018 melko yleisesti tavanomaista paremmaksi, saldoluku oli + 32. Lähikuukausien suhdanneodotukset ovat noususuunnassa, sillä suhdannenäkymien viimeisin saldoluku oli + 14 (syksyllä + 5). Palveluyritysten suhdanneodotukset ovat koko

maan keskiarvoa luottavaisemmat. Kaikkien yritysten liikevaihto oli viimeisimpien tilastojen mukaan kasvussa sekä Kymenlaaksossa (+ 5 %) että Etelä-Karjalassa (+ 7 %). Koko maassa liikevaihto kasvoi 6 %.

Kaakkois-Suomi on Euroopan merkittävin metsäteollisuuskeskittymä. Alan perusvire on erittäin positiivinen. Suomalaiset sellutehtaiden ennakoitaan tekevän tänä vuonna uuden vientiennätyksen. Sellun kysyntä on kasvanut erityisesti Kiinassa, jossa sellusta valmistetaan korkeatasoisia pehmopapereita. Metsäteollisuuden investointien seurauksena koko maan puuntarve kasvaa vuoden 2014 tasosta vuoteen 2020 mennessä 10–11 miljoonalla kuutiolla. Kaakkois-Suomen osuus tästä on noin kolme miljoonaa kuutiota. Usko biotalouteen, erilaisten pakkausmateriaalien kysynnän kasvuun ja sellun uusiin käyttömahdollisuuksiin näkyy investointeina Kaakkois-Suomessa. Alueella on kehittymässä kansainvälisesti merkittävä biotalousklusteri. Ympäristö ja energia-alan ympärillä on systemaattista kehitystyötä. Erityisesti Lappeenrannan seutu on profiloitunut alojen huippuosaajana.

Myös logistiikan näkymät ovat erittäin myönteiset. Vuosi 2017 oli Hamina-Kotkan satamassa voimakkaan liikenteen lisäyksen aikaa. Sekä vienti että tuonti lisääntyivät ja kauttakulkuliikenne kasvoi voimakkaasti. Näkymät vuodelle 2018 ovat hyvät. Kaasuputkihankkeen ja Kazakstanin liikenteen käynnistyessä täysimittaiseksi kokonaisliikenne edelleen kasvaa.

Rakennusala on elpynyt myös Kaakkois-Suomessa. Rakentamisen veturina toimii tällä hetkellä erityisesti Lappeenrannan seutu. Kymenlaaksossa on hiljaisempaa, mutta sielläkin rakennusala on piristynyt sekä uudis että korjausrakentamisen myötä. Myös Kymenlaaksossa on lähivuosina lähdössä liikkeelle suuria rakennushankkeita.

Teknolוגiateollisuuden liikevaihto on viimeisimpien tilastojen mukaan kasvanut valtakunnallista keskiarvoa nopeammin. Erityisesti metallialan näkymät ovat positiiviset. Yleinen taloudellinen nousu heijastuu Kaakkois-Suomen metalliteollisuuteen kasvaneina tilausmäärinä ja parantuneina liikevaihtoina.

Matkailuala on nousujohteinen. Vuonna 2017 matkustajamäärät kasvoivat edellisvuodesta. Kaakkois-Suomen rajanylityspaikkojen kautta tehtiin viime vuonna noin 7,2 miljoonaa rajanylitystä. Tämä on noin 9 % enemmän kuin vuonna 2016. Rullan kurssivaihtelut heijastelevat suoraan matkailualan kysyntään. Yöpymisten määrä Kaakkois-Suomessa oli 7 % suurempi kuin edellisvuonna. Venäläisten yöpymiset kasvoivat 23 %, ja aasialaistenkin 9 %. Kotimaisten matkailijoiden yöpymiset kasvoivat prosenttiin verran. Tarkasteltaessa verovapaata kauppaa Invoice-lomakkeiden leimausten määrällä, leimaukset Kaakkois-Suomen raja-asemilla lisääntyivät vuonna 2017 noin 34 % edellisvuoteen nähden.

Alkutuotanto on edelleen tärkeä elinkeino alueella. Sen rakennemuutos jatkuu vahvana. Maatilojen määrän ennakoitaan vähenevän vajaalla sadalla vuosittain. Samalla yksikkökoot ovat voimakkaassa kasvussa sekä peltoalan että eläinyksikköjen muodossa. Lypsykarjataloudesta ja muusta kotieläintaloudesta luopuminen näyttäisi myös jatkuvan. Alkutuotannon kannattavuus on jo pitkään ollut heikko, mikä on seurausta maataloustuotteiden markkinahintojen laskusta, Venäjän viennin romahduksesta ja EU-maatalouspolitiikan muutoksista. Maito ja sikataloudessa Venäjäpakotteiden vaikutus on entisestään pahentanut maatilojen tilannetta. Alkutuotannon kilpailukyvyyn paraneminen sekä monipuolinen maaseutuuyrittäjyys ovat alueen tulevaisuudelle välttämättömiä asioita, joihin osaltaan etsitään ratkaisuja mm. maaseutuohjelman kehittämistoimien avulla (nuoren viljelijän aloitustuki, investointituet, yritystuet sekä kehittämishankkeet). Biotalous ja digitalisaatio tuovat myös maaseudulle uusia toimeentulomahdollisuuksia. Pienet maaseudun yritykset voivat toimia joustavasti ja vastata nopeasti toimintaympäristön muutoksiin, mutta sen edellytyksenä on yhteistyö muiden yritysten ja asiakkaiden kanssa. Kasvunäkymiä tulevaisuudessa on mm. biotaloudessa, lähi- ja luomuruokatuotannossa sekä matkailussa.

Työvoiman kysynnän näkymät

Työ ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin viime vuoden loppupuoliskolla uusia työpaikkoja yhdeksän prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna (koko maa + 10 %). Vähennystä selittää pitkälti myyntiedustajan paikkojen väheneminen. Muutoin muutokset eri ammattiryhmien kysynnässä olivat pieniä. Avoimia työpaikkoja oli erityisesti myyjille, myyntiedustajille, puhelinmyyjille, toimisto ja laitossiivoojille mutta myös esimerkiksi lähihoitajille ja ravintola ja suurataloustyöntekijöille.

Työvoiman kysyntä on kasvanut edellisvuodesta ja kohdistuu aikaisempaa enemmän myös naisvaltaisille aloille. Etelä-Karjalassa rakennusalan kysyntä on vilkkaampaa kuin Kymenlaaksossa, mutta Kouvolan ja Kotkan seutukuntien investointisuunnitelmat vilkastuttavat kysyntää myös Kymenlaaksossa. Vaikka metsäteollisuuteen on tehty mittavia investointeja, alalle syntyvä lisätöyllisyys on toistaiseksi melko pientä – toki investoinnit takaavat jo olemassa olevia työpaikkoja. Ympäristö ja energiaklusterin vahvistumiseen liittyvä työvoiman kysyntä on vilkkaampaa kuin edellisvuosina. Logistiikka-alan työllisyyskehityksen suhteen merkit ovat positiivisia etenkin Kymenlaaksossa. Metalliteollisuudessa tilanne on erittäin hyvä, ja suurella osalla yrityksistä on ollut rekrytointivaikeuksia. Jos merkit venäläismatkailun vilkastumisesta jatkuvat, Etelä-Karjalassa kaupan ja muiden palvelualojen alan työllisten kysyntä kasvaa hiljalleen. Kymenlaaksossa kaupan alan työllisten kysyntä on

hiljaisempaa. ICT-alan osaajien kysyntä on osaavan työvoiman tarjontaa selvästi suurempaa. Ilmiö on levinnyt Etelä-Karjalasta myös Kymenlaaksoon.

Työvoiman saatavuus on heikentynyt viime vuodesta. Yritysten rekrytointiongelmia (Tilastokeskus) oli vuonna 2017 kaakkoissuomalaisissa yrityksissä edellisvuotta (23 %) enemmän (32 %). Valtakunnallinen keskiarvo oli 37 %.

Barometrikyselyissä todetaan rekrytointiongelmien jatkuvasti vaikeuttavan henkilöstön kasvua. Ammattibarometrin mukaan selkeimpiä pula-ammattajeja ovat lähitulevaisuudessa mm. lääkärit, puheterapeutit, puhelin ja asiakaspalvelukeskusten myyjät, myyntiedustajat, koneistajat sekä hitsaajat. Mukaan on tullut aikaisempaa enemmän rakennusalan ja ICT-alan ammattajeja. Ylitarjontaa on mm. erilaisista sihteeriammateista, myyjistä, käytön tukihenkilöistä ja konepuusepistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuoden 2017 jälkimmäisellä vuosipuoliskolla Kaakkois-Suomessa oli keskimäärin noin 18 900 työttömää kuukausittain. Luku on 13,2 % edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa pienempi. Työttömien määrä pieneni hieman hitaammin kuin maassa keskimäärin. Työttömien osuus työvoimasta on pysytellyt valtakunnallista keskiarvoa korkeammalla (Kymenlaakso 14,0 %, EteläKarjala 13,0 % ja koko maa 11,0 %). Viimeisimmissä tilastoissa työttömyys on laskenut molemmissa maakunnissa valtakunnallisessa tahdissa ja laskusuunnan odotetaan jatkuvan.

Miesten työttömyys laski naisten työttömyyttä hieman nopeammin. Vuoden 2017 loppupuoliskolla miesten työttömyys laski 14 %, kun naisten työttömyys väheni 12 %. Koulutusasteittain tarkasteltuna kaikkien koulutusasteiden työttömyys vähenee. Tämä näkyy nyt selvästi myös korkeakoulutetuilla, joita oli 15 % vähemmän kuin vuosi sitten. Nuorten työttömyys laski nopeammin kuin kokonaistyöttömyys (Kaakkois-Suomi 18 %, koko maa 20 %). Näkymät ovat positiiviset myös nuorisotyöttömyyden osalta, ja nuorisotyöttömyyden laskusuunta jatkuu.

Ulkomaalaisia työnhakijoita oli noin 2 000 kuukaudessa. Ulkomaalaisten työttömien määrä on pienentynyt noin 11 prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Heidän työttömyysasteensa on selvästi korkeampi kuin koko työvoimalla. Vuoden loppupuoliskon aikana se oli 36 % (koko maa 26 %). Ulkomaalaisten työttömien määrä jatkaa laskuaan.

Positiivisista merkeistä huolimatta työttömyyden rakenteelliset ongelmat eivät ole helpottaneet. Työministeriön Työnvälitystilastossa rakennetyöttömiä ovat henkilöt, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti työttömänä työnhakijana yli 12 kk (pitkäaikaistyöttömät), ovat edeltävän 16 kk:n aikana olleet yhteensä yli vuoden työttömänä (rinnasteisesti pitkäaikaistyöttömät), ovat 3 kk työvoimapolitiittisen toimenpiteen päättymisen jälkeen työttömänä (palveluilta työttömäksi) tai ovat jääneet työvoimapolitiittiselta toimenpiteeltä työttömäksi ja sen jälkeen uudelleen sijoitettu toimenpiteeseen (palveluilta palveluille). Kaakkois-Suomessa rakennetyöttömiä oli vuoden 2017 loppupuolella keskimäärin 12 700 henkeä kuukaudessa, joka vastaa 67 % kaikista työttömistä (koko maa 64 %). Vuoden takaiseen tilanteeseen (65 %) verrattuna osuus on kasvanut. Yli vuoden työttömänä olleita oli keskimäärin 6 400 kuukaudessa – tämä on noin 15 % vähemmän kuin edellisvuonna samaan aikaan (koko maa 22 %). Yli vuoden työttömänä olleiden määrän ennakoidaan edelleen pienenevän.

ETELÄ-KARJALA

KOULUTUS

KOULUTUKSEEN HAKEUTUMINEN JA SIOITTUMINEN, KOULUTUSASTE

KULTTUURI

NUORISOTYÖ JA -POLITIIKKA

LIIKUNTA

TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINTA, VÄESTÖ

TUTKINNOT

ALUEELLA TOIMIVIEN KORKEAKOULUJEN PROFIIIT JA VAHVUUSALAT

ALUEEN KEHITYSNÄKYMÄT

Etelä-Karjala: Koulutus

VARHAISKASVATUS (1-6 vuotiaat lapset)	Päiväkodit		Perhepäivähoito		Yhteensä	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Lasten määrä¹⁾						
2014	3 788	179 594	639	30 222	4 427	209 816
2015	3 894	182 806	306	27 187	4 200	209 993
2016	4 157	183 223	460	22 993	4 617	206 216
KOULUTUS 2016	Uudet oppilait/ opiskelijat		Oppilait/ opiskelijat		Perusopetuksen/ tutkinnon suorittaneet	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Esiopetus ²⁾			59	11 003		
Perusopetus ³⁾	1 175	61 476	11 542	550 371	1 307	58 328
Lukiokoulutus (nuorten koulutus ⁴⁾)	633	32 111	1 859	95 776	625	29 453
Lukiokoulutus (aikuisten koulutus ⁴⁾)	14	2 778	49	7 282	10	1 349
Ammatillinen perustutkinto, josta						
oppilaitosmuotoinen, opetussuunnitelma- perusteinen	772	44 605	2 117	119 445	722	35 461
oppilaitosmuotoinen, näyttötutkinto	675	25 720	1 403	56 287	335	11 881
oppisopimuskoulutus, opetussuunnitelma- perusteinen	1	355	3	646	1	169
oppisopimuskoulutus, näyttötutkinto	82	6 745	217	17 244	47	4 325
Ammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	209	18 869	340	35 341	85	8 734
Ammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	137	7 943	360	16 423	84	4 194
Erikoisammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	47	4 129	68	8 752	2	1 913
Erikoisammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	116	6 639	294	16 405	67	4 330
Ammattikorkeakoulututkinto	850	33 915	2 964	128 663	548	23 044
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	120	4 279	331	11 001	51	2 518
Alempi korkeakoulututkinto	481	15 087	2 408	80 803	371	14 289
Ylempi korkeakoulututkinto	401	5 868	1 912	54 083	573	15 321
Tohtoritutkinto			415	17 736	48	1 888

Tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa annetut opetustunnit

VAPAA SIVISTYSTYÖ 2016	Liikunnan koulutus- keskukset	Kansan- opistot	Kansalais- opistot	Opintokes- kukset	Kesä- yliopistot	Yhteensä
	Maakunta		9 826	36 007		
Koko maa	136 132	586 549	2 000 801	216 170	109 417	3 049 069

ALUEELLA TOIMIVAT OPPILAITOKSET ⁶⁾	2007		2012		2017	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Oppilaitostyyppi (lkm)						
Peruskoulut	69	3 067	59	2 644	38	2 276
Peruskouluasteen erityiskoulut	1	159		110		73
Lukiot	10	406	10	381	7	340
Perus- ja lukioasteen koulut	1	37	1	41	1	41
Ammatilliset oppilaitokset	1	161	1	124	1	96
Ammatilliset erityisoppilaitokset		12		6		6
Ammatilliset erikoisoppilaitokset		37		34		26
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	1	32	1	26		20
Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitokset		2		1		1
Sotilasalan ammatilliset oppilaitokset	1	15	1	13	1	6
Ammattikorkeakoulut	1	30	1	27	1	25
Yliopistot	1	20	1	16	1	14
Sotilaskorkeakoulut		1		1		1
Musiikkioppilaitokset	2	89	2	88	1	84
Liikunnan koulutuskeskukset		14		14		14
Kansanopistot	2	89	2	80	1	73
Kansalaisopistot	7	234	6	195	6	181
Opintokeskukset		11		10		12
Kesäyliopistot	1	20	1	20	1	20
Muut oppilaitokset		7		7		6
Yhteensä	98	4 443	86	3 838	59	3 315

Etelä-Karjala: Koulutukseen hakeutuminen ja sijoittuminen, koulutusaste

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön hakeminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	1 354	100,0	57 577	100,0
Lukiokoulutukseen päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	662	48,9	30 558	53,1
Ammatilliseen koulutukseen päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	678	50,1	26 403	45,9
Valmistaviin koulutuksiin päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	13	1,0	548	1,0
Peruskoulun lisäopetukseen päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	1	0,1	18	0,0
Ei hakenut peruskoulun päättövuonna yhteishaussa	-	-	50	0,1

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	1 354	100,0	57 577	100,0
Jatkoi heti opiskelua lukiokoulutuksessa	669	49,4	30 339	52,7
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	645	47,6	24 450	42,5
Jatkoi heti opiskelua valmistavassa koulutuksessa	21	1,6	931	1,6
Jatkoi heti opiskelua peruskoulun lisäopetuksessa (10-luokka)	1	0,1	435	0,8
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	18	1,3	1 422	2,5

Ylioppilaiden välitön hakeminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	637	100,0	30 796	100,0
Ammatilliseen koulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	8	1,3	535	1,7
Vain ammattikorkeakoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	127	19,9	5 462	17,7
Sekä ammattikorke- että yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	104	16,3	4 636	15,1
Vain yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	279	43,8	12 593	40,9
Ei hakenut ylioppilasvuonna jatko-opintoihin	119	18,7	7 570	24,6

Ylioppilaiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	637	100,0	30 796	100,0
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	17	2,7	1 188	3,9
Jatkoi heti opiskelua ammattikorkeakoulukoulutuksessa	76	11,9	3 068	10,0
Jatkoi heti opiskelua yliopistokoulutuksessa	93	14,6	4 797	15,6
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	451	70,8	21 743	70,6

20 - 64 vuotias väestö koulutusasteen mukaan 2016

Koulutusaste	Maakunta	%	Koko maa	%	% osuus koko maasta
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	11 394	15,7	514 301	16,4	2,2
Lukiokoulutus	4 848	6,7	264 955	8,4	1,8
Ammatillinen peruskoulutus	29 219	40,3	1 062 453	33,8	2,8
Ammattitutkinto	3 399	4,7	143 131	4,6	2,4
Erikoisammattitutkinto	666	0,9	30 964	1,0	2,2
Opistoaste	7 342	10,1	303 475	9,7	2,4
Ammatillinen korkea-aste	866	1,2	39 634	1,3	2,2
Ammattikorkeakoulututkinto	6 819	9,4	318 296	10,1	2,1
Alempi korkeakoulututkinto	1 283	1,8	75 550	2,4	1,7
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	329	0,5	15 732	0,5	2,1
Ylempi korkeakoulututkinto	5 557	7,7	332 738	10,6	1,7
Lääkärien erikoistumiskoulutus	160	0,2	8 258	0,3	1,9
Lisensiaatintutkinto	90	0,1	5 965	0,2	1,5
Tohtorintutkinto	496	0,7	28 094	0,9	1,8
Koulutusaste tuntematon	9	0,0	250	0,0	3,6
Tutkinnon suorittaneita yhteensä	61 083	84,3	2 629 495	83,6	2,3
20 - 64 vuotias väestö yhteensä	72 477	2,3	3 143 796		
Väestön koulutustasomittain (20 - 64 vuotiaat) ⁸⁾	381		404		
Väestön koulutustasomittain (30 - 34vuotiaat)	428		445		

Etelä-Karjala: Kulttuuri

	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V.2016	V.2017
Viik merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt	..	45	45	45	45
- osuus koko maasta		3,6 %	3,6 %	3,6 %	3,6 %
Päätömisesti hoidetut museot	3	3	2	2	
- osuus koko maasta	1,8 %	1,9 %	1,3 %	1,3 %	
Esineet museokokoelmissa / 100 as.	42	19	48	49	
- koko maa	86	103	100	99	
Teokset taidemuseoissa / 100 as.	3	3	3	3	
- koko maa	6	6	7	7	
Valtionosuusteatterit (ja Suomen Kansallisteatteri)	2	2	2	2	2
- osuus koko maasta	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %
Valtionosuusorkesterit	1	1	1	1	1
- osuus koko maasta	3,8 %	3,7 %	3,6 %	3,6 %	3,6 %
Elokuvasalit	5	3	8	8	
- osuus koko maasta	1,5 %	1,0 %	2,6 %	2,6 %	
Kulttuuritapahtumat (Finland Festivals)	1	1			
- osuus koko maasta	1,3 %	1,3 %			
Kulttuurirakennukset	52	49	55	56	
- osuus koko maasta	2,7 %	2,5%	2,7 %	2,7 %	
Kuntien kulttuuritoimen nettokustannukset €/as.	116	133	139	143	
- koko maa	104	135	140	140	
Kulttuurialan tutkimukseen johtavan koulutuksen oppilaitokset	..	3	2	2	
- osuus koko maasta		2,1 %	1,5 %	1,9 %	
Kulttuurialan vapaan sivistystyön oppilaitokset	10	9	9	8	
- osuus koko maasta	2,8 %	3,0 %	3,1 %	2,8 %	
Työllinen työvoima kulttuurin toimialoilla	..	1 277	1 142		
- osuus koko maasta		1,3 %	1,3 %		
Kulttuurialan yritysten toimipaikat	233	235	204		
- osuus koko maasta	1,4 %	1,3 %	1,1 %		

Yleiset kirjastot	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V. 2016	V. 2017
Aukiolotunnit	41 791	40 453	38 745	39 505	41 733
- osuus koko maasta	2,86 %	2,90 %	2,8 %	2,6 %	2,5 %
Kokoelmat¹⁾ (kpl)/ asukas	7,69	7,68	7,1	7,1	7,0
- koko maa	7,85	7,45	6,7	6,5	6,4
Hankinnat (kpl)/ (asukasluku / 1 000)	271,94	401,91	349	330	354
- koko maa	359,98	401,34	333	328	332
Lainaus (kpl) / asukas	15,95	13,88	13,3	13,1	12,7
- koko maa	20,26	18,08	16,4	16,0	15,6
Käynnit / asukas	10,70	7,84	7,2	7,0	7,2
- koko maa	11,98	9,89	9,1	9,0	9,2
Verkkokäynnit / asukas	2,05	2,93	2,6	3,0	2,9
- koko maa	9,04	10,72	7,1	7,7	6,8
Tapahtumien osallistujamäärä / (asukasluku / 1 000)	-	-	151,1	143,1	140,1
- koko maa			158,6	174,5	175,9
Lainaajat / asukasluku	40,61 %	33,95 %	32,7 %	32,4 %	31,7 %
- koko maa	44,77 %	39,24 %	36,7 %	36,3 %	35,5 %
Toimintakulut / asukas	40,28 €	49,25 €	55,4 €	54,2 €	53,5 €
- koko maa	47,69 €	56,07 €	58,3 €	57,9 €	57,3 €

Etelä-Karjalassa toimivat valtionosuutta saavat taide- ja kulttuurilaitokset:

Museot:	
Lappeenrannan museot (Etelä-Karjalan museo, Etelä-Karjalan taidemuseo), Lappeenranta	Imatran kaupungin museot
Teatterit:	
Teatteri Imatra	Lappeenrannan kaupunginteatteri
Orkesteri:	
Lappeenrannan kaupunginorkesteri	

Etelä-Karjala: Nuorisotyö ja -politiikka

Nuorisolain mukaan nuorisotyön ja politiikan tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvuja elinoloja. Toimialan tavoitteen toteutumisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus, yhdenvertaisuus ja kansainvälisyys, terveet elämän tavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.

Nuorisotyö on nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista. Nuorisopolitiikka on nuoren kasvun ja elinolojen parantamista.

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Aluehallintovirastot hoitavat niitä alueella

	2014		2015		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Etsivä nuorisotyö						
— etsivä nuorisotyöntekijöitä	13	494	16	556	17	592
— nuoret, joihin etsivä yhteydessä ¹⁾	413	24 435	393	25 725	375	26 499
— tavoitetut nuoret ²⁾	277	16 740	288	18 155	276	18 550
— toimenpiteissä ³⁾	180	12 273	183	13 520	186	13 716
— myönnettyt valtionavustukset	330 000	12 559 130	330 000	13 091 886	310 000	12 512 254
Nuorten työpajatoiminta						
— työpajat	3	196	3	200	3	208
— henkilökunta (htv) ⁴⁾	32	1 873	28	1 850	23	1 827
— nuoret alle 29v.	535	14 200	583	14 733	442	14 867

Nuorisovaltuusto 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorisovaltuusto kuntien määrä	4	214
osuus Nuva / kaikki kunnat maakunnissa	44,4	71,1

Nuorisotyöntekijät 2016	Maakunta		Koko maa	
Nuorisotyöntekijöiden määrä ⁴⁾⁵⁾	39	100,0 %	2 154	100,0 %
sisältää				
Nuorisotoimenjohtaja	4	9,0 %	161	7,5 %
Nuorisosihteeri	3	8,0 %	160	7,4 %
Nuoriso-ohjaaja, vastaavat nimikkeet	29	74,0 %	1 635	75,9 %
Eriyisnuorisotyöntekijät	4	9,0 %	198	9,2 %

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorten tieto- ja neuvontapiste/keskus, määrä	2	168
Kunnassa verkkopalvelu, alueellinen tai paikallinen	1	39

Etelä-Karjala: Liikunta

Liikuntapolitiittisin toimenpitein edistetään väestön liikuntaharrastusta, hyvinvointia, terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä elämänkaaren eri vaiheissa. Väestön tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia liikuntamahdollisuuksia lisätään vahvistamalla liikunnan asemaa kunnallisena peruspalveluna, parantamalla arkiliikunnan olosuhteita ja edistämällä poikkihallinnosta yhteistyötä liikuntapalvelujen järjestämisessä.

Valtion liikuntapaikkojen avustuspolitiikan tavoitteena on luoda edellytykset kansalaisten aktiiviselle ja säännölliselle liikunnalle. Liikuntapaikat rakennetaan liikuntalain mukaan laajoja käyttäjäryhmiä palveleviksi. Uimahallit, jää ja liikuntahallit, ulkokentät ja lähiliikuntapaikat ovat olennainen edellytys organisoidulle liikunnalle ja urheilulle. Suomessa on noin 35 000 liikuntapaikkaa, jotka ovat pääosin (n. 75 %) kuntien omistamia ja hoitamia.

Liikuntapaikat 2018	Maakunta	Koko maa
Jäähallit	7	232
Uimahallit, kylpylät, uima-altaat	12	303
Kentät ¹⁾	215	8 143
Liikuntahallit	11	333
Lähiliikuntapaikat	35	2 089
Muut liikuntapaikat ²⁾	905	26 478
Kaikki yhteensä	1 185	37 077

Etelä-Karjala: Tutkimus- ja kehittämistoiminta, väestö

Maakunnan alueella toimivat sektoritutkimuslaitokset:

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira, Maanmittauslaitos MML

Muut virastot:

–

T&K -TOIMINTA	2006		2011		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
T&k -henkilöstön tutkimustyövuodet / työllise	1,8	2,5	1,5	2,3	1,8	2,1
Yritysten osuus % t&k menoista	56,6	71,3	54,4	70,5	62,1	65,8
Julkisen sektorin osuus % t&k menoista	3,5	10,0	3,4	9,6	0,8	9,0
Korkeakoulujen osuus % t&k menoista	39,9	18,7	42,2	20,0	37,0	25,1
Maakunnan osuus % t&k menoista	1,4	100,0	1,2	100,0	1,8	100,0

126

VÄESTÖ	2012		2017		2022 ennuste		2027 ennuste	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Yhteensä	132 355	5 426 674	129 865	5 513 130	129 424	5 635 127	128 344	5 724 729
Ikäluokka 7-12 v.	1 249	58 252	1 270	61 658	1 244	61 331	1 192	59 810
Ikäluokka 13-15 v.	1 353	59 316	1 235	59 054	1 273	62 665	1 237	61 698
Ikäluokka 16-18 v.	1 511	64 498	1 291	59 497	1 297	61 434	1 311	64 125
Ikäluokka 19-21 v.	1 538	67 714	1 461	61 533	1 285	59 700	1 321	63 488
Alle 29 v.	39 161	1 820 970	37 392	1 798 021	36 212	1 784 703	35 270	1 775 642
Työkäinen 15-64 v.	83 349	3 517 089	78 066	3 443 388	74 816	3 417 736	72 514	3 417 247
Väestön muutos 2012-2017, 2017-2022 ja 2017-2027			-1,9	1,6	-0,3	2,2	-1,2	3,8
Väestöllinen huoltosuhde ¹⁾	58,8	54,3	66,4	60,1	73,0	64,9	77,0	67,5
Taloudellinen huoltosuhde ²⁾	159,9	131,9	165,0	141,8				
Ulkomaan kansalaiset ³⁾	4 179	195 511	4 882	249 452				
Ulkomaan kansalaisten osuus, %	3,2	3,6	3,8	4,5				
Vieraskielisten osuus, % ³⁾	4,4	4,9	5,9	6,8				

Tutkinnon suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuoden kuluttua valmistumisesta asuinmaakunnan mukaan 2016

Tutkinnot	Tutkinnon suorittaneet yhteensä		Työlliset		Työttömät		Opiskelijat		Muut	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
<i>Koulutusaste yht.</i>	2 978	142 072	1 713	94 131	534	18 069	491	19 937	240	9 935
%	2,1	100,0	57,5	66,3	17,9	12,7	16,5	14,0	8,1	7,0
Lukiokoulutus	661	27 991	210	12 224	65	2 020	319	10 503	67	3 244
%	2,4	100,0	31,8	43,7	9,8	7,2	48,3	37,5	10,1	11,6
Ammatillinen koulutus	1 368	63 493	790	41 516	383	12 258	86	4 920	109	4 799
%	2,2	100,0	57,7	65,4	28,0	19,3	6,3	7,7	8,0	7,6
AMK-tutkinto	500	22 356	381	18 518	59	2 104	30	854	30	880
%	2,2	100,0	76,2	82,8	11,8	9,4	6,0	3,8	6,0	3,9
Alempi kk-tutkinto	134	9 842	81	6 340	1	150	51	3 253	1	99
%	1,4	100,0	60,4	64,4	0,7	1,5	38,1	33,1	0,7	1,0
Ylempi AMK-tutkinto	61	2 287	58	2 159	3	82	0	19	0	27
%	2,7	100,0	95,1	94,4	4,9	3,6	0,0	0,8	0,0	1,2
Ylempi kk-tutkinto	217	14 484	164	12 041	20	1 325	5	370	28	748
%	1,5	100,0	75,6	83,1	9,2	9,1	2,3	2,6	12,9	5,2
Tohtorin tutkinto	37	1 613	29	1 327	3	130	0	18	5	138
%	2,3	100,0	78,4	82,3	8,1	8,1	0,0	1,1	13,5	8,6

Etelä-Karjala: Tutkinnot

Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot 2016¹⁾

Koulutusala	Yo	Tutkinnot	Koulutusala	Amk	Tutkinnot
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	LTY	165	Humanistiset ja taidealat	SAIMAA	19
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	LTY	43	Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	SAIMAA	92
Tekniikan alat	LTY	365	Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	SAIMAA	10
<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>573</i>	Tekniikan alat	SAIMAA	101
			Terveys- ja hyvinvointialat	SAIMAA	275
			Palvelualat	SAIMAA	51
			<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>548</i>

127

Ammatillisessa koulutuksessa suoritettut tutkinnot 2016

Koulutusala	Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus/tutkinto			Näytötutkintoon valmistava koulutus/tutkinto			Kaikki yhteensä
	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	
<i>Tutkinnot yhteensä</i>	722	1	723	422	198	620	1 343
Kasvatusalat							
Humanistiset ja taidealat	26		26	23	1	24	50
Yhteiskunnalliset alat							
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	81		81	73	85	158	239
Luonnontieteet							
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	52		52	1		1	53
Tekniikan alat	300	1	301	102	52	154	455
Maa- ja metsätalousalat	11		11	16	3	19	30
Terveys- ja hyvinvointialat	106		106	131	26	157	263
Palvelualat	146		146	76	31	107	253

Etelä-Karjala: Alueella toimivien korkeakoulujen profiilit ja vahvuusalat (opetus ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulun välisen sopimuksen mukaan)

LAPPEENRANNAN TEKNILLINEN YLIOPISTO

Tehtävä ja profiili

Lappeenrannan teknillinen yliopisto on kansainvälinen tekniikkaa ja taloutta yhdistävä tiedeyliopisto. LUT konserni toimii tiiviissä yhteistyössä vahvuusalojensa kannalta keskeisten yliopistojen, sektoritutkimuslaitosten, ammattikorkeakoulujen, elinkeinoelämän ja muun ympäröivän yhteiskunnan kanssa vahvistaen toiminta-alueensa elinvoimaa ja näkyvyyttä.

Uuden korkeakoulukonsernin yliopisto ja ammattikorkeakoulutoiminnalle määritellään alustava tehtävä ja profiili vuoden 2017 loppuun mennessä ja niitä tarkennetaan tarvittaessa vuoden 2018 aikana.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Lappeenrannan teknillinen yliopisto on määritellyt vahvuusalueikseen: 1) Puhdas energia, 2) kiertotalous, jossa painottuvat puhdas vesi ja jätevirrat sekä 3) kestävä liiketoiminta ja yrittäjyys.

Yliopiston vahvuusaloilla tutkimuksessa korostuu yhteistyö merkittävien venäläisyhteistyötahojen kanssa sekä Venäjäosaaminen. Yliopisto hyödyntää digitalisaation ja datatieteen mahdollisuuksia.

Uudelle korkeakoulukonsernille määritellään alustavat vahvuusalueet vuoden 2017 loppuun mennessä ja niitä tarkennetaan tarvittaessa vuoden 2018 aikana.

SAIMAAN AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Saimaan ammattikorkeakoulu profiloituu kansainvälisenä korkeakouluna, jonka erityisvahvuutena on Venäjän liiketoiminnan, verkostojen ja kulttuurin osaaminen. Ammattikorkeakoulu toimii kansainvälistymisen väylänä Etelä Karjalassa.

LUT konserni toimii tiiviissä yhteistyössä vahvuusalojensa kannalta keskeisten yliopistojen, sektoritutkimuslaitosten, ammattikorkeakoulujen, elinkeinoelämän ja muun ympäröivän yhteiskunnan kanssa vahvistaen toiminta-alueensa elinvoimaa ja näkyvyyttä.

Uuden korkeakoulukonsernin yliopisto ja ammattikorkeakoulutoiminnalle määritellään alustava tehtävä ja profiili vuoden 2017 loppuun mennessä ja niitä tarkennetaan tarvittaessa vuoden 2018 aikana.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Saimaan ammattikorkeakoulun määrittelemät vahvuusalat ovat innovaatioista liiketoimintaa, pk-yritysten kasvu ja kansainvälistäminen sekä asiakaslähtöiset sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut. Uudelle korkeakoulukonsernille määritellään alustavat vahvuusalueet vuoden 2017 loppuun mennessä ja niitä tarkennetaan tarvittaessa vuoden 2018 aikana.

Etelä-Karjala: Alueen kehitysnäkymät

Alueen kehitysnäkymien kuvaus on suora lainaus TEM:n ja ELY-keskusten julkaisusta Alueelliset kehitysnäkymät Kevät 2018, Työ ja elinkeinoministeriön julkaisu 11/2018. Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2018 katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja ELY-keskusalueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu maaliskuun 2018 aikana.

KAAKKOIS-SUOMEN ELYKESKUS

Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen alueella asui vuoden 2017 lopussa 305 521 henkilöä. Vuoden aikana vähennyistä oli 2 644 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 20 029.

129

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Vaikka taloudellinen tilanne näyttää aikaisempaa paremmalta, on Kaakkois-Suomen suurimpana haasteena edelleen elinvoimaisuuden parantaminen sekä uusien yritysten ja uusien innovaatioiden saaminen alueelle. Maakunnissa on vahvaa vientiteollisuutta ja teollista osaamista. Uutta kasvua haetaan entistä vahvemmin perinteisten alojen tukemisesta ja uudistamisesta (mm. metsäteollisuuden investoinnit, älylogistiikka, matkailun kehittäminen), mutta myös kokonaan uusilta toimialoilta (mm. pelillistäminen, avala, kyberturvallisuus, datacenterit, energia ja ympäristöteknologia, älykkäät pakkaukset).

Väestömuutos ja ikärakenne ovat yksi alueen elinvoimaisuuden mittareista. Kaakkois-Suomen väestö ikääntyy ja vähenee. Vuonna 2017 Kaakkois-Suomen väestö väheni noin 2 600:lla. Väestö väheni kaikissa seutukunnissa, eniten Kouvolassa ja maltillisimmin Lappeenrannassa. Vaikka nettosiirtolaisuus oli positiivista, se ei riitä paikkaamaan maan sisäistä muuttoa ja luonnollista väestönmuutosta. Ikärakenteella tulee olemaan suuri vaikutus taloudelliseen aktiivisuuteen maakunnissa. Jo tällä hetkellä sekä taloudellinen että väestöllinen huoltosuhde ovat koko maan keskiarvoa heikompia. Vaikka työttömien määrä vähenee, on rakennetyöttömien osuus silti korkea. Viime aikoina myös työvoiman kohtaanto-ongelmat ovat näkyneet aikaisempaa selvemmin.

Alueen vetovoimaa, imagoa ja olemassa olevia vahvuuksia on jatkuvasti kehitettävä eri toimijoiden yhteistyönä. Jatkossa palvelujen, asuinympäristön ja myös työpaikkojen laatuksymykset ovat keskeisiä. Maakuntaudistuksessa palveluiden suunnittelu ja tuotannon toteutus tulee toteuttaa alueen omista lähtökohdista ja erityispiirteistä käsin. Kasvupalveluiden osalta mahdollisuutena on monipuolisen rahoitus ja palveluvalikoiman järjestäminen yhden luukun periaatteella ja yhteistyössä muiden elinvoiman kehittämistä tukevien tahojen kanssa. Aluekehityksen näkökulmasta on tärkeä varmistaa kasvu ja elinkeinopalveluiden saatavuus ja kohdentuminen alueen yritysten tarpeisiin.

Sijainti ja logistiikan kehittäminen ovat Kaakkois-Suomen selkeä vahvuus. Pidemmällä aikavälillä uskotaan Pohjoisen kasvukäytävän ja Metropolialueen laajenemisen luomiin mahdollisuuksiin. Väyläinfraa on alueella parannettu voimakkaasti. KoskenkyläKotka moottoritie ja Haminan ohikulkutie valmistuivat vuonna 2014. E18tie Vaalimaalle avattiin kokonaisuudessaan liikenteelle maaliskuussa 2018. Myös valtatie 6 parannustyöt Taavetin ja Lappeenrannan välillä valmistuivat vuonna 2017. Hankkeessa rakennettiin tie keskikaiteelliseksi nelikaistaiseksi tieksi yli 30 kilometrin matkalta.

Saavutettavuuden kannalta E18moottoritie ja Vt 6 tiellä on suuri merkitys KaakkoisSuomelle. Sekä Imatralta että Vaalimaalta on sujuva yhteys pääkaupunkiseudulle. Saavutettavuus paranee myös Venäjän suuntaan, sillä Pietarin ja Viipurin välisen maantieyhteyden parantaminen moottoritieksi on käynnissä. Viipurin ja Nuijamaan välisen uuden tieyhteyden suunnittelun odotetaan käynnistyvän Venäjällä. Alueen elinvoimaisuuden kannalta tärkeää Lappeenrannan lentokenttää kehitetään edelleen. Tulevana keväänä avataan reitit Bergamoon ja Ateenaan. Kasvavien asiakasmäärien takia kentälle ollaan suunnittelemassa uusia oheispalveluja. Kentän omistavalla Lappeenrannan kaupungilla on kovat tavoitteet tuleville vuosille lentoliikenteen elvyttämisestä. Välitavoitteena on 200 000 ja pidemmän ajan tavoitteena 500 000 matkustajaa vuodessa.

Hallitus on päättänyt käynnistää Luumäen ja Imatran välisen rautatien parantamisen. Joutsenon ja Imatran välille tulee kaksoisraide ja muulle rataosuudelle uusia junien kohtaamispaikkoja. Hankkeen kustannusarvio on lähes 190 miljoonaa euroa. Varsinaisesta aloittamisajasta ei ole tietoa, koska kiista melusuojauksesta hidastaa hanketta. Luumäen ja Imatran välinen rataosuus on koko Suomen rataverkon yksi vilkkaimmin liikennöidyistä erityisesti teollisuuden puukuljetusten takia. Lähivuosina liikennemäärät ovat kasvamassa, sillä Venäjä on siirtämässä Suomen ja Venäjän välisiä tavarakuljetuksia uudelle Kannaksen radalle. Imatran rajanylityspaikan kansainvälistäminen rautatieliikenteelle on vireillä. Olisi tärkeää saada sitä tukevat ratajärjestelyt kytkettyä Luumäkilmatra parantamishankkeeseen. Lisäksi Liikennevirasto parantaa Vainikkalan ratapihan toiminnallisuutta ja Luumäki-Vainikkala-rataosuuden välityskykyä pidentämällä ja rakentamalla uusia raiteita sekä uusimalla asetinlaitteita. Ensimmäisen vaiheen kustannukset ovat 26 miljoonaa euroa ja se valmistuu vuoden 2018 aikana.

Kouvolan ja Iitin alueella sijaitsevan Kimolan kanavahankkeen kokonaisrahoitus oli alun perin noin 9 miljoonaa. Maaperän laatu on viivästyttänyt Kimolan kanavan rakentamissuunnitelmien valmistumista.

Rakennuskustannukset voivat nousta 9 miljoonasta eurosta jopa 14,5 miljoonaan euroon. Projektin on tarkoitus olla valmiina veneilykauden alkaessa vuonna 2019. Valmistuminen avaa noin 400 kilometrin mittaisen vesireitin Voikkaalta aina Keiteleelle asti. Kanavarakentamisen ohella on huolehdittava sekä veneilyinfran ja palveluiden että matkailu ja palveluliiketoimintojen kehittämistä.

EteläKarjalan puolella Saimaan kanavan alaporttien uusiminen on käynnissä. Tavoitteena on jatkaa Saimaan kanavan ja syvävesiliikenteen kehittämistä. Liikennevirasto on valmistellut selvitystä Saimaan kanavan sulkujen pidennyksestä. Kutilan kanava sai suunnittelurahaa, kun maa ja metsätalousministeriö myönsi suunnitelmien päivittämiseen 100 000 euroa. Kanava yhdistäisi Suur-Saimaan ja Pien-Saimaan Taipalsaaren kohdalla. Kanava lyhentäisi vesiväylää Lappeenrannasta SuurSaimaalle lähes puolella ja muodostaisi rengasreitit esimerkiksi risteilyille.

Venäjän talous näyttäisi olevan kasvusuunnassa. BKT:n kasvuennuste tälle vuodelle on noin 1,5 prosenttia. Venäjän talouden elpymiseen ja kasvaviin matkailijamääriin ollaan varauduttu. Vaihemaakuntakaavat mahdollistavat kaupallisten palvelujen mittavan lisäämisen. Vaalimaan, Nuijamaan ja Imatran rajanylityspaikoilla on tehty laajennus ja parannustöitä, joilla rajan sujuvuus on taattu toistaiseksi.

Kattava ja monipuolinen koulutusverkosto on oleellinen vetovoimatekijä. Lisäksi tarvitaan työelämälähtöistä joustavuutta koulutustarjonnassa. Kouvolan asemaa logistiikkakeskuksena vahvistaa syksyllä avattu ratatekninen oppimiskeskus. Sen avulla pyritään varmistamaan valtion rataverkolla toimivien yritysten henkilökunnan pätevyysien ylläpitäminen sekä rautatieturvallisuuden varmistaminen ja kehittäminen. Vuoden 2018 alusta Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Saimaan ammattikorkeakoulu ja Lahden ammattikorkeakoulu muodostavat LUT-konsernin. Konsernilla tavoitellaan kansallisesti ja kansainvälisesti laadukasta, houkuttelevaa ja monipuolista korkeakoulukeskittymää. Yliopisto lisää merkittävästi tutkintoon johtavan koulutuksen tarjontaansa Lahdessa. Myös tutkimusresursseja Lahdessa lisätään.

Koulutustarjontaa uudistetaan jatkuvasti. Kouvolan seudun ammattiopistossa voi ensi syksynä aloittaa uuden kasvatus ja ohjausalan perustutkinnon, lentokoneasentajien englanninkieliseen koulutukseen ja metsäalan perustutkinnon. Viime syksynä alkoi liikunnan ammattitutkintoon johtava koulutus yhteistyössä Pajulahden urheiluopiston kanssa. Etelä-Kymenlaakson ammattiopistossa uusia avauksia ovat mm. turvallisuusalan perustutkinto sekä kansainvälisen muodin ja liiketoiminnan koulutus. XAMKissa on alkanut uutena data-analytiikkaan keskittyvä tradenomikoulutus. Kymenlaaksossa alkaa myös projekti ja myyntijohtamisen koulutus insinööreille sekä logistiikan YAMK-koulutus. LUT vastaa liiketoiminta-analytiikan osajien pulaan liiketoiminta-analytiikan diplomi-insinööriohjelmalla. Siinä yhdistyvät tuotantotalouden, yritysrahoituksen, ohjelmistotuotannon ja sovelletun matematiikan opinnot. Niin ikään uutta on sosiaali- ja terveyspalvelujen tuotannon diplomi-insinöörikoulutus. Tutkinto kouluttaa tulevaisuuden palvelujärjestelmän asiantuntijoita perehdyttämällä konkreettisesti sote-palveluiden arkeen, tuotantojärjestelmiin ja tulevaisuuden trendeihin.

LUT korkeakoulukampukselle Skinnarilaan avataan syksyllä 2018 Jamie Hyneman Centre eli JHC. Se on työpajajono, jota tulevat käyttämään opiskelijat, yritykset sekä muut yhteistyökumppanit. Tiloja tulee olemaan mm. metallityölle, puu ja komposiittityölle, elektroniikalle, hitsaukselle ja maalaukselle. Opiskelijaprojektien tekemisen lisäksi keskuksessa järjestetään kurseja, työpajoja ja erilaisia verkostoitumistapahtumia. Syksyn aikana EteläKarjalassa on aloittanut YES-keskustoiminta, jota koordinoi EteläKarjalan kesäyliopisto. LUT ja Lappeenrannan kaupunki ovat aloittaneet ensimmäisenä Suomessa ”Junior Universityn”, jossa tiivistetään perusopetuksen ja korkeakoulujen yhteistyötä.

EteläKarjalassa on käynnissä myös kouluverkkomuutoksia. Saimaan ammattikorkeakoulun Imatralla järjestettävät koulutukset siirretään Skinnarilan kampukselle Lappeenrantaan. Imatralla järjestetään tällä hetkellä hotelli ja ravintola-alan sekä kuvataiteen koulutusta. Opiskelijoita on yli 400. Toimintojen keskittäminen tapahtuu syyslukukauden 2019 alusta. Lappeenrannassa on käynnistetty lukioselvitys. Sen myötä katsotaan, voiko joitakin opintoja järjestää jatkossa yliopistokampuksen yhteydessä.

Etelä-Karjalan liitto koordinoi vuosina 2018–2019 Aasia-hanketta, jota toteutetaan tiiviissä yhteistyössä alueen sidosryhmien kanssa. Hankkeessa kartoitetaan mahdollisuuksia yhteistyöhön erityisesti Kiinan, mutta myös Korean, Vietnamin ja Japanin kanssa. Hankkeen aikana panostetaan sujuvan palveluketjun tuottamiseen yrityksille yhteistyössä alueellisten ja valtakunnallisten kumppaneiden kanssa, alueen tunnettuuteen sijoituskohteena ja investointien saamiseen, Saimaan alueen profiloitumiseen aasialaisten turistien kohteena, koulutusvientiin, vierailun ja tiedonvaihdon tiivistämiseen sekä alueen asukkaiden Aasia-osaamisen kasvuun.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Viimeisimmän Pk-yritysbarometrin mukaan lähiajan näkymiä kuvaava saldoluku oli + 26 (koko maa + 35). Ennallaan suhdanteiden arvio pysyvän 59 % alueen pk-yrityksistä (koko maa 49 %). Suhdanteiden paranemista ennakoitiin 34 % (koko maa 43 %) ja heikkenemistä 7 % yrityksistä (koko maa 8 %). EK:n barometrikyselyssä teollisuuden ja rakentamisen tämänhetkinen suhdannetilanne arvioitiin tammikuussa 2018 melko yleisesti tavanomaista paremmaksi, saldoluku oli + 32. Lähikuukausien suhdanneodotukset ovat noususuunnassa, sillä suhdannenäkymien viimeisin saldoluku oli + 14 (syksyllä + 5). Palveluyritysten suhdanneodotukset ovat koko

maan keskiarvoa luottavaisemmat. Kaikkien yritysten liikevaihto oli viimeisimpien tilastojen mukaan kasvussa sekä Kymenlaaksossa (+ 5 %) että Etelä-Karjalassa (+ 7 %). Koko maassa liikevaihto kasvoi 6 %.

Kaakkois-Suomi on Euroopan merkittävin metsäteollisuuskeskittymä. Alan perusvire on erittäin positiivinen. Suomalaiset sellutehtaiden ennakoitaan tekevän tänä vuonna uuden vientiennätyksen. Sellun kysyntä on kasvanut erityisesti Kiinassa, jossa sellusta valmistetaan korkeatasoisia pehmopapereita. Metsäteollisuuden investointien seurauksena koko maan puuntarve kasvaa vuoden 2014 tasosta vuoteen 2020 mennessä 10–11 miljoonalla kuutiolla. KaakkoisSuomen osuus tästä on noin kolme miljoonaa kuutiota. Usko biotalouteen, erilaisten pakkausmateriaalien kysynnän kasvuun ja sellun uusiin käyttömahdollisuuksiin näkyy investointeina KaakkoisSuomessa. Alueella on kehittymässä kansainvälisesti merkittävä biotalousklusteri. Ympäristö ja energia-alan ympärillä on systemaattista kehitystyötä. Erityisesti Lappeenrannan seutu on profiloitunut alojen huippuosaajana.

Myös logistiikan näkymät ovat erittäin myönteiset. Vuosi 2017 oli HaminaKotkan satamassa voimakkaan liikenteen lisäyksen aikaa. Sekä vienti että tuonti lisääntyivät ja kauttakulkuliikenne kasvoi voimakkaasti. Näkymät vuodelle 2018 ovat hyvät. Kaasuputkihankkeen ja Kazakstanin liikenteen käynnistyessä täysimittaiseksi kokonaisliikenne edelleen kasvaa.

Rakennusala on elpynyt myös Kaakkois-Suomessa. Rakentamisen veturina toimii tällä hetkellä erityisesti Lappeenrannan seutu. Kymenlaaksossa on hiljaisempaa, mutta sielläkin rakennusala on piristynyt sekä uudis- että korjausrakentamisen myötä. Myös Kymenlaaksossa on lähivuosina lähdössä liikkeelle suuria rakennushankkeita.

Teknolוגiateollisuuden liikevaihto on viimeisimpien tilastojen mukaan kasvanut valtakunnallista keskiarvoa nopeammin. Erityisesti metallialan näkymät ovat positiiviset. Yleinen taloudellinen nousu heijastuu KaakkoisSuomen metalliteollisuuteen kasvaneina tilausmäärinä ja parantuneina liikevaihtoina.

Matkailuala on nousujohteinen. Vuonna 2017 matkustajamäärät kasvoivat edellisvuodesta. Kaakkois-Suomen rajanylityspaikkojen kautta tehtiin viime vuonna noin 7,2 miljoonaa rajanylitystä. Tämä on noin 9 % enemmän kuin vuonna 2016. Ruplan kurssivaihtelut heijastelevat suoraan matkailualan kysyntään. Yöpymisten määrä KaakkoisSuomessa oli 7 % suurempi kuin edellisvuonna. Venäläisten yöpymiset kasvoivat 23 %, ja aasialaistenkin 9 %. Kotimaisten matkailijoiden yöpymiset kasvoivat prosenttiin verran. Tarkasteltaessa verovapaata kauppaa Invoice -lomakkeiden leimausten määrällä, leimaukset KaakkoisSuomen raja-aseilla lisääntyivät vuonna 2017 noin 34 % edellisvuoteen nähden.

Alkutuotanto on edelleen tärkeä elinkeino alueella. Sen rakennemuutos jatkuu vahvana. Maatilojen määrän ennakoitaan vähenevän vajaalla sadalla vuosittain. Samalla yksikkökoot ovat voimakkaassa kasvussa sekä peltoalan että eläinyksikköjen muodossa. Lypsykarjataloudesta ja muusta kotieläintaloudesta luopuminen näyttäisi myös jatkuvan. Alkutuotannon kannattavuus on jo pitkään ollut heikko, mikä on seurausta maataloustuotteiden markkinahintojen laskusta, Venäjän viennin romahduksesta ja EU-maatalouspolitiikan muutoksista. Maito ja sikataloudessa Venäjäpakotteiden vaikutus on entisestään pahentanut maatilojen tilannetta. Alkutuotannon kilpailukyvyyn paraneminen sekä monipuolinen maaseutuuyrittäjyys ovat alueen tulevaisuudelle välttämättömiä asioita, joihin osaltaan etsitään ratkaisuja mm. maaseutuohjelman kehittämistoimien avulla (nuoren viljelijän aloitustuki, investointituet, yritystuet sekä kehittämishankkeet). Biotalous ja digitalisaatio tuovat myös maaseudulle uusia toimeentulomahdollisuuksia. Pienet maaseudun yritykset voivat toimia joustavasti ja vastata nopeasti toimintaympäristön muutoksiin, mutta sen edellytyksenä on yhteistyö muiden yritysten ja asiakkaiden kanssa. Kasvunäkymiä tulevaisuudessa on mm. biotaloudessa, lähi- ja luomuruokatuotannossa sekä matkailussa.

Työvoiman kysynnän näkymät

Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin viime vuoden loppupuoliskolla uusia työpaikkoja yhdeksän prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna (koko maa + 10 %). Vähennystä selittää pitkälti myyntiedustajan paikkojen väheneminen. Muutoin muutokset eri ammattiryhmien kysynnässä olivat pieniä. Avoimia työpaikkoja oli erityisesti myyjille, myyntiedustajille, puhelinmyyjille, toimisto ja laitossiivoojille mutta myös esimerkiksi lähihoitajille ja ravintola ja suurataloustyöntekijöille.

Työvoiman kysyntä on kasvanut edellisvuodesta ja kohdistuu aikaisempaa enemmän myös naisvaltaisille aloille. Etelä-Karjalassa rakennusalan kysyntä on vilkkaampaa kuin Kymenlaaksossa, mutta Kouvolan ja Kotkan seutukuntien investointisuunnitelmat vilkastuttavat kysyntää myös Kymenlaaksossa. Vaikka metsäteollisuuteen on tehty mittavia investointeja, alalle syntyvä lisätöyllisyys on toistaiseksi melko pientä – toki investoinnit takaavat jo olemassa olevia työpaikkoja. Ympäristö ja energiaklusterin vahvistumiseen liittyvä työvoiman kysyntä on vilkkaampaa kuin edellisvuosina. Logistiikka-alan työllisyyskehityksen suhteen merkit ovat positiivisia etenkin Kymenlaaksossa. Metalliteollisuudessa tilanne on erittäin hyvä, ja suurella osalla yrityksistä on ollut rekrytointivaikeuksia. Jos merkit venäläismatkailun vilkastumisesta jatkuvat, Etelä-Karjalassa kaupan ja muiden palvelualojen alan työllisten kysyntä kasvaa hiljalleen. Kymenlaaksossa kaupan alan työllisten kysyntä on

hiljaisempaa. ICT-alan osaajien kysyntä on osaavan työvoiman tarjontaa selvästi suurempaa. Ilmiö on levinnyt Etelä-Karjalasta myös Kymenlaaksoon.

Työvoiman saatavuus on heikentynyt viime vuodesta. Yritysten rekrytointiongelmia (Tilastokeskus) oli vuonna 2017 kaakkoissuomalaisissa yrityksissä edellisvuotta (23 %) enemmän (32 %). Valtakunnallinen keskiarvo oli 37 %.

Barometrikyselyissä todetaan rekrytointiongelmien jatkuvasti vaikeuttavan henkilöstön kasvua. Ammattibarometrin mukaan selkeimpiä pula-ammattajeja ovat lähitulevaisuudessa mm. lääkärit, puheterapeutit, puhelin ja asiakaspalvelukeskusten myyjät, myyntiedustajat, koneistajat sekä hitsaajat. Mukaan on tullut aikaisempaa enemmän rakennusalan ja ICT-alan ammattajeja. Ylitarjontaa on mm. erilaisista sihteeriammateista, myyjistä, käytön tukihenkilöistä ja konepuusepistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuoden 2017 jälkimmäisellä vuosipuoliskolla Kaakkois-Suomessa oli keskimäärin noin 18 900 työtöntä kuukausittain. Luku on 13,2 % edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa pienempi. Työttömien määrä pieneni hieman hitaammin kuin maassa keskimäärin. Työttömien osuus työvoimasta on pysytellyt valtakunnallista keskiarvoa korkeammalla (Kymenlaakso 14,0 %, Etelä-Karjala 13,0 % ja koko maa 11,0 %). Viimeisimmissä tilastoissa työttömyys on laskenut molemmissa maakunnissa valtakunnallisessa tahdissa ja laskusuunnan odotetaan jatkuvan.

Miesten työttömyys laski naisten työttömyyttä hieman nopeammin. Vuoden 2017 loppupuoliskolla miesten työttömyys laski 14 %, kun naisten työttömyys väheni 12 %. Koulutusasteittain tarkasteltuna kaikkien koulutusasteiden työttömyys vähenee. Tämä näkyy nyt selvästi myös korkeakoulutetuilla, joita oli 15 % vähemmän kuin vuosi sitten. Nuorten työttömyys laski nopeammin kuin kokonaistyöttömyys (Kaakkois-Suomi 18 %, koko maa 20 %). Näkymät ovat positiiviset myös nuorisotyöttömyyden osalta, ja nuorisotyöttömyyden laskusuunta jatkuu.

Ulkomaalaisia työnhakijoita oli noin 2 000 kuukaudessa. Ulkomaalaisten työttömien määrä on pienentynyt noin 11 prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Heidän työttömyysasteensa on selvästi korkeampi kuin koko työvoimalla. Vuoden loppupuoliskon aikana se oli 36 % (koko maa 26 %). Ulkomaalaisten työttömien määrä jatkaa laskuaan.

Positiivisista merkeistä huolimatta työttömyyden rakenteelliset ongelmat eivät ole helpottaneet. Työministeriön Työnvälitystilastossa rakennetyöttömiä ovat henkilöt, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti työttömänä työnhakijana yli 12 kk (pitkäaikaistyöttömät), ovat edeltävän 16 kk:n aikana olleet yhteensä yli vuoden työttömänä (rinnasteisesti pitkäaikaistyöttömät), ovat 3 kk työvoimapolitiittisen toimenpiteen päättymisen jälkeen työttömänä (palveluilta työttömäksi) tai ovat jääneet työvoimapolitiittiselta toimenpiteeltä työttömäksi ja sen jälkeen uudelleen sijoitettu toimenpiteeseen (palveluilta palveluille). Kaakkois-Suomessa rakennetyöttömiä oli vuoden 2017 loppupuolella keskimäärin 12 700 henkeä kuukaudessa, joka vastaa 67 % kaikista työttömistä (koko maa 64 %). Vuoden takaiseen tilanteeseen (65 %) verrattuna osuus on kasvanut. Yli vuoden työttömänä olleita oli keskimäärin 6 400 kuukaudessa – tämä on noin 15 % vähemmän kuin edellisvuonna samaan aikaan (koko maa 22 %). Yli vuoden työttömänä olleiden määrän ennakoidaan edelleen pienenevän.

ETELÄ-SAVO

KOULUTUS

KOULUTUKSEEN HAKEUTUMINEN JA SIOITTUMINEN, KOULUTUSASTE

KULTTUURI

NUORISOTYÖ JA -POLITIIKKA

LIIKUNTA

TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINTA, VÄESTÖ

TUTKINNOT

ALUEELLA TOIMIVIEN KORKEAKOULUJEN PROFIIIT JA VAHVUUSALAT

ALUEEN KEHITYSNÄKYMÄT

Etelä-Savo: Koulutus

VARHAISKASVATUS (1-6 vuotiaat lapset)	Päiväkodit		Perhepäivähoito		Yhteensä	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Lasten määrä¹⁾						
2014	3 280	179 594	1 024	30 222	4 304	209 816
2015	3 361	182 806	930	27 187	4 291	209 993
2016	3 396	183 223	775	22 993	4 171	206 216

KOULUTUS 2016	Uudet oppilaat/ opiskelijat		Oppilaat/ opiskelijat		Perusopetuksen/ tutkinnon suorittaneet	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Esiopetus ²⁾			266	11 003		
Perusopetus ³⁾	1 324	61 476	13 233	550 371	1 600	58 328
Lukiokoulutus (nuorten koulutus ⁴⁾)	733	32 111	2 155	95 776	703	29 453
Lukiokoulutus (aikuisten koulutus ⁴⁾)	435	2 778	713	7 282	55	1 349
Ammatillinen perustutkinto, josta						
oppilaitosmuotoinen, opetussuunnitelma- perusteinen	1 067	44 605	3 008	119 445	975	35 461
oppilaitosmuotoinen, näyttötutkinto	890	25 720	2 189	56 287	539	11 881
oppisopimuskoulutus, opetussuunnitelma- perusteinen	15	355	36	646	2	169
oppisopimuskoulutus, näyttötutkinto	165	6 745	428	17 244	133	4 325
Ammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	267	18 869	523	35 341	172	8 734
Ammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	110	7 943	318	16 423	107	4 194
Erikoisammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	53	4 129	166	8 752	30	1 913
Erikoisammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	108	6 639	265	16 405	63	4 330
Ammattikorkeakoulututkinto	1 309	33 915	4 570	128 663	914	23 044
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	145	4 279	465	11 001	102	2 518
Alempi korkeakoulututkinto	251	15 087	931	80 803	247	14 289
Ylempi korkeakoulututkinto	4	5 868	123	54 083	84	15 321
Tohtoritutkinto			37	17 736	3	1 888

Tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa annetut opetustunnit

VAPAA SIVISTYSTYÖ 2016	Liikunnan koulutus- keskukset	Kansan- opistot	Kansalais- opistot	Opintokes- kukset	Kesä- yliopistot	Yhteensä
Maakunta		22 017	75 238		6 523	103 778
Koko maa	136 132	586 549	2 000 801	216 170	109 417	3 049 069

ALUEELLA TOIMIVAT OPPILAITOKSET ⁶⁾	2007		2012		2017	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Oppilaitostyyppi (lkm)						
Peruskoulut	123	3 067	96	2 644	73	2 276
Peruskouluasteen erityiskoulut	7	159	5	110	2	73
Lukiot	16	406	14	381	12	340
Perus- ja lukioasteen koulut		37	1	41	1	41
Ammatilliset oppilaitokset	4	161	3	124	2	96
Ammatilliset erityisoppilaitokset	1	12	1	6	1	6
Ammatilliset erikoisoppilaitokset		37		34		26
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset		32		26		20
Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitokset		2		1		1
Sotilasalan ammatilliset oppilaitokset		15		13		6
Ammattikorkeakoulut	1	30	1	27	1	25
Yliopistot		20		16		14
Sotilaskorkeakoulut		1		1		1
Musiikkioppilaitokset	2	89	2	88	2	84
Liikunnan koulutuskeskukset	1	14	1	14	1	14
Kansanopistot	6	89	6	80	5	73
Kansalaisopistot	8	234	6	195	6	181
Opintokeskukset		11		10		12
Kesäyliopistot	2	20	2	20	2	20
Muut oppilaitokset		7		7		6
Yhteensä	171	4 443	138	3 838	108	3 315

Etelä-Savo: Koulutukseen hakeutuminen ja sijoittuminen, koulutusaste

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön hakeminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	1 526	100,0	57 577	100,0
Lukiokoulutukseen päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	724	47,4	30 558	53,1
Ammatilliseen koulutukseen päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	781	51,2	26 403	45,9
Valmistaviin koulutuksiin päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	21	1,4	548	1,0
Peruskoulun lisäopetukseen päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	-	-	18	0,0
Ei hakenut peruskoulun päättövuo­nna yhteishaussa	-	-	50	0,1

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	1 526	100,0	57 577	100,0
Jatkoi heti opiskelua lukiokoulutuksessa	728	47,7	30 339	52,7
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	737	48,3	24 450	42,5
Jatkoi heti opiskelua valmistavassa koulutuksessa	39	2,6	931	1,6
Jatkoi heti opiskelua peruskoulun lisäopetuksessa (10-luokka)	1	0,1	435	0,8
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	21	1,4	1 422	2,5

Ylioppilaiden välitön hakeminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	758	100,0	30 796	100,0
Ammatilliseen koulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	20	2,6	535	1,7
Vain ammattikorkeakoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	164	21,6	5 462	17,7
Sekä ammattikorkea- että yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	109	14,4	4 636	15,1
Vain yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	277	36,5	12 593	40,9
Ei hakenut ylioppilasvuonna jatko-opintoihin	188	24,8	7 570	24,6

Ylioppilaiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	758	100,0	30 796	100,0
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	39	5,1	1 188	3,9
Jatkoi heti opiskelua ammattikorkeakoulutuksessa	89	11,7	3 068	10,0
Jatkoi heti opiskelua yliopistokoulutuksessa	103	13,6	4 797	15,6
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	527	69,5	21 743	70,6

20 - 64 vuotias väestö koulutusasteen mukaan 2016

Koulutusaste	Maakunta	%	Koko maa	%	% osuus koko maasta
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	12 460	15,6	514 301	16,4	2,4
Lukiokoulutus	4 171	5,2	264 955	8,4	1,6
Ammatillinen peruskoulutus	34 010	42,7	1 062 453	33,8	3,2
Ammattitutkinto	4 015	5,0	143 131	4,6	2,8
Erikoisammattitutkinto	918	1,2	30 964	1,0	3,0
Opistoaste	8 622	10,8	303 475	9,7	2,8
Ammatillinen korkea-aste	844	1,1	39 634	1,3	2,1
Ammattikorkeakoulututkinto	7 649	9,6	318 296	10,1	2,4
Alempi korkeakoulututkinto	1 122	1,4	75 550	2,4	1,5
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	481	0,6	15 732	0,5	3,1
Ylempi korkeakoulututkinto	4 809	6,0	332 738	10,6	1,4
Lääkärien erikoistumiskoulutus	186	0,2	8 258	0,3	2,3
Lisensiaatintutkinto	86	0,1	5 965	0,2	1,4
Tohtorintutkinto	268	0,3	28 094	0,9	1,0
Koulutusaste tuntematon	1	0,0	250	0,0	0,4
Tutkinnon suorittaneita yhteensä	67 182	84,4	2 629 495	83,6	2,6
20 - 64 vuotias väestö yhteensä	79 642	2,5	3 143 796		
Väestön koulutustasomittain (20 - 64 vuotiaat) ⁸⁾	369		404		
Väestön koulutustasomittain (30 - 34vuotiaat)	404		445		

Etelä-Savo: Kulttuuri

	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V.2016	V.2017
Viik merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt		62	62	62	62
- osuus koko maasta	..	4,9 %	4,9 %	4,9 %	4,9 %
Päätoimisesti hoidetut museot	4	4	4	4	
- osuus koko maasta	2,4 %	2,5 %	2,7 %	2,6 %	
Esineet museokokoelmissa / 100 as.	24	31	37	40	
- koko maa	86	103	100	99	
Teokset taidemuseoissa / 100 as.	4	4	5	5	
- koko maa	6	6	7	7	
Valtionosuusteatterit (ja Suomen Kansallisteatteri)	2	2	2	2	2
- osuus koko maasta	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %
Valtionosuusorkesterit	2	2	2	2	2
- osuus koko maasta	7,7 %	7,4 %	7,1 %	7,1 %	7,1 %
Elokuvasalit	5	3	11	11	
- osuus koko maasta	1,5 %	1,0 %	3,5 %	3,5 %	
Kulttuuritapahtumat (Finland Festivals)	12	11	4	4	
- osuus koko maasta	15,2 %	14,1 %	4,7 %	4,9 %	
Kulttuurirakennukset	71	69	75	75	
- osuus koko maasta	3,7 %	3,5 %	3,7 %	3,7 %	
Kuntien kulttuuritoimen nettokustannukset €/as.	113	106	112	11	
- koko maa	104	135	140	140	
Kulttuurialan tutkintoon johtavan koulutuksen oppilaitokset	..	6	4	4	
- osuus koko maasta		4,3 %	3,1 %	3,2 %	
Kulttuurialan vapaan sivistystyön oppilaitokset	17	4	14	13	
- osuus koko maasta	4,8 %	4,6 %	4,9 %	4,6 %	
Työllinen työvoima kulttuurin toimialoilla	..	2 061	1 631		
- osuus koko maasta		2,0 %	1,8 %		
Kulttuurialan yritysten toimipaikat	326	329	287		
- osuus koko maasta	2,0 %	1,8 %	1,6 %		

Etelä-Savo: yleiset kirjastot	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V. 2016	V. 2017
Aukiolotunnit	65 091	59 885	54 672	56 549	68 019
- osuus koko maasta	4,46 %	4,30 %	3,95 %	3,7 %	4,1 %
Kokoelmat¹⁾ (kpl)/ asukas	8,74	9,07	8,5	8,3	8,3
- koko maa	7,85	7,45	6,7	6,5	6,4
Hankinnat (kpl)/ (asukasluku / 1 000)	389,61	415,78	321	282	333
- koko maa	359,98	401,34	333	328	332
Lainaus (kpl) / asukas	19,17	15,99	14,2	13,8	13,8
- koko maa	20,26	18,08	16,4	16,0	15,6
Käynnit / asukas	11,68	9,32	8,2	8,7	9,5
- koko maa	11,98	9,89	9,1	9,0	9,2
Verkkokäynnit / asukas	3,74	2,31	2,7	2,0	2,3
- koko maa	9,04	10,72	7,1	7,7	6,8
Tapahtumien osallistujamäärä / (asukasluku / 1 000)	-	-	130,6	107,1	136,9
- koko maa			158,6	174,5	175,9
Lainaajat / asukasluku	45,42 %	39,00 %	33,7 %	33,1 %	35,1 %
- koko maa	44,77 %	39,24 %	36,7 %	36,3 %	35,5 %
Toimintakulut / asukas	45,98 €	52,57 €	62,8 €	59,7 €	60,0 €
- koko maa	47,69 €	56,07 €	58,3 €	57,9 €	57,3 €

Etelä-Savossa toimivat valtionosuutta saavat taide- ja kulttuurilaitokset:

Museot:	
Jalkaväkimuseo, Mikkelä	Mikkelin kaupunginmuseot
Savonlinnan maakuntamuseo	Lusto Suomen Metsämuseo, Savonlinna
Teatterit:	
Mikkelin teatteri	Savonlinnan teatteri
Tanssiteatteri Minimi, Joroinen	
Orkesterit:	
Mikkelin kaupunginorkesteri	Savonlinnan kaupunginorkesteri

Etelä-Savo: Nuorisotyö ja -politiikka

Nuorisolain mukaan nuorisotyön ja politiikan tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvuja elinoloja. Toimialan tavoitteen toteutumisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus, yhdenvertaisuus ja kansainvälisyys, terveet elämän tavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.

Nuorisotyö on nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista. Nuorisopolitiikka on nuoren kasvun ja elinolojen parantamista.

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Aluehallintovirastot hoitavat niitä alueella.

	2014		2015		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Etsivä nuorisotyö						
— etsivä nuorisotyöntekijöitä	26	494	27	556	29	592
— nuoret, joihin etsivä yhteydessä ¹⁾	1 003	24 435	1 111	25 725	1 124	26 499
— tavoitetut nuoret ²⁾	751	16 740	767	18 155	833	18 550
— toimenpiteissä ³⁾	539	12 273	616	13 520	655	13 716
— myönnettyt valtionavustukset	505 000	12 559 130	584 350	13 091 886	579 500	12 512 254
Nuorten työpajatoiminta						
— työpajat	7	196	6	200	7	208
— henkilökunta (htv) ⁴⁾	57	1 873	37	1 850	49	1 827
— nuoret alle 29v.	294	14 200	323	14 733	442	14 867

Nuorisovaltuusto 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorisovaltuusto kuntien määrä	11	214
osuus Nuva / kaikki kunnat maakunnissa	78,6	71,1

Nuorisotyöntekijät 2016	Maakunta		Koko maa	
Nuorisotyöntekijöiden määrä ⁴⁾⁵⁾	53	100,0 %	2 154	100,0 %
sisältää				
Nuorisotoimenjohtaja	8	14,3 %	161	7,5 %
Nuorisosihteeri	5	9,7 %	160	7,4 %
Nuoriso-ohjaaja, vastaavat nimikkeet	27	52,2 %	1 635	75,9 %
Eriyisnuorisotyöntekijät	13	23,8 %	198	9,2 %

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorten tieto- ja neuvontapiste/keskus, määrä	7	168
Kunnassa verkkopalvelu, alueellinen tai paikallinen	1	39

Etelä-Savo: Liikunta

Liikuntapolitiittisin toimenpitein edistetään väestön liikuntaharrastusta, hyvinvointia, terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä elämänkaaren eri vaiheissa. Väestön tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia liikuntamahdollisuuksia lisätään vahvistamalla liikunnan asemaa kunnallisena peruspalveluna, parantamalla arkiliikunnan olosuhteita ja edistämällä poikkihallinnosta yhteistyötä liikuntapalvelujen järjestämisessä.

Valtion liikuntapaikkojen avustuspolitiikan tavoitteena on luoda edellytykset kansalaisten aktiiviselle ja säännölliselle liikunnalle. Liikuntapaikat rakennetaan liikuntalain mukaan laajoja käyttäjäryhmiä palveleviksi. Uimahallit, jää ja liikuntahallit, ulkokentät ja lähiliikuntapaikat ovat olennainen edellytys organisoidulle liikunnalle ja urheilulle. Suomessa on noin 35 000 liikuntapaikkaa, jotka ovat pääosin (n. 75 %) kuntien omistamia ja hoitamia.

Liikuntapaikat 2018	Maakunta	Koko maa
Jäähallit	7	232
Uimahallit, kylpylät, uima-altaat	10	303
Kentät ¹⁾	290	8 143
Liikuntahallit	12	333
Lähiliikuntapaikat	67	2 089
Muut liikuntapaikat ²⁾	819	26 478
Kaikki yhteensä	1 205	37 077

Etelä-Savo: Tutkimus- ja kehittämistoiminta, väestö

Maakunnan alueella toimivat sektoritutkimuslaitokset:
Luonnonvarakeskus Luke, Maanmittauslaitos MML

Muut virastot: Maakunta-arkisto

T&K -TOIMINTA	2006		2011		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
T&k -henkilöstön tutkimustyövuodet / työllise	0,6	2,5	0,7	2,3	0,7	2,1
Yritysten osuus % t&k menoista	49,5	71,3	37,1	70,5	35,8	65,8
Julkisen sektorin osuus % t&k menoista	14,2	10,0	13,7	9,6	8,1	9,0
Korkeakoulujen osuus % t&k menoista	36,6	18,7	49,2	20,0	56,1	25,1
Maakunnan osuus % t&k menoista	0,5	100,0	0,5	100,0	0,6	100,0

VÄESTÖ	2012		2017		2022 ennuste		2027 ennuste	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Yhteensä	153 426	5 426 674	147 194	5 513 130	144 615	5 635 127	141 474	5 724 729
Ikäluokka 7-12 v.	1 448	58 252	1 343	61 658	1 275	61 331	1 216	59 810
Ikäluokka 13-15 v.	1 575	59 316	1 444	59 054	1 347	62 665	1 272	61 698
Ikäluokka 16-18 v.	1 750	64 498	1 505	59 497	1 397	61 434	1 337	64 125
Ikäluokka 19-21 v.	1 633	67 714	1 491	61 533	1 321	59 700	1 283	63 488
Alle 29 v.	42 986	1 820 970	39 239	1 798 021	37 251	1 784 703	35 556	1 775 642
Työikäinen 15-64 v.	94 012	3 517 089	85 189	3 443 388	79 265	3 417 736	74 507	3 417 247
Väestön muutos 2012-2017, 2017-2022 ja 2017-2027			-4,1	1,6	-1,8	2,2	-3,9	3,8
Väestöllinen huoltosuhde ¹⁾	63,2	54,3	72,8	60,1	82,4	64,9	89,9	67,5
Taloudellinen huoltosuhde ²⁾	149,0	131,9	171,0	141,8				
Ulkomaan kansalaiset ³⁾	2 635	195 511	3 172	249 452				
Ulkomaan kansalaisten osuus, %	1,7	3,6	2,2	4,5				
Vieraskielisten osuus, % ³⁾	2,3	4,9	3,2	6,8				

Tutkinnon suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuoden kuluttua valmistumisesta asuinmaakunnan mukaan 2016

Tutkinnot	Tutkinnon suorittaneet yhteensä		Työlliset		Työttömät		Opiskelijat		Muut	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Koulutusaste yht.	3 166	142 072	1 946	94 131	486	18 069	507	19 937	227	9 935
%	2,2	100,0	61,5	66,3	15,4	12,7	16,0	14,0	7,2	7,0
Lukiokoulutus	561	27 991	188	12 224	54	2 020	268	10 503	51	3 244
%	2,0	100,0	33,5	43,7	9,6	7,2	47,8	37,5	9,1	11,6
Ammatillinen koulutus	1 780	63 493	1 092	41 516	360	12 258	188	4 920	140	4 799
%	2,8	100,0	61,3	65,4	20,2	19,3	10,6	7,7	7,9	7,6
AMK-tutkinto	522	22 356	411	18 518	59	2 104	24	854	28	880
%	2,3	100,0	78,7	82,8	11,3	9,4	4,6	3,8	5,4	3,9
Alempi kk-tutkinto	75	9 842	49	6 340	2	150	24	3 253	0	99
%	0,8	100,0	65,3	64,4	2,7	1,5	32,0	33,1	0,0	1,0
Ylempi AMK-tutkinto	68	2 287	67	2 159	1	82	0	19	0	27
%	3,0	100,0	98,5	94,4	1,5	3,6	0,0	0,8	0,0	1,2
Ylempi kk-tutkinto	147	14 484	127	12 041	10	1 325	3	370	7	748
%	1,0	100,0	86,4	83,1	6,8	9,1	2,0	2,6	4,8	5,2
Tohtorin tutkinto	13	1 613	12	1 327	0	130	0	18	1	138
%	0,8	100,0	92,3	82,3	0,0	8,1	0,0	1,1	7,7	8,6

Etelä-Savo: Tutkinnot

Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot 2016¹⁾

Koulutusala	Yo	Tutkinnot	Koulutusala	Amk	Tutkinnot
Kasvatusalat	ISYO	84	Humanistiset ja taidealat	MAMK	9
<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>84</i>	Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	MAMK	101
			Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	MAMK	49
			Tekniikan alat	MAMK	187
			Maa- ja metsätalousalat	MAMK	27
			Terveys- ja hyvinvointialat	DIAK	119
				MAMK	345
			Palvelualat	MAMK	77
<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>					<i>914</i>

Ammatillisessa koulutuksessa suoritettut tutkinnot 2016

Koulutusala	Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus/tutkinto			Näyttötutkintoon valmistava koulutus/tutkinto			Kaikki yhteensä
	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	
<i>Tutkinnot yhteensä</i>	975	2	977	741	303	1 044	2 021
Kasvatusalat							
Humanistiset ja taidealat	23		23	62	1	63	86
Yhteiskunnalliset alat					2	2	2
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	103		103	101	96	197	300
Luonnontieteet	2		2	9		9	11
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	55		55	6	2	8	63
Tekniikan alat	317		317	79	88	167	484
Maa- ja metsätalousalat	74		74	53	13	66	140
Terveys- ja hyvinvointialat	193	2	195	273	65	338	533
Palvelualat	208		208	158	36	194	402

Etelä-Savo: Alueella toimivien korkeakoulujen profiilit ja vahvuusalat (opetus ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulun välisen sopimuksen mukaan)

DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Diakin tehtävänä on kouluttaa kirkon ja yhteiskunnan palvelukseen osaavia ammattilaisia ja asiantuntijoita sekä osallistua koulutusalojensa alueelliseen, valtakunnalliseen ja kansainväliseen kehittämiseen. Diak toimii aktiivisesti sosiaalisen eheyden ja väestön terveyden edistämiseksi sekä sivistysperustan vahvistamiseksi. Ammattikorkeakoulun päämääränä on tuottaa kestävää hyvinvointia yhteisöissä ja palvelujärjestelmissä koko Suomessa, Euroopassa ja maailmanlaajuisesti.

Diak profiloituu eettisesti vastuullisena, osallisuutta ja hyvinvointia vahvistavana ammattikorkeakouluna.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Diakin määrittelemät vahvuusalat ovat kestävä hyvinvointi ja terveys ja erityisesti palvelujärjestelmien kehittäminen, maahanmuutto ja monikulttuurisuus, osallisuus ja toivo kirkossa ja yhteiskunnassa, tulkkaus- ja kommunikaatio. Diak hyödyntää kansainvälistä yhteistyöverkostoaan kestäväen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi kehittyvissä maissa sekä globaalisti kriisi ja poikkeusolosuhteissa.

KAAKKOIS-SUOMEN AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu kouluttaa toiminta-alueensa ja yhteiskunnan tarvitsemia osaajia.

Tehtävässä korostuu alueen elinkeinorakennetta ja työelämää uudistava koulutus sekä tutkimus- ja kehittämis- ja innovaatiotyö.

Ammattikorkeakoulu profiloituu kestäväen hyvinvoinnin ja teknologian sekä Venäjäosaamisen korkeakouluna.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Ammattikorkeakoulun määrittelemät vahvuusalat ovat digitaalinen talous, kestävä hyvinvointi, logistiikka ja merenkulku sekä metsä, ympäristö ja energia. Ammattikorkeakoulun erityisen kehittämisen kohteena ovat digitaaliset sovellukset (pelillisuus, kyberturvallisuus, hyvinvointi) sekä metsä ja biotuotetekniikka.

MIKKELIN YLIOPISTOKESKUS

Yliopistokeskuksessa toimivat yliopistot:

Helsingin yliopisto, Aaltoyliopisto ja Lappeenrannan teknillinen yliopisto

Etelä-Savo: Alueen kehitysnäkymät

Alueen kehitysnäkymien kuvaus on suora lainaus TEM:n ja ELY-keskusten julkaisusta Alueelliset kehitysnäkymät Kevät 2018, Työ ja elinkeinoministeriön julkaisuja 11/2018. Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2018 katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja ELY-keskusalueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu maaliskuun 2018 aikana.

ETELÄ-SAVON ELYKESKUS

Etelä-Savossa asui vuoden 2017 lopussa 147 256 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 1 719 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 8 151.

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Etelä-Savo tunnetaan runsaista, hyvin kasvavista metsistään, puhtaista vesistöistään ja vahvasta mökkikannastaan, maaseutumaisuudestaan ja sijainnistaan lähellä pääkaupunkiseutua ja Venäjän rajaa. Uuden maakuntastrategian kärkiä ovat vesi, metsä ja ruoka ja näiden kärkivalintojen pohjalle rakennetaan myös maakunnan tulevaa kasvua.

Etelä-Savon kehitys nojaa metsävaroihin ja niiden tehokkaaseen hyödyntämiseen, joka on luonut maakuntaan vahvaa metalli ja metsäteollisuutta. Biotalouteen kohdistuvat suuret investoinnit ovat vaikuttaneet positiivisesti myös Etelä-Savoon puun kysynnän kasvuna ja teknologiateollisuusyritysten myönteisenä kehityksenä. Uusia kasvunäkymiä nähdään avautuvan puun kysynnän kasvusta muun muassa biotuotteiden valmistukseen. Potentiaalia Etelä-Savossa nähdään olevan myös bioenergiaosaamisessa, metsäbiomassan prosessointiosaamisessa ja ympäristöteknologiassa liittyen puhtaan veden teknologioihin ja konsepteihin.

Monimuotoisuus, kaunis ja puhdas luonto, laajat vesistöt, runsaat luonnonvarat ja maakunnan maine puhtaana ja turvallisena alueena ovat luoneet edellytyksiä myös matkailulle ja vapaa-ajanasumiselle. Laadukkaiden elintarvikkeiden tuotantoon ja jalostukseen on panostettu ja sekä luomu että lähiruoan kysyntä on kasvussa. Sijainti Venäjän naapurustossa on perinteisesti tarjonnut mahdollisuuksia niin vientiyrityksille kuin alueen matkailun kehittämiseksi. Venäjän talousongelmat ja Ukrainan konfliktin pitkittyminen pakotteineen ovat kuitenkin vaikeuttaneet kaupankäyntiä ja vähentäneet matkailijoiden virtaa. Matkailun osalta venäläiskysynnän väheneminen on kuitenkin kääntynyt uuteen kasvuun. Uuden haasteen Etelä-Savolle tuo lisääntynyt puun kysyntä ja siitä johtuva tehostuvan metsätalouden, matkailun sekä luonnon ja vesiensuojelun näkökulmien yhteensovittaminen.

Etelä-Savo on säästynyt suurilta rakenteellisilta muutoksilta eikä laajoja irtisanomisia ole ollut. Työttömyys on kuitenkin pysytellyt suhteellisen korkealla, joskin kasvu on nyt taittunut ja työttömien määrä on kääntynyt laskuun. Koulutuskenttää koskeva murrosvaihe herättää huolta maakunnassa. Erityisesti toisen asteen ammatilliseen koulutukseen kohdistuvat leikkaukset syövät pahimmassa tapauksessa paikallisen kehittämisen eväitä ja johtavat koulutustarjonnan ja sen saavutettavuuden heikkenemiseen. Savonlinnan opettajankoulutuslaitoksen siirto syksyllä 2018 Joensuuhun tulee olemaan merkittävä aluetaloudellinen menetys Savonlinnan seudulle ja koko Etelä Savolle. Tilalle on esitetty mm. biotuotetekniikan keskuksen perustamista. Uudenlainen puurakentamisen insinöörikoulutus käynnistyy syksyllä Savonlinnassa.

Alueen suurimmat haasteet liittyvät kansainvälistymiseen, työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaantoon, osaavan työvoiman saatavuuteen, ikärakenteen muutokseen varautumiseen ja väestön vähenemiseen. Talouden kasvun kiihtyminen imee eteläsavolaisia kasvualueille, mikä vähentää toisaalta työttömyyttä, mutta pidemmällä aikavälillä vaikeuttaa osaavan työvoiman saatavuutta yrityksissä. Alueen yrityksiltä kaivattaisiin laajempia panostuksia tutkimus- ja kehitystoimintaan ja sitä kautta uusiin innovaatioihin ja työllistämiseen. Myös investoijien puute, supistuvat paikallismarkkinat ja yritystoiminnan jatkajien vähäisyys ovat haasteita.

Vesistöistä johtuva alueen rikkonainen ja hajanainen rakenne luo omat haasteensa saavutettavuudelle ja kilpailukyvyille. Myönteistä on, että Etelä-Savoon kohdistuu lähivuosina valtion noin 200 miljoonan euron liikenneinvestoinnit. Näistä syväväylän siirto Savonlinnassa on tekeillä ja VT5:n rakentaminen välille MikkeliJuva on käynnistynyt kuluvan vuoden alussa. Sulkavan Vekaransalmen lossin tilalle nousee korkea maantiesilta vuoteen 2020 mennessä. Soratiestön ja vähäliikenteisen päälylystetyn tiestön kunto on rapautumassa korjausvelkarahoista huolimatta pitkällä aikavälillä, mikä heikentää puu ja maitokuljetusten sekä matkailuliikenteen toimintaedellytyksiä. Erillinen haaste harvaan asutuilla seuduilla on joukkoliikenteen palvelutason huomattava lasku. Nopeiden tietoliikenneyhteyksien ylläpito ja kehittäminen ovat elinkeinoelämän kilpailukyvyyn edellytyksiä.

Kaupunkien kaavallinen valmius on kohentumassa keskeisten taajamayleiskaavojen edetessä, Pieksämäen strateginen taajamayleiskaava on lainvoimainen ja Mikkelin vastaava yleiskaava on pitkällä. Kirkonkylien taajamayleiskaavojen tilanne on kohentunut viime vuosina merkittävästi ja runsaan rantayleiskaavoituksen myötä Etelä-Savon yleiskaavojen alueellinen kattavuus on maan paras. Maakunnan ensimmäisen tuulivoimapuiston YVA ja kaavasunnittelu on pitkällä Pieksämäen Niinimäellä, puisto mahdollistaisi 29 tuulivoimalan rakentamisen. Toinen vaihemaakuntakaava on hyväksytty, siinä käsitellään mm. turpeenottoa ja

kaupan kaavoitusta. Etelä-Savon suuria haasteita ovat kirkonkylien vireyden säilyminen ja kehittäminen sekä siihen liittyen kuntien omistaman osin ylimitoitettun infran järkevä käyttö ja ylläpito.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Noususuhdanteen käynnistyttyä vauhdilla vuoden 2017 alusta ei yritysten liikevaihto Etelä-Savossa enää pysynyt koko maan kasvuvauhdissa mukana. Vuoden 2017 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana yritysten liikevaihto kasvoi Etelä-Savossa 2,5 % edellisestä vuodesta, kun samanaikaisesti maan keskimääräinen kasvu kipusi 6,5 % edellisen vuoden vastaavaa ajankohtaa korkeammalle. Tämä kehitys näkyi myös henkilöstömäärässä, joka Etelä-Savossa jäi lähestulkoon edellisen vuoden tasolle (+0,1 %) kun se koko maassa nousi lähes kahteen prosenttiin (+1,9 %). Parasta kasvu oli rakennusalalla. Teollisuus ja vienti ovat Etelä-Savossa toimineet jo vuosia kasvun vetureina ja hyvä kehitys on näkynyt myös teollisuuden työllisten määrässä teollisia työpaikkoja on ollut tarjolla hyvin ja niihin on työllistytty. Kaupassa ja muissa palveluissa on yritysten liikevaihdon kasvu pysytellyt Etelä-Savossa maan keskimääräistä alhaisemmalla tasolla. Myös henkilöstömäärän kehitys on ollut hitaampaa kuin koko maassa keskimäärin.

Eteläsavolaisten yritysten rahoituskysyntä heikkeni vuoden 2017 alkupuoliskolla selkeästi. Sama kehitys oli nähtävissä myös valtakunnallisesti. Etelä-Savon ELY-keskus myönsi maakunnan yrityksille vuoden 2017 aikana yritysrahoitusta yhteensä 8,8 milj. euroa 76 yritykselle. Rahoituksen arvioidaan kasvattavan liikevaihtoa 55 miljoonalla eurolla, josta viennin osuus on noin 30 miljoonaa euroa. Uusia työpaikkoja odotetaan syntyvän yli 160. Yritykset käynnistävät tuen avulla lähes 26 miljoonan euron kehittämisinvestoinnit. Palvelualueille myönnettiin rahoitusta noin 3,7 miljoonaa euroa, siitä matkailuyrityksille 2,3 milj. euroa. Teollisuusyrityksille myönnettiin tukia yhteensä 4 miljoonaa euroa, josta puuteollisuuteen 1,2 milj. euroa ja teknologiateollisuuteen 1,1 milj. euroa.

Finnveran myöntämän rahoituksen suhteen on positiivista, että suunnitellut kone, laite ja rakennusinvestoinnit ovat selvästi maan keskiarvoa paremmat. Lisäksi omistajanvaihdoksia on paljon vireillä ja niitä suunnitellaan selvästi maan keskiarvoa enemmän. Myös vientikauppojen rahoitukselle on kysyntää. Yritysten kasvuun ja kansainvälistymiseen on kuitenkin haettu vähemmän käyttöpääomaa kuin muualla maassa. Samoin vientiä harjoittavien yhtiöiden osuus on alhainen.

Keskeisten toimialojen kehitysnäkymiä

Maa ja puutarhataloudessa investoinnit lisääntyivät vuonna 2017 yllättävän paljon, vaikka maataloudessa kannattavuuskehitys on ollut viime vuosina tavanomaista heikompi. Myös nuorten viljelijöiden aloitustukia on myönnetty edellisvuotta useammalle tilalle. Maatalouden investoinnit näyttävät jatkuvan vuonna 2018 tavanomaista vilkkaampana ja suurempiin tuotannon laajennuksiin tähtävinä niin Etelä-Savossa kuin muuallakin. Investointeja rajoittavaksi tekijäksi voi muodostua Maaseudun kehittämisohjelman varojen riittävyys loppuvuodesta.

Maatalouden investointiavustukset olivat vuonna 2017 Etelä-Savossa yhteensä ennätyselliset 6,0 milj. euroa ja lainarahoitus 4,1 milj. euroa, mikä viittaa merkittävästi yli 10 milj. euron investointeihin. Maidontuotannossa oli uusia navetoita ja laajennuksia 11 kpl ja pari lypsyrobotti-investointia. Vastaava eläinmäärän lisäys oli yhteensä noin 350 lehmäpaikkaa. Naudanlihan tuotannossa oli myös 11 uutta kasvattamo ja vastaava eläinmäärän lisäys noin 700 eläinpaikkaa. Laajennusinvestoinnit eivät yksin riitä kompensoimaan nautakarjatuotannosta luopumista alueella, niillä kuitenkin turvataan yksikkökoon kasvu ja mahdollistetaan kannattavan tuotannon edellytykset.

Puutarhapuolella investoitiin myös tavanomaista enemmän. Pieksämäellä rakennettiin uusi kasvihuone puuntaimien kasvatukselle, jonka myötä lasialaisviljely kasvoi 1,5 hehtaarilla. Lisäksi rahoitettiin useita tuotannon laajennuksia ja valaistus ja kalustohankintoja.

Metsäsektorin tilanne ja kehitysnäkymät ovat säilyneet varsin positiivisina. Luonnonvarakeskuksen ennakkotietojen mukaan Etelä-Savon metsät kerryttivät vuonna 2017 kantorahatuloja peräti 261 miljoonaa euroa, mikä on historian paras tulos vuoden 2007 suhdannehuipun jälkeen. Metsäkeskukselle jätettyjen metsänkäyttöilmoitusten perusteella yksityismetsien puun tarjonta lisääntyi Etelä-Savossa mm. maatalouden vaikeuksien vauhdittamana 10 % edellisestä vuodesta. Puukaupan hyvän vireen ennakoidaan jatkuvan ja teollisuuspuun hakkuiden lisääntyvän tänä vuonna valtakunnallisesti noin 2 %.

Metsäteollisuuden tilastojen mukaan havusahatavaran tuotanto nousi viime vuonna edellisestä vuodesta n. 5 % ja vienti peräti 8,7 % jälleen uuteen ennätykseen. Kolme suurinta yksittäistä vientimarkkina-alueita ovat Kiina (18 %), Egypti (14 %) ja Japani (11 %). Tuotannon kasvu oli edelleen kuusen osalta hieman ripeämpää kuin männyn, mutta erot puulajien välillä tuotannon kasvussa ja sahauksen kannattavuudessa ovat kaventumassa. Kaikkiaan suomalaisen sahateollisuuden kilpailukykyä ja kannattavuutta luonnehditaan vaatimattomaksi, mutta kysyntä ja suhdannenäkymiä positiivisiksi.

Etelä-Savon vaneri- ja kertopuutehdasyksiköt ovat uutisoineet selvinneensä syksyn vaikeista korjuukeleistä ”kuvin jaloin” ja tuotanto on jatkunut normaalista. Valtakunnallisesti vanerin tuotanto lisääntyi vuonna 2017

metsäteollisuuden tilastojen mukaan peräti 9 % ja vienti 11 % edellisestä vuodesta. Päävientimarkkinat löytyvät Euroopasta. Vanerin tuotannon ja viennin ennakoitaan lisääntyvän tänä vuonna edelleen 2 %. Etelä-Savossa odotukset kohdistuvat suunnitellun Punkaharjun kertopuuinvestoinnin toteutumiseen, joka toisi suunnitelmien mukaan noin 35 työpaikkaa ja lisäksi tukin kulutusta 160 000 m³:lla.

Teknolgiateollisuusyritysten liikevaihto kasvoi vuonna 2017 10 % verrattaessa edellisvuoteen. Etelä-Savon liikevaihto oli trendiltään muun maan tapaan nousujohteista. Teknolgiateollisuuden yritysten uusien tilausten määrä ja tilauskannan arvo kasvoivat loppuvuonna. Suurin syy tähän oli suuret laivatilaukset. Ilman laivatilauksia uusien tilausten määrä ja tilauskannan arvo eivät ole kasvaneet kevään 2017 jälkeen. Vaikka laivatilauksilla on heijastusvaikutusta länsirannikon lisäksi myös muualle maahan, kieli muun tilauskannan pysähtyminen siitä, että osassa yrityksiä kapasiteetti alkaa tulla vastaan. Kasvu ei lisääntynyt ilman merkittäviä investointeja. 65 % yrityksistä kertoo uusien tilausten lisääntyneen syyskuun jälkeen. Noin 29 % puolestaan kertoo tilausten vähentyneen ja 6 % pysyneen ennallaan. Erot kasvavat ja taas toisaalta jätti-investointien valmistuttua kärkiyritysten alihankintaketjut eivät enää tällä hetkellä ole yhtä ole sidottuja suurhankkeisiin, vaan markkinatilanne normalisoituu tältä osin. Tilauskannan kuukausittaiset vaihtelut tulevat jatkossakin olemaan suuria.

Yritysten väliset erot liikevaihdon, taloustilanteen kuin myös työllisyystilanteen osalta ovat suuria ja pikemminkin kasvamaan päin. Osaajien puute on ilmennyt rekrytointivaikeuksina eritoten niillä aloilla, joiden koulutus ei ole erityisen vetovoimainen. Koulutuksen murroksessa yritysten ja koulutusorganisaatioiden yhteistyön tiivistäminen on välttämätöntä yritysten tarvitsemien osaajien saamiseksi.

Teknolgiateollisuuden yritysten liikevaihdon arvioidaan olevan keväällä viime vuotta korkeammalla, mikäli vain yritysten kilpailukyky riittää siihen, että tarjouspyynnöt muuttuvat tilauksiksi. Myös investointeja kaivattaisiin tuottavuuden lisäämiseksi ja tuotantokapasiteetin turvaamiseksi lisää. Kotimaassa kysyntää kannattelee edelleen erityisesti rakentaminen.

Etelä-Savon **rakentamisen** kokonaismäärä pysyi tasaisena loppuvuonna 2017 rakennusluvissa ja aloituksissa. Asuntorakentamisen taso on vaatimatonta verrattuna muuhun ItäSuomeen. Asuntokauppa on Etelä-Savossa kuluttajavetoista, koska muun maan asuntorakentamista vilkastuttanutta sijoittajakysyntää ei ole. Uusien asuntojen kaupan ollessa vaisua ei kysyntään vastaaminen synnytä enempää tuotantoa. Uusien ja vanhojen asuntojen hintaero tasaantui hieman vanhojen kerrostalojen nimellishintojen noustua lähelle 2010-luvun keskitasoa. Mikkelin jätevedenpuhdistamon ja Pieksämäen Prismen ohella monet pienemmät hankkeet nostavat hankkeina rakentamisen volyyymiä. Julkisten palvelurakennusten kokonaisvolyymin pitävät tasaisena koulu ja päiväkotihankkeet ja terveydenhuollon saneeraushankkeet. Teollisuus ja varastorakentamisen ennakoitaan säilyvän tasaisena.

Kaupungistuminen on painottanut rakentamista Mikkelin. Muualla maakunnassa rakentaminen on pitkälti korjausrakentamisen varassa. Rakennusten korjausvelka on kasvanut matalan investointitason aikana. Korjausrakentamisen volyyymi on hienoisessa kasvussa, mikä näkyy kasvaneena hankemääränä. Rakentamistakin luova yhteiskunnallinen usko alueen kehitykseen painottuu Mikkelin, jonka kehityshakuisuus antaa uskoa alueen vetovoimaisuuteen. Ilman monipuolisesti virinneitä pieniä ja keskisuuria rakennushankkeita suhdannekuva olisi vielä enemmän negatiivinen. Julkiset hankkeet, asuntorakentamisen tasainen tarve ja kasvava korjausrakentaminen pitävät yllä tasaista rakentamista Etelä-Savossa jatkossakin.

Kaupan alan yritysten liikevaihto ja henkilöstömäärä kehittyi Etelä-Savossa vuoden 2017 aikana maan keskimääräistä hitaammin. Verkkokaupan kasvu sekä hidas ostovoiman kehitys ja työttömyyden säilyminen edelleen korkealla tasolla rajoittavat kaupan kasvua ja **kaupan alan kehitysnäkymiä** Etelä-Savossa. Myöskään kaupan alan tulevia näkymiä ei nähdä kovin positiivisina, sillä kaupan liitto arvioi työllisyyden edelleen pienenevän pidemmällä aikavälillä. Myös liikevaihdon kasvun arvioidaan olevan hidasta. Kaupan kehitystä ovat myllertäneet digitaalisen ostamisen ja verkkokaupan yleistyminen, automatisaatio ja kilpailu kaupassa. Kehitys on johtanut henkilöstömäärän pienenemiseen. Alan työllisyys pienenee, mutta samalla työtehtävien vaatimukset muuttuvat ja uudenlaista työvoimaan haetaan.

Palvelualoista **matkailulla ja vapaa-ajan asutuksella** on Etelä-Savossa tärkeä merkitys. Matkailu on kasvava vientiala, jolla on paljon kerrannaisvaikutuksia muille toimialoille. Se on merkittävä työllistäjä ja suuren kasvupotentiaalin palveluala, johon Etelä-Savossa panostetaan yhtenä kärkiteemana. Matkailutoimijat tekevät aktiivista ja tiivistä yhteistyötä muiden JärviSuomen maakuntien ja myös Visit Finlandin kanssa. Pitkäjänteisen imagomarkkinoinnin arvioidaan tuottavan tulosta ja kansainvälisten matkailijoiden määrien mm. Aasiasta ja KeskiEuroopasta odotetaan kasvavan.

Matkailualalla ja yrityksissä on Saimaan alueella hyvä yhteisen tekemisen vire ja vahva usko kansainvälisten ja myös kotimaisten matkailijoiden kiinnostukseen puhdasta järviuontoa ja sen antimia kohtaan. Kansainvälisen matkailun kasvu oli viime vuonna jo vahvaa, ja myös venäläiset matkailijat ovat palanneet, mikä näkyy ja kuuluu katukuvassakin. Ulkomaisten matkailijoiden yöpymiset kasvoivat 16,2 % edellisestä vuodesta. Sen sijaan kotimaisten majoitusvuorokausien määrä jäi viime vuonna negatiiviseksi lähinnä kuntoutuskeskusten heikohkon tilanteen vuoksi. Etelä-Savossa on lisäksi runsaasti pieniä majoitusyrityksiä tarjoamassa esim. mökkimajoitusta, ja viralliset tilastot kertovat vain osatotuuden, sillä nämä yöpymiset jäävät tilastoinnin ulkopuolelle.

Oman tärkeän panoksensa matkailuyrityksille ja kohteille ja erilaisiin tapahtumiin tuo laaja vapaa-ajanasukkaiden joukko, joka yhä enenevässä määrin mökkeilee alueella ympärivuotisesti. Vapaa-ajan asukkaiden ja heidän sukulaisten ja ystävien mökkivierailut eivät myöskään näy tilastoissa, mutta kylläkin alueen kauppoihin ja palveluyrityksiin jätettyinä euroina.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työllisyyden paraneminen näkyy edelleen Etelä-Savon työmarkkinoilla. Työvoiman kysyntä on selvästi vilkastunut. Työvoiman kysyntä ja tarjontatilanne ovat erilaisesta elinkeinorakenteesta johtuen seutukunnittain erilainen.

Työvoiman kysynnän vilkastuminen on tuonut esiin sen, että tarjolla olevan työvoiman ammattitaito, henkilökohtaiset ominaisuudet ja työtoiveet eivät aina kohtaa työnantajien odotuksia. Avustaviin tehtäviin löytyy tekijät, mutta itsenäistä työtöytä edellyttäviin tehtäviin työntekijöiden löytäminen on haasteellisempaa. Muun muassa asiakaspalvelutaitoja odotetaan kaikissa ammateissa.

Myyjän ammatissa ylitarjonta kasvaa koko maakunnassa. Myös toimistotyöntekijöiden kysyntä on vähäistä, mutta työnhakijoina heitä on paljon. Ammattiryhmän koko Etelä-Savossa on 2010luvulla supistunut kahteen kolmasosaan aiemmasta. Ammatillisen koulutuksen rakennemuutoksen seurauksena ammatillisen koulutuksen opettajista on selvää ylitarjontaa, joka kuitenkin on luonteeltaan varsin heterogeenistä. Lukion ja peruskoulun yläluokkien opettajista (kielet, taitoaineet, yhteiskunnalliset aineet) on ylitarjontaa koko maakunnassa. Osin on kysymys opettajapätevyyden puuttumisesta, mutta ei kuitenkaan aina.

Sosiaali- ja terveysalalla työvoiman kysyntä on vilkasta ja se ylittää erityisesti Pieksämäellä ammattitaitoisen ja soveltuvan työvoiman tarjonnan. Näiden ammattien osalta TE-toimistossa reservi on pieni. Alueella on tekeillä selvitys toimialan lähivuosien työvoima ja osaamistarpeiden kehittymisestä. Isoja ammattiryhmiä tällä alalla ovat lähihoitajat ja sairaanhoitajat ja näissä myös vaihtuvuus on suurta. Tämänhetkinen kysyntätilanne edellyttää suurempaa alueellista liikkuvuutta. Esimerkiksi sosiaalityöntekijöiden ja puheterapeuttien työpaikkoja on myös ollut vaikea täyttää

Rakennusalalla kysyntä on vilkasta erityisesti Mikkelin seutukunnassa. Työllisyys on parantunut eri ammattiryhmissä. Alalla on tyypillisesti vahva kausivaihtelu. Erityisesti maanrakennusala viitostien rakentamisen alkaessa vilkastuu. Rakennusmestareista arvioidaan olevan jatkuvasti pulaa. Sen sijaan esimerkiksi nuorten rakennussähköasentajien ja putkiasentajien alalle pääsy on ollut vaikeaa. Hitsaajista on pulaa Mikkelin seudulla, Savonlinnan seudulla on osaajat löydetty silloin, kun heitä on TE-toimiston kautta haettu

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Taulukossa vertailtu helmikuu 2013 /helmikuu 2018

	101 Mikkeli	103 Savonlinna	105 Pieksämäki	Etelä-Savo	Koko maa
Työttömät yht.					
2013 Helmikuu	4 082	3 153	1 576	8 811	29 900
2018 Helmikuu	3 559	2 825	1 300	7 684	276 200
Rakennetyöttömät					
2013 Helmikuu	2 173	1 739	805	4 717	152 600
2018 Helmikuu	2 189	1 753	778	4 720	170 000
Rakenteellisen tyött. %-osuus					
2013 Helmikuu	53,2	55,2	51,1	53,5	52,5
2018 Helmikuu	61,5	62,1	59,8	61,4	61,5
muutos, prosenttiyksikköä	8,3	6,9	8,8	7,9	9,1

POHJOIS-SAVO

KOULUTUS

KOULUTUKSEEN HAKEUTUMINEN JA SISOITTUMINEN, KOULUTUSASTE

KULTTUURI

NUORISOTYÖ JA -POLITIikka

LIIKUNTA

TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINTA, VÄESTÖ

TUTKINNOT

ALUEELLA TOIMIVIEN KORKEAKOULUJEN PROFIIIT JA VAHVUUSALAT

ALUEEN KEHITYSNÄKYMÄT

Pohjois-Savo: Koulutus

VARHAISKASVATUS (1-6 vuotiaat lapset)	Päiväkodit		Perhepäivähoito		Yhteensä	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Lasten määrä¹⁾						
2014	6 462	179 594	1 866	30 222	8 328	209 816
2015	6 693	182 806	1 751	27 187	8 444	209 993
2016	6 822	183 223	1 503	22 993	8 325	206 216
KOULUTUS 2016	Uudet oppilaat/ opiskelijat		Oppilaat/ opiskelijat		Perusopetuksen/ tutkinnon suorittaneet	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Esiopetus ²⁾			471	11 003		
Perusopetus ³⁾	2 603	61 476	23 567	550 371	2 564	58 328
Lukiokoulutus (nuorten koulutus ⁴⁾)	1 407	32 111	4 164	95 776	1 307	29 453
Lukiokoulutus (aikuisten koulutus ⁴⁾)	77	2 778	227	7 282	28	1 349
Ammatillinen perustutkinto, josta						
oppilaitosmuotoinen, opetussuunnitelma- perusteinen	2 321	44 605	5 982	119 445	1 835	35 461
oppilaitosmuotoinen, näyttötutkinto	1 125	25 720	2 399	56 287	508	11 881
oppisopimuskoulutus, opetussuunnitelma- perusteinen	16	355	28	646	8	169
oppisopimuskoulutus, näyttötutkinto	228	6 745	588	17 244	118	4 325
Ammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	889	18 869	1 703	35 341	406	8 734
Ammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	240	7 943	561	16 423	146	4 194
Erikoisammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	213	4 129	519	8 752	120	1 913
Erikoisammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	173	6 639	526	16 405	145	4 330
Ammattikorkeakoulututkinto	1 700	33 915	6 457	128 663	1 049	23 044
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	144	4 279	382	11 001	84	2 518
Alempi korkeakoulututkinto	582	15 087	3 009	80 803	469	14 289
Ylempi korkeakoulututkinto	354	5 868	2 904	54 083	597	15 321
Tohtoritutkinto			772	17 736	113	1 888

Tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa annetut opetustunnit

VAPAA SIVISTYSTYÖ 2016	Liikunnan koulutus- keskukset	Kansan- opistot	Kansalais- opistot	Opintokes- kukset	Kesä- yliopistot	Yhteensä
Maakunta		13 735	115 753		3 525	133 013
Koko maa	136 132	586 549	2 000 801	216 170	109 417	3 049 069

ALUEELLA TOIMIVAT OPPILAITOKSET ⁶⁾	2007		2012		2017	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Oppilaitostyyppi (lkm)						
Peruskoulut	151	3 067	122	2 644	111	2 276
Peruskouluasteen erityiskoulut	6	159	6	110	4	73
Lukiot	23	406	22	381	20	340
Perus- ja lukioasteen koulut		37		41		41
Ammatilliset oppilaitokset	4	161	4	124	4	96
Ammatilliset erityisoppilaitokset		12		6		6
Ammatilliset erikoisoppilaitokset		37		34		26
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset		32		26		20
Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitokset	1	2	1	1	1	1
Sotilasalan ammatilliset oppilaitokset		15		13		6
Ammattikorkeakoulut	1	30	1	27	1	25
Yliopistot	1	20	1	16	1	14
Sotilaskorkeakoulut		1		1		1
Musiikkioppilaitokset	4	89	3	88	2	84
Liikunnan koulutuskeskukset		14		14		14
Kansanopistot	2	89	2	80	2	73
Kansalaisopistot	16	234	11	195	10	181
Opintokeskukset		11		10		12
Kesäyliopistot	1	20	1	20	1	20
Muut oppilaitokset		7		7		6
Yhteensä	210	4 443	174	3 838	157	3 315

Pohjois-Savo: Koulutukseen hakeutuminen ja sijoittuminen, koulutusaste

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön hakeminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	2 541	100,0	57 577	100,0
Lukiokoulutukseen päättövuoonna ensisijaisesti hakeneet	1 324	52,1	30 558	53,1
Ammatilliseen koulutukseen päättövuoonna ensisijaisesti hakeneet	1 190	46,8	26 403	45,9
Valmistaviin koulutuksiin päättövuoonna ensisijaisesti hakeneet	24	0,9	548	1,0
Peruskoulun lisäopetukseen päättövuoonna ensisijaisesti hakeneet	1	0,0	18	0,0
Ei hakenut peruskoulun päättövuoonna yhteishaussa	2	0,1	50	0,1

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	2 541	100,0	57 577	100,0
Jatkoi heti opiskelua lukiokoulutuksessa	1 309	51,5	30 339	52,7
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	1 122	44,2	24 450	42,5
Jatkoi heti opiskelua valmistavassa koulutuksessa	37	1,5	931	1,6
Jatkoi heti opiskelua peruskoulun lisäopetuksessa (10-luokka)	13	0,5	435	0,8
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	60	2,4	1 422	2,5

Ylioppilaiden välitön hakeminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	1 335	100,0	30 796	100,0
Ammatilliseen koulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	30	2,2	535	1,7
Vain ammattikorkeakoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	235	17,6	5 462	17,7
Sekä ammattikorkea- että yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	188	14,1	4 636	15,1
Vain yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	552	41,3	12 593	40,9
Ei hakenut ylioppilasvuonna jatko-opintoihin	330	24,7	7 570	24,6

Ylioppilaiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	1 335	100,0	30 796	100,0
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	80	6,0	1 188	3,9
Jatkoi heti opiskelua ammattikorkeakoulukoulutuksessa	132	9,9	3 068	10,0
Jatkoi heti opiskelua yliopistokoulutuksessa	231	17,3	4 797	15,6
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	892	66,8	21 743	70,6

20 - 64 vuotias väestö koulutusasteen mukaan 2016

Koulutusaste	Maakunta	%	Koko maa	%	% osuus koko maasta
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	18 995	13,6	514 301	16,4	3,7
Lukiokoulutus	9 127	6,5	264 955	8,4	3,4
Ammatillinen peruskoulutus	56 510	40,5	1 062 453	33,8	5,3
Ammattitutkinto	7 700	5,5	143 131	4,6	5,4
Erikoisammattitutkinto	1 560	1,1	30 964	1,0	5,0
Opistoaste	14 532	10,4	303 475	9,7	4,8
Ammatillinen korkea-aste	1 403	1,0	39 634	1,3	3,5
Ammattikorkeakoulututkinto	14 411	10,3	318 296	10,1	4,5
Alempi korkeakoulututkinto	2 281	1,6	75 550	2,4	3,0
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	499	0,4	15 732	0,5	3,2
Ylempi korkeakoulututkinto	10 504	7,5	332 738	10,6	3,2
Lääkärien erikoistumiskoulutus	502	0,4	8 258	0,3	6,1
Lisensiaatintutkinto	162	0,1	5 965	0,2	2,7
Tohtorintutkinto	1 363	1,0	28 094	0,9	4,9
Koulutusaste tuntematon	4	0,0	250	0,0	1,6
Tutkinnon suorittaneita yhteensä	120 558	86,4	2 629 495	83,6	4,6
20 - 64 vuotias väestö yhteensä	139 553	4,4	3 143 796		
Väestön koulutustasomittain (20 - 64 vuotiaat) ⁸⁾	392		404		
Väestön koulutustasomittain (30 - 34vuotiaat)	437		445		

Pohjois-Savo: Kulttuuri

	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V.2016	V.2017
Viik merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt	..	62	62	62	62
- osuus koko maasta		4,9 %	4,9 %	4,9 %	4,9 %
Päätoimisesti hoidetut museot	7	7	7	7	
- osuus koko maasta	4,2 %	4,4 %	4,7 %	4,5 %	
Esineet museokokoelmissa / 100 as.	47	49	52	52	
- koko maa	86	103	100	99	
Teokset taidemuseoissa / 100 as.	4	4	5	5	
- koko maa	6	6	7	7	
Valtionosuusteatterit (ja Suomen Kansallisteatteri)					
- osuus koko maasta	3 5,2 %	3 5,2 %	3 5,2 %	3 5,2 %	3 5,2 %
Valtionosuusorkesterit	1	1	1	1	1
- osuus koko maasta	3,8 %	3,7 %	3,6 %	3,6 %	3,6 %
Elokuvasalit	13	10	14	14	
- osuus koko maasta	4,0 %	3,5 %	4,5 %	4,5 %	
Kulttuuritapahtumat (Finland Festivals)	2	2	2	2	
- osuus koko maasta	2,5 %	2,6 %	2,3 %	2,3 %	
Kulttuurirakennukset	94	103	102	104	
- osuus koko maasta	4,8 %	5,2 %	5,0 %	5,1 %	
Kuntien kulttuuritoimen nettokustannukset €/as.	121	125	135	134	
- koko maa	104	135	140	140	
Kulttuurialan tutkimukseen johtavan koulutuksen oppilaitokset	..	6	6	6	
- osuus koko maasta		4,3 %	4,6 %	4,8 %	
Kulttuurialan vapaan sivistystyön oppilaitokset	18	14	14	14	
- osuus koko maasta	5,1 %	4,6 %	4,9 %	5,0 %	
Työllinen työvoima kulttuurin toimialoilla	..	2 606	2 283		
- osuus koko maasta		2,6 %	2,6 %		
Kulttuurialan yritysten toimipaikat	426	429	420		
- osuus koko maasta	2,6 %	2,4 %	2,3 %		

Yleiset kirjastot	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V. 2016	V. 2017
Aukiolotunnit	75 294	74 327	67 733	74 027	81 183
- osuus koko maasta	5,16 %	5,33 %	4,9 %	4,8 %	4,9 %
Kokoelmat¹⁾ (kpl)/ asukas	8,98	8,72	8,0	7,9	7,8
- koko maa	7,85	7,45	6,7	6,5	6,4
Hankinnat (kpl)/ (asukasluku / 1 000)					
- koko maa	402,27	430,41	364	388	408
- koko maa	359,98	401,34	333	328	332
Lainaus (kpl) / asukas	21,74	19,14	16,2	16,1	16,0
- koko maa	20,26	18,08	16,4	16,0	15,6
Käynnit / asukas	13,48	12,04	9,9	10,1	10,0
- koko maa	11,98	9,89	9,1	9,0	9,2
Verkkokäynnit / asukas	3,33	8,11	4,3	3,9	3,6
- koko maa	9,04	10,72	7,1	7,7	6,8
Tapahtumien osallistujamäärä / (asukasluku / 1 000)	-	-	160	169	137,5
- koko maa			158,6	174,5	175,9
Lainaajat / asukasluku	47,02 %	41,47 %	36,3 %	35,7 %	34,8 %
- koko maa	44,77 %	39,24 %	36,7 %	36,3 %	35,5 %
Toimintakulut / asukas	46,43 €	56,05 €	54,9 €	54,6 €	54,4 €
- koko maa	47,69 €	56,07 €	58,3 €	57,9 €	57,3 €

Pohjois-Savossa toimivat valtionosuutta saavat taide- ja kulttuurilaitokset:

Museot:	
Lapinlahden taidemuseo, Lapinlahti	Kuopion kulttuurihistoriallinen museo
Kuopion luonnontieteellinen museo	Kuopion taidemuseo
Rautalammin museo, Rautalampi	Varkauden museo ja taidemuseo
Ortodoksinen kirkkomuseo Riisa, Kuopio	
Teatterit:	
Kuopion kaupunginteatteri	Varkauden teatteri
Orkesterit:	
Kuopion kaupunginorkesteri	

Pohjois-Savo: Nuorisotyö ja -politiikka

Nuorisolain mukaan nuorisotyön ja politiikan tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvuja elinoloja. Toimialan tavoitteen toteutumisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus, yhdenvertaisuus ja kansainvälisyys, terveet elämän tavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.

Nuorisotyö on nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista. Nuorisopolitiikka on nuoren kasvun ja elinolojen parantamista.

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Aluehallintovirastot hoitavat niitä alueella.

	2014		2015		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Etsivä nuorisotyö						
— etsivä nuorisotyöntekijöitä	36	494	40	556	38	592
— nuoret, joihin etsivä yhteydessä ¹⁾	1 674	24 435	1 382	25 725	1 436	26 499
— tavoitetut nuoret ²⁾	1 251	16 740	1 022	18 155	1 112	18 550
— toimenpiteissä ³⁾	762	12 273	647	13 520	591	13 716
— myönnettyt valtionavustukset	918 000	12 559 130	906 250	13 091 886	817 950	12 512 254
Nuorten työpajatoiminta						
— työpajat	12	196	12	200	12	208
— henkilökunta (htv) ^{4)*)}	145	1 873	143	1 850	139	1 827
— nuoret alle 29v.	932	14 200	898	14 733	835	14 867

Nuorisovaltuusto 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorisovaltuusto kuntien määrä	14	214
osuus Nuva / kaikki kunnat maakunnissa	73,7	71,1

Nuorisotyöntekijät 2016	Maakunta		Koko maa	
Nuorisotyöntekijöiden määrä ⁴⁾⁵⁾	84	100,0 %	2 154	100,0 %
sisältää				
Nuorisotoimenjohtaja	6	6,8 %	161	7,5 %
Nuorisosihteeri	8	9,9 %	160	7,4 %
Nuoriso-ohjaaja, vastaavat nimikkeet	54	64,3 %	1 635	75,9 %
Erytisnuorisotyöntekijät	16	19,0 %	198	9,2 %

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorten tieto- ja neuvontapiste/keskus, määrä	4	168
Kunnassa verkkopalvelu, alueellinen tai paikallinen	1	39

Pohjois-Savo: Liikunta

Liikuntapolitiittisin toimenpitein edistetään väestön liikuntaharrastusta, hyvinvointia, terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä elämänkaaren eri vaiheissa. Väestön tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia liikuntamahdollisuuksia lisätään vahvistamalla liikunnan asemaa kunnallisena peruspalveluna, parantamalla arkiliikunnan olosuhteita ja edistämällä poikkihallinnosta yhteistyötä liikuntapalvelujen järjestämisessä.

Valtion liikuntapaikkojen avustuspolitiikan tavoitteena on luoda edellytykset kansalaisten aktiiviselle ja säännölliselle liikunnalle. Liikuntapaikat rakennetaan liikuntalain mukaan laajoja käyttäjäryhmiä palveleviksi. Uimahallit, jää ja liikuntahallit, ulkokentät ja lähiliikuntapaikat ovat olennainen edellytys organisoidulle liikunnalle ja urheilulle. Suomessa on noin 35 000 liikuntapaikkaa, jotka ovat pääosin (n. 75 %) kuntien omistamia ja hoitamia.

Liikuntapaikat 2018	Maakunta	Koko maa
Jäähallit	11	232
Uimahallit, kylpylät, uima-altaat	11	303
Kentät ¹⁾	337	8 143
Liikuntahallit	13	333
Lähiliikuntapaikat	137	2 089
Muut liikuntapaikat ²⁾	1 621	26 478
Kaikki yhteensä	2 130	37 077

Pohjois-Savo: Tutkimus- ja kehittämistoiminta, väestö

Maakunnan alueella toimivat sektoritutkimuslaitokset:

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira, Geologian tutkimuskeskus GTK, Ilmatieteenlaitos IL, Luonnonvarakeskus Luke, Maanmittauslaitos MML, Teknologian tutkimuskeskus VTT, Terveystieteiden tutkimuskeskus THL, Työterveyslaitos TLL

Muut virastot:

–

T&K -TOIMINTA	2006		2011		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
T&k -henkilöstön tutkimustyövuodet / työllise	2,0	2,5	1,7	2,3	1,3	2,1
Yritysten osuus % t&k menoista	35,6	71,3	35,8	70,5	40,8	65,8
Julkisen sektorin osuus % t&k menoista	13,4	10,0	16,7	9,6	11,6	9,0
Korkeakoulujen osuus % t&k menoista	51,1	18,7	47,6	20,0	47,5	25,1
Maakunnan osuus % t&k menoista	2,3	100,0	2,1	100,0	2,4	100,0

VÄESTÖ	2012		2017		2022 ennuste		2027 ennuste	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Yhteensä	248 233	5 426 674	246 653	5 513 130	248 879	5 635 127	249 287	5 724 729
Ikäluokka 7-12 v.	2 558	58 252	2 549	61 658	2 536	61 331	2 489	59 810
Ikäluokka 13-15 v.	2 708	59 316	2 532	59 054	2 576	62 665	2 557	61 698
Ikäluokka 16-18 v.	2 975	64 498	2 686	59 497	2 640	61 434	2 679	64 125
Ikäluokka 19-21 v.	3 100	67 714	2 705	61 533	2 606	59 700	2 640	63 488
Alle 29 v.	79 352	1 820 970	76 409	1 798 021	75 093	1 784 703	73 743	1 775 642
Työikäinen 15-64 v.	158 463	3 517 089	150 869	3 443 388	145 864	3 417 736	141 982	3 417 247
Väestön muutos 2012-2017, 2017-2022 ja 2017-2027			-0,6	1,6	0,9	2,2	1,1	3,8
Väestöllinen huoltosuhde ¹⁾	56,7	54,3	63,5	60,1	70,6	64,9	75,6	67,5
Taloudellinen huoltosuhde ²⁾	164,9	131,9	157,1	141,8				
Ulkomaan kansalaiset ³⁾	3 854	195 511	5 011	249 452				
Ulkomaan kansalaisten osuus, %	1,6	3,6	2,0	4,5				
Vieraskielisten osuus, % ³⁾	2,1	4,9	2,9	6,8				

Tutkinnon suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuoden kuluttua valmistumisesta asuinmaakunnan mukaan 2016

Tutkinnot	Tutkinnon suorittaneet yhteensä		Työlliset		Työttömät		Opiskelijat		Muut	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Koulutusaste yht.	6 337	142 072	4 031	94 131	860	18 069	1 014	19 937	432	9 935
%	4,5	100,0	63,6	66,3	13,6	12,7	16,0	14,0	6,8	7,0
Lukiokoulutus	1 151	27 991	442	12 224	91	2 020	514	10 503	104	3 244
%	4,1	100,0	38,4	43,7	7,9	7,2	44,7	37,5	9,0	11,6
Ammatillinen koulutus	3 377	63 493	2 138	41 516	644	12 258	344	4 920	251	4 799
%	5,3	100,0	63,3	65,4	19,1	19,3	10,2	7,7	7,4	7,6
AMK-tutkinto	1 015	22 356	831	18 518	81	2 104	55	854	48	880
%	4,5	100,0	81,9	82,8	8,0	9,4	5,4	3,8	4,7	3,9
Alempi kk-tutkinto	246	9 842	156	6 340	7	150	82	3 253	1	99
%	2,5	100,0	63,4	64,4	2,8	1,5	33,3	33,1	0,4	1,0
Ylempi AMK-tutkinto	54	2 287	51	2 159	2	82	0	19	1	27
%	2,4	100,0	94,4	94,4	3,7	3,6	0,0	0,8	1,9	1,2
Ylempi kk-tutkinto	430	14 484	360	12 041	31	1 325	18	370	21	748
%	3,0	100,0	83,7	83,1	7,2	9,1	4,2	2,6	4,9	5,2
Tohtorin tutkinto	64	1 613	53	1 327	4	130	1	18	6	138
%	4,0	100,0	82,8	82,3	6,3	8,1	1,6	1,1	9,4	8,6

Pohjois-Savo: Tutkinnot

Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot 2016¹⁾

Koulutusala	Yo	Tutkinnot	Koulutusala	Amk	Tutkinnot
Humanistiset ja taidealat	TaiY	11	Kasvatusalat	SAVONIA	38
Yhteiskunnalliset alat	ISYO	101	Humanistiset ja taidealat	HUMAK	18
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	ISYO	70		SAVONIA	66
Luonnontieteet	ISYO	68	Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	SAVONIA	126
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	ISYO	11	Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	SAVONIA	31
Terveys- ja hyvinvointialat	ISYO	336	Tekniikan alat	SAVONIA	264
<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>597</i>	Maa- ja metsätalousalat	SAVONIA	35
			Terveys- ja hyvinvointialat	HUMAK	24
				SAVONIA	352
			Palvelualat	SAVONIA	95
			<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>1 049</i>

Ammatillisessa koulutuksessa suoritettut tutkinnot 2016

Koulutusala	Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus/tutkinto			Näyttötutkintoon valmistava koulutus/tutkinto			Kaikki yhteensä
	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	
<i>Tutkinnot yhteensä</i>	1 835	8	1 843	1 034	409	1 443	3 286
Kasvatusalat					5	5	5
Humanistiset ja taidealat	181	1	182	24	6	30	212
Yhteiskunnalliset alat				4	1	5	5
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	228		228	184	180	364	592
Luonnontieteet	4		4	31		31	35
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	75		75	16	1	17	92
Tekniikan alat	652	7	659	151	81	232	891
Maa- ja metsätalousalat	113		113	127	11	138	251
Terveys- ja hyvinvointialat	257		257	271	62	333	590
Palvelualat	325		325	226	62	288	613

Pohjois-Savo: Alueella toimivien korkeakoulujen profiilit ja vahvuusalat (opetus ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulun välisen sopimuksen mukaan)

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO

Tehtävä ja profiili

Itä-Suomen yliopistoa kehitetään monitieteisenä ja opiskelijakeskeisenä tiedeyliopistona. Toimintaa ohjaaviksi haasteiksi on tunnistettu ikääntyminen, elintavat ja terveys, oppiminen digitalisoituneessa yhteiskunnassa, ympäristön muutos ja luonnonvarojen riittävyys sekä kulttuurien kohtaaminen, liikkuvuus ja rajat.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Yliopisto vastaa strategiassaan tunnistamiinsa globaaleihin haasteisiin kansainvälisen tason ja monitieteisten tutkimusalueiden kautta. Tutkimusalueet ovat 1) aerosolit, ilmastonmuutos ja ihmisen terveys, 2) kardiovaskulaariset ja metaboliset sairaudet, 3) metsät, globaalimuutos ja biotalous, 4) neurotieteet, 5) rajat, liikkuvuus ja kulttuurien kohtaaminen. Yliopisto on tunnistanut myös vahvoja ja nousevia aloja. Tutkimusinfrastruktuurien kehittäminen ja tohtorikoulutus integroidaan vahvasti erityisesti kansainvälisen tason tutkimusalueiden toimintaan.

TAIDEYLIOPISTO

Tehtävä ja profiili

Taideyliopisto antaa taiteen ylintä opetusta, harjoittaa taiteellista toimintaa sekä tutkimusta. Yliopisto kouluttaa korkeatasoisia taiteilijoita, opettajia ja tutkijoita ja tukee toiminnallaan taiteellisen ja luovan työn edellytyksiä. Taideyliopisto vaalii taiteen ja tutkimuksen vapautta ja perinteitä sekä haastaa olemassa olevaa ajattelua, toimintatapoja ja instituutioita. Yliopisto edistää toiminnallaan suomalaisen kulttuurin, yhteiskunnan ja elinkeinoelämän monipuolistumista ja uudistumista.

Taideyliopisto on vuonna 2020 taidealojen koulutuksen ja tutkimuksen kansainvälinen suunnannäyttävä. Taideyliopisto erottuu kansainvälisesti laajalla taidealojen koulutustarjonnalla sekä siihen kiinteästi kytkeytyvillä tohtorikoulutuksella ja tutkimuksella.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Taideyliopisto on määritellyt tutkimuksen vahvuusaloikseen taiteellisen tutkimuksen, taidekasvatuksen ja musiikin historian.

Taiteen koulutuksessa nousevia teemoja ovat taiteen moninaistuvat esityskäytännöt, uudistuva suhde tilaan ja tilallisuuteen sekä kaikkia taidealoja koskeva kulttuurien kohtaaminen ja monimuotoisuus.

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Humanistinen ammattikorkeakoulu on yhteiskunnallinen ja kansainvälistyvä korkeakoulu, joka kehittää reilua ja yhteisöllistä Suomea.

Humanistinen ammattikorkeakoulu on humanistisen ja kasvatustieteiden sekä kulttuurituotannon vahva asiantuntija ja kouluttaja, jonka tehtävänä on järjestö ja nuorisotyön, työyhteisöjen kehittämisen, kulttuurituotannon ja luovan toimialan yrittäjyyden, viittomakielentulkkaamisen ja kommunikaatio-osaamisen valtakunnallinen kehittäminen. Humak korostaa tehtävässään kansalaisten tarpeista lähtevää innovaatiotoimintaa ja yhteisöjen kehittämistä.

Humanistinen ammattikorkeakoulu profiloituu kumppanuudella kehittäjänä sekä sosiaalisten ja kulttuuristen innovaatioiden edistäjänä.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Humanistisen ammattikorkeakoulun määrittelemät vahvuusalat ovat nuorisotyö ja yhteisöllisyys, järjestötyö, työyhteisöt ja kotouttaminen, viittomakielentulkkaus- ja kielellinen saavutettavuus, kulttuurin välittäjätoiminta sekä kommunikaatioasiantuntemus.

SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Ammattikorkeakoulu kehittää Itä-Suomessa hyvinvointia, sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja osaamiseen perustuvaa kilpailukykyä yhteistyössä alueen kaupunki ja innovaatiokeskittymien kanssa.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Ammattikorkeakoulun määrittelemät vahvuusalat ovat soveltava hyvinvointiteknologia, uudistuva kone ja energiateollisuus, vastuullinen ruokatuotanto sekä vesiturvallisuus.

Uudeksi nousevaksi kärjeksi ammattikorkeakoulu on määritellyt uudet biotaloustuotteet.

Pohjois-Savo: Alueen kehitysnäkymät

Alueen kehitysnäkymien kuvaus on suora lainaus TEM:n ja ELY-keskusten julkaisusta Alueelliset kehitysnäkymät Kevät 2018, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 11/2018. Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2018 -katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja ELY-keskusalueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu maaliskuun 2018 aikana.

POHJOIS-SAVON ELYKESKUS

Pohjois-Savossa asui vuoden 2017 lopussa 246 689 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 1 087 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 13 389.

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pohjois-Savon viisi vahvuutta ja kehittämisen kärkeä ovat kone- ja energiateknologia, puunjalostus, elintarvikkeet, hyvinvointiteknologia, matkailu sekä läpileikkaavina aloina vesi ja biojalostus. Näiden alojen uudistamisella ja vahvistamisella Pohjois-Savo kehittää aluetalouttaan. Erityisesti kone- ja energiateknologian sekä puunjalostuksen vienti ja liikevaihto ovat kasvaneet ripeästi vientimarkkinoiden elpyessä ja uusien tuote- ja palveluinnovaatioiden ansiosta. Hyvinvointiteknologian, veden prosessien ja biojalostuksen aloihin liittyy paljon kasvuodotuksia ja kehittämistoimintaa. Koko terveysalan kehittämisessä pääpaino on teknologisten menetelmien käyttämisessä, mutta myös uusien palvelu- ja toimintamallien kehittämisessä.

Pohjois-Savon vahvuuksia on maakunnan monimuotoisuus, vahvat kansainvälisen tason vientiyritykset, kasvava Kuopion kaupunki sekä vahva maaseutualue. Maaseutu-alueilla kolmannes kaikista yrityksistä ja osuus on säilynyt viime vuosina ennallaan. Seutukunnista Kuopion seutukunta on suurin, mutta sekä lisälmen, että Varkauden seutukunnat ovat merkittäviä vientiteollisuuden seutukuntia ja aluetalouden vahvuuksia.

Pohjois-Savo on maan merkittävimpiä alkutuottajia. Pohjois-Savo tuottaa neljänneksen koko maan marjantuotannosta, joka on selvästi eniten maakuntien vertailussa. Maidontuotannon osalta Pohjois-Savo on maan toiseksi suurin tuottaja ja kuntatasa-olla Kuopio on maan toiseksi suurin maidontuottaja. Maitotalouden trendinä on ollut tilakokojen suurentuminen ja samalla tilojen vähentyminen. Tilat ovat kuitenkin parantaneet omaa tuottavuuttaan investoineilla

Pohjois-Savon koulutustaso on hieman koko maan keskiarvoa alhaisempi. Väestön koulutus rakenne on kuitenkin ollut viime aikoina nousussa. Pohjois-Savossa tutkinnon suorittaneiden yli 15-vuotiaiden osuus on 72 % (koko maa 71 %). Toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuus on 4 % korkeampi ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 3 % alhaisempi kuin koko maassa. Ilman tutkintoa olevien osuus on hieman alhaisempi kuin koko maassa. Koulutuksen osalta alueella on kaksi toisen asteen ammatillisen koulutuksen koulutuskuntayhtymää, ammattikorkeakoulu ja Kuopiossa toinen Itä-Suomen yliopiston kampuksista. Koulutus ja koulutuksen vetovoimaisuuden kasvu luovat osaamiselle ja työvoiman uudistumiselle hyvän perustan. Tulevaisuuden merkittävä osaamisrakenteiden investointi on Savilahden kampusalue Kuopiossa, joka luo uudenlaisen oppilaitosten ja osin tutkimuslaitosten sekä yritysten toimintaympäristön. Vastaavat pienimuotoisemmat kampukset ovat lisälnessä ja Varkaudessa.

Koko maassa talouskasvu on viime vuonna kiihtynyt ja on samalla tasolla Pohjois-Savon kanssa. Pohjois-Savossa on ollut koko maata parempaa kasvu suhteessa koko maahan, mutta vuonna 2017 muun maan kasvu saavutti Pohjois-Savon. Tämä on johtanut siihen, että työvoiman imu on kova eteläisen Suomen kasvu keskuksiin ja maakunnan kunnat ja yritykset pohtivat keinoja, jolla niin tuleva kuin nykyinen työvoima saadaan pysymään seuduilla. Pohjois-Savon tavoitteena on lisätä maakunnan väestöllistä vetovoimaa. Suurin lisäystarve on vientiteollisuuden ydinalueilla Ylä-Savossa ja Varkauden seudulla.

Pohjois-Savossa kaupungistumisen trendi jatkuu. Väestömäärä kasvaa pääasiallisesti vain Kuopiossa, jossa kasvu on kuitenkin hieman hiipunut. Viime vuoden kasvu perustui muuttovoittoon. Suuri osa Kuopion muuttovoitosta tulee alle 25-vuotiaista.

Muutoin Pohjois-Savon väestönkehitys on kokonaisuudessaan ollut negatiivista ja ennakkotietojen perusteella näyttää siltä, että väestönkehitys oli vuonna 2017 heikointa yli 10 vuoteen. Maakunnan oma väestötavoite on 10 %:n väestönkasvu vuoteen 2040 mennessä, samaan aikaan maakunnan väestö ikääntyy. Maahanmuutto on noussut maakuntaan muuttajien tärkeäksi resurssiksi. Maahanmuuton vuosittainen määrä on noin 600-800. Suurin osa ulkomaalaista muuttajista sijoittuu Kuopioon.

Talouden kasvu, yritysten työvoiman tarve suhteessa kaupungistumiseen ja väestön ikääntymiseen on jo tässä vaiheessa luonut tilanteen, jossa osalla yrityksistä on vaikeuksia löytää ammattitaitoisia työvoimaa lähiseuduilta. Haastavin tilanne on teknologiateollisuudessa ja tämä sama haaste on noussut esiin myös muilla aloilla. Talouden trendin jatkuessa rekrytointiongelmien voidaan odottaa kasvavan.

Useat työnantajat ovat nostaneet jo tässä vaiheessa työmarkkinoiden elpymistä, kasvun esteeksi osaavan työvoiman saatavuuden. Tätä työn ja tekijöiden kohtaanto-ongelmaa on aiheuttanut erityisesti riittämätön

työvoiman ammatillinen ja alueellinen liikkuvuus. Työvoiman kysyntä on luonteeltaan hieman erilaista eri puolilla maakuntaa.

Työn ja työvoiman liikkuvuutta tulisi kehittää voimakkaasti. Tätä ei edesauta se, että alueiden saavutettavuus on ollut heikkenevä, niin väyläverkoston heikkenevän kunnon kuin julkisen liikenteen heikentyneen tilanteen vuoksi.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän näkymien suhteen nähtiin kasvua vuonna 2016. Tämä orastava kasvu on realisoitunut ja nyt hyvä talouskasvu on jatkunut koko vuoden 2017 ja alkuvuoden 2018. Toimialojen liikevaihto kasvoi edellisvuodesta, kasvun ollessa keskimäärin suunnilleen samalla tasolla kuin koko maan kasvuluvut. Näyttää siltä, että vuodesta 2018 olisi tulossa edelleen hyvä kasvuvuosi.

Vuonna 2017 nähtiin selkeä kasvukiihdytys, joka näyttää tasaantuneen tälle vuodelle. Odotuksissa ei ole lisäkasvua vaan kasvulukujen osalta pysytään viime vuoden tasolla. Tämä näkyy mm. viimeisimmässä pk-yritysbarometrissä, jonka mukaan Pohjois-Savon alueella on kasvuhakuisia pk-yrityksiä 38 %, asemansa säilyttämään pyrkiviä pk-yrityksiä on hieman vähemmän (35 %). Yritystoiminnan loppumista alueella ennakoitiin koko maan tavoin 3 % vastaajista, mikä alueella on yhden prosenttiyksikön verran vähemmän kuin keväällä 2017.

Pohjois-Savossa talouskasvu on erityisesti vientialoilla ollut nopeaa. Viime vuosi oli hyvä kasvuvuosi yritysten osalta ja tämäkin vuosi näyttää markkinoiden näkökulmasta hyvältä. Epävarmuudet liittyvät elinkeinoelämän ja vientimarkkinoiden näkökulmasta suurimmalta osin maailmanpoliittisiin seikkoihin.

Rakentaminen on ollut talouskasvun ja työllisyyden näkökulmasta merkittävä tekijä, Teknologiateollisuuden ohella rakentamisella on ollut suuri merkitys positiiviseen työllisyyskehitykseen ja uusien työpaikkojen syntymiseen. Asuntorakentaminen on keskittynyt Kuopioon. Asuntorakentamisen jatkuvuuteen vaikuttavat väestönkehitys sekä asuntojen kysyntä. Asuntorakentaminen on Kuopiossa pysynyt hyvällä tasolla positiivisen väestönkehityksen sekä hyvä kaavoituspolitiikan ansiosta. Asuntorakentamisen lisäksi myös julkisen rakentamisen puolelta on tullut hyviä uutisia, mm. koulurakentamisen osalta. Tämä on Kuopiota laajempi ilmiö. Pienemmillä alueilla yksityisten investoinnit esim. vanhushpalvelujen toimitiloihin on ollut tasaista.

Rakentamisen osalta infrarakentamisen kehitykseen vaikuttavat isot kärkihankkeet ja niiden toteutuminen – tällä hetkellä suurimmat kärkihankkeet Kuopion Savilahden alue (n. 1,2 mrd. €) ja Finnulp (1,4 mrd. €) etenevät omalla tahdillaan. Kuopion yliopistollinen sairaala KYS on lisäksi aloittamassa uuden uudisrakennus- ja peruskorjaushankkeen

Teknologiateollisuuden hyvät näkymät näyttävät edelleen hyvältä, suurimmat huolet ovat liittyneet osaavan, ammattitaitoisen työvoiman saatavuuteen. Tuotantokapasiteetti on pääosin täydessä käytössä. Teollisuuden osalta liikevaihdon kasvu on koko maata parempaa, vientimarkkinat ovat kehittyneet suotuisasti ja maakunnan kansainväliset brändiyritykset ovat vetäneet koko teollisuutta hyvälle kasvu-uralle. Vientialoista sekä metsä- ja puutuoteollisuudessa että metalliteollisuudessa viennin kasvu on ollut hyvällä tasolla. Investoinnit ovat edellisen taantuman jälkeen olleet pienessä kasvussa. Pohjois-Savon osuus koko maan investoinneista on hieman noussut. Edelleen investointipotentiaalia maakunnassa on, hankkeita on viety eteenpäin tasaisella tahdilla, ja investointisuunnitelmia on edelleen jonkin verran realisoitumatta.

Matkailun merkitys ja siihen liittyvät odotukset on noussut kasvu-uralle. Matkailu on taloustaantuman jälkeen kasvussa myös Pohjois-Savossa. Venäläismatkailijoiden yöpymiset ovat olleet merkittäviä ja nyt nämä ovat kääntyneet jälleen kasvuun. Kasvua haetaan aktiivisesti myös erittäin potentiaalisilta Kiinan markkinoilta. Matkailun osalta kehitys riippuu käynnissä olevista investoinneista, markkinoinnista sekä matkailu-asiakasryhmien taloudellisesta tilanteesta. Matkailuun on tulossa investointeja Kuopio-Tahko alueelle sekä muualle Kuopioon, Investointilistalla on myös muita matkailuun liittyviä investointeja muualla Pohjois-Savossa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työllisyyden näkymät ovat koko vuoden ajan tasaisesti parantuneet. EK:n tammikuussa julkaiseman suhdannebarometrin mukaan henkilöstöodotukset ovatkin hyvät erityisesti teollisuudessa ja palvelualoilla, mikä näkyy myös Pohjois-Savon kehityksessä. Uusien avoimien työpaikkojen määrä ei kuitenkaan ole lisääntynyt ihan siinä määrin kuin alueen yleinen taloudellinen kehitys olisi antanut olettaa. Uusia avoimia työpaikkoja ilmoitettiin Pohjois-Savon TE-toimistoon vuoden 2017 aikana 25 200 työpaikkaa, mikä on vajaa 1 000 työpaikkaa edellisvuotta enemmän. Vuoden 2018 alku näyttää kuitenkin lupaavalta, sillä tammikuussa uusia avoimia työpaikkoja oli Pohjois-Savossa lähes 3 000, mikä on reilusti enemmän normaali vuosiin verrattuna. Osa työpaikoista täyttyi kuitenkin kakkien julkisten rekistereiden ulkopuolella.

Vuoden 2017 aikana uusia avoimia työpaikkoja oli eniten palvelu- ja myyntityöntekijöille ja asiantuntijoille. Edellisestä vuodesta uudet avoimet työpaikat lisääntyivät kuitenkin eniten prosessi- ja kuljetustyöntekijöille sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöille.

Pohjois-Savon työpaikkojen keskimääräinen avoinnaolon kesto on noussut viimeisen kolmen vuoden aikana 34 vuorokaudesta 42 vuorokauteen. Tämä selittynee työvoiman saatavuuden vaikeutumisen ja työn rakenteen muutoksilla. Matalan koulutustason työtehtävät vähenevät ja erityisosaamista edellyttävien työpaikkojen tarjonta lisääntyy.

Helmikuussa julkaistun Pk-yritysbarometrin mukaan Pohjois-Savon yritysten suhdannenäkymät henkilökunnan määrän osalta ovat viime syksyn tasolla eli 16 % yrityksistä uskoo henkilökunnan määrän kasvavan seuraavan vuoden aikana. Yritysten kehittämisen ja työllistämisen esteeksi nähdään resurssitekijät, kilpailutekijät ja yleinen suhdanne- ja taloustilanne. Merkittävimäksi työllistämisen esteeksi nousee se, että ei ole tarvetta työllistää, työn sivukulut ja kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus, mutta jo neljäntenä tekijänä nähdään työvoiman saatavuus. Yrityksistä 19 % ilmoittaa työvoiman saatavuuden tärkeimmäksi työllistämisen esteeksi.

TE-toimiston laatiman ammattibarometrin mukaan Pohjois-Savossa suurin pula on erityisopettajista, koneenasettajista ja koneistajista, kuulontutkijoista ja puheterapeuteista, myyntiedustajista ja puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä. Vastaavasti ylitarjontaa maakunnassa on eniten graafisista ja multim mediasuunnittelijoista, kuvataiteilijoista, käytön tukihenkilöistä, muusikoista, laulajista ja säveltäjistä, vaattureista, pukuompelijoista, turkkureista, hatuntekijöistä ja yleissihteereistä.

Ongelmallista on se, että TE-toimistossa työnhakijana olevien työkyky ja osaaminen eivät vastaa työmarkkinoiden vaatimuksia. Oppilaitoksissa hankittu perustutkinto mahdollistaa vasta alalle tulon, mutta varsinaisen ammattitaito opitaan vasta työtehtävissä. Pohjois-Savossa rekrytointivaikkeudet lisääntyivät kolmannella neljänneksellä (48 %) ja helpottuivat aavistuksen jälleen loppuvuodesta (36 %). Tilanne on haastava erityisesti Ylä-Savon metalliteollisuudessa. Yritysten tarpeet ovat usein hyvin spesiaaleja ja sen vuoksi osaamistarpeet edellyttävät yritysکوhtaista koulutusta. Ylä-Savossa tekijöitä on haettu useilla työnantajien kanssa yhdessä järjestetyillä Rekrykoulutuksilla. Erilainen yhteistyö yritysten kanssa lieneekin paras tapa saada työntekijöitä koulutettua tarvittaville toimialoille. Pk-yritysbarometristä käy ilmi, että moni yritys kokee koulutussopimukset ja työkokeilut hyväksi väyläksi rekrytoida uutta työvoimaa.

Pohjois-Savon alueella on jo käynnistynyt ja käynnistymässä erilaisia työvoiman alueelliseen sekä ammatilliseen liikkuvuuteen sekä työssäkäyntialueiden välisten liikkumistarpeiden ratkaisuihin tähtäviä hankkeita, joista uskotaan löytyvän helpotusta yritysten rekrytointihaasteisiin. Samoin työvoiman osaamispuutteisiin halutaan vastata järjestämällä koulutusta mm. digitalisaation, robotiikan ja älytekniikan mahdollisuuksista

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Pohjois-Savon myönteinen työllisyyden kehitys jatkui vuoden 2017 aikana. Pohjois-Savon työllisyysaste on pitkään pysytellyt 67 %:n tuntumassa, mutta nousi viime vuoden aikana 68 %:iin, koko maan keskiarvon ollessa 69,6 %. Pohjois-Savossa naisten työllisyysaste (69,3 %) on miesten työllisyysastetta (66,8 %) korkeampi, kun koko maan tasolla on päinvastainen tilanne. Vuonna 2009 maakunnan työllisyysaste oli 62,2 %, joten nousu on ollut erittäin hyvä.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan Pohjois-Savon keskimääräinen työttömyysaste vuonna 2017 oli 8,3 %, kun koko maan vastaava luku oli 8,6 %. Pohjois-Savon osalta vähennystä kahden viimeisen vuoden aikana on 1,4 -prosenttiyksikköä.

TEM:n työnvälitystilastojen mukaan työttömien osuus työvoimasta lähti Pohjois-Savossa laskuun jo maaliskuussa 2016 ja on sen jälkeen jatkanut laskuaan. Laskuvauhti voimistui vuoden 2017 loppupuolella. Työttömyys on vähentynyt kaikissa ikäryhmissä ja vähenemä koskee sekä miesten että naisten työttömyyttä. Pohjois-Savon työttömyys alenee kuitenkin muuta maata hitaampaan tahtiin. Omalta osaltaan yhtenä selityksenä tälle voitaneen pitää sitä, että TE-palvelujen piirissä olevien työnhakijoiden määrä on pudonnut, esimerkiksi kuluvan vuoden tammikuussa palveluissa olevien määrä oli 12 % vähemmän kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Alenema koskee lähes kaikkia TE-palveluja, ainoastaan valtiolle työllistettyjen (+56 %) ja kuntiin työllistettyjen (+16 %) määrät nousivat. Aiemmin mainittu alueen uusien avoimien työpaikkojen loppuvuoteen saakka jatkunut odotettua vaisempi kehitys voi näkyä myös muuta maata hitaampana työttömyyden alenemisena.

Nuorten työttömyys on laskenut koko viime vuoden ajan ja vuoden 2017 lopussa nuoria, alle 25-vuotiaita oli työttömänä lähes 21 % edellisvuotta vähemmän. Nuorille on suunnattu paljon erilaisia hankkeita ja työllistymistä edistäviä palveluja, mikä näkyy nuorten työllistymisenä. Seutukunnittain tarkasteltuna nuorten työttömyys on parhaiten alentunut Ylä-Savossa (-24 %), kun taas vastaavasti Koillis-Savossa nuorten työttömyys puolestaan nousi (+11 %).

Pitkäaikaistyöttömien eli yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden määrä on laskenut viimeisen vuoden aikana siten, että alkuvuodesta 2017 pitkäaikaistyöttömien määrä laski noin 3 %:n kuukausivauhtia, kiihtyen loppu vuodesta jopa 20 %:iin edelliseen vuoteen verrattuna. Pitkäaikaistyöttömiä oli vuoden lopussa hiukan yli 4.000 eli yli 1 000 henkilöä edellisvuotta vähemmän. Pitkäaikaistyöttömyyden uskotaan laskevan vielä jonkin

aikaa asettuen mahdollisesti 3 500 henkilön paikkeille. Nuorten pitkäaikaistyöttömyys on sitkeästi pysytellyt vuoden 2016 tasaolla, nuorten osuus kaikista pitkäaikaistyöttömistä on kuitenkin alle 4 %. Valtaosa (72 %) nuorista pitkäaikaistyöttömistä on miehiä. Myös yli kaksi vuotta työttömänä olleiden määrät alkoivat laskea syksyllä 2017 ja laskevat tällä hetkellä noin 10 % kuukausivauhtia edelliseen vuoteen verrattuna. Työttömyyden alentuessa työttömyyden rakenteellistuminen korostuu.

Kuopion, Tuusniemen ja Siilinjärven kuntien alueella on aloitettu Alueellinen työllisyyskokeilu syksyllä 2017 ja kokeilu jatkuu vielä kuluvan vuoden loppuun saakka. Tämän kokeilun kohderyhmänä on edellä mainittujen kuntien pitkäaikaistyöttömät, joten kokeilussa kehitettyjen, voimallisempien työllisyystoimenpiteiden uskotaan nopeuttavan pitkäaikaistyöttömien määrän vähenemistä kokeilukuntien osalta.

Ulkomaalaisten työnhakijoiden määrä Pohjois-Savossa nousi syksyyn saakka, asettuen sitten edellisvuoden tasolle. Tämä ei kuitenkaan ole näkynyt ulkomaalaisten työttömien lisääntymisenä, vaan ulkomaalaiset työnhakijat ovat sijoittuneet hyvin erilaisiin palveluihin tai työllistyneet. Vuoden 2017 lopussa ulkomaalaisten työttömien määrä oli 20 % edellisvuoden vastaavaa lukua alhaisempi. Ulkomaalaisten työttömien osuus ulkomaalaisesta työvoimasta oli tammikuun 2018 lopussa 23,2 %, mikä on hieman koko maan keskiarvon alapuolella.

Lomautettujen määrä on ollut reilusti edellisvuotta vähäisempi. Suurempia lomautuksia ei alueella ole ollut koko vuoden aikana, eikä niitä ole tällä hetkellä tiedossakaan. Pk-yritysbarometrin mukaan Pohjois-Savon yrityksistä kuitenkin 18 % suunnittelee toimintansa sopeuttamista tilapäisluonteisesti nykyisen suhdannetilanteen vuoksi. Mahdolliset sopeuttamistoimet toteutettaisiin pääasiassa työaikajärjestelyin ja lomautuksin.

Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Pohjois-Savon työikäisten määrä vähenee lähivuosina ja huoltosuhte heikkenee. Väestörakenne tulee vaikuttamaan työttömyyden kehitykseen. Viimeisen viiden vuoden sisällä Pohjois-Savon 25-vuotiaiden nuorten määrä on vähentynyt n. 5 %. Ainoastaan Kuopio on pystynyt säilyttämään nuorten määrän ennallaan. Nuoren ikäluokan poismuutto korostuu etenkin pienten paikkakuntien kohdalla. Tammikuun 2018 lopussa, Pohjois-Savon työttömistä työnhakijoista 50 vuotta täyttäneitä oli 41 % ja 60 vuotta täyttäneitä 14 %.

POHJOIS-KARJALA

KOULUTUS

KOULUTUKSEEN HAKEUTUMINEN JA SIOITTUMINEN, KOULUTUSASTE

KULTTUURI

NUORISOTYÖ JA -POLITIikka

LIIKUNTA

TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINTA, VÄESTÖ

TUTKINNOT

ALUEELLA TOIMIVIEN KORKEAKOULUJEN PROFIIIT JA VAHVUUSALAT

ALUEEN KEHITYSNÄKYMÄT

Pohjois-Karjala: Koulutus

VARHAISKASVATUS (1-6 vuotiaat lapset)	Päiväkodit		Perhepäivähoito		Yhteensä	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Lasten määrä¹⁾						
2014	3 922	179 594	1 593	30 222	5 515	209 816
2015	4 080	182 806	1 468	27 187	5 548	209 993
2016	4 137	183 223	1 291	22 993	5 428	206 216

KOULUTUS 2016	Uudet oppilait/ opiskelijat		Oppilait/ opiskelijat		Perusopetuksen/ tutkinnon suorittaneet	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Esiopetus ²⁾			364	11 003		
Perusopetus ³⁾	1 527	61 476	14 740	550 371	1 721	58 328
Lukiokoulutus (nuorten koulutus ⁴⁾)	864	32 111	2 593	95 776	853	29 453
Lukiokoulutus (aikuisten koulutus ⁴⁾)	44	2 778	156	7 282	18	1 349
Ammatillinen perustutkinto, josta						
oppilaitosmuotoinen, opetussuunnitelma- perusteinen	1 754	44 605	4 608	119 445	1 418	35 461
oppilaitosmuotoinen, näyttötutkinto	528	25 720	1 464	56 287	320	11 881
oppisopimuskoulutus, opetussuunnitelma- perusteinen	2	355	8	646		169
oppisopimuskoulutus, näyttötutkinto	150	6 745	431	17 244	87	4 325
Ammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	573	18 869	1 099	35 341	269	8 734
Ammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	112	7 943	262	16 423	73	4 194
Erikoisammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	91	4 129	253	8 752	60	1 913
Erikoisammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	70	6 639	144	16 405	38	4 330
Ammattikorkeakoulututkinto	943	33 915	3 421	128 663	638	23 044
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	132	4 279	326	11 001	53	2 518
Alempi korkeakoulututkinto	803	15 087	4 729	80 803	769	14 289
Ylempi korkeakoulututkinto	313	5 868	2 535	54 083	749	15 321
Tohtorintutkinto			751	17 736	62	1 888

Tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa annetut opetustunnit

VAPAA SIVISTYSTYÖ 2016	Liikunnan koulutus- keskukset	Kansan- opistot	Kansalais- opistot	Opintokes- kukset	Kesä- yliopistot	Yhteensä
	Maakunta	9 501	94 567	62 560		
Koko maa	136 132	586 549	2 000 801	216 170	109 417	3 049 069

ALUEELLA TOIMIVAT OPPILAITOKSET ⁶⁾	2007		2012		2017	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Oppilaitostyyppi (lkm)						
Peruskoulut	109	3 067	84	2 644	70	2 276
Peruskouluasteen erityiskoulut	4	159	1	110	1	73
Lukiot	16	406	15	381	12	340
Perus- ja lukioasteen koulut	1	37	1	41	1	41
Ammatilliset oppilaitokset	8	161	7	124	7	96
Ammatilliset erityisoppilaitokset		12		6		6
Ammatilliset erikoisoppilaitokset		37		34		26
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	1	32	1	26	1	20
Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitokset		2		1		1
Sotilasalan ammatilliset oppilaitokset		15		13		6
Ammattikorkeakoulut	1	30	1	27	1	25
Yliopistot	1	20		16		14
Sotilaskorkeakoulut		1		1		1
Musiikkioppilaitokset	3	89	3	88	3	84
Liikunnan koulutuskeskukset	1	14	1	14	1	14
Kansanopistot	3	89	3	80	3	73
Kansalaisopistot	8	234	7	195	7	181
Opintokeskukset		11		10		12
Kesäyliopistot	1	20	1	20	1	20
Muut oppilaitokset		7		7		6
Yhteensä	157	4 443	125	3 838	108	3 315

Pohjois-Karjala: Koulutukseen hakeutuminen ja sijoittuminen, koulutusaste

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön hakeminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	1 686	100,0	57 577	100,0
Lukiokoulutukseen päättövuo­na ensisijaisesti hakeneet	794	47,1	30 558	53,1
Ammatilliseen koulutukseen päättövuo­na ensisijaisesti hakeneet	876	52,0	26 403	45,9
Valmistaviin koulutuksiin päättövuo­na ensisijaisesti hakeneet	14	0,8	548	1,0
Peruskoulun lisäopetukseen päättövuo­na ensisijaisesti hakeneet	-	-	18	0,0
Ei hakenut peruskoulun päättövuo­na yhteishaussa	2	0,1	50	0,1

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	1 686	100,0	57 577	100,0
Jatkoi heti opiskelua lukiokoulutuksessa	803	47,6	30 339	52,7
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	819	48,6	24 450	42,5
Jatkoi heti opiskelua valmistavassa koulutuksessa	28	1,7	931	1,6
Jatkoi heti opiskelua peruskoulun lisäopetuksessa (10-luokka)	-	-	435	0,8
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	36	2,1	1 422	2,5

Ylioppilaiden välitön hakeminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	871	100,0	30 796	100,0
Ammatilliseen koulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	28	3,2	535	1,7
Vain ammattikorkeakoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	163	18,7	5 462	17,7
Sekä ammattikorkea- että yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	153	17,6	4 636	15,1
Vain yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	346	39,7	12 593	40,9
Ei hakenut ylioppilasvuonna jatko-opintoihin	181	20,8	7 570	24,6

Ylioppilaiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	871	100,0	30 796	100,0
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	60	6,9	1 188	3,9
Jatkoi heti opiskelua ammattikorkeakoulukoulutuksessa	93	10,7	3 068	10,0
Jatkoi heti opiskelua yliopistokoulutuksessa	154	17,7	4 797	15,6
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	564	64,8	21 743	70,6

20 - 64 vuotias väestö koulutusasteen mukaan 2016

Koulutusaste	Maakunta	%	Koko maa	%	% osuus koko maasta
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	12 796	13,9	514 301	16,4	2,5
Lukiokoulutus	6 424	7,0	264 955	8,4	2,4
Ammatillinen peruskoulutus	37 839	41,1	1 062 453	33,8	3,6
Ammattitutkinto	5 663	6,2	143 131	4,6	4,0
Erikoisammattitutkinto	858	0,9	30 964	1,0	2,8
Opistoaste	8 412	9,1	303 475	9,7	2,8
Ammatillinen korkea-aste	823	0,9	39 634	1,3	2,1
Ammattikorkeakoulututkinto	8 874	9,6	318 296	10,1	2,8
Alempi korkeakoulututkinto	1 989	2,2	75 550	2,4	2,6
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	367	0,4	15 732	0,5	2,3
Ylempi korkeakoulututkinto	6 824	7,4	332 738	10,6	2,1
Lääkärien erikoistumiskoulutus	210	0,2	8 258	0,3	2,5
Lisensiaatintutkinto	164	0,2	5 965	0,2	2,7
Tohtorintutkinto	748	0,8	28 094	0,9	2,7
Koulutusaste tuntematon	2	0,0	250	0,0	0,8
Tutkinnon suorittaneita yhteensä	79 197	86,1	2 629 495	83,6	3,0
20 - 64 vuotias väestö yhteensä	91 993	2,9	3 143 796		
Väestön koulutustasomittain (20 - 64 vuotiaat) ⁸⁾	386		404		
Väestön koulutustasomittain (30 - 34vuotiaat)	436		445		

Pohjois-Karjala: Kulttuuri

	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V.2016	V.2017
Viitk merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt	..	48	48	48	48
- osuus koko maasta		3,8 %	3,8 %	3,8 %	3,8 %
Päätoimisesti hoidetut museot	6	6	6	6	
- osuus koko maasta	3,6 %	3,8 %	4,0 %	3,9 %	
Esineet museokokoelmissa / 100 as.	96	103	106	107	
- koko maa	86	103	100	99	
Teokset taidemuseoissa / 100 as.	2	2	3	3	
- koko maa	6	6	7	7	
Valtionosuusteatterit (ja Suomen Kansallisteatteri)	1	1	1	1	1
- osuus koko maasta	1,7 %	1,7 %	1,7 %	1,7 %	1,7 %
Valtionosuusorkesterit	1	1	1	1	1
- osuus koko maasta	3,8 %	3,7 %	3,6 %	3,6 %	3,6 %
Elokuvasalit	12	9	9	9	
- osuus koko maasta	3,6 %	3,1 %	2,9 %	2,9 %	
Kulttuuritapahtumat (Finland Festivals)	2	1	2	2	
- osuus koko maasta	2,5 %	1,3 %	2,3 %	2,3 %	
Kulttuurirakennukset	91	98	102	105	
- osuus koko maasta	4,7 %	5,0 %	5,0 %	5,1 %	
Kuntien kulttuuritoimen nettokustannukset €/as.	121	121	134	135	
- koko maa	104	135	140	140	
Kulttuurialan tutkimukseen johtavan koulutuksen oppilaitokset	..	5	5	5	
- osuus koko maasta		3,6 %	3,8 %	4,0 %	
Kulttuurialan vapaan sivistystyön oppilaitokset	17	11	11	11	
- osuus koko maasta	4,8 %	3,6 %	3,8 %	3,9 %	
Työllinen työvoima kulttuurin toimialoilla	..	2 042	1 757		
- osuus koko maasta		2,0 %	2,0 %		
Kulttuurialan yritysten toimipaikat	332	309	275		
- osuus koko maasta	2,0 %	1,7 %	1,5 %		

Yleiset kirjastot	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V. 2016	V. 2017
Aukiolotunnit	56 474	53 596	51 014	57 213	64 691
- osuus koko maasta	3,87 %	3,85 %	3,7 %	3,7 %	3,9 %
Kokoelmat¹⁾ (kpl)/ asukas	10,40	9,96	9,1	9,0	8,7
- koko maa	7,85	7,45	6,7	6,5	6,4
Hankinnat (kpl)/ (asukasluku / 1 000)	387,88	442,05	365	349	323
- koko maa	359,98	401,34	333,0	328	332
Lainaus (kpl) / asukas	23,58	21,36	18,6	18,2	18,0
- koko maa	20,26	18,08	16,4	16,0	15,6
Käynnit / asukas	13,24	10,92	9,3	9,7	9,7
- koko maa	11,98	9,89	9,1	9,0	9,2
Verkkokäynnit / asukas	9,31	17,19	4,2	3,1	3,3
- koko maa	9,04	10,72	7,1	7,7	6,8
Tapahtumien osallistujamäärä / (asukasluku / 1 000)	-	-	163	203	210,7
- koko maa			158,6	174,5	175,9
Lainaajat / asukasluku	47,44 %	44,29 %	33,8 %	34,8 %	34,2 %
- koko maa	44,77 %	39,24 %	36,7 %	36,3 %	35,5 %
Toimintakulut / asukas	47,29 €	57,55 €	58,3 €	59,6 €	57,5 €
- koko maa	47,69 €	56,07 €	58,3 €	57,9 €	57,3 €

Pohjois-Karjalassa toimivat valtionosuutta saavat taide- ja kulttuurilaitokset:

Museot:	
Joensuun taidemuseo	Nurmeksen kaupunginmuseo
Outokummun kaivosmuseo	Pielisen museo, Lieksa
Pohjois-Karjalan museo, Joensuu	Ilomantsin museot
Teatterit:	
Joensuun kaupunginteatteri	
Orkesterit:	
Joensuun kaupunginorkesteri	

Pohjois-Karjala: Nuorisotyö ja -politiikka

Nuorisolain mukaan nuorisotyön ja politiikan tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvuja elinoloja. Toimialan tavoitteen toteutumisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus, yhdenvertaisuus ja kansainvälisyys, terveet elämän tavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.

Nuorisotyö on nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista. Nuorisopolitiikka on nuoren kasvun ja elinolojen parantamista.

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Aluehallintovirastot hoitavat niitä alueella.

	2014		2015		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Etsivä nuorisotyö						
— etsivä nuorisotyöntekijöitä	11	494	15	556	17	592
— nuoret, joihin etsivä yhteydessä ¹⁾	641	24 435	878	25 725	770	26 499
— tavoitetut nuoret ²⁾	353	16 740	517	18 155	495	18 550
— toimenpiteissä ³⁾	265	12 273	351	13 520	350	13 716
— myönnettyt valtionavustukset	330 000	12 559 130	330 000	13 091 886	342 000	12 512 254
Nuorten työpajatoiminta						
— työpajat	4	196	4	200	4	208
— henkilökunta (hiv) ⁴⁾	32	1 873	24	1 850	31	1 827
— nuoret alle 29v.	369	14 200	303	14 733	327	14 867

Nuorisovaltuusto 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorisovaltuusto kuntien määrä	10	214
osuus Nuva / kaikki kunnat maakunnissa	76,9	71,1

Nuorisotyöntekijät 2016	Maakunta		Koko maa	
Nuorisotyöntekijöiden määrä ⁴⁾⁵⁾	55	100,0 %	2 154	100,0 %
sisältää				
Nuorisotoimenjohtaja	5	9,2 %	161	7,5 %
Nuorisosihteeri	7	13,3 %	160	7,4 %
Nuoriso-ohjaaja, vastaavat nimikkeet	39	69,5 %	1 635	75,9 %
Erytisnuorisotyöntekijät	4	7,9 %	198	9,2 %

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorten tieto- ja neuvontapiste/keskus, määrä	15	168
Kunnassa verkkopalvelu, alueellinen tai paikallinen	1	39

Pohjois-Karjala: Liikunta

Liikuntapolitiittisin toimenpitein edistetään väestön liikuntaharrastusta, hyvinvointia, terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä elämänkaaren eri vaiheissa. Väestön tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia liikuntamahdollisuuksia lisätään vahvistamalla liikunnan asemaa kunnallisena peruspalveluna, parantamalla arkiliikunnan olosuhteita ja edistämällä poikkihallinnosta yhteistyötä liikuntapalvelujen järjestämisessä.

Valtion liikuntapaikkojen avustuspolitiikan tavoitteena on luoda edellytykset kansalaisten aktiiviselle ja säännölliselle liikunnalle. Liikuntapaikat rakennetaan liikuntalain mukaan laajoja käyttäjäryhmiä palveleviksi. Uimahallit, jää ja liikuntahallit, ulkokentät ja lähiliikuntapaikat ovat olennainen edellytys organisoidulle liikunnalle ja urheilulle. Suomessa on noin 35 000 liikuntapaikkaa, jotka ovat pääosin (n. 75 %) kuntien omistamia ja hoitamia.

Liikuntapaikat 2018	Maakunta	Koko maa
Jäähallit	10	232
Uimahallit, kylpylät, uima-altaat	12	303
Kentät ¹⁾	244	8 143
Liikuntahallit	14	333
Lähiliikuntapaikat	67	2 089
Muut liikuntapaikat ²⁾	1 220	26 478
Kaikki yhteensä	1 567	37 077

Pohjois-Karjala: Tutkimus- ja kehittämistoiminta, väestö

Maakunnan alueella toimivat sektoritutkimuslaitokset:

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira, Geologian tutkimuskeskus GTK, Luonnonvarakeskus Luke, Maanmittauslaitos MML, Suomen ympäristökeskus SYKE

Muut virastot: Maakunta-arkisto

T&K -TOIMINTA	2006		2011		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
T&k -henkilöstön tutkimustyövuodet / työllise	1,3	2,5	1,5	2,3	1,4	2,1
Yritysten osuus % t&k menoista	24,6	71,3	26,1	70,5	30,3	65,8
Julkisen sektorin osuus % t&k menoista	19,7	10,0	15,5	9,6	9,9	9,0
Korkeakoulujen osuus % t&k menoista	55,8	18,7	58,3	20,0	59,8	25,1
Maakunnan osuus % t&k menoista	1,1	100,0	1,2	100,0	1,5	100,0

VÄESTÖ	2012		2017		2022 ennuste		2027 ennuste	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Yhteensä	165 754	5 426 674	162 986	5 513 130	163 649	5 635 127	162 942	5 724 729
Ikäluokka 7-12 v.	1 624	58 252	1 605	61 658	1 648	61 331	1 607	59 810
Ikäluokka 13-15 v.	1 823	59 316	1 586	59 054	1 652	62 665	1 669	61 698
Ikäluokka 16-18 v.	1 936	64 498	1 732	59 497	1 661	61 434	1 706	64 125
Ikäluokka 19-21 v.	2 136	67 714	1 863	61 533	1 720	59 700	1 747	63 488
Alle 29 v.	52 444	1 820 970	49 630	1 798 021	48 781	1 784 703	47 801	1 775 642
Työkäinen 15-64 v.	105 836	3 517 089	99 139	3 443 388	94 068	3 417 736	90 620	3 417 247
Väestön muutos 2012-2017, 2017-2022 ja 2017-2027			-1,7	1,6	0,4	2,2	0,0	3,8
Väestöllinen huoltosuhde ¹⁾	56,6	54,3	64,4	60,1	74,0	64,9	79,8	67,5
Taloudellinen huoltosuhde ²⁾	150,5	131,9	175,9	141,8				
Ulkomaan kansalaiset ³⁾	3 400	195 511	3 819	249 452				
Ulkomaan kansalaisten osuus, %	2,1	3,6	2,3	4,5				
Vieraskielisten osuus, % ³⁾	2,8	4,9	3,7	6,8				

Tutkinnon suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuoden kuluttua valmistumisesta asuinmaakunnan mukaan 2016

Tutkinnot	Tutkinnon suorittaneet yhteensä		Työlliset		Työttömät		Opiskelijat		Muut	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
<i>Koulutusaste yht.</i>	4 281	142 072	2 435	94 131	703	18 069	890	19 937	253	9 935
%	3,0	100,0	56,9	66,3	16,4	12,7	20,8	14,0	5,9	7,0
Lukiokoulutus	878	27 991	289	12 224	81	2 020	439	10 503	69	3 244
%	3,1	100,0	32,9	43,7	9,2	7,2	50,0	37,5	7,9	11,6
Ammatillinen koulutus	2 049	63 493	1 193	41 516	480	12 258	228	4 920	148	4 799
%	3,2	100,0	58,2	65,4	23,4	19,3	11,1	7,7	7,2	7,6
AMK-tutkinto	601	22 356	463	18 518	79	2 104	40	854	19	880
%	2,7	100,0	77,0	82,8	13,1	9,4	6,7	3,8	3,2	3,9
Alempi kk-tutkinto	330	9 842	164	6 340	5	150	161	3 253	0	99
%	3,4	100,0	49,7	64,4	1,5	1,5	48,8	33,1	0,0	1,0
Ylempi AMK-tutkinto	64	2 287	63	2 159	0	82	0	19	1	27
%	2,8	100,0	98,4	94,4	0,0	3,6	0,0	0,8	1,6	1,2
Ylempi kk-tutkinto	316	14 484	230	12 041	50	1 325	22	370	14	748
%	2,2	100,0	72,8	83,1	15,8	9,1	7,0	2,6	4,4	5,2
Tohtorin tutkinto	43	1 613	33	1 327	8	130	0	18	2	138
%	2,7	100,0	76,7	82,3	18,6	8,1	0,0	1,1	4,7	8,6

Pohjois-Karjala: Tutkinnot

Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot 2016¹⁾

Koulutusala	Yo	Tutkinnot	Koulutusala	Amk	Tutkinnot
Kasvatusalat	ISYO	160	Kasvatusalat	Karelia	11
Humanistiset ja taidealat	ISYO	186	Humanistiset ja taidealat	Karelia	73
Yhteiskunnalliset alat	ISYO	135	Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	Karelia	104
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	ISYO	88	Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	Karelia	36
Luonnontieteet	ISYO	127	Tekniikan alat	Karelia	89
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	ISYO	26	Maa- ja metsätalousalat	Karelia	48
Maa- ja metsätalousalat	ISYO	27	Terveys- ja hyvinvointialat	Karelia	251
<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>749</i>	Palvelualat	Karelia	26
			<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>638</i>

170

Ammatillisessa koulutuksessa suoritettut tutkinnot 2016

Koulutusala	Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus/tutkinto			Näyttötutkintoon valmistava koulutus/tutkinto			Kaikki yhteensä
	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	
<i>Tutkinnot yhteensä</i>	1 418		1 418	649	198	847	2 265
Kasvatusalat					9	9	9
Humanistiset ja taidealat	208		208	6	10	16	224
Yhteiskunnalliset alat					1	1	1
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	158		158	88	49	137	295
Luonnontieteet	1		1	10		10	11
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	65		65	17		17	82
Tekniikan alat	449		449	149	59	208	657
Maa- ja metsätalousalat	57		57	84	9	93	150
Terveys- ja hyvinvointialat	234		234	190	38	228	462
Palvelualat	246		246	105	23	128	374

Pohjois-Karjala: Alueella toimivien korkeakoulujen profiilit ja vahvuusalat (opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulun välisen sopimuksen mukaan)

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO

Tehtävä ja profiili

Itä-Suomen yliopistoa kehitetään monitieteisenä ja opiskelijakeskeisenä tiedeyliopistona. Toimintaa ohjaaviksi haasteiksi on tunnistettu ikääntyminen, elintavat ja terveys, oppiminen digitalisoituneessa yhteiskunnassa, ympäristön muutos ja luonnonvarojen riittävyys sekä kulttuurien kohtaaminen, liikkuvuus ja rajat.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Yliopisto vastaa strategiassaan tunnistamiinsa globaaleihin haasteisiin kansainvälisen tason ja monitieteisten tutkimusalueiden kautta. Tutkimusalueet ovat 1) aerosolit, ilmastonmuutos ja ihmisen terveys, 2) kardiovaskulaariset ja metaboliset sairaudet, 3) metsät, globaalimuutos ja biotalous, 4) neurotieteet, 5) rajat, liikkuvuus ja kulttuurien kohtaaminen. Yliopisto on tunnistanut myös vahvoja ja nousevia aloja. Tutkimusinfrastruktuurien kehittäminen ja tohtorikoulutus integroidaan vahvasti erityisesti kansainvälisen tason tutkimusalueiden toimintaan.

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Humanistinen ammattikorkeakoulu on yhteiskunnallinen ja kansainvälistyvä korkeakoulu, joka kehittää reilua ja yhteisöllistä Suomea.

Humanistinen ammattikorkeakoulu on humanistisen ja kasvatustieteiden sekä kulttuurituotannon vahva asiantuntija ja kouluttaja, jonka tehtävänä on järjestö ja nuorisotyön, työyhteisöjen kehittämisen, kulttuurituotannon ja luovan toimialan yrittäjyyden, viittomakielentulkkaamisen ja kommunikaatio-osaamisen valtakunnallinen kehittäminen. Humak korostaa tehtävässään kansalaisten tarpeista lähtevää innovaatiotoimintaa ja yhteisöjen kehittämistä.

Humanistinen ammattikorkeakoulu profiloituu kumppanuudella kehittäjänä sekä sosiaalisten ja kulttuuristen innovaatioiden edistäjänä.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Humanistisen ammattikorkeakoulun määrittelemät vahvuusalat ovat nuorisotyö ja yhteisöllisyys, järjestötyö, työyhteisöt ja kotouttaminen, viittomakielentulkkaus- ja kielellinen saavutettavuus, kulttuurin välittäjätoiminta sekä kommunikaatioasiantuntijuus.

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Ammattikorkeakoulu kehittää Itä-Suomessa hyvinvointia, sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja osaamiseen perustuvaa kilpailukykyä yhteistyössä alueen kaupunki ja innovaatiokeskittymien kanssa.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Ammattikorkeakoulun määrittelemät vahvuusalat ovat uudistuvat hyvinvointipalvelut sekä kestävät energiaratkaisut ja materiaalit.

Pohjois-Karjala: Alueen kehitysnäkymät

Alueen kehitysnäkymien kuvaus on suora lainaus TEM:n ja ELY-keskusten julkaisusta Alueelliset kehitysnäkymät Kevät 2018, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 11/2018. Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2018 -katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja ELY-keskusalueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu maaliskuun 2018 aikana.

POHJOISKARJALAN ELYKESKUS

Pohjois-Karjalassa asui vuoden 2017 lopussa 163 060 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 1 025 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömyysaste oli 16,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 11 728.

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Vahvuuksia	Haasteita
• Monipuolinen elinkeinorakenne ja useita vahvoja kärkiyrityksiä alihankintaverkostoineen • suojaavat notkahduksilta tasaten suhdannevaihtelua • kansainvälisiä brändejä edustavat veturiyritykset aluekehityksen keskeisin moottori PohjoisKarjalassa • alueen alihankintayritykset palvelevat alueelle etabloutuneita globaaleilla markkinoilla toimivia yrityksiä. Tässä ketjussa toiminta on luonut suurimpiin alihankintayrityksiin osaamista, jonka liiketoimintapotentiaalia yritykset ovat aloittaneet kartoittamaan kotimaan ulkopuolella • suurimpien yritysten globaali liiketoiminta ja liiketoiminnan volyyymi • Rajaliikenne ja Niiralan rajanylityspaikka tuovat kasvua kauppaan, matkailuun ja palveluihin.	• Elinkeinostruktuurin ja työpaikkojen turvaaminen • alueen tehokas markkinointi yritysten sijoittumispaikaksi; alueen vetovoimatekijät eivät välity markkinoinnissa kohderyhmälle • uusien yrittäjien löytäminen eläköityvien yrittäjien työn jatkamiseksi; yritysten sukupolven vaihdosten onnistuminen ja yritysten jatkon turvaaminen sukupolven vaihdostilanteessa • tyhjiä liiketiloja on alueella runsaasti hyödynnettäväksi. • alueen merkittävimpien yritysten toimintaedellytysten turvaaminen. • rajaliikenteen tehokkaampi hyödyntäminen • hoiva-alan kilpailutuksilla on säilytetty hoivayrittäjät myymään yrityksiään monikansallisille yhtiöille, suunta on huolestuttava, sillä se mahdollistaa veroeurojen liikkumisen pois maakunnasta • yritysten kilpailukykyyn parantaminen ja kansainvälistymisen edistäminen • liikenneinfran toimivuus ja kunnossapito, maakunnan saavutettavuuden turvaaminen ja parantaminen
• Useita vahvoja osaamisaloja ja paikallisia keskittyviä • mm. turvallisuus/lukitusala, metsä ja metsäkonealat, bioenergia, nanoteknologia, fotonikka, metalli, muovi ja komposiittialat, ICT, ympäristöala, elintarvikeala, kaivostoiminta ja palvelukeskustoiminta • Rakennusala: mm. valtakunnallisesti merkittäviä rakennusyrityksiä, puurakentamisen osaaminen • runsaat metsävarat, biotalousosaaminen, vireillä merkittäviä biotalousinvestointihankkeita	• Osaamisalojen hyödyntäminen ja onnistuminen • maailmanluokan vihreä biotalousosaamisen hyödyntämisessä on vielä käyttämätöntä potentiaalia, siihen pitäisi panostaa • tuotekehityksen ja tutkimusinfraan kilpailukykyyn säilyttäminen • suunniteltujen investointien loppuun saattaminen (etenkin biotalousinvestoinneissa)
• Vahvat koulutusrakenteet, maakunnassa vaikuttaa koko koulutusketju kaikki koulutustasot • vahvat osaamisen kehittämisresurssit (yliopisto, ammattikorkeakoulu, koulutuskuntayhtymä, tiedepuisto ym.) • oppilaitosten lisääntynyt yritysysteistyö vahvistaa alueen elinkeinoelämän kehittymistä, koulutusvientimahdollisuuksia. • Itä-Suomen yliopiston uudistunut strategia pitäisi heijastua erityisesti elinkeinoelämän suuntaan • opettajankoulutuksen keskittäminen Joensuun kampukselle vahvistaa Joensuun seudun kasvua • laaja-alainen ja korkeatasoinen koulutus takaa	• Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen • osaavan ja motivoituneen työvoiman saaminen maakunnan kasvuhakuisiin teollisuusyrityksiin erityisesti maakunnassa Joensuun ulkopuolella • koulutusreformin seurauksena oppilaitokset ryhtyvät markkinoimaan valmistuvia opiskelijoita myös maakunnan ulkopuolelle • korkean osaamisen kehittämishankkeiden lisääminen erityisesti yrityksissä • koulutettujen naisten työpaikkojen vähyys; kun urapolut eivät houkuttele naisia, ei saada osaajia myös miesvaltaisille aloille.

osaavan työvoiman yrityksille ja houkuttelee nuoria maakuntaan	• nykyistä laajempi työpaikka ja yritysverkosto pitäisi saada mukaan oppimisympäristöiksi • reformi voi myös aiheuttaa koulutuksen alasajoa maakunnassa ja keskittymistä Joensuuhun. • osaavan työvoiman kysynnässä voi tulla kysyntäpiikkejä • alueen yritysten tietoisuus alueemme koulutusmahdollisuuksista • yritysten haaste on parantaa valmiuksiaan rekrytoida nuoria, maahanmuuttajia sekä ikääntyneempiä.
• Työvoiman saatavuus Joensuun seudulla on hyvä huolimatta muutaman toimialan haasteista. • rekrykoulutukset ovat lähteneet kasvuun esim. muovialalla, teknologiateollisuudessa ja infra-alan työnjohdon kohdalla • muovialan työvoiman saatavuudessa tehtäväkohtaisia haasteita, joita ammatillisen koulutuksen pitäisi tukea • Työvoima ja yrityspalvelujen maakunnallisten kokeilujen täysimääräinen hyödyntäminen	• Väen väheneminen / väestön ikärakenteen vinoutuminen • väestön ikärakenteen vinoutuminen väestön vanhentuessa > huoltosuhteen heikkeneminen • työperäinen maakunnasta poismuutto nousussa, muuttoliikenteen hillitseminen on tärkeää maakunnan elinvoiman kehittämiseksi • Joensuun seudun väkimäärä kasvaa, alue kuuluu maakunnallisiin kasvukeskuksiin, muualla PohjoisKarjalassa väkimäärä vähenee selvästi.
• Keskinäinen luottamus ja yhdessä toimimisen tapa • alueelliset rakenteet hyvin organisoituneet ja vahvasti verkottuneet keskenään • maakunnan omista lähtökohdista yhteisesti valmisteltu ja palvelutuotantonsa aloittanut Siun sote tarjoaa konkreettisen mahdollisuuden kehittää palvelurakenteita • maakunnan toimijoiden proaktiivinen tarttuminen maakuntaudistushankkeeseen.	• Yhdessä toimimisen uhat • maakuntaudistuksessa syytä kokeilla tai pilotoida uusia toimintatapoja ja hyödyntää niistä syntyvät tulokset täysimääräisesti. • toimijoiden sitoutuminen maakuntaudistukseen voi tulla haasteeksi.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Mahdollisuuksia	Uhkia / haasteita
• Pohjois-Karjalan teknologiateollisuudessa on maailman talouden myönteisen kehityksen ja viennin hyvän vedon ansiosta hyvä vire; rekrytoinneista, laajennuksista ja tuotannon keskittämisestä ovat alkuvuonna ilmoittaneet mm. Medisize, John Deere, Abloy ja Thermo Fisher • elintarviketeollisuus on hyvässä nosteessa edelleen, hakevat kansainvälistä kasvua • myös alueen ICT-yrityksillä on positiiviset kehitysnäkymät • osaavalle työvoimalle on kysyntää • rakennustoiminnan hyvän kehityksen jatkuminen • metsäbiotaloudella on hyvät näkymät puunkorjuumäärien kasvaessa ja maakunnassa on myös uusia investointeja vireillä, Enocellin investointipäätös liukosellukapasiteetin nostoon on merkittävä ja GNF:n Lieksan biojalostamolle myönnettiin 7 M€n valtion/EU-rahoitus. • Matkailutoimialalla on hyvää kehittämistä mm. Bomban alueen investoinnit. • sote-uudistuksen pilotointi kaksi vuotta muuta maata aikaisemmin on selvä mahdollisuus, josta on otettava kaikki irti • ruplan kurssin paraneminen osaltaan kasvattaa venäläisten matkailijoiden määrää	• Näkymät ovat hyvät, mutta ei lähellekään niin hyvät kuin maassa keskimäärin - puhumattakaan kaikkein vahvimmassa vedossa olevista alueista • Yritystoiminnan loppuminen uhkaa entistä useammin jatkajien puuttuessa, jatkajien varmistaminen yritysten omistajanvaihdostilanteissa • Yrityspotentiaalin tunnistaminen, aloittavan yrittäjyyden tukeminen ja siihen liittyvän prosessin kehittäminen; maahanmuuttajien kotouttamisen onnistuminen siten, että entistä useampi maahanmuuttaja suuntautuu yrittäjiksi • Starttirahayrittäjien määrä viime vuosina vähentynyt, tavoitteena kasvun aikaansaaminen. • liikenne ja logistiikka toimivat, mutta ei juurikaan kehity • kansainvälistymistä kehittävien yritysten määrä on vuosittain alueella vakiotasolla, haaste saada aktivoitua uusia aloittavia kansainvälistymistä kehittäviä yrityksiä ja jo vientiä tekeviä yrityksiä kasvattamaan vientiään • osaavan työvoiman saanti • Venäjän, EU:n ja USAn välisten kauppasuhteiden tilanteen kehittyminen

Toimialoittaista tarkastelua

Teknolgiateollisuudessa erityisesti metalliteollisuuden näkymät ovat edelleen poikkeuksellisen hyvät. Kehitysnäkymissä näkyy kuitenkin kaksijakoisuus – kasvuhakuiset ja asemansa säilyttäjät. Alueen yrityksissä on menossa ja tulossa mittavia teknologiainvestointeja, toimitilojen laajennuksia sekä digitaalisia toimintamalleja. Raaka-aineiden hinnoissa on tapahtunut viime kuukausina nousua. Useilla alan yrityksillä on erittäin kunnianhimoisia kasvu- ja kansainvälistymistavoitteita. Työvoiman saatavuus on muuttunut selkeäksi työvoimapulaksi. Ulkomainen työvoima alkaa olla lähes ainoa ja todellinen mahdollisuus. Työvoimapulankohdatessa on yrityksiä, jotka automatisoivat, kehittävät tuotantoaan, laajentavat ja silti kasvavat.

Muovituotteiden valmistuksessa Joensuun seudulla on Suomen suurin teollinen puhdistilakapasiteetti kotimaisen ja kansavälisen lääke- ja diagnostiikkateollisuuden tarpeisiin. Puhdistilaa laajennetaan kaikissa kolmessa keskisuudessa yrityksessä. Yritykset hallitsevat suunnittelusta-valmistukseen ketjun. Yrityksiin on syntynyt oma vahva automaatio- ja työväliteollisuuden osaaminen ja sitä täydentää automaatiotekniikka ja työväliteollisuuden valmistavat yritykset. Klusteri työllistää yli 1000 henkilöä ja on kasvu-uralla. Klusteriin kuuluu edelleen kasvavia komposiitti- ja lujitemuovialan yrityksiä. Luonnonkuitukomposiittituotteiden valikoima on kasvussa. Muovi- ja työväliteollisuuden koulutuksen puute alkaa olla riski alueen toimijoille.

Vähittäiskauppa ja palvelut -toimialan kehitysnäkymissä kaupan alan näkymät ovat kokonaisuudessaan menossa edelleen parempaan suuntaan. Teollisuuden voimakas veto tukee tukkukaupan kasvua. Teknisen kaupan kasvu jatkuu vahvana. Verkkokaupan kasvu vaikuttaa työpaikkojen määrään ja sisältöön. Vähittäiskaupan työllisyysnäkökulma kokonaisuudessaan on melko stabiili. Erityiskauppojen ja pienten kivijalkamyymälöiden tilanne on edelleen haasteellinen verkkokaupan vallatessa alaa. Kuluttajien luottamus omaan talouteen parantuu edelleen.

Kaivannaisteollisuudessa raaka-aineiden hintakehitys on ollut nousujohteinen kuluneen vuoden ajan. Kaivosteollisuus uskoo myönteisen hintakehityksen jatkuvan. Uusia malminetsintälupia on haettu myös Pohjois-Karjalaan. Aiemmin paikannetuista, mutta aiemmin taloudellisesti kannattamattomista mineralisaatioista on joissain tapauksissa tullut taloudellisesti erittäin lupaavia, tällaisesta esimerkkinä Pohjois-Karjalassa on mm. akkuteollisuudessa käytettävä koboltti. Luonnonkiviteollisuuden vienti on edelleen vaimeaa. Kotimaan kysynnässä on havaittavissa piristymistä. Maakunnassa on meneillään useita kansallisia ja kansainvälisiä kaivannaisalan kehittämishankkeita.

Rakentamisen toimialalla hankkeet kärsivät ajoittain projektien myöhästymisestä ja osajapulasta. Uudenlaisen rakentamisen tuotekehityksessä tarvitaan joustavaa ja osaavaa verkostoa mukaan lukien valvovat viranomaiset. Uudenlaisen rakentamisen tuotekehityksessä tarvitaan joustavaa ja osaavaa verkostoa mukaan lukien valvovat viranomaiset.

ICT-alalla pääosalla yrityksistä kasvuodotukset ovat edelleen hyviä, osalla kasvu kuitenkin vaatimatonta. Uusia työntekijöitä palkataan, kokoneen henkilöstön saatavuudessa alueellamme edelleen puutteita, josta seuraa se, että uusia työpaikkoja syntyy alueen ulkopuolisiin toimipisteisiin. Kansainvälistyminen on monen yrityksen suunnitelmissa tai jo työn alla. Digitalisaatio lisää ICT-toimialan kysyntää mm. tuotannollisella alalla, jossa useita yrityshankkeita menossa tai käynnistymässä. Palvelukehitys/-muotoilu esillä monessa alan yrityksessä.

Yksityisellä **SOTE-alalla** epävarmuus on kääntynyt paikallisten pk-yritysten tappioksi erityisesti hoiva-alalla. Paikallisten yritysten määrä on pienentynyt merkittävästi. Siun sote on ottanut omaksi tuotannoksi myös sellaisia palveluja, joita pk-yritykset ovat perinteisesti tarjonneet. Siun soten tulisi hankintamenettelyllään edistää myös paikallisten pk-yritysten toimintaedellytyksiä.

Luovien alojen monialaiset toimitilat, niihin sijoittuneet yritykset ja yhteiset toimintamuodot ovat kasvussa. On syntynyt sellaisia työyhteisöjä, joissa uusi työyhteisökulttuuri vie kaikkien kasvua ylös. Uudet teknologiat kiinnostavat yhä enemmän erilaisia yrityksiä liiketoimintamahdollisuuksien kasvattamiseksi. Tekoäly ja sen mahdollisuudet ovat nyt trendi. Palvelumuotoilun kysyntä ja tarjouspyynnöt ovat kasvussa. Julkiselta puolelta toivotaan yritysten suuntaan pitkäjänteisempiä kehittämistoimenpiteitä. Luovien alojen yritykset panostavat nyt myös kansainvälisyyteen.

Matkailualalla merkityksellistä on se, että Venäjän taloudellinen alamäki taittui 2016 lopulla nousuun, joka on heijastunut venäläisten asiakkaiden määrän tasaisena kasvuna. Ruplan kurssi on nyt pysynyt vakaana, joka puolestaan on myös vakiinnuttanut venäläisten asiakkaiden määrän Joensuun seudulla. Kasvua matkailuun haetaan erityisesti Aasiasta (Kiina, Korea, Japani). Kasvua matkailuun haetaan edelleen myös saksankielisestä Euroopasta ja Hollannista. Saksanlaisten matkailu on osoittanut edelleen kasvunmerkkejä. Uusien matkailualueiden kehittämistä tulee edelleen jatkaa sekä hakea investointeja ja operaattoreita näihin kotimaan lisäksi myös mm. Aasiasta.

Elintarviketeollisuudessa alkutuotannossa on heikot kannattavuusnäkökulmat maitopuolella. Tilojen määrä vähenee edelleen, haasteena myös tuottajien ikärakenne. Kysyntää on leipäviljasta, juureksista, avomaan vihanneksista ja valkuaiskasveista. Tuotekehityksessä on maakunnan yrittäjien yhteistyönä uusia proteiinituotteita. Kotimaisten tuore- ja pakastemarjojen kysyntä on voimakkaassa kasvussa. Alalle tarvitaan

uusia yrittäjiä. Kuluttajien kiinnostus lähiruokaan ja ruuan alkuperään on kasvussa. Lähiruoan osuus maakunnan julkisissa hankinnoissa on kasvussa.

Maatalouden kannattavuus on kannattavuuskertoimella kuvattuna vajonnut kriisin partaalle. Tilanne jatkuneen edelleen haastavana, vaikka tuottajahintojen lasku on pysähtynyt ja ennuste tulevasta lupaa korjausta tilanteeseen. Pohjois-Karjalassa vuotuinen maidontuotanto laski edellisvuodesta 4,2 %. Luomumaidontuotanto kasvaa edelleen kuten myös tuotteiden kysyntä vähittäiskaupassa. Kotimaassa maitomarkkinat ovat tasapainottuneet ja mm. voin hinta on kohonnut merkittävästi. Tuottajahinnoissakin on tapahtunut pientä nousua. Kansainväliset maitomarkkinat ovat epävakaa kasvavan tuotannon takia. Pitkään jatkunut huono kannattavuus näkyy investointihaluttomuutena sekä rahoittajien varovaisena suhtautumisena investointien rahoitukseen. Toistaiseksi maatilojen konkurssseja ei ole ollut, mutta useat tilat ovat joutuneet tekemään rahoitusjärjestelyjä maksuvalmiuden parantamiseksi. Tukipolitiikassa ei ole lyhyellä tähtämellä tapahtumassa muutoksia ja maksut toteutunevat aikataulun mukaisesti. Noususuhdan näkyy kasvavana vireytenä myös maaseutualueilla yritystukien kysynnässä.

Noususuhdanne **ja metsäteollisuuden** investoinnit ovat nostaneet hakkuut ja puukaupan ennätystasolle. Alkanut puukauppavuosi muodostuneen edellisen vuoden tapaan ennätysvilkkaaksi. Puun kysyntä jatkuu hyvänä. Parantunut kysyntä pitää yllä hyvää puun kantohintatasoa, jopa pientä nousua on havaittavissa. Metsäteollisuuden isot investoinnit lähimaakuntiin lisäävät osaltaan uskoa metsätalouteen. Metsäteollisuuden puunkäyttöä on kasvattanut sekä sahatavaran viennin kasvu- että vanerin ja sellun hyvä veto. Metsäalan yrityksillä on hyvä työtilanne, joskin osaavan työvoiman saanti on usein haasteellista. Uusille korjuuteknisille ratkaisuille on kysyntää eri asiakasryhmille. Kiina markkina vetää mekaanisen metsäteollisuuden tuotteita koko ajan lisääntyvällä volyyymilla.

Yritystoimintaan liittyvissä ympäristöasioissa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia eikä niitä ole nähtävissäkään. Ympäristön tila on suhteellisen hyvä. Pitemmällä aikajaksolla vesien hoidon tilatavoitteiden saavuttamiseen liittyy riskejä erityisesti alueilla, joilla on kaivannaisteollisuuden tai turvetuotannon keskittymiä, ja vireillä olevat metallien ja turpeen hyödyntämishankkeet toteutuvat täysimittaisesti. Pohjaveden tilaa uh-kaavat riskit liittyvät pilaantuneisiin maa-alueisiin, tiestöön, asutuksen leviämiseen ja maa-ainesten ottoon. Maataloudessa voimakkaan rakennemuutoksen seurauksena tapahtunut tuotannon alueellinen keskittyminen voi paikoin heikentää mahdollisuuksia saavuttaa vesien tilatavoitteet ja olla ristiriidassa alueelle suunniteltujen vesiensuojelullisten toimenpiteiden kanssa. Metsätaloudessa riskit liittyvät hakkuiden merkittävään lisäämiseen, minkä seurauksena eroosio ja kuormitus vesiin voivat lisääntyä ja luonnon monimuotoisuus heikentyä. Myös ilmastonmuutoksen vaikutukset ympäristön tilaan voivat olla merkittäviä.

Työvoiman kysynnän näkymät

Mahdollisuuksia	Uhkia / Haasteita
• metalli- ja muovialat ovat lisänneet työvoimaa ja tämä jatkuu edelleen; sote-alalla tarvitaan eläköitymisten vuoksi koko ajan uusia tekijöitä; puutavaran hakkuu- ja kuljetusketjuun tarvitaan lisää työvoimaa • Työvoiman tarpeisiin käytetään rekrytointikoulutusta ja sen kysyntä on lisääntynyt • Työnjohto, asiantuntija- ja suunnittelija-tehtävistä on kysyntää useilla toimialoilla. • maahanmuuttajissa on vielä paljon hyödyntämätöntä potentiaalia käyttämättä • maakunnassa sijaitsee huippuosaajia työllistäviä tutkimus- ja kehitysyksi-koita, jotka tekevät tiivistä yhteistyötä korkeakoulujen kanssa. Yliopiston kautta alueelle rekrytoidaan erityisosaajia esim. optiikkaan	• Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaanto, erityisesti metalliteollisuudessa, myös muovipuolella jatkuva pula osaavista tekijöistä; Bioenergiaosaamisen tarpeiden tunnistaminen ja turvaaminen. • Useisiin tehtäviin haetaan moniosaajia, joiden löytäminen on haasteellista, koska osaajat ovat yleensä työssä. • yritysten työvoimatarpeiden laajempi kartoitus ja analysointi, yrityslähtöisten rekrykoulutusten vielä parempi hyödyntäminen, myös yritysten työssä olevan henkilöstön osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen; koulutusreformi saattaa tuoda haastetta etenkin aikuisten osaamisen kehittämisessä ja nopeaan reagointiin yritysten koulutustarpeisiin • muovialan koulutusvaje uhkaa yritysten kasvua, koulutukselle ilmeinen tarve toi-sen asteen koulutuksessa • maahanmuuttajien osaamisen käyttöönotossa haasteena on riittävä suomen kielen osaaminen • pitäisi saada vauhditettua työperäistä maahanmuuttoa

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Mahdollisuuksia	Uhkia / Haasteita
• työttömien määrä on laskenut ja tulee laskemaan myös tulevaisuudessa • ammattitaitoisen työvoiman työttömyys laskee työmarkkinatilanteen paranemisen myötä; erityisesti metalli- ja muoviteollisuuden ja rakentamisen toimialoilla ammattitaitoiset työnhakijat työllistyvät hyvin • Pohjois-Karjalan oman työllisyys- ja yrityspalveluja koskevan kokeiluhankkeen täysitehoinen hyödyntäminen työllisyyden hoidossa (tavoitteena 1000 uutta työpaikkaa ja 10 %:n säästö työttömyyden kokonaismenoissa), kokeilun osalta tuloksia odotellaan • Pohjois-Karjalan työllisyyden kasvuohjelmassa on tarrauduttu työttömyyden hoitoon, viimeisin instrumentti oli työllisyyden kuntalisä, jonka 12 kuntaa otti käyttöönsä • aikuisia työnhakijoita alueella on pääosin tutkintoon johtavissa koulutuksissa n. 1500, tutkinnon suoritettuaan heillä on työmarkkinoita vastaava osaaminen ja motivaatio työelämään sijoittumiseksi sekä työnhaku suuntautuu yleensä lähialueille, koska ovat mm. perheidensä kautta sitoutuneita alueelle • aikuiset omaehtoisista ammatillisista opinnoista valmistuvat työllistyvät edelleen hyvin	• jos työpaikkojen määrä ei kasva, työttömyysaste ei ehkä laske aivan siinä määrin kuin työttömien määrä. • metalli- ja muoviteollisuuden sekä rakentamisen työntekijäistä tulee olemaan pulaa, maakunnan reuna-alueilla myös eläköitymisten vuoksi sairaanhoitajista ja muista korkeammin koulutetuista hoito- ja sosiaalialan ammattilaisista. • pitkäaikaistyöttömyyden määrä on toistaiseksi laskenut selvästi hitaammin kuin valtakunnallisesti., pitkäaikaistyöttömyyteen ei valu enää uusia työnhakijoita yhtä paljon kuin aikaisemmin, jos heidän osaamisensa ja elämäntilanteensa on kunnossa • suurelta osin työttömyydessä on kyse rakenteellisesta ongelmasta, jota hyvin vaikea ratkaista ainakaan lyhyellä aikavälillä • tarvitaan voimakkaampaa panostusta, erityisesti nopeasykliseen ja modulaariseen koulutukseen, jossa osaamista päivitetään työmarkkinatilanteen mukaisesti
• Myös työmarkkinoilla olevien ikärakenteessa ikääntyvien osuus on merkittävä, joten eläköityviä on paljon ja sitä kautta työmarkkinoille syntyy kysyntää, joka alentaa työttömyyttä • TYP-toiminta on kattaa kaikki Pohjois-Karjalan kunnat	• työnhakijoiden ikääntyminen heikentää työpaikkojen täyttymistä, yli 55-vuotiaita työnhakijoita on n. 3500, joista yli 60-vuotiaita n. 1700; nämä muodostavat merkittävän osuuden pitkäaikaistyöttömistä ja heidän työllistymisensä ei ole kovin todennäköistä • huonosta työmarkkinatilanteesta johtuen monialaisen yhteispalvelun toiminnallakin pitkäaikaista ratkaisua hakijoiden tilanteeseen on vaikea löytää
• Nuorisotyöttömyys laskee entisestään. • 1.1.2018 tulleella muutoksella opintojen aloituksesta nk. nonstop periaatteella arvioidaan olevan vaikutusta parantavasti nuorten työttömyyden lyhenemiseen	• vaikka nuorten työttömyys laskee, sekin laskee hitaammin kuin koko maan tasolla • nuorten työttömien osalta ammattikouluttamattomien osuus on aiempaa suurempi • nuorista työnhakijoista osa tulee muuttamaan työn perässä suurimpiin kasvukeskuksiin, joka laskee työttömyyden tasoa, mutta pitkällä aikavälillä voi vaikuttaa työvoiman saantiin
• maahanmuuttajissa on potentiaalisia yrittäjiä ja oikeanlaiseen ja oikea-aikaiseen yrittäjyyskoulutukseen panostamista tarvitaan	• maahanmuuttajien kohdalla erityisesti luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen tarve on kasvanut sekä hitaan polun kielikoulutuksen tarve • myös ulkomaalaisten työttömyys tasaantunut

KESKI-SUOMI

KOULUTUS

KOULUTUKSEEN HAKEUTUMINEN JA SJOITTUMINEN, KOULUTUSASTE

KULTTUURI

NUORISOTYÖ JA -POLITIikka

LIIKUNTA

TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINTA, VÄESTÖ

TUTKINNOT

ALUEELLA TOIMIVIEN KORKEAKOULUJEN PROFIIIT JA VAHVUUSALAT

ALUEEN KEHITYSNÄKYMÄT

Keski-Suomi: Koulutus

VARHAISKASVATUS (1-6 vuotiaat lapset)	Päiväkodit		Perhepäivähoito		Yhteensä	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Lasten määrä¹⁾						
2014	6 986	179 594	1 906	30 222	8 892	209 816
2015	7 211	182 806	1 734	27 187	8 945	209 993
2016	7 512	183 223	1 466	22 993	8 978	206 216
KOULUTUS 2016	Uudet oppilait/ opiskelijat		Oppilait/ opiskelijat		Perusopetuksen/ tutkinnon suorittaneet	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Esiopetus ²⁾			548	11 003		
Perusopetus ³⁾	3 209	61 476	27 962	550 371	2 906	58 328
Lukiokoulutus (nuorten koulutus ⁴⁾)	1 517	32 111	4 489	95 776	1 502	29 453
Lukiokoulutus (aikuisten koulutus ⁴⁾)	96	2 778	236	7 282	27	1 349
Ammatillinen perustutkinto, josta						
oppilaitosmuotoinen, opetussuunnitelma-perusteinen	2 369	44 605	6 287	119 445	1 872	35 461
oppilaitosmuotoinen, näyttötutkinto	1 642	25 720	3 498	56 287	891	11 881
oppisopimuskoulutus, opetussuunnitelma-perusteinen	11	355	14	646	1	169
oppisopimuskoulutus, näyttötutkinto	290	6 745	749	17 244	185	4 325
Ammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	730	18 869	1 448	35 341	460	8 734
Ammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	541	7 943	923	16 423	175	4 194
Erikoisammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	232	4 129	500	8 752	191	1 913
Erikoisammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	348	6 639	759	16 405	271	4 330
Ammattikorkeakoulututkinto	1 743	33 915	6 690	128 663	1 195	23 044
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	280	4 279	955	11 001	179	2 518
Alempi korkeakoulututkinto	1 487	15 087	7 094	80 803	1 188	14 289
Ylempi korkeakoulututkinto	598	5 868	4 948	54 083	1 433	15 321
Tohtorintutkinto			1 369	17 736	157	1 888

Tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa annetut opetustunnit

VAPAA SIVISTYSTYÖ 2016	Liikunnan koulutuskeskukset	Kansanopistot	Kansalaisopistot	Opintokeskukset	Kesäyliopistot	Yhteensä
	Maakunta		31 452	122 145		4 913
Koko maa	136 132	586 549	2 000 801	216 170	109 417	3 049 069

ALUEELLA TOIMIVAT OPPILAITOKSET ⁶⁾	2007		2012		2017	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Oppilaitostyyppi (lkm)						
Peruskoulut	177	3 067	141	2 644	110	2 276
Peruskouluasteen erityiskoulut	6	159	5	110	1	73
Lukiot	24	406	21	381	17	340
Perus- ja lukioasteen koulut	1	37	2	41	2	41
Ammatilliset oppilaitokset	4	161	4	124	4	96
Ammatilliset erityisoppilaitokset	1	12		6		6
Ammatilliset erikoisoppilaitokset	1	37		34		26
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	1	32	1	26	1	20
Palo-, poliisi- ja vartiointilajien oppilaitokset		2		1		1
Sotilasalan ammatilliset oppilaitokset	3	15	3	13	1	6
Ammattikorkeakoulut	1	30	1	27	1	25
Yliopistot	1	20	1	16	1	14
Sotilaskorkeakoulut		1		1		1
Musiikkioppilaitokset	5	89	5	88	5	84
Liikunnan koulutuskeskukset		14		14		14
Kansanopistot	6	89	6	80	6	73
Kansalaisopistot	15	234	13	195	13	181
Opintokeskukset		11		10		12
Kesäyliopistot	1	20	1	20	1	20
Muut oppilaitokset		7		7		6
Yhteensä	247	4 443	204	3 838	163	3 315

Keski-Suomi: Koulutukseen hakeutuminen ja sijoittuminen, koulutusaste

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön hakeminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	2 880	100,0	57 577	100,0
Lukiokoulutukseen päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	1 407	48,9	30 558	53,1
Ammatilliseen koulutukseen päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	1 443	50,1	26 403	45,9
Valmistaviin koulutuksiin päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	24	0,8	548	1,0
Peruskoulun lisäopetukseen päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	3	0,1	18	0,0
Ei hakenut peruskoulun päättövuo­nna yhteishaussa	3	0,1	50	0,1

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	2 880	100,0	57 577	100,0
Jatkoi heti opiskelua lukiokoulutuksessa	1 420	49,3	30 339	52,7
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	1 341	46,6	24 450	42,5
Jatkoi heti opiskelua valmistavassa koulutuksessa	42	1,5	931	1,6
Jatkoi heti opiskelua peruskoulun lisäopetuksessa (10-luokka)	6	0,2	435	0,8
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	71	2,5	1 422	2,5

Ylioppilaiden välitön hakeminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	1 529	100,0	30 796	100,0
Ammatilliseen koulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	34	2,2	535	1,7
Vain ammattikorkeakoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	336	22,0	5 462	17,7
Sekä ammattikorke- että yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	278	18,2	4 636	15,1
Vain yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	583	38,1	12 593	40,9
Ei hakenut ylioppilasvuonna jatko-opintoihin	298	19,5	7 570	24,6

Ylioppilaiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	1 529	100,0	30 796	100,0
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	74	4,8	1 188	3,9
Jatkoi heti opiskelua ammattikorkeakoulutuksessa	171	11,2	3 068	10,0
Jatkoi heti opiskelua yliopistokoulutuksessa	188	12,3	4 797	15,6
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	1 096	71,7	21 743	70,6

20 - 64 vuotias väestö koulutusasteen mukaan 2016

Koulutusaste	Maakunta	%	Koko maa	%	% osuus koko maasta
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	20 644	13,2	514 301	16,4	4,0
Lukiokoulutus	12 363	7,9	264 955	8,4	4,7
Ammatillinen peruskoulutus	59 328	38,1	1 062 453	33,8	5,6
Ammattitutkinto	8 063	5,2	143 131	4,6	5,6
Erikoisammattitutkinto	1 602	1,0	30 964	1,0	5,2
Opistoaste	15 214	9,8	303 475	9,7	5,0
Ammatillinen korkea-aste	2 123	1,4	39 634	1,3	5,4
Ammattikorkeakoulututkinto	15 235	9,8	318 296	10,1	4,8
Alempi korkeakoulututkinto	3 905	2,5	75 550	2,4	5,2
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	818	0,5	15 732	0,5	5,2
Ylempi korkeakoulututkinto	14 389	9,2	332 738	10,6	4,3
Lääkärien erikoistumiskoulutus	360	0,2	8 258	0,3	4,4
Lisensiaatintutkinto	310	0,2	5 965	0,2	5,2
Tohtorintutkinto	1 548	1,0	28 094	0,9	5,5
Koulutusaste tuntematon	4	0,0	250	0,0	1,6
Tutkinnon suorittaneita yhteensä	135 262	86,8	2 629 495	83,6	5,1
20 - 64 vuotias väestö yhteensä	155 906	5,0	3 143 796		
Väestön koulutustasomittain (20 - 64 vuotiaa) ¹⁸⁾	406		404		
Väestön koulutustasomittain (30 - 34vuotiaat)	452		445		

Keski-Suomi: Kulttuuri

	V. 2005	V. 201	V. 2015	V.2016	V.2017
Viik merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt	..	55	55	55	55
- osuus koko maasta		4,3 %	4,4 %	4,4 %	4,4 %
Päätoimisesti hoidetut museot	9	9	9	9	
- osuus koko maasta	5,5 %	5,7 %	6,0 %	5,8 %	
Esineet museokokoelmissa / 100 as.	59	173	190	166	
- koko maa	86	103	100	99	
Teokset taidemuseoissa / 100 as.	5	6	9	9	
- koko maa	6	6	7	7	
Valtionosuusteatterit (ja Suomen Kansallisteatteri)					
- osuus koko maasta	2 3,4 %	2 3,4 %	2 3,4 %	2 3,4 %	2 3,4 %
Valtionosuusorkesterit	2	2	2	2	2
- osuus koko maasta	7,7 %	7,4 %	7,1 %	7,1 %	7,1 %
Elokuvasalit	19	17	17	17	
- osuus koko maasta	5,7 %	5,9 %	5,5 %	5,4 %	
Kulttuuritapahtumat (Finland Festivals)	5	3	3	3	
- osuus koko maasta	6,3 %	3,8 %	3,5 %	3,6 %	
Kulttuurirakennukset	81	82	85	88	
- osuus koko maasta	4,2 %	4,2 %	4,1 %	4,3 %	
Kuntien kulttuuritoimen nettokustannukset €/as.	119	125	130	129	
- koko maa	104	135	140	140	
Kulttuurialan tutkimukseen johtavan koulutuksen oppilaitokset	..	4	6	4	
- osuus koko maasta		2,9 %	4,6 %	3,2 %	
Kulttuurialan vapaan sivistystyön oppilaitokset	23	20	20	20	
- osuus koko maasta	6,5 %	6,6 %	7,0 %	7,1 %	
Työllinen työvoima kulttuurin toimialoilla	..	4 194	3 534		
- osuus koko maasta		4,2 %	4,0 %		
Kulttuurialan yritysten toimipaikat	627	693	684		
- osuus koko maasta	3,9 %	3,9 %	3,8 %		

Yleiset kirjastot	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V. 2016	V. 2017
Aukiolotunnit	98 390	93 603	87 464	93 247	105 566
- osuus koko maasta	6,74 %	6,72 %	6,3 %	6,0 %	6,4 %
Kokoelmat¹⁾ (kpl)/ asukas	9,66	9,16	8,0	7,8	7,7
- koko maa	7,85	7,45	6,7	6,5	6,4
Hankinnat (kpl)/ (asukasluku / 1 000)					
- koko maa	390,29	437,52	340	338	357
- koko maa	359,98	401,34	333	328	332
Lainaus (kpl) / asukas	22,14	19,79	17,7	17,1	17,4
- koko maa	20,26	18,08	16,4	16,0	15,6
Käynnit / asukas	12,71	9,94	8,3	8,1	8,4
- koko maa	11,98	9,89	9,1	9,0	9,2
Verkkokäynnit / asukas	7,19	15,04	4,6	4,8	5,5
- koko maa	9,04	10,72	7,1	7,7	6,8
Tapahtumien osallistujamäärä / (asukasluku / 1 000)	-	-	102,1	144,3	130,3
- koko maa			158,6	174,5	175,9
Lainaajat / asukasluku	48,70 %	40,14 %	36,3 %	35,7 %	35,6 %
- koko maa	44,77 %	39,24 %	36,7 %	36,3 %	35,5 %
Toimintakulut / asukas	49,54 €	59,70 €	59,3 €	59,7 €	59,3 €
- koko maa	47,69 €	56,07 €	58,3 €	57,9 €	57,3 €

Keski-Suomessa toimivat valtionosuutta saavat taide- ja kulttuurilaitokset:

Museot:	
Alvar Aalto-museo, Jyväskylä	Keski-Suomen Ilmailumuseo, Jyväskylä
Keski-Suomen museo, Jyväskylä	Keuruun museo
Saarijärven museo	Suomen käsityön museo, Jyväskylä
Äänekosken kaupunginmuseo	Jyväskylän taidemuseo
Teatterit:	
Jyväskylän kaupunginteatteri	Teatteri Eurooppa Neljä, Saarijärvi
Orkesterit:	
Jyväskylän kaupunginorkesteri	Lastenmusiikkiorkesteri Loiskis, Jyväskylä

Keski-Suomi: Nuorisotyö ja -politiikka

Nuorisolain mukaan nuorisotyön ja politiikan tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvuja elinoloja. Toimialan tavoitteen toteutumisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus, yhdenvertaisuus ja kansainvälisyys, terveet elämän tavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.

Nuorisotyö on nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista. Nuorisopolitiikka on nuoren kasvun ja elinolojen parantamista.

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Aluehallintovirastot hoitavat niitä alueella.

	2014		2015		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Etsivä nuorisotyö						
— etsivä nuorisotyöntekijöitä	34	494	38	556	49	592
— nuoret, joihin etsivä yhteydessä ¹⁾	1 848	24 435	1 998	25 725	2 316	26 499
— tavoitetut nuoret ²⁾	1 382	16 740	1 431	18 155	1 642	18 550
— toimenpiteissä ³⁾	1 015	12 273	1 258	13 520	1 377	13 716
— myönnettyt valtionavustukset	1 040 000	12 559 130	1 021 250	13 091 886	1 026 375	12 512 254
Nuorten työpajatoiminta						
— työpajat	18	196	16	200	18	208
— henkilökunta (htv) ⁴⁾	174	1 873	164	1 850	171	1 827
— nuoret alle 29v.	789	14 200	875	14 733	934	14 867

Nuorisovaltuusto 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorisovaltuusto kuntien määrä	19	214
osuus Nuva / kaikki kunnat maakunnissa	82,6	71,1

Nuorisotyöntekijät 2016	Maakunta		Koko maa	
Nuorisotyöntekijöiden määrä ⁴⁾⁵⁾	111	100,0 %	2 154	100,0 %
sisältää				
Nuorisotoimenjohtaja	6	5,2 %	161	7,5 %
Nuorisosihteeri	9	8,1 %	160	7,4 %
Nuoriso-ohjaaja, vastaavat nimikkeet	84	75,9 %	1 635	75,9 %
Eriyisnuorisotyöntekijät	12	10,8 %	198	9,2 %

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorten tieto- ja neuvontapiste/keskus, määrä	8	168
Kunnassa verkkopalvelu, alueellinen tai paikallinen	2	39

Keski-Suomi: Liikunta

Liikuntapoliittisin toimenpitein edistetään väestön liikuntaharrastusta, hyvinvointia, terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä elämänkaaren eri vaiheissa. Väestön tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia liikuntamahdollisuuksia lisätään vahvistamalla liikunnan asemaa kunnallisena peruspalveluna, parantamalla arkiliikunnan olosuhteita ja edistämällä poikkihallinnosta yhteistyötä liikuntapalvelujen järjestämisessä.

Valtion liikuntapaikkojen avustuspolitiikan tavoitteena on luoda edellytykset kansalaisten aktiiviselle ja säännölliselle liikunnalle. Liikuntapaikat rakennetaan liikuntalain mukaan laajoja käyttäjäryhmiä palveleviksi. Uimahallit, jää ja liikuntahallit, ulkokentät ja lähiliikuntapaikat ovat olennainen edellytys organisoidulle liikunnalle ja urheilulle. Suomessa on noin 35 000 liikuntapaikkaa, jotka ovat pääosin (n. 75 %) kuntien omistamia ja hoitamia.

Liikuntapaikat 2018	Maakunta	Koko maa
Jäähallit	12	232
Uimahallit, kylpylät, uima-altaat	18	303
Kentät ¹⁾	455	8 143
Liikuntahallit	18	333
Lähiliikuntapaikat	133	2 089
Muut liikuntapaikat ²⁾	1 827	26 478
Kaikki yhteensä	2 463	37 077

Keski-Suomi: Tutkimus- ja kehittämistoiminta, väestö

Maakunnan alueella toimivat sektoritutkimuslaitokset:

Luonnonvarakeskus Luke, Maanmittauslaitos MML; Suomen ympäristökeskus SYKE, Teknologian tutkimuskeskus VTT

Muut virastot: Maakunta-arkisto

T&K -TOIMINTA	2006		2011		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
T&k -henkilöstön tutkimustyövuodet / työllise	2,4	2,5	1,9	2,3	2,0	2,1
Yritysten osuus % t&k menoista	59,1	71,3	40,4	70,5	44,5	65,8
Julkisen sektorin osuus % t&k menoista	9,7	10,0	11,4	9,6	8,3	9,0
Korkeakoulujen osuus % t&k menoista	31,2	18,7	48,2	20,0	47,3	25,1
Maakunnan osuus % t&k menoista	4,1	100,0	3,0	100,0	3,7	100,0

VÄESTÖ	2012		2017		2022 ennuste		2027 ennuste	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Yhteensä	275 161	5 426 674	276 031	5 513 130	277 860	5 635 127	279 136	5 724 729
Ikäluokka 7-12 v.	2 936	58 252	3 135	61 658	3 050	61 331	2 941	59 810
Ikäluokka 13-15 v.	2 959	59 316	2 960	59 054	3 156	62 665	3 021	61 698
Ikäluokka 16-18 v.	3 291	64 498	2 953	59 497	3 064	61 434	3 203	64 125
Ikäluokka 19-21 v.	3 720	67 714	3 417	61 533	3 201	59 700	3 417	63 488
Alle 29 v.	94 890	1 820 970	92 547	1 798 021	90 701	1 784 703	89 469	1 775 642
Työikäinen 15-64 v.	176 353	3 517 089	169 748	3 443 388	164 915	3 417 736	162 576	3 417 247
Väestön muutos 2012-2017, 2017-2022 ja 2017-2027			0,3	1,6	0,7	2,2	1,1	3,8
Väestöllinen huoltosuhde ¹⁾	56,0	54,3	62,6	60,1	68,5	64,9	71,7	67,5
Taloudellinen huoltosuhde ²⁾	142,2	131,9	160,1	141,8				
Ulkomaan kansalaiset ³⁾	4 902	195 511	6 152	249 452				
Ulkomaan kansalaisten osuus, %	1,8	3,6	2,2	4,5				
Vieraskielisten osuus, % ³⁾	2,4	4,9	3,2	6,8				

Tutkinnon suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuoden kuluttua valmistumisesta asuinmaakunnan mukaan 2016

Tutkinnot	Tutkinnon suorittaneet yhteensä		Työlliset		Työttömät		Opiskelijat		Muut	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
<i>Koulutusaste yht.</i>	8 114	142 072	4 841	94 131	1 246	18 069	1 555	19 937	472	9 935
%	5,7	100,0	59,7	66,3	15,4	12,7	19,2	14,0	5,8	7,0
Lukiokoulutus	1 767	27 991	611	12 224	172	2 020	865	10 503	119	3 244
%	6,3	100,0	34,6	43,7	9,7	7,2	49,0	37,5	6,7	11,6
Ammatillinen koulutus	3 769	63 493	2 306	41 516	862	12 258	337	4 920	264	4 799
%	5,9	100,0	61,2	65,4	22,9	19,3	8,9	7,7	7,0	7,6
AMK-tutkinto	1 085	22 356	869	18 518	110	2 104	61	854	45	880
%	4,9	100,0	80,1	82,8	10,1	9,4	5,6	3,8	4,1	3,9
Alempi kk-tutkinto	617	9 842	340	6 340	9	150	263	3 253	5	99
%	6,3	100,0	55,1	64,4	1,5	1,5	42,6	33,1	0,8	1,0
Ylempi AMK-tutkinto	120	2 287	114	2 159	4	82	1	19	1	27
%	5,2	100,0	95,0	94,4	3,3	3,6	0,8	0,8	0,8	1,2
Ylempi kk-tutkinto	664	14 484	522	12 041	80	1 325	28	370	34	748
%	4,6	100,0	78,6	83,1	12,0	9,1	4,2	2,6	5,1	5,2
Tohtorin tutkinto	92	1 613	79	1 327	9	130	0	18	4	138
%	5,7	100,0	85,9	82,3	9,8	8,1	0,0	1,1	4,3	8,6

Keski-Suomi: Tutkinnot

Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot 2016¹⁾

Koulutusala	Yo	Tutkinnot	Koulutusala	Amk	Tutkinnot
Kasvatusalat	JY	258	Kasvatusalat	JAMK	27
Humanistiset ja taidealat	JY	304	Humanistiset ja taidealat	HUMAK	18
Yhteiskunnalliset alat	JY	270		JAMK	29
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	JY	131	Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	JAMK	257
Luonnontieteet	JY	154	Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	JAMK	96
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	JY	107	Tekniikan alat	JAMK	249
Terveys- ja hyvinvointialat	JY	74	Maa- ja metsätalousalat	JAMK	27
Palvelualat	JY	135	Terveys- ja hyvinvointialat	HUMAK	56
<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>1 433</i>		JAMK	347
			Palvelualat	JAMK	89
			<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>1 195</i>

Ammatillisessa koulutuksessa suoritettut tutkinnot 2016

Koulutusala	Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus/tutkinto			Näyttötutkintoon valmistava koulutus/tutkinto			Kaikki yhteensä
	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	
<i>Tutkinnot yhteensä</i>	1 872	1	1 873	1 542	631	2 173	4 046
Kasvatusalat				65	9	74	74
Humanistiset ja taidealat	125		125	55	8	63	188
Yhteiskunnalliset alat					4	4	4
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	225		225	225	295	520	745
Luonnontieteet				17		17	17
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	101	1	102	1	2	3	105
Tekniikan alat	561		561	343	128	471	1 032
Maa- ja metsätalousalat	88		88	92	8	100	188
Terveys- ja hyvinvointialat	370		370	441	96	537	907
Palvelualat	402		402	303	81	384	786

Keski-Suomi: Alueella toimivien korkeakoulujen profiilit ja vahvuusalat (opetus ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulun välisen sopimuksen mukaan)

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tehtävä ja profiili

Jyväskylän yliopisto on ihmistieteisiin ja luonnontieteisiin keskittyvä monialainen tiedeyliopisto ja koulutustutkimuksen asiantuntija. Yliopisto profiloituu opettajankoulutukseen ja on aktiivinen koulutusviennissä.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Jyväskylän yliopisto on määritellyt vahvuusaloikseen: 1) oppiminen, opetus ja kehitystä tukevat kasvu ja oppimisympäristöt, 2) luonnon perusilmiöt ja matemaattinen ajattelu, 3) kielet, kulttuuri ja yhteisöt muuttuvassa maailmassa, 4) liikunta, terveys ja hyvinvointi sekä 5) informaatioteknologia ja ihminen tietoyhteiskunnassa.

Yliopisto on tunnistanut uusiksi monitieteisiksi tutkimuksen nouseviksi aloiksi: 1) Aivotutkimus, 2) bioresurssitutkimus, 3) laskennallinen ajattelu ja Big data analytiikka, 4) pedagogiikka ja digitaalisuus sekä 5) kriisien ja yhteiskunnan muutosten tutkimus.

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Humanistinen ammattikorkeakoulu on yhteiskunnallinen ja kansainvälistyvä korkeakoulu, joka kehittää reilua ja yhteisöllistä Suomea.

Humanistinen ammattikorkeakoulu on humanistisen ja kasvatusalan sekä kulttuurituotannon vahva asiantuntija ja kouluttaja, jonka tehtävänä on järjestö ja nuorisotyön, työyhteisöjen kehittämisen, kulttuurituotannon ja luovan toimialan yrittäjyyden, viittomakielentulkkauksen ja kommunikaatio-osaamisen valtakunnallinen kehittäminen. Humak korostaa tehtävässään kansalaisten tarpeista lähtevää innovaatiotoimintaa ja yhteisöjen kehittämistä.

Humanistinen ammattikorkeakoulu profiloituu kumppanuudella kehittäjänä sekä sosiaalisten ja kulttuuristen innovaatioiden edistäjänä.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Humanistisen ammattikorkeakoulun määrittelemät vahvuusalat ovat nuorisotyö ja yhteisöllisyys, järjestötyö, työyhteisöt ja kotouttaminen, viittomakielentulkkaus- ja kielellinen saavutettavuus, kulttuurin välittäjätoiminta sekä kommunikaatioasiantuntijuus.

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Jyväskylän ammattikorkeakoulu on kansainvälisesti suuntautuva oppimisen uudistaja ja kilpailukyvyn kehittäjä. Ammattikorkeakoulu profiloituu digitalisointiin, uuteen liiketoimintaan, myyntiosaamiseen ja yrittäjyyden kehittämiseen.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Ammattikorkeakoulun määrittelemät vahvuusalat ovat koulutusosaaminen ja liiketoiminta, biotalous, sovellettu kyberturvallisuus ja kuntoutus. Uutena nousevana alana ammattikorkeakoulu panostaa automaation ja robotiikanosaamiseen.

Keski-Suomi: Alueen kehitysnäkymät

Alueen kehitysnäkymien kuvaus on suora lainaus TEM:n ja ELY-keskusten julkaisusta Alueelliset kehitysnäkymät Kevät 2018, Työ ja elinkeinoministeriön julkaisu 11/2018. Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2018 katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja ELY-keskusalueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu maaliskuun 2018 aikana.

KESKISUOMEN ELYKESKUS

Keski-Suomessa asui vuoden 2017 lopussa 276 071 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 125 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 17 601.

187

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

"Keski-Suomi kasvun maakunta"

Vahvuudet

- + vientiyritysten näkymät positiivisia
- + rakentaminen jatkuu vilkkaana
- + työttömyys alenee kaiken kaikkiaan
- + Oppilaitoksilla hyvät valmiudet vastata työvoimatarpeisiin muuntuvalle koulutustarjonnalla

Haasteet

- lentoliikenteen säilyminen
- raideliikenteen sujuvuus
- alemman tieverkon kunto
- yritysten investointihalukkuus
- työikäisen väestön riittävyys muualla paitsi Jyväskylän seutukunnalla

Mahdollisuudet

- = työvoimaa tarjolla, kunhan saadaan työt ja osaajat kohtaamaan
- = hyvät kulkuyhteydet
- = hyvä yritysraakenne
- = matkailun mahdollisuudet

Keski-Suomessa vallitsevat positiiviset tulevaisuudennäkymät. Saatavissa olevan tilastotiedon ja yritysten antaman tiedon perusteella yritysten tilauskanta on hyvä, vienti vetää ja kaupan tilanne vaikuttaa hyvältä. Kysyttäessä alueen asiantuntijoilta missä mennään, he ovat varovaisia kannanotoissaan. Kaiken kaikkiaan nousu jatkuu, mutta loivempana kuin viime vuonna. Tätä todentaa myös työttömyyden laskun hidastuminen.

Taloudellisen nousukauden jatkuessa lisääntyy seuraavaa taantumaa ennustavien joukko joka taholla. Toisaalta ekonomistit luottavat vahvasti hyvän vireen jatkuvan vielä ainakin tämän vuoden. Isojen vientiyritysten tilauskannan vahvuus todistaa sitä näkymää, että tänä vuonna talous ja yritysten toimintaedellytykset ovat vähintään vuoden 2017 tasolla.

Työvoiman saatavuuden varmistaminen edellyttää positiivisia keinoja liikkuvuuden vauhdittamiseen. Se edellyttää myös yritysten ja oppilaitosten tiivistä yhteistyötä, jotta hyödynnetään tehokkaasti käytössä olevia keinoja osaamisen kehittämiseksi. Tämä koskee niin opetusta kuin rahoitustakin. Lisäksi on mietittävä uusia keinoja, joilla voidaan vastata työvoimatarpeeseen viivytyksettä.

Väestörakenteen osalta ei ole tapahtunut suuria muutoksia aikaisempiin vuosiin verrattuna. Jyväskylän seutu kasvaa, mutta sen kasvu ei enää jaksanut vetää koko maakuntaa plussan puolelle. Muut seudut kärsivät väestön vähenemisestä ja ikärakenteen vinoutumisesta. Tämä taas johtaa vanhushuoltosuhteen kasvuun. Maakunnassa tunnetaan myös huolta yritysten tilanteesta tulevina vuosina, mikäli tarvittavaa työvoimaa ei löydetä eikä muuttohalukkuutta pois kasvukeskuksista jollain keinolla saada lisääntymään.

Liikenteen katsaus tulevaan

Liikenne KeskiSuomen pääteillä lisääntyi vuonna 2017 edelliseen vuoteen verrattuna. Etenkin raskaan liikenteen määrän kasvu heijastaa yleensä sekä yleistä talouden kehitystä että kasvua vientitoimialoilla, kuten metsä ja teknologiateollisuudessa. Ajoneuvoyhdistelmien liikennesuoritteiden kasvu on KeskiSuomessa ollut 2010luvulla koko valtakunnan voimakkainta. Tulevaisuudessa maantiekuljetuksien määrä kasvaa edelleen, mikä asettaa yhä enemmän vaatimuksia tieinfran ympärivuotiselle palvelutasolle. Biotalouden kuljetustarpeet sekä harvaan asuttujen seutujen elinvoimaisuuden säilyttäminen edellyttävät hyvää kuntoa myös alempiasteiselta

tieverkolta. Henkilöautoliikenteessä siirrytään puhtaampiin ja energiatehokkaampiin ajoneuvoihin, mikä edellyttää käyttövoimakohtaisen jakeluverkon hyvää saavutettavuutta. Liikenteen verotusratkaisuilla on vaikutusta henkilöautokannan suuruuteen, käyttöön ja käyttövoimajakautumaan.

Jyväskylän seudun liikenteellinen asema on hyvä. Jyväskylästä säteittäisesti erkanevan valtatieverkon ja ratojen hyvä liikennöitävyys on perusedellytys sekä kaupan että teollisuuden kuljetuksille. Erityisen tärkeää on varmistaa Suomen eteläisiä ja pohjoisia valtatie 4 liikenteen toimivuus ja turvallisuus. KeskiSuomen väestö on keskittynyt ja keskittyy edelleen Jyväskylän kaupunkiseudulle. Henkilöautoliikenne säilynee tärkeimpänä liikennemuotona lähivuosisikymmeninä, koska kaupunkiseutujen keskittymiskehitys ja työssäkäyntialueiden laajentuminen lisäävät pitkiä matkoja.

Raideliikenteen merkitys pitkillä matkoilla korostuu ja yhteyksiä etenkin Helsinkiin pyritään nopeuttamaan. Raideliikenteen vaihtoehtoksi ja haastajaksi ovat kuitenkin nousseet uudet nopeat bussiyhteydet. Lentoliikenteen turvaaminen on elinkeinoelämän näkökulmasta keskeinen liikennejärjestelmäkysymys. KeskiSuomen kansainvälisen saavutettavuuden turvaaminen edellyttää lentoliikenteen palvelutason pitkäjänteistä varmistamista.

Viime vuoden yksi myönteinen uutinen Jyväskylän seutukunnan ja koko maakunnan elinkeinoelämää ajatellen oli vuosikautia odotettu Kirri-Tikkakoski moottoritien rahoituksen varmistuminen. Vaikutukset vilkkaan tieosuuden liikenneturvallisuuteen ovat merkittäviä. Uusi moottoritie mahdollistaa myös Jyväskylä – Äänekoski kasvukäytävän tulevaisuuden rakentamista, joka varsinkin biotalouden kuljetustarpeita ajatellen on merkittävä.

Ympäristönsuojelun katsaus tulevaan

Maankäytön suunnittelun, elinkeinoelämän ja ympäristöasioiden välillä on tiivis yhteys. Vesien tila on KeskiSuomessa varsin hyvä. Vesien ekologista tilaa heikentää hajakuormitus (maa ja metsätalous, haja-asutus) ja paikallisesti myös pistemäinen kuormitus (teollisuus, jätevedenpuhdistamot, turvetuotanto, kalankasvatus) sekä myös vesistöjen rakentamisesta ja säännöstelystä aiheutuneet muutokset. Lisääntyvä puunkäyttö voi olla uhkana vesienhoidon tavoitteiden saavuttamiselle, mikäli vesistövaikutusten vähentämiseen ei kiinnitetä riittävästi huomiota. KeskiSuomen vesienhoidon toimenpideohjelmassa on esitetty toimenpiteitä, joita tarvitaan kaikilla sektoreilla vesien hyvän tilan saavuttamiseksi ja hyvän ja erinomaisen tilan turvaamiseksi.

Tarkistetussa maakuntakaavassa painotetaan biotalouden toimintamahdollisuuksia kestävällä tavalla. Tämä on huomioitu kaavan biotalouteen liittyvässä koko maakuntaa koskevassa suunnittelumääräyksessä, jolla liitetään KeskiSuomen pintavesien toimenpideohjelmassa esitetyt vesienhoidon tavoitteet maa ja metsätalouteen sekä turvetuotantoon.

KeskiSuomen arvokas kulttuuriympäristö huomioidaan maakunnan identiteettiä luovana vetovoimatekijänä ja sitä hyödynnetään aktiivisesti elinkeinotoiminnassa, erityisesti matkailussa. Vuoteen 2021 mennessä KeskiSuomen kulttuuriympäristön kokonaisuuden arvo ja ominaispiirteet tunnistetaan kansallisesti ja kansainvälisesti osana maakunnan elinvoimaa ja identiteettiä ja kaikki osallistuvat kulttuuriympäristön hoitoon ja käyttöön.

KeskiSuomessa on useita lainvoimaisia tuulivoimayleiskaavoja. Haetuista rakennusluvista huolimatta tuulivoimahankkeet eivät kuitenkaan ole edenneet toteutukseen, vaan jo lainvoimaisille kaava-alueille tavoitellaan uusimman tekniikan mukaisia voimaloita, jotka vaikutuksineen poikkeavat kaavan mahdollistamasta hankekokonaisuudesta. Muutokset hankkeissa saattavat tapauksesta riippuen edellyttää YVA-lain soveltamista sekä kaavamuutosta tai poikkeamista yleiskaavasta.

METSO-ohjelman KeskiSuomen tavoitteesta 8 500 ha on suojeltu jo yli 5 000 ha. Valtiontalouden säästötoimenpiteet hillitsevät metsien suojelun etenemistä ja jarruttavat luonnonsuojelualueiden yhä kasvavaa luontomatkailupainetta palvelevia hoidon ja käytön toimenpiteitä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Aikajana 1/2018

Vuoden 2017 heinäkuussa yritysten yhteenlaskettu liikevaihto kasvoi KeskiSuomessa 5,3 %, Jyväskylän seudulla 5,7 % ja koko maassa 6,0 % edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Valtiovarainministeriö ennusti syksyllä 2016 BKT:n vuoden 2017 kasvuksi 0,9 % ja toteutuma tulee olemaan yli 3 %. Koko maan hyvä talouskasvu hyödyttää myös keskisuomalaisia yrityksiä.

Yritysten henkilöstömäärät ovat kasvusuunnassa. Työttömyyden lasku on suoraan verrannollinen yritysten liikevaihtojen kasvuun. Kasvun kärjessä on KIBS alat eli osaamisintensiiviset toimialat, joilla liikevaihtojen kasvu oli 11,8 % ja henkilöstömäärän 7,3 %. Rakennusalan kasvu on ollut kiivasta jo pari vuotta ja kasvu on jatkunut edelleen. Heinäkuussa kasvua oli 7,3 %. Uusimpien ennusteiden mukaan rakennusalan suhdanne jatkuu hyvänä myös tänä vuonna. Myös yksityisten palvelut jatkoivat kasvuaan – sekä liikevaihtojen 7,0 % että henkilöstömäärän 3,2 % osalta. Matkailussa liikevaihdot kasvoivat 6,3 % ja henkilöstömääräkin kasvoi edelliseen kesään verrattuna 5,5 %. Viennissä suunta on ylöspäin, 13,6 %, erityisesti teknologiateollisuuden ansiosta. Viennin määrä ylittää pian 3 miljardin euron rajan. Biotuotetehtaan myötä vienti kasvaa puoli miljardia, eli

kuluvan vuoden aikana saavutetaan vuoden 2008 taso, 3,4 miljardia euroa. Ekonomistit ovat todenneet, että talouskasvu on vakaalla pohjalla vasta, kun teollisuuden vienti elpyy. Tilanne näyttää KeskiSuomessa hyvältä myös tältä osin.

KeskiSuomen parhaimmat kasvuluvut kirjattiin heinäsyyskuussa Äänekosken seudulle eli 10,0 %. Keuruun seudulla kasvun vauhti on pysynyt edelleen erittäin hyvänä, 7,1 %. Jyväskylän seudun yritysten liikevaihdon kasvu on ollut tähän saakka koko maata parempaa. Vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä koko maan liikevaihdot kasvoivat 6,0 % ja Jyväskylän seudun kasvu oli lähes yhtä hyvää eli 5,7 %. Jämsän seudun suurteollisuuden haasteet näkyvät liikevaihtoluvuissa, kasvu vain 0,4 %. (KeskiSuomen Aikajana 1/2018)

PK-barometri 1/2018

Viimeisen pk-barometrin mukaan KeskiSuomen alueella pk-yritysten suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku +28 jää kevään 2018 Pk-yritysbaremetrissa selvästi heikommaksi kuin syksyllä, saldoluku oli tuolloin +40. Liiketoimintansa ennallaan pysymistä ennakoivat nyt entistä useampi ja paranemista harvempi kuin syksyllä. Muutos ei johdu siitä, että entistä useampi ennakoisi liiketoimintansa pienenevän.

Kilpailutilanne, resurssitekijät sekä kustannustaso nähdään pahimpina kehittämisen esteinä. Työn sivukulut, kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus ja työvoiman saatavuus ovat merkittävimmät työllistämisen esteiksi koetut tekijät. Koulutus sopimus tai työkokeilu uuden työvoiman hankinnan keinona on KeskiSuomessa useammalla vaihtoehdolla kuin maassa keskimäärin: 41 % vastaajista harkitsee niitä KeskiSuomessa, kun koko maassa osuus on 34 %. Pohjoisessa KeskiSuomessa osuus on jopa 49 %.

KeskiSuomen investointiodotukset ovat painuneet negatiivisiksi saldolukuun 2. Jyväskylän seudun odotukset ovat edelleen muuta maata korkeammalla tasolla +7. Kasvat, innovatiiviset yritykset ovat tärkeitä kansantalouden kasvuun ja työllisyydelle. Kasvuhakuisten yritysten osuus koko maassa on 47 %. KeskiSuomessa osuus on 48 %. Jyväskylän seudulla osuus on 51 %.

Keskisuomalaiset pk-yritykset odottavat kannattavuutensa paranevan seuraavan vuoden aikana. Pohjoista KeskiSuomea lukuun ottamatta luvut ovat parantuneet syksystä kaikilla seuduilla. Saldoluku KeskiSuomessa on +30 (koko maassa +26). Eteläisessä KeskiSuomessa muutos syksystä on todella selkeä saldoluovusta +16 tasolle +36. Jyväskylän seudun kannattavuusodotukset ovat samalla tasolla +36. (PK-barometri 1/2018)

Investointien vähäisyyden syiden arvioiminen on vaikeaa. Osittain yrityksillä ei ehkä juuri nyt ole tarvetta investoida. Pk-sektori on palveluvaltainen ja siellä ei ehkä aina mielletä henkilöstöön kohdistuvia toimia investoinneiksi. Toisaalta alueelta kuuluu myös näkemyksiä, että sote-uudistuksen epävarmuus vaikuttaa varsinkin juuri pienten yritysten toimintaan investointipäätösten lykkäämisestä. On jopa mahdollista, että jotkut yritykset ovat lopettaneet toimintansa odotusajan venyessä pitkäksi.

Maaseudun näkymät

Matkailu on nosteessa ja matkailulle on hyviä luontaisia edellytyksiä maakunnassa. Tämä luo mahdollisuuksia myös maaseudun näkökulmasta, mm. luontomatkailun ja kalastusmatkailun kehittämisessä. Haasteena on matkailumarkkinointi ja pääseminen mukaan riittävän suureen kokonaisuuteen. Pienillä paikallisilla brändäyksillä ei saavuteta riittävää volyymiä.

Elintarviketuotannon säilyminen riittävän elinvoimaisena on haaste maakunnan jalostuslaitosten tarpeet huomioon ottaen. Viime satokauden huonot kokemukset ovat realisoituneet tai saattavat realisoitua tuotannon lopettamisina maatiloilla, joilla tilanne on vaikea taloudellisesti ja usein myös yrittäjien jaksamisen osalta.

Maaseutuelinkeinojen kehittämistä on tapahtunut ilahduttavasti myös maakunnan reuna-alueilla ja erityisesti pohjoisen KeskiSuomen alueella. Tämä on näkynyt rahoituksen painottumisena näille alueille. Biotuotetehtaan virkistävä vaikutus on varmaan osasyynä ja oletettavasti kehitys jatkuu vuoden aikana samansuuntaisena. Biotuotetehtäällä on vaikutusta myös puun kysyntään ja liikkuvuuteen jatkossakin.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

KeskiSuomen rekrytointiongelmista tehtiin syksyn Alueellisiin kehitysnäkymiin liittyen perusteellinen katsaus. Samojen rekrytointiongelmien kanssa tehdään edelleen työtä. Työvoimapolua on metalliteollisuudessa, rakentamisessa, ICT-aloilla, sosiaali- ja terveydenhoidon aloilla. Kuljettajapula on sitä syvempi mitä erikoisemmalle suoritealalle mennään. KeskiSuomessa on hankala löytää osaavia raakapuun kuljettajia. Tähän suoritealaan liittyy mm. hankalat ajo-olosuhteet ja poikkeavat työajat, myös esimerkiksi kuormausturin käytön osaamista edellytetään. Puunkuljettajakin hankalampaa on löytää elävien eläinten kuljettajia, joskin tarve näille on huomattavasti pienempi. (Mikko Voutilainen, SKAL KeskiSuomi, toiminnanjohtaja)

Lisäksi näyttää olevan hiukan piilossa olevaa työvoiman tarvetta, monet yritykset ottaisivat työntekijän, kunhan saavat hyvän tyypin tai erikoisosaajan.

Seutukuntien teksteistä on luettavissa, että yrityskentässä pelätään rekrytointiongelmien pahenemista ja sen mukanaan tuomia vaikeuksia yritystoiminnalle. Toistaiseksi rekrytointikoulutusten kysyntä on jatkunut v. 2018 puolella yhtä aktiivisena kuin viime vuonna.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

KeskiSuomen työllisyysaste vuonna 2017 oli peräti 66,3 %. Vaikka työllisyydessä jäätiin monesta maakunnasta jälkeen, KeskiSuomen osalta kyse on sellaisesta tuloksesta, johon ei ainakaan viimeiseen 25 vuoteen ole päästy. Työllisyystilanne on siis parantunut selvästi, työttömien määrä aleni vuodentakaiseen verrattuna 21 % ja samaan aikaan myös pitkäaikaistyöttömien määrä on kääntynyt jyrkkään laskuun. Elinkeinoelämän ennusteiden perusteella voidaan arvioida, että kehitys jatkuu tänä vuonna yhtä positiivisena, vaikka alenemisvauhti hiukan hidastuisikin.

Työttömyys on edelliseen vuoteen verrattuna alentunut edelleen helmikuussa 17,1 %. Pitkäaikaistyöttömyys ja nuorisotyöttömyys jatkavat laskuaan. Helmikuun lopussa työttömyys laski kaikissa ikäryhmissä verrattuna viime vuoden vastaavaan ajankohtaan.

ETELÄ-POHJANMAA

KOULUTUS

KOULUTUKSEEN HAKEUTUMINEN JA SIOITTUMINEN, KOULUTUSASTE

KULTTUURI

NUORISOTYÖ JA -POLITIikka

LIIKUNTA

TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINTA, VÄESTÖ

TUTKINNOT

ALUEELLA TOIMIVIEN KORKEAKOULUJEN PROFIILIT JA VAHVUUSALAT

ALUEEN KEHITYSNÄKYMÄT

Etelä-Pohjanmaa: Koulutus

VARHAISKASVATUS (1-6 vuotiaat lapset)	Päiväkodit		Perhepäivähoito		Yhteensä	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Lasten määrä¹⁾						
2014	4 926	179 594	2 630	30 222	7 556	209 816
2015	5 481	182 806	2 559	27 187	8 040	209 993
2016	5 540	183 223	1 851	22 993	7 391	206 216
KOULUTUS 2016	Uudet oppilait/ opiskelijat		Oppilait/ opiskelijat		Perusopetuksen/ tutkinnon suorittaneet	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Esiopetus ²⁾			832	11 003		
Perusopetus ³⁾	2 296	61 476	21 140	550 371	2 255	58 328
Lukiokoulutus (nuorten koulutus) ⁴⁾	1 153	32 111	3 341	95 776	1 031	29 453
Lukiokoulutus (aikuisten koulutus) ⁴⁾	24	2 778	51	7 282	7	1 349
Ammatillinen perustutkinto, josta						
oppilaitosmuotoinen, opetussuunnitelma- perusteinen	1 818	44 605	4 860	119 445	1 665	35 461
oppilaitosmuotoinen, näyttötutkinto	1 026	25 720	1 987	56 287	255	11 881
oppisopimuskoulutus, opetussuunnitelma- perusteinen	4	355	4	646	1	169
oppisopimuskoulutus, näyttötutkinto	155	6 745	441	17 244	109	4 325
Ammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	1 151	18 869	2 057	35 341	591	8 734
Ammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	260	7 943	480	16 423	128	4 194
Erikoisammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	181	4 129	394	8 752	124	1 913
Erikoisammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	271	6 639	627	16 405	179	4 330
Ammattikorkeakoulututkinto	1 036	33 915	4 494	128 663	832	23 044
Ylempi ammatikorkeakoulututkinto	104	4 279	312	11 001	51	2 518
Alempi korkeakoulututkinto		15 087		80 803		14 289
Ylempi korkeakoulututkinto		5 868	18	54 083	1	15 321
Tohtoritutkinto				17 736		1 888

Tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa annetut opetustunnit

VAPAA SIVISTYSTYÖ 2016	Liikunnan koulutus- keskukset	Kansan- opistot	Kansalais- opistot	Opintokes- kukset	Kesä- yliopistot	Yhteensä
	Maakunta	38 640	38 888	100 440		
Koko maa	136 132	586 549	2 000 801	216 170	109 417	3 049 069

ALUEELLA TOIMIVAT OPPILAITOKSET ⁶⁾	2007		2012		2017	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Oppilaitostyyppi (lkm)						
Peruskoulut	186	3 067	163	2 644	131	2 276
Peruskouluasteen erityiskoulut	7	159	4	110	3	73
Lukiot	19	406	19	381	19	340
Perus- ja lukioasteen koulut		37		41		41
Ammatilliset oppilaitokset	10	161	3	124	3	96
Ammatilliset erityisoppilaitokset	1	12		6		6
Ammatilliset erikoisoppilaitokset	1	37	1	34	1	26
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	2	32	4	26	3	20
Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitokset		2		1		1
Sotilasalan ammatilliset oppilaitokset	1	15	1	13		6
Ammattikorkeakoulut	1	30	1	27	1	25
Yliopistot		20		16		14
Sotilaskorkeakoulut		1		1		1
Musiikkioppilaitokset	5	89	5	88	5	84
Liikunnan koulutuskeskukset	1	14	1	14	1	14
Kansanopistot	4	89	4	80	3	73
Kansalaisopistot	12	234	10	195	9	181
Opintokeskukset		11		10		12
Kesäyliopistot	1	20	1	20	1	20
Muut oppilaitokset		7		7		6
Yhteensä	251	4 443	217	3 838	180	3 315

Etelä-Pohjanmaa: Koulutukseen hakeutuminen ja sijoittuminen, koulutusaste

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön hakeminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	2 234	100,0	57 577	100,0
Lukiokoulutukseen päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	1 135	50,8	30 558	53,1
Ammatilliseen koulutukseen päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	1 094	49,0	26 403	45,9
Valmistaviin koulutuksiin päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	5	0,2	548	1,0
Peruskoulun lisäopetukseen päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	-	-	18	0,0
Ei hakenut peruskoulun päättövuonna yhteishaussa	-	-	50	0,1

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	2 234	100,0	57 577	100,0
Jatkoi heti opiskelua lukiokoulutuksessa	1 140	51,0	30 339	52,7
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	1 018	45,6	24 450	42,5
Jatkoi heti opiskelua valmistavassa koulutuksessa	23	1,0	931	1,6
Jatkoi heti opiskelua peruskoulun lisäopetuksessa (10-luokka)	11	0,5	435	0,8
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	42	1,9	1 422	2,5

Ylioppilaiden välitön hakeminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	1 038	100,0	30 796	100,0
Ammatilliseen koulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	21	2,0	535	1,7
Vain ammattikorkeakoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	249	24,0	5 462	17,7
Sekä ammattikorke- että yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	142	13,7	4 636	15,1
Vain yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	407	39,2	12 593	40,9
Ei hakenut ylioppilasvuonna jatko-opintoihin	219	21,1	7 570	24,6

Ylioppilaiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	1 038	100,0	30 796	100,0
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	46	4,4	1 188	3,9
Jatkoi heti opiskelua ammattikorkeakoulutuksessa	126	12,1	3 068	10,0
Jatkoi heti opiskelua yliopistokoulutuksessa	113	10,9	4 797	15,6
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	753	72,5	21 743	70,6

20 - 64 vuotias väestö koulutusasteen mukaan 2016

Koulutusaste	Maakunta	%	Koko maa	%	% osuus koko maasta
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	14 610	14,2	514 301	16,4	2,8
Lukiokoulutus	5 053	4,9	264 955	8,4	1,9
Ammatillinen peruskoulutus	44 660	43,4	1 062 453	33,8	4,2
Ammattitutkinto	5 744	5,6	143 131	4,6	4,0
Erikoisammattitutkinto	1 171	1,1	30 964	1,0	3,8
Opistoaste	11 785	11,4	303 475	9,7	3,9
Ammatillinen korkea-aste	937	0,9	39 634	1,3	2,4
Ammattikorkeakoulututkinto	10 797	10,5	318 296	10,1	3,4
Alempi korkeakoulututkinto	1 329	1,3	75 550	2,4	1,8
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	472	0,5	15 732	0,5	3,0
Ylempi korkeakoulututkinto	5 925	5,8	332 738	10,6	1,8
Lääkärien erikoistumiskoulutus	223	0,2	8 258	0,3	2,7
Lisensiaatintutkinto	75	0,1	5 965	0,2	1,3
Tohtorintutkinto	205	0,2	28 094	0,9	0,7
Koulutusaste tuntematon	7	0,0	250	0,0	2,8
Tutkinnon suorittaneita yhteensä	88 383	85,8	2 629 495	83,6	3,4
20 - 64 vuotias väestö yhteensä	102 993	3,3	3 143 796		
Väestön koulutustasomittain (20 - 64 vuotiaa) ¹⁸⁾	373		404		
Väestön koulutustasomittain (30 - 34vuotiaat)	417		445		

Etelä-Pohjanmaa: Kulttuuri

	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V.2016	V.2017
Viik merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt	..	55	55	55	55
- osuus koko maasta		4,3 %	4,4 %	4,4 %	4,4 %
Päätoimisesti hoidetut museot	3	3	3	3	
- osuus koko maasta	1,8 %	1,9 %	2,0 %	1,9 %	
Esineet museokokoelmissa / 100 as.	28	98	98	20	
- koko maa	86	103	100	99	
Teokset taidemuseoissa / 100 as.	1	2	2	2	
- koko maa	6	6	7	7	
Valtionosuusteatterit (ja Suomen Kansallisteatteri)					
- osuus koko maasta	1 1,7 %	1 1,7 %	1 1,7 %	1 1,7 %	1 1,7 %
Valtionosuusorkesterit	1	1	1	1	1
- osuus koko maasta	3,8 %	3,7 %	3,6 %	3,6 %	3,6 %
Elokuvasalit	14	13	17	16	
- osuus koko maasta	4,2 %	4,5 %	5,5 %	5,1 %	
Kulttuuritapahtumat (Finland Festivals)	4	4	3	3	
- osuus koko maasta	5,1 %	5,1 %	3,5 %	3,6 %	
Kulttuurirakennukset	99	96	98	101	
- osuus koko maasta	5,1 %	4,9 %	4,8 %	4,9 %	
Kuntien kulttuuritoimen nettokustannukset €/as.	103	101	112	113	
- koko maa	104	135	140	140	
Kulttuurialan tutkintoon johtavan koulutuksen oppilaitokset	..	6	6	6	
- osuus koko maasta		4,3 %	4,6 %	4,8 %	
Kulttuurialan vapaan sivistystyön oppilaitokset					
- osuus koko maasta	17 4,8 %	15 4,9 %	15 5,3 %	14 5,0 %	
Työllinen työvoima kulttuurin toimialoilla	..	1 819	1 638		
- osuus koko maasta		1,8 %	1,8 %		
Kulttuurialan yritysten toimipaikat	403	412	400		
- osuus koko maasta	2,5 %	2,3 %	2,2 %		

Yleiset kirjastot	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V. 2016	V. 2017
Aukiolotunnit	66 036	64 962	64 499	73 718	78 690
- osuus koko maasta	4,52 %	4,66 %	4,7 %	4,8 %	4,8 %
Kokoelmat¹⁾ (kpl)/ asukas	10,34	10,61	10,1	9,8	9,8
- koko maa	7,85	7,45	6,7	6,5	6,4
Hankinnat (kpl)/ (asukasluku / 1 000)	451,75	482,43	431	448	460
- koko maa	359,98	401,34	333	328	332
Lainaus (kpl) / asukas	19,46	18,48	17,5	17,2	17,4
- koko maa	20,26	18,08	16,4	16,0	15,6
Käynnit / asukas	10,85	9,16	8,2	7,9	8,2
- koko maa	11,98	9,89	9,1	9,0	9,2
Verkkokäynnit / asukas	5,10	9,54	4,0	4,0	3,5
- koko maa	9,04	10,72	7,1	7,7	6,8
Tapahtumien osallistujamäärä / (asukasluku / 1 000)	-	-	189	200	220,9
- koko maa			158,6	174,5	175,9
Lainaajat / asukasluku	46,19 %	42,66 %	37,5 %	37,2 %	37,8 %
- koko maa	44,77 %	39,24 %	36,7 %	36,3 %	35,5 %
Toimintakulut / asukas	43,63 €	50,23 €	57,3 €	58,5 €	58,3 €
- koko maa	47,69 €	56,07 €	58,3 €	57,9 €	57,3 €

Etelä-Pohjanmaalla toimivat valtionosuutta saavat taide- ja kulttuurilaitokset:

Museot:	
Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo, Seinäjoki	Nelimarkka-museo, Alajärvi
Lapuan kaupungin museot, Lapua	
Teatterit:	
Seinäjoen kaupunginteatteri	
Orkesterit:	
Seinäjoen orkesteri	

Etelä-Pohjanmaa: Nuorisotyö ja -politiikka

Nuorisolain mukaan nuorisotyön ja politiikan tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvuja elinoloja. Toimialan tavoitteen toteutumisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus, yhdenvertaisuus ja kansainvälisyys, terveet elämän tavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.

Nuorisotyö on nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista. Nuorisopolitiikka on nuoren kasvun ja elinolojen parantamista.

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Aluehallintovirastot hoitavat niitä alueella.

	2014		2015		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Etsivä nuorisotyö						
— etsivä nuorisotyöntekijöitä	20	494	23	556	25	592
— nuoret, joihin etsivä yhteydessä ¹⁾	837	24 435	968	25 725	1 029	26 499
— tavoitetut nuoret ²⁾	618	16 740	755	18 155	815	18 550
— toimenpiteissä ³⁾	472	12 273	539	13 520	629	13 716
— myönnettyt valtionavustukset	600 000	12 559 130	690 000	13 091 886	655 500	12 512 254
Nuorten työpajatoiminta						
— työpajat	8	196	9	200	8	208
— henkilökunta (hiv) ⁴⁾	40	1 873	49	1 850	50	1 827
— nuoret alle 29v.	435	14 200	479	14 733	500	14 867

Nuorisovaltuusto 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorisovaltuusto kuntien määrä	10	214
osuus Nuva / kaikki kunnat maakunnissa	55,6	71,1

Nuorisotyöntekijät 2016	Maakunta		Koko maa	
Nuorisotyöntekijöiden määrä ⁴⁾⁵⁾ sisältää	61	100,0 %	2 154	100,0 %
Nuorisotoimenjohtaja	8	14,0 %	161	7,5 %
Nuorisosihteeri	8	13,2 %	160	7,4 %
Nuoriso-ohjaaja, vastaavat nimikkeet	37	60,5 %	1 635	75,9 %
Eriyisnuorisotyöntekijät	8	12,4 %	198	9,2 %

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorten tieto- ja neuvontapiste/keskus, määrä	24	168
Kunnassa verkkopalvelu, alueellinen tai paikallinen	3	39

Etelä-Pohjanmaa: Liikunta

Liikuntapoliittisin toimenpitein edistetään väestön liikuntaharrastusta, hyvinvointia, terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä elämänkaaren eri vaiheissa. Väestön tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia liikuntamahdollisuuksia lisätään vahvistamalla liikunnan asemaa kunnallisena peruspalveluna, parantamalla arkiliikunnan olosuhteita ja edistämällä poikkihallinnosta yhteistyötä liikuntapalvelujen järjestämisessä.

Valtion liikuntapaikkojen avustuspolitiikan tavoitteena on luoda edellytykset kansalaisten aktiiviselle ja säännölliselle liikunnalle. Liikuntapaikat rakennetaan liikuntalain mukaan laajoja käyttäjäryhmiä palveleviksi. Uimahallit, jää ja liikuntahallit, ulkokentät ja lähiliikuntapaikat ovat olennainen edellytys organisoidulle liikunnalle ja urheilulle. Suomessa on noin 35 000 liikuntapaikkaa, jotka ovat pääosin (n. 75 %) kuntien omistamia ja hoitamia.

Liikuntapaikat 2018	Maakunta	Koko maa
Jäähallit	10	232
Uimahallit, kylpylät, uima-altaat	15	303
Kentät ¹⁾	425	8 143
Liikuntahallit	17	333
Lähiliikuntapaikat	68	2 089
Muut liikuntapaikat ²⁾	1 232	26 478
Kaikki yhteensä	1 767	37 077

Etelä-Pohjanmaa: Tutkimus- ja kehittämistoiminta, väestö

Maakunnan alueella toimivat sektoritutkimuslaitokset:

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira, Luonnonvarakeskus Luke, Maanmittauslaitos MML

Muut virastot:

–

T&K -TOIMINTA	2006		2011		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
T&k -henkilöstön tutkimustyövuodet / työllise	0,5	2,5	0,6	2,3	0,5	2,1
Yritysten osuus % t&k menoista	74,4	71,3	72,6	70,5	79,9	65,8
Julkisen sektorin osuus % t&k menoista	4,2	10,0	8,0	9,6	3,3	9,0
Korkeakoulujen osuus % t&k menoista	21,5	18,7	19,7	20,0	16,8	25,1
Maakunnan osuus % t&k menoista	0,5	100,0	0,6	100,0	0,7	100,0

VÄESTÖ	2012		2017		2022 ennuste		2027 ennuste	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Yhteensä	194 058	5 426 674	190 910	5 513 130	192 861	5 635 127	193 077	5 724 729
Ikäluokka 7-12 v.	2 238	58 252	2 240	61 658	2 244	61 331	2 171	59 810
Ikäluokka 13-15 v.	2 271	59 316	2 233	59 054	2 277	62 665	2 235	61 698
Ikäluokka 16-18 v.	2 426	64 498	2 261	59 497	2 255	61 434	2 341	64 125
Ikäluokka 19-21 v.	2 345	67 714	2 037	61 533	2 024	59 700	2 072	63 488
Alle 29 v.	64 937	1 820 970	61 421	1 798 021	61 344	1 784 703	60 573	1 775 642
Työikäinen 15-64 v.	120 009	3 517 089	112 556	3 443 388	109 751	3 417 736	107 965	3 417 247
Väestön muutos 2012-2017, 2017-2022 ja 2017-2027			-1,6	1,6	1,0	2,2	1,1	3,8
Väestöllinen huoltosuhde ¹⁾	61,7	54,3	69,6	60,1	75,7	64,9	78,8	67,5
Taloudellinen huoltosuhde ²⁾	123,2	131,9	151,9	141,8				
Ulkomaan kansalaiset ³⁾	2 743	195 511	3 150	249 452				
Ulkomaan kansalaisten osuus, %	1,4	3,6	1,6	4,5				
Vieraskielisten osuus, % ³⁾	1,6	4,9	2,1	6,8				

Tutkinnon suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuoden kuluttua valmistumisesta asuinmaakunnan mukaan 2016

Tutkinnot	Tutkinnon suorittaneet yhteensä		Työlliset		Työttömät		Opiskelijat		Muut	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
<i>Koulutusaste yht.</i>	4 242	142 072	2 817	94 131	573	18 069	554	19 937	298	9 935
%	3,0	100,0	66,4	66,3	13,5	12,7	13,1	14,0	7,0	7,0
Lukiokoulutus	714	27 991	302	12 224	62	2 020	270	10 503	80	3 244
%	2,6	100,0	42,3	43,7	8,7	7,2	37,8	37,5	11,2	11,6
Ammatillinen koulutus	2 389	63 493	1 546	41 516	434	12 258	223	4 920	186	4 799
%	3,8	100,0	64,7	65,4	18,2	19,3	9,3	7,7	7,8	7,6
AMK-tutkinto	746	22 356	652	18 518	53	2 104	18	854	23	880
%	3,3	100,0	87,4	82,8	7,1	9,4	2,4	3,8	3,1	3,9
Alempi kk-tutkinto	90	9 842	54	6 340	0	150	35	3 253	1	99
%	0,9	100,0	60,0	64,4	0,0	1,5	38,9	33,1	1,1	1,0
Ylempi AMK-tutkinto	70	2 287	67	2 159	2	82	1	19	0	27
%	3,1	100,0	95,7	94,4	2,9	3,6	1,4	0,8	0,0	1,2
Ylempi kk-tutkinto	218	14 484	182	12 041	22	1 325	6	370	8	748
%	1,5	100,0	83,5	83,1	10,1	9,1	2,8	2,6	3,7	5,2
Tohtorin tutkinto	15	1 613	14	1 327	0	130	1	18	0	138
%	0,9	100,0	93,3	82,3	0,0	8,1	6,7	1,1	0,0	8,6

Etelä-Pohjanmaa: Tutkinnot

Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot 2016¹⁾

Koulutusala	Yo	Tutkinnot	Koulutusala	Amk	Tutkinnot
Humanistiset ja taidealat	TaY	1	Humanistiset ja taidealat	SEAMK	44
<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>1</i>	Yhteiskunnalliset alat	SEAMK	12
			Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	SEAMK	166
			Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	SEAMK	27
			Tekniikan alat	SEAMK	182
			Maa- ja metsätalousalat	SEAMK	88
			Terveys- ja hyvinvointialat	SEAMK	258
				TAMK	2
			Palvelualat	SEAMK	53
			<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>832</i>

Ammatillisessa koulutuksessa suoritettut tutkinnot 2016

Koulutusala	Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus/tutkinto			Näyttötutkintoon valmistava koulutus/tutkinto			Kaikki yhteensä
	Oppilaitos-	Oppi-	Yhteensä	Oppilaitos-	Oppi-	Yhteensä	
<i>Tutkinnot yhteensä</i>	1 665	1	1 666	970	416	1 386	3 052
Kasvatusalat							
Humanistiset ja taidealat	83		83	18	3	21	104
Yhteiskunnalliset alat				6	1	7	7
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	134		134	393	261	654	788
Luonnontieteet	10		10				10
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	137		137	19	2	21	158
Tekniikan alat	592		592	140	43	183	775
Maa- ja metsätalousalat	160		160	35	16	51	211
Terveys- ja hyvinvointialat	303	1	304	165	62	227	531
Palvelualat	246		246	194	28	222	468

Etelä-Pohjanmaa: Alueella toimivien korkeakoulujen profiilit ja vahvuusalat (opetus ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulun välisen sopimuksen mukaan)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Seinäjoen ammattikorkeakoulun tehtävä on hyvinvoinnin edistäminen EteläPohjanmaalla korkeatasoiseen osaamiseen tähtävällä koulutuksella sekä tutkimus-, kehitys ja innovaatiotoiminnalla. SeAMK profiloituu yrittäjyyteen ja ruokaan.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

SeAMKin määrittelemät vahvuusalat ovat ruokaratkaisut, älykkäät ja energiatehokkaat järjestelmät, hyvinvointi ja luovuus sekä yrittäjyys ja kasvu. Vahvuusalat ovat yhteiset Seinäjoen yliopistokeskuksen kanssa. SeAMKin nousevat alat ovat elintarviketurvallisuus, ikääntyneiden monialaiset palvelut ja hyvinvointiteknologia sekä digitaalinen valmistus.

SEINÄJOEN YLIOPISTOKESKUS

Yliopistokeskuksessa toimivat yliopistot:

Tampereen yliopisto, Helsingin yliopisto, Taideyliopisto, Tampereen teknillinen yliopisto ja Vaasan yliopisto

Etelä-Pohjanmaa: Alueen kehitysnäkymät

Alueen kehitysnäkymien kuvaus on suora lainaus TEM:n ja ELY-keskusten julkaisusta Alueelliset kehitysnäkymät Kevät 2018, Työ ja elinkeinoministeriön julkaisuja 11/2018. Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2018 katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja ELY-keskusalueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu maaliskuun 2018 aikana.

ETELÄPOHJANMAAN ELYKESKUS

Etelä-Pohjanmaalla asui vuoden 2017 lopussa 190 957 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 903 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 7 967.

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Etelä-Pohjanmaa tunnetaan yrittäjyydestä, viljavasta maaseudusta, vahvasta maataloussektorista sekä monipuolisesta kulttuuritarjonnasta. Vahva yrittäjyyden asenne ja pk-yritykset leimaavat maakunnan elinkeinoelämää ja elinkeinorakennetta. Tähän liitetään arvoina hyvä työmoraali, ammattitaito ja asenne. Monipuolista kulttuuritarjontaa ilmentää etenkin kesäisin suuret kulttuuritapahtumat.

Etelä-Pohjanmaan alueellinen muutosjoustavuus on varsin hyvä, alueella ei ole voimakasta riippuvuussuhdetta yksittäiseen kapeaan toimialaan. Vahvimmat klusterit ovat elintarviketalous, metalli- ja teknologiateollisuus sekä puu- ja huonekaluteollisuus. Agrobiotalouden keskittymä on kooltaan kansallisesti merkittävä ulottuen vahvasta alkutuotannosta prosessointiin, agroteknologiaan, logistiikkaan, monitieteiseen tutkimukseen ja kuluttajakäyttämisen osaamiseen. Kestävät ruokajärjestelmät on kattotermi koko tuotantoketjun käsittävälle toiminnalle.

Seinäjoen sijainti logistisessa solmukohtassa on koko maakunnan vahvuus. Logistinen sijainti on kuitenkin kaksijakoinen. Maakuntakeskuksen saavutettavuus on hyvä, mutta mitä kauemmaksi keskuksesta mennään, sitä hankalammaksi muuttuvat liikenneolosuhteet (teiden kunto ja julkinen liikenne). Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelman kärkihankkeeksi on nostettu valtatie 19 ja kantatie 67 kehittäminen osana Kauhajoki-Seinäjoki-Kauhava kehityskäytävää, Seinäjoki-Tampere ratayhteyden kehittäminen osana Botnian liikennekäytävää, valtatie 3 kehittäminen välillä Tampere-Kurikka sekä Seinäjoen ja Vaasan välisen tie- ja ratayhteyden kehittäminen. Lisäksi seututien 711 kehittäminen on erityisen tärkeää Järviseudun vientiteollisuudelle.

Etelä-Pohjanmaan haasteita ovat muun muassa kansainvälistyminen, koulutustason nostaminen ja ikärakenteen muutokseen varautuminen. Yrityksiltä kaivattaisiin laajempia panostuksia tutkimus- ja kehittämistoimintaan, sillä maakunnan t&k -menot ovat varsin vaatimattomalla tasolla, asukasta kohden ne ovat maan toiseksi alhaisimmat. Seinäjoen yliopistokeskuksen ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun vahvistaminen ja siihen liittyvän korkeakouluverkoston vaikuttavuuden parantaminen ovat tärkeitä tavoitteita. Haasteena on koettu myös ammattikorkeakoulun alimitoitettujen tutkintomäärien ja kehittämisarpeisiin nähden. Myös digitalisaation hyödyntämisessä ollaan Etelä-Pohjanmaalla vielä vaatimattomalla tasolla.

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan Etelä-Pohjanmaalla asui vuoden 2017 lopulla 190 957 henkilöä, alenemaa edelliseen vuoteen oli 903 henkilöä. Tämä oli jo viides vuosi peräkkäin, kun Etelä-Pohjanmaan väestö väheni. Suurimmat muuttotappiot syntyvät nuorista, jotka muuttavat opintojen perässä esimerkiksi yliopistokaupunkeihin. Alueen kuntien väestölliset ja taloudelliset huoltosuhteet ovat kehittymässä pääosin heikompaan suuntaan. Kunnista ainoastaan Seinäjoella ja Ilmajoella väestömäärä kasvoi.

Seutukunnittain tarkasteltuna Seinäjoen seutukunnassa väestön määrä väheni seitsemällä, Järviseudun seutukunnassa vähennystä oli 261, Kuusiokunnissa 323 ja Suu-pohjan seutukunnassa 312 henkilöä. Maahanmuuttajien osuus väestöstä on vielä melko alhainen, mutta määrä on ollut viime vuosina kasvussa. Maahanmuuttajien tehokas kotouttaminen on nähtävä yhteisenä haasteena ja mahdollisuutena vastata osaltaan alueen työvoiman tarpeisiin. Ammatillisessa koulutusta maahanmuuttajille onkin lisätty ja suomen kielen opetusta integroidaan ammattiopiskeluun.

Etelä-Pohjanmaan yritystiheys on Suomen korkeimpia, mutta yrittäjyyttä luonnehtii mikro- ja pienyritysvaltaisuus. Alueella on kohtuullisen vähän korkeaa arvonlisää tuottavia suuria veturiyrityksiä. Kasvuhakuisuus on tärkeä tavoite, jotta uusia työpaikkoja kyetään luomaan. Helmikuussa julkaistun Pk-yritysbarometrin mukaan suurempi osa eteläpohjalaisista yrityksistä on asemansa säilyttämään pyrkiviä kuin mahdollisuuksien mukaan kasvamaan pyrkiviä (37 % / 35 %).

Yritysten nettoperustanta on ollut Etelä-Pohjanmaalla laskusuunnassa viime vuosina. Uusien yritysten perustamisaktiivisuuden arvioidaan kuitenkin jonkin verran piristyneen, esimerkiksi starttirahapäätöksiä tehtiin vuonna 2017 enemmän kuin edellisvuonna. Kysyntä on jatkunut alkuvuonna varsin hyvänä. Väestön ikääntymisen myötä omistajavaihdosten sujuvuuden merkitys korostuu vuosi vuodelta. Maakunnassa onkin tehty tuloksekasta työtä sen suhteen, että omistajavaihdokset sujuvat kitkattomasti sekä myyjän että ostajan kannalta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Suomen Yrittäjien, Finnveran ja TEM:n helmikuussa julkaiseman Pk-yritysbarometrin mukaan yritykset arvioivat suhdannenäkymät edelleen positiivisiksi, joskin syksyn 2017 tilannetta heikommaksi. Saldoluku oli nyt +23 kun se oli syksyllä +34. Suhdanteen arvioi paranevan 37 % vastanneista pk-yrityksistä ja huononevan 14 % yrityksistä. Etelä-Pohjanmaalla arviot olivat varovaisempia kuin koko maassa. Suhdannenäkymät henkilökunnan määrän suhteen olivat Etelä-Pohjanmaalla vastaavat kuin syksyn kyselyssä (saldoluku +10).

Elinkeinoelämän keskusliitto julkaisee suhdannebarometrin neljä kertaa vuodessa. Barometrissä tarkastellaan teollisuuden, rakentamisen ja palvelujen näkymiä. Tammi-kuussa 2018 julkaistun barometrin mukaan suhdannenäkymät Pohjanmaalla ovat varsin hyvät, teollisuuden ja rakentamisen saldoluku oli +33 ja palvelujen +18. Suhdannebarometrin aluejaossa Pohjanmaahan kuuluvat Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa.

Elintarviketeollisuudessa suuryritysten alueelliset investoinnit ovat pitäneet yllä positiivista pohjavirettä. Aasian markkinoiden avautuminen avaa uusia mahdollisuuksia liiateollisuudelle. Myös useat pk-yritykset ovat laajentaneet tuotantoaan, rekrytoineet työvoimaa ja pyrkineet hakemaan jalansijaa kv.-markkinoilta. Maatalouden kannattavuus on edelleen heikko, mutta yleinen piristyminen on jonkin verran heijastunut maatalouden investointeihin. Piristyminen on näkynyt etenkin lypsykarjataloudessa useampien uusien navettojen rakennushankkeina, myös naudanlihatuotannossa on investoitu laajennuksiin.

Kone- ja metalliteollisuudessa yritysten työkuormassa on vaihtelua, mutta näkymät ovat myönteisiä. Epävarmuutta osalle yrityksistä luo lyhyt tilauskanta. Metallialalle on koulutettu viimeisen vuoden aikana yhteishankintana yritysten kanssa yli 50 työntekijää. Rekrytointikoulutusta on lähiaikoina ollut yhteensä kymmenessä metallialan yrityksessä. Lisäksi Metallimestarit-koulutuksissa on viime ja tänä vuonna koulutettu yhteensä 50 henkilöä.

Puutuote- ja taloteollisuuden osalta näkymät ovat myös varsin hyvät. Taloteollisuuden lähitulevaisuuden haasteena ovat energiatehokkuutta koskevat velvoitteet, jotka edellyttävät tuotantoprosessien uudistamista. Alajärvellä on toiminnassa uusi CLT-levyjen tuotantolaitos ja Kauhajoelle on CLT-tehdas käynnistymässä syksyllä. Alavudella puolestaan käynnistyy kerrostalojen CLT-elementtien valmistus. Sekä Kauhajoelle että Alavudelle on käynnistymässä rekrytointikoulutukset, joissa koulutetaan yhteensä 40 henkilöä. Myös sahatuotannossa ja hirsirakentamisessa on mittavia investointeja.

Huonekaluteollisuuden osalta vientimarkkinoille suuntautuneiden yritysten joukossa on ollut positiivista virettä. Toisaalta merkittäviä alueellisia toimijoita on ajautunut myös konkurssiin, eli yleiskuva on edelleen haasteellinen. Toimialan ikärakenne on vinoutunut ja alaa tukevia koulutuspaikkoja on leikattu kaikilta koulutusasteilta. Sähköisen kaupan perin pohjoinen haltuunotto ja keskinäisen yhteistyön kehittäminen ovat huonekalujen valmistajille ja huonekalukaupalle tärkeitä kehittämiskohteita.

Kaupan ja palvelujen odotukset ovat parantuneet taloustilanteen ja kuluttajien odotusten myötä. Sekä keskuskaupungissa että seutukaupungeissa on rakenteilla tai suunnitteilla liikekeskuksia ja olemassa olevien liikekeskusten laajennuksia, mutta maakunnan reuna-alueilla alan tulevaisuus huolestuttaa. Kasvanut verkkokauppa heijastuu alan kehitykseen.

Matkailualan osalta näkymien arvioidaan olevan myönteisiä. Maakunnan vahvuutena on runsas tapahtumatarjonta, jonka vuosittainen vipuvaikutus on huomattava. Odotukset matkailun kasvuun Ähtäriin saapuneiden pandojen myötä ovat merkittävät. Nouseva kansainvälistyvän matkailun vyöhyke ulottuu Kauhavalta Seinäjoen ja Tuurin kautta Ähtäriin.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työllisten määrän arvioidaan edelleen kasvavan, mutta ripeä kasvu ei ole todennäköistä. Pidemmän ajan ongelmana on työvoiman määrän lasku ikärakenteesta johtuen. Avoimia työpaikkoja oli vuositilaston mukaan vuonna 2017 runsaat neljä prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna. Työpaikkojen avoinna olon kestossa ei ollut merkittäviä muutoksia. Avoimien työpaikkojen määriä kuukausitasolla on hankala verrata edelliseen vuoteen, koska kausityöpaikkoja ilmoitetaan avoimeksi eri aikaan eri vuosina.

Suhdanne-tilanteen ja työvoiman kysynnän paranemisen myötä myös työvoiman saatavuusongelmat ovat kasvaneet. Pk-yritysbarometriin vastanneista yrityksistä Etelä-Pohjanmaalla 44 % kertoi saavansa riittävästi osaavaa työvoimaa, 45 % ilmoitti, että työvoiman saatavuus rajoittaa jossain määrin yrityksen kasvua ja 11 %:n mukaan työvoiman saatavuus oli yrityksen kasvun merkittävä este. Vuosi sitten 54 % yrityksistä kertoi saavansa riittävästi työvoimaa ja 5 % piti työvoiman saantia kasvun esteenä.

TE-toimiston seurannan mukaan (TEM:n kyselytutkimus) rekrytointiongelmia koki viime vuonna 38 % yrityksistä. Tämän tutkimuksen tulosten luotettavuutta heikentää jonkin verran otannan pienuus. Rekrytointiongelmia tulleet lähitulevaisuudessa laajenemaan edelleen useita ammattiryhmiä kattavaksi ongelmaksi. Sosiaali- ja terveys- alalla haasteet ovat olleet kroonisia. Pitkään jatkunut epävarmuus on heikentänyt erityisesti teollisuuden imagoa työllistäjänä, mikä on heijastunut koulutusten vetovoimaan.

Nuorisoasteella aloittaneiden määrät ovat selvästi alimitoitettut, jos niitä verrataan esimerkiksi metalliteollisuuden arvioituun eläkepoistumaan. Ennakkotiedon mukaan metallialan hakijoiden määrät ovat kuitenkin nousseet kevään yhteishaussa. Myös työvoiman alueellinen liikkuvuus on selkeä haaste, joka tuo oman lisänsä kohtaantoongelmiin.

Maaliskuussa julkaistun ammattibarometrin mukaan Etelä-Pohjanmaalla on TE-toimiston arvion mukaan pulaa erityisesti koneenasettajista ja koneistajista, sairaanhoitajista ja terveydenhoitajista sekä sosiaalialan erityisasiantuntijoista. Pulaa on myös esimerkiksi hitsaajista ja kaasuleikkaajista, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoista, konetekniikan erityisasiantuntijoista, maansiirtokoneen kuljettajista, kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijoista, sovellusohjelmoijista sekä lääkäreistä ja erikoislääkäreistä. Pula-ammattien määrä on kasvanut edelliseen arvioon verrattuna.

Yllitarjontaa arvioitiin olevan esimerkiksi johdon sihteereistä ja osastosihteereistä, yleissihteereistä, huonekalu- ja konepuusepistä, kirjastonhoitajista ja kirjastotyöntekijöistä sekä koulunkäyntiavustajista.

Yhdessä yritysten kanssa hankittavan rekrytointikoulutusten määrä on kasvanut huomattavasti vuoden aikana. Koulutuksia on toteutettu mm. metallialalla, puualalla, rakennusalalla, muoviteollisuudessa sekä logistiikka-alalla ajoneuvonosturinkuljettajan koulutusta.

Alueen ammatilliset oppilaitokset uudistavat omia toimintamallejaan ammatillisen koulutuksen reformin tavoitteiden mukaisesti. Yhteistyö työelämän kanssa on keskeistä. Yritysten tietoisuutta reformista on kuitenkin syytä lisätä. Ammatillisen koulutuksen koulutustarjonta on vähentynyt alueella koulutusleikkausten vuoksi.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä jatkaa laskua. Tammikuussa työttömien määrä Etelä-Pohjanmaalla oli 7413 henkeä, mikä on 1779 henkilöä (-19,4 %) vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta (8,5 %) oli Manner-Suomen toiseksi alhaisin, vain Pohjanmaalla oli alhaisempi työttömyysaste (7,5 %). Työttömien työnhakijoiden määrä laski kaikissa seutukunnissa ja kaikissa alueen kunnissa. Työttömien määrä laski tammikuussa myös kaikissa ikäryhmissä.

Työttömistä työnhakijoista oli tammikuussa naisia 43,3 % ja miehiä 56,7 %. Miesten työttömyys laski edelleen naisten työttömyyttä voimakkaampana, miesten työttömyys aleni 1060 hengellä (-20,1 %) ja naisten 719 hengellä (-18,3 %). Alle 25-vuotiaita oli työttömänä työnhakijana tammikuussa 1198, mikä on 265 vähemmän (-18,1 %) kuin vuotta aikaisemmin vastaavana aikana. Yli 50-vuotiaita oli työttömänä 2796 henkilöä, mikä on 690 henkilöä vähemmän kuin tammikuussa 2017.

Pitkäaikaistyöttömien eli yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden määrä laski huomattavasti vuoden takaisesta, pitkäaikaistyöttömiä oli tammikuun lopussa 1309, mikä on 662 henkeä vähemmän (-33,6 %) kuin vuotta aiemmin. Ulkomaisten työttömien työnhakijoiden määrä laski vuoden takaisesta 116 hengellä (-29,4 %), heitä oli yhteensä 279.

POHJANMAA

KOULUTUS

KOULUTUKSEEN HAKEUTUMINEN JA SISOITTUMINEN, KOULUTUSASTE

KULTTUURI

NUORISOTYÖ JA -POLITIikka

LIIKUNTA

TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINTA, VÄESTÖ

TUTKINNOT

ALUEELLA TOIMIVIEN KORKEAKOULUJEN PROFILIT JA VAHVUUSALAT

ALUEEN KEHITYSNÄKYMÄT

Pohjanmaa: Koulutus

VARHAISKASVATUS (1-6 vuotiaat lapset)	Päiväkodit		Perhepäivähoito		Yhteensä	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Lasten määrä¹⁾						
2014	6 689	179 594	1 776	30 222	8 465	209 816
2015	6 972	182 806	1 679	27 187	8 651	209 993
2016	7 533	183 223	1 110	22 993	8 643	206 216
KOULUTUS 2016	Uudet oppilait/ opiskelijat		Oppilait/ opiskelijat		Perusopetuksen/ tutkinnon suorittaneet	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Esiopetus ²⁾			690	11 003		
Perusopetus ³⁾	2 236	61 476	19 609	550 371	2 014	58 328
Lukiokoulutus (nuorten koulutus ⁴⁾)	1 062	32 111	3 110	95 776	1 079	29 453
Lukiokoulutus (aikuisten koulutus ⁴⁾)	58	2 778	105	7 282	14	1 349
Ammatillinen perustutkinto, josta						
oppilaitosmuotoinen, opetussuunnitelma- perusteinen	1 583	44 605	4 158	119 445	1 267	35 461
oppilaitosmuotoinen, näyttötutkinto	701	25 720	1 677	56 287	423	11 881
oppisopimuskoulutus, opetussuunnitelma- perusteinen		355	2	646	1	169
oppisopimuskoulutus, näyttötutkinto	121	6 745	450	17 244	159	4 325
Ammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	581	18 869	1 126	35 341	239	8 734
Ammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	118	7 943	372	16 423	105	4 194
Erikoisammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	155	4 129	340	8 752	91	1 913
Erikoisammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	103	6 639	273	16 405	67	4 330
Ammattikorkeakoulututkinto	1 446	33 915	5 585	128 663	886	23 044
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	91	4 279	249	11 001	53	2 518
Alempi korkeakoulututkinto	734	15 087	4 264	80 803	717	14 289
Ylempi korkeakoulututkinto	366	5 868	2 561	54 083	756	15 321
Tohtoritutkinto			550	17 736	47	1 888

Tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa annetut opetustunnit

VAPAA SIVISTYSTYÖ 2016	Liikunnan koulutus- keskukset	Kansan- opistot	Kansalais- opistot	Opintokes- kukset	Kesä- yliopistot	Yhteensä
	Maakunta		38 357	99 776		
Koko maa	136 132	586 549	2 000 801	216 170	109 417	3 049 069

ALUEELLA TOIMIVAT OPPILAITOKSET ⁶⁾	2007		2012		2017	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Oppilaitostyyppi (lkm)						
Peruskoulut	154	3 067	141	2 644	125	2 276
Peruskouluasteen erityiskoulut	6	159	3	110	1	73
Lukiot	16	406	16	381	16	340
Perus- ja lukioasteen koulut	1	37	1	41	1	41
Ammatilliset oppilaitokset	7	161	3	124	3	96
Ammatilliset erityisoppilaitokset	1	12		6		6
Ammatilliset erikoisoppilaitokset	1	37	2	34	2	26
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	2	32	1	26		20
Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitokset		2		1		1
Sotilasalan ammatilliset oppilaitokset		15		13		6
Ammattikorkeakoulut	2	30	2	27	2	25
Yliopistot	1	20	1	16	1	14
Sotilaskorkeakoulut		1		1		1
Musiikkioppilaitokset	4	89	4	88	4	84
Liikunnan koulutuskeskukset	1	14	1	14	1	14
Kansanopistot	7	89	6	80	6	73
Kansalaisopistot	14	234	14	195	13	181
Opintokeskukset		11		10		12
Kesäyliopistot	1	20	1	20	1	20
Muut oppilaitokset		7		7		6
Yhteensä	218	4 443	196	3 838	176	3 315

Pohjanmaa: Koulutukseen hakeutuminen ja sijoittuminen, koulutusaste

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön hakeminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	1 994	100,0	57 577	100,0
Lukiokoulutukseen päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	1 010	50,7	30 558	53,1
Ammatilliseen koulutukseen päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	980	49,1	26 403	45,9
Valmistaviin koulutuksiin päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	3	0,2	548	1,0
Peruskoulun lisäopetukseen päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	1	0,1	18	0,0
Ei hakenut peruskoulun päättövuo­nna yhteishaussa	-	-	50	0,1

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	1 994	100,0	57 577	100,0
Jatkoi heti opiskelua lukiokoulutuksessa	1 018	51,1	30 339	52,7
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	922	46,2	24 450	42,5
Jatkoi heti opiskelua valmistavassa koulutuksessa	11	0,6	931	1,6
Jatkoi heti opiskelua peruskoulun lisäopetuksessa (10-luokka)	5	0,3	435	0,8
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	38	1,9	1 422	2,5

Ylioppilaiden välitön hakeminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	1 093	100,0	30 796	100,0
Ammatilliseen koulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	15	1,4	535	1,7
Vain ammattikorkeakoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	242	22,1	5 462	17,7
Sekä ammattikorkea- että yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	226	20,7	4 636	15,1
Vain yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	339	31,0	12 593	40,9
Ei hakenut ylioppilasvuonna jatko-opintoihin	271	24,8	7 570	24,6

Ylioppilaiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	1 093	100,0	30 796	100,0
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	32	2,9	1 188	3,9
Jatkoi heti opiskelua ammattikorkeakoulukoulutuksessa	216	19,8	3 068	10,0
Jatkoi heti opiskelua yliopistokoulutuksessa	215	19,7	4 797	15,6
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	630	57,6	21 743	70,6

20 - 64 vuotias väestö koulutusasteen mukaan 2016

Koulutusaste	Maakunta	%	Koko maa	%	% osuus koko maasta
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	15 367	15,4	514 301	16,4	3,0
Lukiokoulutus	7 931	7,9	264 955	8,4	3,0
Ammatillinen peruskoulutus	35 904	35,9	1 062 453	33,8	3,4
Ammattitutkinto	3 902	3,9	143 131	4,6	2,7
Erikoisammattitutkinto	897	0,9	30 964	1,0	2,9
Opistoaste	10 210	10,2	303 475	9,7	3,4
Ammatillinen korkea-aste	1 655	1,7	39 634	1,3	4,2
Ammattikorkeakoulututkinto	10 396	10,4	318 296	10,1	3,3
Alempi korkeakoulututkinto	2 792	2,8	75 550	2,4	3,7
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	306	0,3	15 732	0,5	1,9
Ylempi korkeakoulututkinto	9 795	9,8	332 738	10,6	2,9
Lääkärien erikoistumiskoulutus	226	0,2	8 258	0,3	2,7
Lisensiaatintutkinto	120	0,1	5 965	0,2	2,0
Tohtorintutkinto	463	0,5	28 094	0,9	1,6
Koulutusaste tuntematon	5	0,0	250	0,0	2,0
Tutkinnon suorittaneita yhteensä	84 602	84,6	2 629 495	83,6	3,2
20 - 64 vuotias väestö yhteensä	99 969	3,2	3 143 796		
Väestön koulutustasomittain (20 - 64 vuotiaa) ¹⁸⁾	402		404		
Väestön koulutustasomittain (30 - 34vuotiaat)	451		445		

Pohjanmaa: Kulttuuri

	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V.2016	V.2017
Viik merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt	..	89	89	89	89
- osuus koko maasta		7,1 %	7,1 %	7,1 %	7,1 %
Päätoimisesti hoidetut museot	7	6	4	4	
- osuus koko maasta	4,2 %	3,8 %	2,7 %	2,6 %	
Esineet museokokoelmissa / 100 as.	69	51	60	61	
- koko maa	86	103	100	99	
Teokset taidemuseoissa / 100 as.	5	7	7	7	
- koko maa	6	6	7	7	
Valtionosuusteatterit (ja Suomen Kansallisteatteri)	2	2	2	2	2
- osuus koko maasta	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %
Valtionosuusorkesterit	1	1	1	1	1
- osuus koko maasta	3,8 %	3,7 %	3,6 %	3,6 %	3,6 %
Elokuvasalit	11	10	10	11	
- osuus koko maasta	3,3 %	3,5 %	3,2 %	3,5 %	
Kulttuuritapahtumat (Finland Festivals)	2	2	2	2	
- osuus koko maasta	2,5 %	2,6 %	2,3 %	2,3 %	
Kulttuurirakennukset	145	146	147	147	
- osuus koko maasta	7,5 %	7,4 %	7,2 %	7,2 %	
Kuntien kulttuuritoimen nettokustannukset €/as.	142	148	164	163	
- koko maa	104	135	140	140	
Kulttuurialan tutkintoon johtavan koulutuksen oppilaitokset	..	5	5	5	
- osuus koko maasta		3,6 %	3,8 %	4,0 %	
Kulttuurialan vapaan sivistystyön oppilaitokset	22	21	20	18	
- osuus koko maasta	6,2 %	6,9 %	7,0 %	6,4 %	
Työllinen työvoima kulttuurin toimialoilla	..	2 271	2 055		
- osuus koko maasta		2,3 %	2,3 %		
Kulttuurialan yritysten toimipaikat	460	428	443		
- osuus koko maasta	2,8 %	2,4 %	2,5 %		

Yleiset kirjastot	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V. 2016	V. 2017
Aukiolotunnit	78 206	75 032	72 924	68 858	74 867
- osuus koko maasta	5,35 %	5,38 %	5,3 %	4,5 %	4,5 %
Kokoelmat¹⁾ (kpl)/ asukas	10,92	10,86	10,2	10,0	10,0
- koko maa	7,85	7,45	6,7	6,5	6,4
Hankinnat (kpl)/ (asukasluku / 1 000)	400,44	473,97	412	392	400
- koko maa	359,98	401,34	333	328	332
Lainaus (kpl) / asukas	18,04	17,14	16,0	15,5	15,2
- koko maa	20,26	18,08	16,4	16,0	15,6
Käynnit / asukas	11,24	9,22	8,1	8,0	8,0
- koko maa	11,98	9,89	9,1	9,0	9,2
Verkkokäynnit / asukas	4,16	13,4	3,6	3,5	3,6
- koko maa	9,04	10,72	7,1	7,7	6,8
Tapahtumien osallistujamäärä / (asukasluku / 1 000)	-	-	175,3	207,3	224,0
- koko maa			158,6	174,5	175,9
Lainaaajat / asukasluku	47,46 %	38,67 %	37,4 %	34,6 %	34,0 %
- koko maa	44,77 %	39,24 %	36,7 %	36,3 %	35,5 %
Toimintakulut / asukas	51,96 €	59,10 €	61,5 €	62,3 €	60,9 €
- koko maa	47,69 €	56,07 €	58,3 €	57,9 €	57,3 €

Pohjanmaalla toimivat valtionosuutta saavat taide- ja kulttuurilaitokset:

Museot:	
Jakobstads museum, Pietarsaari	Pohjanmaan museo, Vaasa
Tikanojan taidekoti, Vaasa	Stundars, Mustasaari
Teatterit:	
Vaasan kaupunginteatteri	Wasa teater, Vaasa
Orkesterit:	
Vaasan kaupunginorkesteri	

Pohjanmaa: Nuorisotyö ja -politiikka

Nuorisolain mukaan nuorisotyön ja politiikan tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvuja elinoloja. Toimialan tavoitteen toteutumisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus, yhdenvertaisuus ja kansainvälisyys, terveet elämän tavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.

Nuorisotyö on nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista. Nuorisopolitiikka on nuoren kasvun ja elinolojen parantamista.

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Aluehallintovirastot hoitavat niitä alueella.

	2014		2015		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Etsivä nuorisotyö						
— etsivä nuorisotyöntekijöitä	12	494	13	556	16	592
— nuoret, joihin etsivä yhteydessä ¹⁾	690	24 435	700	25 725	762	26 499
— tavoitetut nuoret ²⁾	533	16 740	488	18 155	474	18 550
— toimenpiteissä ³⁾	428	12 273	415	13 520	369	13 716
— myönnettyt valtionavustukset	300 000	12 559 130	361 250	13 091 886	370 875	12 512 254
Nuorten työpajatoiminta						
— työpajat	6	196	6	200	6	208
— henkilökunta (htv) ⁴⁾	85	1 873	84	1 850	33	1 827
— nuoret alle 29v.	513	14 200	539	14 733	472	14 867

Nuorisovaltuusto 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorisovaltuusto kuntien määrä	11	214
osuus Nuva / kaikki kunnat maakunnissa	73,3	71,1

Nuorisotyöntekijät 2016	Maakunta		Koko maa	
Nuorisotyöntekijöiden määrä ⁴⁾⁵⁾	50	100,0 %	2 154	100,0 %
sisältää				
Nuorisotoimenjohtaja	4	7,5 %	161	7,5 %
Nuorisosihteeri	9	17,8 %	160	7,4 %
Nuoriso-ohjaaja, vastaavat nimikkeet	35	70,7 %	1 635	75,9 %
Eriyisnuorisotyöntekijät	2	4,0 %	198	9,2 %

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorten tieto- ja neuvontapiste/keskus, määrä	4	168
Kunnassa verkkopalvelu, alueellinen tai paikallinen	3	39

Pohjanmaa: Liikunta

Liikuntapolitiittisin toimenpitein edistetään väestön liikuntaharrastusta, hyvinvointia, terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä elämänkaaren eri vaiheissa. Väestön tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia liikuntamahdollisuuksia lisätään vahvistamalla liikunnan asemaa kunnallisena peruspalveluna, parantamalla arkiliikunnan olosuhteita ja edistämällä poikkihallinnosta yhteistyötä liikuntapalvelujen järjestämisessä.

Valtion liikuntapaikkojen avustuspolitiikan tavoitteena on luoda edellytykset kansalaisten aktiiviselle ja säännölliselle liikunnalle. Liikuntapaikat rakennetaan liikuntalain mukaan laajoja käyttäjäryhmiä palveleviksi. Uimahallit, jää ja liikuntahallit, ulkokentät ja lähiliikuntapaikat ovat olennainen edellytys organisoidulle liikunnalle ja urheilulle. Suomessa on noin 35 000 liikuntapaikkaa, jotka ovat pääosin (n. 75 %) kuntien omistamia ja hoitamia.

Liikuntapaikat 2018	Maakunta	Koko maa
Jäähallit	9	232
Uimahallit, kylpylät, uima-altaat	9	303
Kentät ¹⁾	326	8 143
Liikuntahallit	11	333
Lähiliikuntapaikat	59	2 089
Muut liikuntapaikat ²⁾	890	26 478
Kaikki yhteensä	1 304	37 077

Pohjanmaa: Tutkimus- ja kehittämistoiminta, väestö

Maakunnan alueella toimivat sektoritutkimuslaitokset:
Maanmittauslaitos MML

Muut virastot: Maakunta-arkisto

T&K -TOIMINTA	2006		2011		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
T&k -henkilöstön tutkimustyövuodet / työllise	1,4	2,5	1,9	2,3	1,6	2,1
Yritysten osuus % t&k menoista	85,0	71,3	83,4	70,5	82,9	65,8
Julkisen sektorin osuus % t&k menoista	0,7	10,0	...	9,6	0,4	9,0
Korkeakoulujen osuus % t&k menoista	14,1	18,7	16,3	20,0	16,6	25,1
Maakunnan osuus % t&k menoista	1,6	100,0	2,7	100,0	3,5	100,0

VÄESTÖ	2012		2017		2022 ennuste		2027 ennuste	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Yhteensä	179 663	5 426 674	180 945	5 513 130	187 040	5 635 127	190 280	5 724 729
Ikäluokka 7-12 v.	2 003	58 252	2 178	61 658	2 215	61 331	2 192	59 810
Ikäluokka 13-15 v.	2 018	59 316	2 050	59 054	2 258	62 665	2 242	61 698
Ikäluokka 16-18 v.	2 237	64 498	2 010	59 497	2 122	61 434	2 296	64 125
Ikäluokka 19-21 v.	2 405	67 714	2 123	61 533	2 125	59 700	2 278	63 488
Alle 29 v.	63 065	1 820 970	62 379	1 798 021	63 608	1 784 703	63 936	1 775 642
Työikäinen 15-64 v.	112 361	3 517 089	109 024	3 443 388	110 563	3 417 736	112 006	3 417 247
Väestön muutos 2012-2017, 2017-2022 ja 2017-2027			0,7	1,6	3,4	2,2	5,2	3,8
Väestöllinen huoltosuhde ¹⁾	59,9	54,3	66,0	60,1	69,2	64,9	69,9	67,5
Taloudellinen huoltosuhde ²⁾	140,2	131,9	134,5	141,8				
Ulkomaan kansalaiset ³⁾	7 943	195 511	9 400	249 452				
Ulkomaan kansalaisten osuus, %	4,4	3,6	5,2	4,5				
Vieraskielisten osuus, % ³⁾	4,8	4,9	6,5	6,8				

Tutkinnon suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuoden kuluttua valmistumisesta asuinmaakunnan mukaan 2016

Tutkinnot	Tutkinnon suorittaneet yhteensä		Työlliset		Työttömät		Opiskelijat		Muut	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Koulutusaste yht.	4 378	142 072	2 983	94 131	386	18 069	760	19 937	249	9 935
%	3,1	100,0	68,1	66,3	8,8	12,7	17,4	14,0	5,7	7,0
Lukiokoulutus	939	27 991	467	12 224	28	2 020	398	10 503	46	3 244
%	3,4	100,0	49,7	43,7	3,0	7,2	42,4	37,5	4,9	11,6
Ammatillinen koulutus	1 915	63 493	1 304	41 516	266	12 258	216	4 920	129	4 799
%	3,0	100,0	68,1	65,4	13,9	19,3	11,3	7,7	6,7	7,6
AMK-tutkinto	783	22 356	647	18 518	53	2 104	42	854	41	880
%	3,5	100,0	82,6	82,8	6,8	9,4	5,4	3,8	5,2	3,9
Alempi kk-tutkinto	276	9 842	184	6 340	7	150	84	3 253	1	99
%	2,8	100,0	66,7	64,4	2,5	1,5	30,4	33,1	0,4	1,0
Ylempi AMK-tutkinto	37	2 287	34	2 159	2	82	0	19	1	27
%	1,6	100,0	91,9	94,4	5,4	3,6	0,0	0,8	2,7	1,2
Ylempi kk-tutkinto	401	14 484	322	12 041	30	1 325	20	370	29	748
%	2,8	100,0	80,3	83,1	7,5	9,1	5,0	2,6	7,2	5,2
Tohtorin tutkinto	27	1 613	25	1 327	0	130	0	18	2	138
%	1,7	100,0	92,6	82,3	0,0	8,1	0,0	1,1	7,4	8,6

Pohjanmaa: Tutkinnot

Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot 2016¹⁾

Koulutusala	Yo	Tutkinnot	Koulutusala	Amk	Tutkinnot
Kasvatusalat	ÅÅ	111	Kasvatusalat	NOVIA	7
Humanistiset ja taidealat	VY	70	Humanistiset ja taidealat	NOVIA	49
Yhteiskunnalliset alat	VY	102	Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	CENTRIA	23
	ÅÅ	29		VAMK	147
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	SHH	55		NOVIA	17
	VY	318	Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	VAMK	58
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	VY	28		NOVIA	11
Tekniikan alat	VY	21	Tekniikan alat	VAMK	137
	ÅÅ	7		NOVIA	134
Terveys- ja hyvinvointialat	ÅÅ	15	Terveys- ja hyvinvointialat	CENTRIA	13
<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>756</i>		VAMK	125
				NOVIA	117
			Palvelualat	CENTRIA	18
				VAMK	17
				NOVIA	13
			<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>886</i>

Ammatillisessa koulutuksessa suoritettut tutkinnot 2016

Koulutusala	Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus/tutkinto			Näyttötutkintoon valmistava koulutus/tutkinto			Kaikki yhteensä
	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppi-sopimus-koulutus	Yhteensä	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppi-sopimus-koulutus	Yhteensä	
<i>Tutkinnot yhteensä</i>	1 267	1	1 268	753	331	1 084	2 352
Kasvatusalat					1	1	1
Humanistiset ja taidealat	57		57	22	1	23	80
Yhteiskunnalliset alat							
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	117		117	151	81	232	349
Luonnontieteet							
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	56		56	12	1	13	69
Tekniikan alat	493		493	138	89	227	720
Maa- ja metsätalousalat	51		51	41	3	44	95
Terveys- ja hyvinvointialat	255		255	282	106	388	643
Palvelualat	238	1	239	107	49	156	395

Pohjanmaa: Alueella toimivien korkeakoulujen profiilit ja vahvuusalat (opetus ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulun välisen sopimuksen mukaan)

VAASAN YLIOPISTO

Tehtävä ja profiili

Vaasan yliopisto profiloituu liiketoimintaorientoituneena ja verkostoituneena yliopistona, joka painottaa toiminnassaan kansainvälisyyttä ja alueellista vuorovaikutusta.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Vaasan yliopisto on määritellyt vahvuusaloikseen: 1) johtaminen ja muutos, 2) energia ja kestävä kehitys ja 3) rahoitus ja taloudellinen päätöksenteko.

CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Centria on alueensa elinkeino ja työelämän keskeinen edistäjä ja alueen osaamistarpeen täyttäjä. Profiililtaan Centria on työelämälähtöinen, digitalisaatioon ja kansainvälisyyteen panostava korkeakoulu.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Ammattikorkeakoulu on määritellyt painoaloikseen kemian ja biotalouden, tuotantoteknologian, digitalisaation sekä yrittäjämäisen palvelutuotannon.

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Vaasan ammattikorkeakoulu profiloituu markkinalähtöisen muotoilun tutkimukseen ja pk-yritysten uudistamiseen.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Ammattikorkeakoulun määrittelemät vahvuusalat ovat energiatekniikka, automaatio, 3D-tekniikka ja robotiikka.

YRKESHÖGSKOLAN NOVIA

Uppgift och profil

Novia har en särskild uppgift att inom utbildning och forsknings och utvecklingsverksamhet tillgodose den svensk och tvåspråkiga kustregionens arbetskrafts och utvecklingsbehov. Novia är en svenskspråkig yrkeshögskola med god förankring i regionerna Österbotten och sydvästra Finland. Novia deltar i utvecklingen av regionernas närings och arbetsliv och har ett aktivt samarbete i Norden och internationellt, speciellt inom sina fokusområden.

Styrkeområden och nya, växande områden

Högskolans styrkeområden är hållbar energiteknik, bioekonomi, hälsa och välfärd , fartygssimulation samt kultur och entreprenörskap.

Pohjanmaa: Alueen kehitysnäkymät

Alueen kehitysnäkymien kuvaus on suora lainaus TEM:n ja ELY-keskusten julkaisusta Alueelliset kehitysnäkymät Kevät 2018, Työ ja elinkeinoministeriön julkaisuja 11/2018. Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2018 katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja ELY-keskusalueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu maaliskuun 2018 aikana.

POHJANMAAN ELYKESKUS

Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella asui vuoden 2017 lopussa 180 993 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 682 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 9 154.

214

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pohjanmaan ELY-alue koostuu kahdesta maakunnasta, Pohjanmaasta ja Keski-Pohjanmaasta. Pohjanmaalla asui tammikuussa noin 181 000 ja Keski-Pohjanmaalla noin 69 000 henkilöä. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Pohjanmaan väestö kasvaa suhteessa hieman ripeämmin kuin koko maan väestö, mutta Keski-Pohjanmaalla kasvu jää vaimeammaksi, kuitenkin positiiviseksi. ELY-keskusalueen maakunnat menettävät väestöä maassamuutossa. Etenkin nuoremman väen poismuutto on jatkunut pitkään ja siitä kärsivät erityisesti maaseutualueet. Muualle Suomeen suuntautuvan muuttoliikkeen lisäksi naapurimaa Ruotsi houkuttelee erityisesti kaksikielisiä, koulutettuja nuoria. Nettomaahanmuutto on positiivinen ja sen lisäksi myös syntyneiden enemmyys kasvattaa väkilukua.

Väestön ikärakenne aiheuttaa tulevaisuudessa haasteita molemmille maakunnille. Pohjanmaalla tilanne on hieman parempi niin lyhyen kuin pitkän aikavälin ennusteella. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan yli 65-vuotiaiden ryhmä kasvaa selkeimmin tällä vuosikymmenellä niin koko maassa kuin alueen maakunnissakin. Pohjanmaalla lasten ja työikäisten määrä pysyy suunnilleen samalla tasolla, Keski-Pohjanmaalla lasten määrä pysyy tasaisena mutta työikäisten ryhmä pienenee hieman. Pidemmän aikavälin ennusteen mukaan vuonna 2040 eläkeikäisten osuus on jatkanut kasvuaan molemmissa maakunnissa ja nuorempien ikäluokkien lasku Keski-Pohjanmaalla edennyt hitaasti. Pohjanmaalla työikäisen väestön taas ennustetaan hieman suurentuvan nykyisestä. Molemmissa maakunnissa eläkeläisten ikäluokka on lasten ikäluokkia suurempi jo nyt, ja ero vain kasvaa ajan myötä. On huomattava, että maakunnan sisällä väestöennusteissa on seutukunnittaisia eroja. Esimerkiksi Kokkolan ja Vaasan seutukuntien ennustetaan kasvavan, kun taas muun muassa Suupohjan rannikkoseudun seutukunnan väkiluku vähenee. Työurien pidentämisen tavoitteet täytyy ottaa huomioon erityisesti pidemmän aikavälin väestöennusteiden tarkastelussa. Tavoitteiden mukainen vanhempien ikäluokkien edistynyt työllisyys parantaisi myös huoltosuhdetta. Taloudellinen huoltosuhde on ollut lievässä nousussa ELY-keskusalueella viime vuosina, tilanne on kuitenkin valoisampi koko maan lukuihin nähden.

Kun koko maassa ruotsinkielisen väestön osuus on viitisen prosenttia. Pohjanmaan maakunnassa ruotsia puhuvia on noin puolet väestöstä ja osuus on suomenkielisiä suurempi. Keski-Pohjanmaalla osuus on alle kymmenen prosenttia. Kansainvälisyyttä ei korosteta Pohjanmaalla turhaan, sillä ulkomaalaisten osuus väestöstä on kolmanneksi korkein Ahvenanmaan ja Uudenmaan jälkeen. Vieraskielisten osuus on 5,9 prosenttia.

Pohjanmaan kunnat ovat aktiivisia pakolaisten vastaanottajia. Vuonna 2017 alueen kunnat myönsivät 347 kuntapaikkaa kiintiöpakolaisille ja oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille, enemmän kuin koskaan aiemmin. Vuonna 2018 alueen kunnat ovat edelleen aktiivisesti mukana pakolaisten vastaanotossa. Valtakunnallisesti kiintiöpakolaisten vastaanotossa on historiallinen tilanne; kuntapaikkoja olisi tarjolla enemmän kuin Suomeen valitaan kiintiöpakolaisia. Tämä heijastuu myös Pohjanmaalle ja osa alueen kuntapaikoista jäänee täyttämättä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tilastokeskuksen tietojen mukaan Pohjanmaan maakunnassa oli 12 900 yritystä vuonna 2016. Tuolloin maakunnassa aloitti 800 yritystä ja yrityskanta on kasvanut viime vuosina. Yrityksissä työskenteli 41 800 henkilöä. Yritysten liikevaihto oli yhteensä 13,5 miljardia euroa. Vuosikymmenen alusta henkilöstömäärä on lisääntynyt viidellä tuhannella henkilöllä ja liikevaihto kolmella miljardilla eurolla. Vuonna 2016 maakunnassa oli eniten kaupan alan toimipaikkoja. Seuraavaksi eniten toimipaikkoja oli rakennusalan yrityksissä. Teollisuustoimipaikkoja oli hieman vähemmän, mutta henkilöstömäärällä ja liikevaihdolla mitattuna ne olivat suurimpia.

Keski-Pohjanmaan maakunnassa oli noin 4 500 yritystä vuonna 2016. Samana vuonna maakunnassa aloitti 270 yritystä. Yrityskannan kasvu on hidastunut viime vuosina. Yrityksissä työskenteli yhteensä 13 300 henkilöä ja liikevaihtoa oli yhteensä 3,2 miljardia euroa. Liikevaihdon määrä oli kasvanut 185 miljoonaa vuoteen 2010

nähdän. Henkilöstön määrä yrityksissä on vähentynyt muutamalla kymmenellä vuosikymmenen kuluessa. Vuonna 2016 maakunnassa oli eniten kaupan alan toimipaikkoja ja seuraavaksi eniten rakennusalan toimipaikkoja. Liikevaihto ja henkilöstömäärä olivat suurimpia teollisuusalalla.

Vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä yritysten liikevaihto kasvoi liki 10 prosenttia edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan nähden Pohjanmaan maakunnassa. Keski- Pohjanmaan maakunnassa kasvua oli 14 prosenttia, joka on kolmanneksi eniten koko maassa. Keski-Pohjanmaalla liikevaihto kasvoi erityisesti teollisuus- ja rakennusalojen yrityksissä, molemmissa yli 20 prosenttia. Pohjanmaan maakunnassa näiden alojen liikevaihto kasvoi noin 15 prosenttia. Kaupan sekä muiden palvelualojen liikevaihto jäi maakunnassa vaisummaksi, joskin selkeästi positiiviseksi, kuten koko maassa keskimäärin.

Starttirahaa myönnettiin Pohjanmaan maakunnassa yli 200 aloittajalle viime vuoden aikana. Määrä on ollut kasvussa viime vuosien aikana. Vuoden 2018 tammikuussa starttiraha myönnettiin 51 aloittajalle. Starttirahoja on myönnetty yhä enemmän myös Keski-Pohjanmaalla, vuonna 2017 siellä aloitti lähes sata yritystä starttirahan avulla. Vuoden 2018 tammikuussa aloittajia oli 14.

Elinkeinoelämän keskusliitto julkaisee Suhdannebarometrin neljä kertaa vuodessa. Suhdannebarometri kertoo kattavasti Suomen koko yksityisen sektorin suhdanteista. Barometrissä on esitelty laajasti teollisuuden, rakentamisen ja palvelujen suhdannetilannetta ja -näkyviä. Tammikuun 2018 Suhdannebarometrissa pohjalaisten (ml. Etelä-Pohjanmaa) näkymät ovat valoisat niin teollisuuden ja rakentamisen yrityksissä kuin palvelualallakin.

Pohjalaisten teollisuus- ja rakennusyritysten suhdannetilanne oli selkeästi tavanomaista parempi. Alueen teollisuuden ja rakentamisen suhdannearviot olivat koko maan keskiarvoa myönteisemmät. Tuotantomäärät lisääntyivät vuoden 2017 lopussa ja niiden arvioitiin kasvavan kuluvan vuoden alkupuoliskolla. Tilaustilanne oli hieman normaalia heikompi. Henkilökunta pysyi likimain ennallaan vuoden 2017 viimeisellä neljänneksellä, mutta sen määrän odotettiin lisääntyvän alkuvuodesta. Yleisimmäksi tuotantokapeikoksi arvioitiin ammatti työvoiman puute. Yritysten kannattavuus oli parempi kuin vuotta aiemmin ja investoinnit olivat lisääntyneet.

Palveluyritysten suhdannetilannearviot nousivat tammikuussa 2018 normaalin yläpuolelle pohjalaismaakunnissa. Lähikuukausien suhdannenäkymät paranivat hieman, neljännes vastaajista odotti suhdanteiden pikaista paranemista. Myyntimäärät lisääntyivät vuoden 2017 lopulla ja kasvun odotettiin jatkuvan. Myös henkilöstön määrä oli lisääntynyt, ja kausivaihtelu huomioon ottaen sen odotettiin kasvavan myös alkuvuonna 2018. Kannattavuus oli kohentunut vuoden takaisesta, vaikka tuotantokustannukset ja myyntihinnat olivat kasvaneet viime kuukausina. Rekrytointivaikeuksia oli lähes puolella vastaajista.

Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj sekä työ- ja elinkeinoministeriö tekevät yhteistyössä pienten ja keski suurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä kuvaavan Pk-yritysbarometrin kaksi kertaa vuodessa. Raportissa tarkastellaan pk-yritysten suhdanneodotuksia, kasvua ja uusiutumista, kansainvälistymistä, kehittämisen ja työllistämisen esteitä, sopeuttamistoimenpiteitä sekä rahoitusta. Kyselyyn vastanneiden pk-yritysten lähiajan suhdanneodotukset ovat lähes viime syksyn tasolla niin koko maassa kuin Pohjanmaan ELY-keskuksen alueellakin. Odotukset henkilökunnan määrän suhteen ovat alueella paremmat kuin viime syksynä, joskin hieman heikommat kuin koko maassa keskimäärin. Liikevaihdon sekä yrityksen kannattavuuden odotukset ovat erityisesti Keski-Pohjanmaalla toiveikkaat. Voimakkaasti tai mahdollisuuksien mukaan pyrkii kasvamaan lähes puolet kyselyyn vastanneista yrityksistä Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla. Kustannustaso, kilpailutilanne ja yleinen suhdanne-/taloustilanne ovat pahimmiksi koetut esteet kehittämiselle. Työn sivukulut, kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus ja työvoiman saatavuus ovat suurimmiksi koetut työllistämisen esteet. Henkilöstön osaamisen kehittäminen on suosituin toimi turvata osaavan työvoiman saanti alueen yrityksissä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Pohjanmaan maakunnassa oli 3 800 avointa työpaikkaa vuoden 2018 tammikuun aikana. Avoimien työpaikkojen määrä kasvoi koko viime vuoden ajan, kun kuukausittaista lukua verrataan edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan. Avoimien työpaikkojen keskimääräinen avoinnaoloaika oli vuonna 2017 selvästi lyhyempi kuin edellisenä vuonna, eli työpaikat täyttyivät nopeammin. Vuoden 2018 tammikuun lopussa avoimia työpaikkoja oli eniten prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden ammattiryhmässä, yli kolmannes kaikista avoimista työpaikoista.

Keski-Pohjanmaan maakunnassa oli lähes 1 400 avointa työpaikkaa vuoden 2018 tammikuun aikana. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta avoimien työpaikkojen määrä kasvoi koko vuoden 2017 ajan. Myös Keski-Pohjanmaalla työpaikkojen keskimääräinen avoinnaoloaika on lyhentynyt. Maakunnassa oli eniten avoimia työpaikkoja muiden työntekijöiden ammattiryhmässä.

Ammattibarometri kertoo TE-palvelujen näkemyksen keskeisten ammattien kehitysnäkymistä lähitulevaisuudessa. Työ- ja elinkeinotoimistot perustavat omat arvionsa asiakasrajapinnassa saamansa tietoon, erilaisiin haastatteluihin, työnantajakäynteihin sekä barometrien tuottamiin informaatioon. Keväällä 2018 laaditun Ammattibarometrin mukaan Pohjanmaan ELY-keskusalueella on pulaa useissa ammateissa sosiaali- ja

terveysalalla, teollisuudessa, it-alalla sekä kaupan ja palveluiden alalla. Kevään 2017 Ammattibarometriin verrattuna ammattien kirjo on laajentunut huomattavasti ja myös viime syksyn arviointeihin nähden pula-ammattien määrä on lisääntynyt. Työvoimapulaa oli aiemminkin esimerkiksi ylilääkäreistä, farmaseuteista ja sairaanhoitajista, mutta tuoreimmassa arvioinnissa uusia työvoimapula-ammattia olivat muun muassa ilmastointi- ja jäähdytyslaitteasentajat, muurarit, vartijat, kuulontutkijat ja puheterapeutit, suuhygienistit, web- ja multimediakehittäjät sekä laskentatoimen erityisasiantuntijat ja tilintarkastajat.

Vaikka työvoimapula-ammattien määrä on kasvanut, myös työvoiman tarjonta on kysyntää suurempaa yhä useammassa ammatissa. Perinteisesti alueella on ollut ylitarjontaa muun muassa myyjistä, yleissihteereistä, keski- ja korkea-asteen opettajista, tieto- ja viestintäteknologian sekä elektroniikka- ja automaatiolaitteiden asentajista ja rakennussähköasentajista. Viime syksyyn nähden uusia ylitarjonta-ammattia ovat konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijat, myyntiedustajat, ravintola- ja suurtaloustyöntekijät sekä tietoliikenteen ja tietotekniikan insinöörit.

Ammattibarometrin tuloksista voidaan huomata, että samantapaisia työtehtäviä voi olla listattuna niin työvoimapulan kuin ylitarjonnan puolelle. Kevään Ammattibarometrissa esimerkiksi myyjistä, myyntiedustajista sekä ravintola- ja suurtaloustyöntekijöistä on ylitarjontaa, kun taas puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä ja pikaruokatyöntekijöistä on pulaa. Ammattien tilanteet eroavat jonkin verran myös alueellisesti. Esimerkiksi toimisto- ja laitossiivoojista sekä kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajista on pulaa Pietarsaaren seudulla ja Keski-Pohjanmaalla, mutta ylitarjontaa Vaasan seudulla. Tämä haastaa osaamisen päivittämiseen ja työvoiman liikkuvuuden parantamiseen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella työllisyystilanne on maan kärkitasoa. Työttömyysaste on jatkuvasti Manner-Suomen alhaisin. Työttömien työnhakijoiden määrä vähentyi vuoden 2017 aikana jokaisena kuukautena aiemman vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Vuoden 2017 ajan nuorten työttömien määrä vähentyi jatkuvasti kuukausittain edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Myös pitkäaikaistyöttömien määrä lähti laskuun. Yli vuoden työttömänä olleita oli tammikuun 2018 lopussa Pohjanmaalla 29 prosenttia kaikista työttömistä, Keski-Pohjanmaalla neljännes. Koko maassa osuus oli 31 prosenttia.

Vuoden 2018 tammikuun lopussa molemmissa maakunnissa työttömiä oli eniten rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden sekä palvelu- ja myyntityöntekijöiden ammattiryhmissä. Tilanne oli sama myös koko maassa. Eniten työttömiä oli ikäryhmässä 60–64-vuotiaat. Ulkomaan kansalaisten osuus työttömistä työnhakijoista oli Pohjanmaalla 13 prosenttia ja Keski-Pohjanmaalla 5 prosenttia. Koko maassa osuus oli 10 prosenttia.

Työttömyysaste oli Pohjanmaan maakunnassa 7,1 prosenttia vuoden 2018 tammikuussa. Keski-Pohjanmaalla luku oli 8,8 prosenttia ja koko maassa 10,9 prosenttia. Ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden osuus ulkomaalaisesta työvoimasta oli Pohjanmaalla 18,3 prosenttia sekä Keski-Pohjanmaalla 17,1 prosenttia. Koko maassa osuus oli 23,6 prosenttia, eli alueella tilanne on koko maata parempi. Nuorten työttömyyden suhteen ollaan myös koko maata paremmalla tasolla, kun Pohjanmaalla alle 25-vuotiaiden työttömyysaste oli 7,8 prosenttia ja Keski-Pohjanmaalla 12,6 prosenttia. Koko maassa lukema oli 13,3 prosenttia.

KESKI-POHJANMAA

KOULUTUS

KOULUTUKSEEN HAKEUTUMINEN JA SISOITTUMINEN, KOULUTUSASTE

KULTTUURI

NUORISOTYÖ JA -POLITIikka

LIIKUNTA

TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINTA, VÄESTÖ

TUTKINNOT

ALUEELLA TOIMIVIEN KORKEAKOULUJEN PROFIILIT JA VAHVUUSALAT

ALUEEN KEHITYSNÄKYMÄT

Keski-Pohjanmaa: Koulutus

VARHAISKASVATUS (1-6 vuotiaat lapset)	Päiväkodit		Perhepäivähoito		Yhteensä	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Lasten määrä¹⁾						
2014	2 050	179 594	643	30 222	2 693	209 816
2015	2 161	182 806	581	27 187	2 742	209 993
2016	2 291	183 223	523	22 993	2 814	206 216
KOULUTUS 2016	Uudet oppilait/ opiskelijat		Oppilait/ opiskelijat		Perusopetuksen/ tutkinnon suorittaneet	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Esiopetus ²⁾			173	11 003		
Perusopetus ³⁾	952	61 476	8 097	550 371	799	58 328
Lukiokoulutus (nuorten koulutus ⁴⁾)	396	32 111	1 245	95 776	415	29 453
Lukiokoulutus (aikuisten koulutus ⁴⁾)	12	2 778	112	7 282	47	1 349
Ammatillinen perustutkinto, josta						
oppilaitosmuotoinen, opetussuunnitelma- perusteinen	751	44 605	2 125	119 445	664	35 461
oppilaitosmuotoinen, näyttötutkinto	469	25 720	1 050	56 287	186	11 881
oppisopimuskoulutus, opetussuunnitelma- perusteinen		355	3	646	2	169
oppisopimuskoulutus, näyttötutkinto	66	6 745	144	17 244	26	4 325
Ammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	375	18 869	729	35 341	140	8 734
Ammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	76	7 943	195	16 423	40	4 194
Erikoisammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	25	4 129	108	8 752	15	1 913
Erikoisammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	91	6 639	244	16 405	64	4 330
Ammattikorkeakoulututkinto	547	33 915	1 767	128 663	285	23 044
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	69	4 279	189	11 001	29	2 518
Alempi korkeakoulututkinto	26	15 087	37	80 803	23	14 289
Ylempi korkeakoulututkinto	48	5 868	208	54 083	79	15 321
Tohtoritutkinto			19	17 736	1	1 888

Tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa annetut opetustunnit

VAPAA SIVISTYSTYÖ 2016	Liikunnan koulutus- keskukset	Kansan- opistot	Kansalais- opistot	Opintokes- kukset	Kesä- yliopistot	Yhteensä
	Maakunta		16 754	28 340		
Koko maa	136 132	586 549	2 000 801	216 170	109 417	3 049 069

ALUEELLA TOIMIVAT OPPILAITOKSET ⁶⁾	2007		2012		2017	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Oppilaitostyyppi (lkm)						
Peruskoulut	63	3 067	60	2 644	55	2 276
Peruskouluasteen erityiskoulut	1	159		110		73
Lukiot	9	406	9	381	8	340
Perus- ja lukioasteen koulut		37		41		41
Ammatilliset oppilaitokset	4	161	4	124	1	96
Ammatilliset erityisoppilaitokset		12		6		6
Ammatilliset erikoisoppilaitokset		37		34		26
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	1	32	1	26	1	20
Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitokset		2		1		1
Sotilasalan ammatilliset oppilaitokset		15		13		6
Ammattikorkeakoulut	1	30	1	27	1	25
Yliopistot		20		16		14
Sotilaskorkeakoulut		1		1		1
Musiikkioppilaitokset	1	89	1	88	1	84
Liikunnan koulutuskeskukset		14		14		14
Kansanopistot	2	89	2	80	2	73
Kansalaisopistot	4	234	3	195	3	181
Opintokeskukset		11		10		12
Kesäyliopistot	1	20	1	20	1	20
Muut oppilaitokset		7		7		6
Yhteensä	87	4 443	82	3 838	73	3 315

Keski-Pohjanmaa: Koulutukseen hakeutuminen ja sijoittuminen, koulutusaste

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön hakeminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	715	100,0	57 577	100,0
Lukiokoulutukseen päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	314	43,9	30 558	53,1
Ammatilliseen koulutukseen päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	396	55,4	26 403	45,9
Valmistaviin koulutuksiin päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	5	0,7	548	1,0
Peruskoulun lisäopetukseen päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	-	-	18	0,0
Ei hakenut peruskoulun päättövuonna yhteishaussa	-	-	50	0,1

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	715	100,0	57 577	100,0
Jatkoi heti opiskelua lukiokoulutuksessa	312	43,6	30 339	52,7
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	364	50,9	24 450	42,5
Jatkoi heti opiskelua valmistavassa koulutuksessa	23	3,2	931	1,6
Jatkoi heti opiskelua peruskoulun lisäopetuksessa (10-luokka)	2	0,3	435	0,8
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	14	2,0	1 422	2,5

Ylioppilaiden välitön hakeminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	462	100,0	30 796	100,0
Ammatilliseen koulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	10	2,2	535	1,7
Vain ammattikorkeakoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	130	28,1	5 462	17,7
Sekä ammattikorke- että yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	87	18,8	4 636	15,1
Vain yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	131	28,4	12 593	40,9
Ei hakenut ylioppilasvuonna jatko-opintoihin	104	22,5	7 570	24,6

Ylioppilaiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	462	100,0	30 796	100,0
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	25	5,4	1 188	3,9
Jatkoi heti opiskelua ammattikorkeakoulutuksessa	72	15,6	3 068	10,0
Jatkoi heti opiskelua yliopistokoulutuksessa	55	11,9	4 797	15,6
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	310	67,1	21 743	70,6

20 - 64 vuotias väestö koulutusasteen mukaan 2016

Koulutusaste	Maakunta	%	Koko maa	%	% osuus koko maasta
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	5 365	14,6	514 301	16,4	1,0
Lukiokoulutus	1 838	5,0	264 955	8,4	0,7
Ammatillinen peruskoulutus	15 777	42,9	1 062 453	33,8	1,5
Ammattitutkinto	1 986	5,4	143 131	4,6	1,4
Erikoisammattitutkinto	414	1,1	30 964	1,0	1,3
Opistoaste	3 594	9,8	303 475	9,7	1,2
Ammatillinen korkea-aste	327	0,9	39 634	1,3	0,8
Ammattikorkeakoulututkinto	4 052	11,0	318 296	10,1	1,3
Alempi korkeakoulututkinto	599	1,6	75 550	2,4	0,8
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	159	0,4	15 732	0,5	1,0
Ylempi korkeakoulututkinto	2 406	6,5	332 738	10,6	0,7
Lääkärien erikoistumiskoulutus	85	0,2	8 258	0,3	1,0
Lisensiaatintutkinto	30	0,1	5 965	0,2	0,5
Tohtorintutkinto	110	0,3	28 094	0,9	0,4
Koulutusaste tuntematon			250	0,0	
Tutkinnon suorittaneita yhteensä	31 377	85,4	2 629 495	83,6	1,2
20 - 64 vuotias väestö yhteensä	36 742	1,2	3 143 796		
Väestön koulutustasomittain (20 - 64 vuotiaa) ¹⁸⁾	378		404		
Väestön koulutustasomittain (30 - 34vuotiaat)	430		445		

Keski-Pohjanmaa: Kulttuuri

	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V.2016	V.2017
Viik merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt	..	23	23	23	23
- osuus koko maasta		1,8 %	1,8 %	1,8 %	1,8 %
Päätoimisesti hoidetut museot	2	2	2	2	
- osuus koko maasta	1,2 %	1,2 %	1,3 %	1,3 %	
Esineet museokokoelmissa / 100 as.	11	8	28	28	
- koko maa	86	103	100	99	
Teokset taidemuseoissa / 100 as.	5	3	3	3	
- koko maa	6	6	7	7	
Valtionosuusteatterit (ja Suomen Kansallisteatteri)	1	1	1	1	1
- osuus koko maasta	1,7 %	1,7 %	1,7 %	1,7 %	1,7 %
Valtionosuusorkesterit	2	2	2	2	2
- osuus koko maasta	7,7 %	7,4 %	7,1 %	7,1 %	7,1 %
Elokuvasalit	5	3	3	3	
- osuus koko maasta	1,5 %	1,0 %	1,0 %	1,0 %	
Kulttuuritapahtumat (Finland Festivals)	1	3	3	3	
- osuus koko maasta	1,3 %	3,8 %	3,5 %	3,6 %	
Kulttuurirakennukset	41	41	40	41	
- osuus koko maasta	2,1 %	2,1 %	2,0 %	2,0 %	
Kuntien kulttuuritoimen nettokustannukset €/as.	128	129	141	139	
- koko maa	104	135	140	140	
Kulttuurialan tutkimukseen johtavan koulutuksen oppilaitokset	..	5	4	4	
- osuus koko maasta		3,6 %	3,1 %	3,2 %	
Kulttuurialan vapaan sivistystyön oppilaitokset	7	6	6	6	
- osuus koko maasta	2,0 %	2,0 %	2,1 %	2,1 %	
Työllinen työvoima kulttuurin toimialoilla	..	728	678		
- osuus koko maasta		0,7 %	0,8 %		
Kulttuurialan yritysten toimipaikat	154	152	141		
- osuus koko maasta	0,9 %	0,9 %	0,8 %		

Yleiset kirjastot	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V. 2016	V. 2017
Aukiolotunnit	25 365	22 789	22 872	22 701	21 256
- osuus koko maasta	1,74 %	1,63 %	1,7 %	1,5 %	1,3 %
Kokoelmat¹⁾ (kpl)/ asukas	12,11	11,83	10,6	10,3	10,1
- koko maa	7,85	7,45	6,7	6,5	6,4
Hankinnat (kpl)/ (asukasluku / 1 000)	466,46	508,55	407	418	437,9
- koko maa	359,98	401,34	333	328	332
Lainaus (kpl) / asukas	19,97	17,67	16,2	15,6	15,3
- koko maa	20,26	18,08	16,4	16,0	15,6
Käynnit / asukas	13,76	10,86	9,8	9,5	9,0
- koko maa	11,98	9,89	9,1	9,5	9,2
Verkkokäynnit / asukas	3,70	3,02	5,0	6,4	7,9
- koko maa	9,04	10,72	7,1	7,7	6,8
Tapahtumien osallistujamäärä / (asukasluku / 1 000)	-	-	191,2	212,4	223,4
- koko maa			158,6	174,5	175,9
Lainaaajat / asukasluku	47,42 %	46,38 %	36,2 %	35,3 %	34,8 %
- koko maa	44,77 %	39,24 %	36,7 %	36,3 %	35,5 %
Toimintakulut / asukas	54,03 €	60,88 €	62,7 €	63,2 €	60,5 €
- koko maa	47,69 €	56,07 €	58,3 €	57,9 €	57,3 €

Keski-Pohjanmaalla toimivat valtionosuutta saavat taide- ja kulttuurilaitokset:

Museot:	
Keski-Pohjanmaan maakuntamuseo, Kokkola	
Teatterit:	
Kokkolan kaupunginteatteri	
Orkesterit:	
Kansanmusiikkiorkesteri Tallari, Kaustinen	Kokkolan orkesteri

Keski-Pohjanmaa: Nuorisotyö ja -politiikka

Nuorisolain mukaan nuorisotyön ja politiikan tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvuja elinoloja. Toimialan tavoitteen toteutumisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus, yhdenvertaisuus ja kansainvälisyys, terveet elämän tavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.

Nuorisotyö on nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista. Nuorisopolitiikka on nuoren kasvun ja elinolojen parantamista.

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Aluehallintovirastot hoitavat niitä alueella.

	2014		2015		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Etsivä nuorisotyö						
— etsivä nuorisotyöntekijöitä	12	494	12	556	13	592
— nuoret, joihin etsivä yhteydessä ¹⁾	560	24 435	656	25 725	582	26 499
— tavoitetut nuoret ²⁾	445	16 740	488	18 155	409	18 550
— toimenpiteissä ³⁾	384	12 273	452	13 520	361	13 716
— myönnettyt valtionavustukset	330 000	12 559 130	331 250	13 091 886	285 375	12 512 254
Nuorten työpajatoiminta						
— työpajat	3	196	4	200	3	208
— henkilökunta (hiv) ⁴⁾	25	1 872	44	1 850	71	1 827
— nuoret alle 29v.	478	14 200	502	14 733	442	14 867

Nuorisovaltuusto 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorisovaltuusto kuntien määrä	4	214
osuus Nuva / kaikki kunnat maakunnissa	50,0	0,7

Nuorisotyöntekijät 2016	Maakunta		Koko maa	
Nuorisotyöntekijöiden määrä ⁴⁾⁵⁾	54	100,0 %	2 154	100,0 %
sisältää				
Nuorisotoimenjohtaja	24	45,5 %	161	7,5 %
Nuorisosihteeri	4	8,0 %	160	7,4 %
Nuoriso-ohjaaja, vastaavat nimikkeet	20	37,1 %	1 635	75,9 %
Erytisnuorisotyöntekijät	5	9,3 %	198	9,2 %

nuorten tieto- ja neuvontapaiveut 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorten tieto- ja neuvontapiste/keskus, määrä	8	168
Kunnassa verkkopalvelu, alueellinen tai paikallinen	1	39

Keski-Pohjanmaa: Liikunta

Liikuntapoliittisin toimenpitein edistetään väestön liikuntaharrastusta, hyvinvointia, terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä elämänkaaren eri vaiheissa. Väestön tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia liikuntamahdollisuuksia lisätään vahvistamalla liikunnan asemaa kunnallisena peruspalveluna, parantamalla arkiliikunnan olosuhteita ja edistämällä poikkihallinnosta yhteistyötä liikuntapalvelujen järjestämisessä.

Valtion liikuntapaikkojen avustuspolitiikan tavoitteena on luoda edellytykset kansalaisten aktiiviselle ja säännölliselle liikunnalle. Liikuntapaikat rakennetaan liikuntalain mukaan laajoja käyttäjäryhmiä palveleviksi. Uimahallit, jää ja liikuntahallit, ulkokentät ja lähiliikuntapaikat ovat olennainen edellytys organisoidulle liikunnalle ja urheilulle. Suomessa on noin 35 000 liikuntapaikkaa, jotka ovat pääosin (n. 75 %) kuntien omistamia ja hoitamia.

Liikuntapaikat 2018	Maakunta	Koko maa
Jäähallit	2	232
Uimahallit, kylpylät, uima-altaat	4	303
Kentät ¹⁾	130	8 143
Liikuntahallit	11	333
Lähiliikuntapaikat	36	2 089
Muut liikuntapaikat ²⁾	389	26 478
Kaikki yhteensä	572	37 077

Keski-Pohjanmaa: Tutkimus- ja kehittämistoiminta, väestö

Maakunnan alueella toimivat sektoritutkimuslaitokset

Geologian tutkimuskeskus GTK, Luonnonvarakeskus Luke, Maanmittauslaitos MML

Muut virastot:

–

T&K -TOIMINTA	2006		2011		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
T&k -henkilöstön tutkimustyövuodet / työllise	0,6	2,5	1,0	2,3	0,6	2,1
Yritysten osuus % t&k menoista	54,3	71,3	58,6	70,5	53,4	65,8
Julkisen sektorin osuus % t&k menoista	20,7	10,0	15,0	9,6	12,4	9,0
Korkeakoulujen osuus % t&k menoista	25,0	18,7	26,4	20,0	34,7	25,1
Maakunnan osuus % t&k menoista	0,2	100,0	0,3	100,0	0,3	100,0

VÄESTÖ	2012		2017		2022 ennuste		2027 ennuste	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Yhteensä	68 610	5 426 674	68 780	5 513 130	69 572	5 635 127	70 006	5 724 729
Ikäluokka 7-12 v.	837	58 252	899	61 658	899	61 331	864	59 810
Ikäluokka 13-15 v.	829	59 316	840	59 054	892	62 665	891	61 698
Ikäluokka 16-18 v.	930	64 498	827	59 497	850	61 434	920	64 125
Ikäluokka 19-21 v.	850	67 714	788	61 533	780	59 700	813	63 488
Alle 29 v.	24 697	1 820 970	24 034	1 798 021	24 097	1 784 703	23 955	1 775 642
Työkäinen 15-64 v.	42 543	3 517 089	40 424	3 443 388	39 832	3 417 736	39 724	3 417 247
Väestön muutos 2012-2017, 2017-2022 ja 2017-2027			0,2	1,6	1,2	2,2	1,8	3,8
Väestöllinen huoltosuhde ¹⁾	61,3	54,3	70,1	60,1	74,7	64,9	76,2	67,5
Taloudellinen huoltosuhde ²⁾	151,6	131,9	151,9	141,8				
Ulkomaan kansalaiset ³⁾	1 255	195 511	1 461	249 452				
Ulkomaan kansalaisten osuus, %	1,8	3,6	2,1	4,5				
Vieraskielisten osuus, % ³⁾	2,0	4,9	2,9	6,8				

Tutkinnon suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuoden kuluttua valmistumisesta asuinmaakunnan mukaan 2016

Tutkinnot	Tutkinnon suorittaneet yhteensä		Työlliset		Työttömät		Opiskelijat		Muut	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Koulutusaste yht.	1 566	142 072	1 018	94 131	198	18 069	228	19 937	122	9 935
%	1,1	100,0	65,0	66,3	12,6	12,7	14,6	14,0	7,8	7,0
Lukiokoulutus	238	27 991	94	12 224	23	2 020	104	10 503	17	3 244
%	0,9	100,0	39,5	43,7	9,7	7,2	43,7	37,5	7,1	11,6
Ammatillinen koulutus	877	63 493	553	41 516	149	12 258	87	4 920	88	4 799
%	1,4	100,0	63,1	65,4	17,0	19,3	9,9	7,7	10,0	7,6
AMK-tutkinto	290	22 356	239	18 518	24	2 104	12	854	15	880
%	1,3	100,0	82,4	82,8	8,3	9,4	4,1	3,8	5,2	3,9
Alempi kk-tutkinto	51	9 842	30	6 340	0	150	21	3 253	0	99
%	0,5	100,0	58,8	64,4	0,0	1,5	41,2	33,1	0,0	1,0
Ylempi AMK-tutkinto	23	2 287	23	2 159	0	82	0	19	0	27
%	1,0	100,0	100,0	94,4	0,0	3,6	0,0	0,8	0,0	1,2
Ylempi kk-tutkinto	81	14 484	75	12 041	1	1 325	4	370	1	748
%	0,6	100,0	92,6	83,1	1,2	9,1	4,9	2,6	1,2	5,2
Tohtorin tutkinto	6	1 613	4	1 327	1	130	0	18	1	138
%	0,4	100,0	66,7	82,3	16,7	8,1	0,0	1,1	16,7	8,6

Keski-Pohjanmaa: Tutkinnot

Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot 2016¹⁾

Koulutusala	Yo	Tutkinnot	Koulutusala	Amk	Tutkinnot
Kasvatusalat	JY	40	Kasvatusalat	CENTRIA	18
Yhteiskunnalliset alat	JY	34	Humanistiset ja taidealat	CENTRIA	17
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	JY	5	Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	CENTRIA	103
<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>79</i>	Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	CENTRIA	25
			Tekniikan alat	CENTRIA	29
			Terveys- ja hyvinvointialat	CENTRIA	93
			<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>285</i>

225

Ammatillisessa koulutuksessa suoritettut tutkinnot 2016

Koulutusala	Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus/tutkinto			Näyttötutkintoon valmistava koulutus/tutkinto			Kaikki yhteensä
	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	
<i>Tutkinnot yhteensä</i>	664	2	666	341	130	471	1 137
Kasvatusalat							
Humanistiset ja taidealat	37		37	38		38	75
Yhteiskunnalliset alat							
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	95		95	55	79	134	229
Luonnontieteet	13		13				13
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	25		25	9		9	34
Tekniikan alat	209	2	211	16	15	31	242
Maa- ja metsätalousalat	84		84	64	2	66	150
Terveys- ja hyvinvointialat	125		125	144	13	157	282
Palvelualat	76		76	15	21	36	112

Keski-Pohjanmaa: Alueella toimivien korkeakoulujen profiilit ja vahvuusalat (opetus ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulun välisen sopimuksen mukaan)

CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Centria on alueensa elinkeino ja työelämän keskeinen edistäjä ja alueen osaamistarpeen täyttäjä. Profiililtaan Centria on työelämälähtöinen, digitalisaatioon ja kansainvälisyyteen panostava korkeakoulu.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Ammattikorkeakoulu on määritellyt painoaloikseen kemian ja biotalouden, tuotantoteknologian, digitalisaation sekä yrittäjämäisen palvelutuotannon.

KOKKOLAN YLIOPISTOKESKUS

Yliopistokeskuksessa toimivat yliopistot:

Jyväskylän yliopisto, Oulun yliopisto ja Vaasan yliopisto

Keski-Pohjanmaa: Alueen kehitysnäkymät

Alueen kehitysnäkymien kuvaus on suora lainaus TEM:n ja ELY-keskusten julkaisusta Alueelliset kehitysnäkymät Kevät 2018, Työ ja elinkeinoministeriön julkaisuja 11/2018. Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2018 katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja ELY-keskusalueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu maaliskuun 2018 aikana.

POHJANMAAN ELYKESKUS

Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella asui vuoden 2017 lopussa 180 993 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 682 henkilöä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 9 154.

227

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pohjanmaan ELY-alue koostuu kahdesta maakunnasta, Pohjanmaasta ja Keski-Pohjanmaasta. Pohjanmaalla asui tammikuussa noin 181 000 ja Keski-Pohjanmaalla noin 69 000 henkilöä. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Pohjanmaan väestö kasvaa suhteessa hieman ripeämmin kuin koko maan väestö, mutta Keski-Pohjanmaalla kasvu jää vaimeammaksi, kuitenkin positiiviseksi. ELY-keskusalueen maakunnat menettävät väestöä maassamuutossa. Etenkin nuoremman väen poismuutto on jatkunut pitkään ja siitä kärsivät erityisesti maaseutualueet. Muualle Suomeen suuntautuvan muuttoliikkeen lisäksi naapurimaa Ruotsi houkuttelee erityisesti kaksikielisiä, koulutettuja nuoria. Nettomaahanmuutto on positiivinen ja sen lisäksi myös syntyneiden enemmyys kasvattaa väkilukua.

Väestön ikärakenne aiheuttaa tulevaisuudessa haasteita molemmille maakunnille. Pohjanmaalla tilanne on hieman parempi niin lyhyen kuin pitkän aikavälin ennusteella. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan yli 65-vuotiaiden ryhmä kasvaa selkeimmin tällä vuosikymmenellä niin koko maassa kuin alueen maakunnissakin. Pohjanmaalla lasten ja työikäisten määrä pysyy suunnilleen samalla tasolla, Keski-Pohjanmaalla lasten määrä pysyy tasaisena mutta työikäisten ryhmä pienenee hieman. Pidemmän aikavälin ennusteen mukaan vuonna 2040 eläkeikäisten osuus on jatkanut kasvuaan molemmissa maakunnissa ja nuorempien ikäluokkien lasku Keski-Pohjanmaalla edennyt hitaasti. Pohjanmaalla työikäisen väestön taas ennustetaan hieman suurentuvan nykyisestä. Molemmissa maakunnissa eläkeläisten ikäluokka on lasten ikäluokkia suurempi jo nyt, ja ero vain kasvaa ajan myötä. On huomattava, että maakunnan sisällä väestöennusteissa on seutukunnittaisia eroja. Esimerkiksi Kokkolan ja Vaasan seutukuntien ennustetaan kasvavan, kun taas muun muassa Suupohjan rannikkoseudun seutukunnan väkiluku vähenee. Työurien pidentämisen tavoitteet täytyy ottaa huomioon erityisesti pidemmän aikavälin väestöennusteiden tarkastelussa. Tavoitteiden mukainen vanhempien ikäluokkien edistynyt työllisyys parantaisi myös huoltosuhdetta. Taloudellinen huoltosuhte on ollut lievässä nousussa ELY-keskusalueella viime vuosina, tilanne on kuitenkin valoisampi koko maan lukuihin nähden.

Kun koko maassa ruotsinkielisen väestön osuus on viitisen prosenttia. Pohjanmaan maakunnassa ruotsia puhuvia on noin puolet väestöstä ja osuus on suomenkielisiä suurempi. Keski-Pohjanmaalla osuus on alle kymmenen prosenttia. Kansainvälisyyttä ei korosteta Pohjanmaalla turhaan, sillä ulkomaalaisten osuus väestöstä on kolmanneksi korkein Ahvenanmaan ja Uudenmaan jälkeen. Vieraskielisten osuus on 5,9 prosenttia.

Pohjanmaan kunnat ovat aktiivisia pakolaisten vastaanottajia. Vuonna 2017 alueen kunnat myönsivät 347 kuntapaikkaa kiintiöpakolaisille ja oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille, enemmän kuin koskaan aiemmin. Vuonna 2018 alueen kunnat ovat edelleen aktiivisesti mukana pakolaisten vastaanotossa. Valtakunnallisesti kiintiöpakolaisten vastaanotossa on historiallinen tilanne; kuntapaikkoja olisi tarjolla enemmän kuin Suomeen valitaan kiintiöpakolaisia. Tämä heijastuu myös Pohjanmaalle ja osa alueen kuntapaikoista jäänee täyttämättä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tilastokeskuksen tietojen mukaan Pohjanmaan maakunnassa oli 12 900 yritystä vuonna 2016. Tuolloin maakunnassa aloitti 800 yritystä ja yrityskanta on kasvanut viime vuosina. Yrityksissä työskenteli 41 800 henkilöä. Yritysten liikevaihto oli yhteensä 13,5 miljardia euroa. Vuosikymmenen alusta henkilöstömäärä on lisääntynyt viidellä tuhannella henkilöllä ja liikevaihto kolmella miljardilla eurolla. Vuonna 2016 maakunnassa oli eniten kaupan alan toimipaikkoja. Seuraavaksi eniten toimipaikkoja oli rakennusalan yrityksissä. Teollisuustoimipaikkoja oli hieman vähemmän, mutta henkilöstömäärällä ja liikevaihdolla mitattuna ne olivat suurimpia.

Keski-Pohjanmaan maakunnassa oli noin 4 500 yritystä vuonna 2016. Samana vuonna maakunnassa aloitti 270 yritystä. Yrityskannan kasvu on hidastunut viime vuosina. Yrityksissä työskenteli yhteensä 13 300 henkilöä ja liikevaihtoa oli yhteensä 3,2 miljardia euroa. Liikevaihdon määrä oli kasvanut 185 miljoonaa vuoteen 2010 nähden. Henkilöstön määrä yrityksissä on vähentynyt muutamalla kymmenellä vuosikymmenen kuluessa.

Vuonna 2016 maakunnassa oli eniten kaupan alan toimipaikkoja ja seuraavaksi eniten rakennusalan toimipaikkoja. Liikevaihto ja henkilöstömäärä olivat suurimpia teollisuusalalla.

Vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä yritysten liikevaihto kasvoi liki 10 prosenttia edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan nähden Pohjanmaan maakunnassa. Keski- Pohjanmaan maakunnassa kasvua oli 14 prosenttia, joka on kolmanneksi eniten koko maassa. Keski-Pohjanmaalla liikevaihto kasvoi erityisesti teollisuus- ja rakennusalojen yrityksissä, molemmissa yli 20 prosenttia. Pohjanmaan maakunnassa näiden alojen liikevaihto kasvoi noin 15 prosenttia. Kaupan sekä muiden palvelualojen liikevaihto jäi maakunnassa vaisummaksi, joskin selkeästi positiiviseksi, kuten koko maassa keskimäärin.

Starttirahaa myönnettiin Pohjanmaan maakunnassa yli 200 aloittajalle viime vuoden aikana. Määrä on ollut kasvussa viime vuosien aikana. Vuoden 2018 tammikuussa starttiraha myönnettiin 51 aloittajalle. Starttirahoja on myönnetty yhä enemmän myös Keski-Pohjanmaalla, vuonna 2017 siellä aloitti lähes sata yritystä starttirahan avulla. Vuoden 2018 tammikuussa aloittajia oli 14.

Elinkeinoelämän keskusliitto julkaisee Suhdannebarometrin neljä kertaa vuodessa. Suhdannebarometri kertoo kattavasti Suomen koko yksityisen sektorin suhdanteista. Barometrissä on esitelty laajasti teollisuuden, rakentamisen ja palvelujen suhdannetilannetta ja -näkyviä. Tammikuun 2018 Suhdannebarometrissä pohjalaisten (ml. Etelä-Pohjanmaa) näkymät ovat valoisaat niin teollisuuden ja rakentamisen yrityksissä kuin palvelualallakin.

Pohjalaisten teollisuus- ja rakennusyritysten suhdannetilanne oli selkeästi tavanomaista parempi. Alueen teollisuuden ja rakentamisen suhdannearviot olivat koko maan keskiarvoa myönteisemmät. Tuotantomäärät lisääntyivät vuoden 2017 lopussa ja niiden arvioitiin kasvavan kuluvan vuoden alkupuoliskolla. Tilaustilanne oli hieman normaalia heikompi. Henkilökunta pysyi likimain ennallaan vuoden 2017 viimeisellä neljänneksellä, mutta sen määrän odotettiin lisääntyvän alkuvuodesta. Yleisimmäksi tuotantokapeikoksi arvioitiin ammatti työvoiman puute. Yritysten kannattavuus oli parempi kuin vuotta aiemmin ja investoinnit olivat lisääntyneet.

Palveluyritysten suhdannetilannearviot nousivat tammikuussa 2018 normaalin yläpuolelle pohjalaismaakunnissa. Lähikuukausien suhdannenäkymät paranivat hieman, neljännes vastaajista odotti suhdanteiden pikaista paranemista. Myyntimäärät lisääntyivät vuoden 2017 lopulla ja kasvun odotettiin jatkuvan. Myös henkilöstön määrä oli lisääntynyt, ja kausivaihtelu huomioon ottaen sen odotettiin kasvavan myös alkuvuonna 2018. Kannattavuus oli kohentunut vuoden takaisesta, vaikka tuotantokustannukset ja myyntihinnat olivat kasvaneet viime kuukausina. Rekrytointivaikeuksia oli lähes puolella vastaajista.

Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj sekä työ- ja elinkeinoministeriö tekevät yhteistyössä pienten ja keski suurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä kuvaavan Pk-yritysbarometrin kaksi kertaa vuodessa. Raportissa tarkastellaan pk-yritysten suhdanneodotuksia, kasvua ja uusiutumista, kansainvälistymistä, kehittämisen ja työllistämisen esteitä, sopeuttamistoimenpiteitä sekä rahoitusta. Kyselyyn vastanneiden pk-yritysten lähiajan suhdanneodotukset ovat lähes viime syksyn tasolla niin koko maassa kuin Pohjanmaan ELY-keskuksen alueellakin. Odotukset henkilökunnan määrän suhteen ovat alueella paremmat kuin viime syksynä, joskin hieman heikommat kuin koko maassa keskimäärin. Liikevaihdon sekä yrityksen kannattavuuden odotukset ovat erityisesti Keski-Pohjanmaalla toiveikkaat. Voimakkaasti tai mahdollisuuksien mukaan pyrkii kasvamaan lähes puolet kyselyyn vastanneista yrityksistä Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla. Kustannustaso, kilpailutilanne ja yleinen suhdanne-/taloustilanne ovat pahimmiksi koetut esteet kehittämiselle. Työn sivukulut, kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus ja työvoiman saatavuus ovat suurimmiksi koetut työllistämisen esteet. Henkilöstön osaamisen kehittäminen on suosituin toimi turvata osaavan työvoiman saanti alueen yrityksissä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Pohjanmaan maakunnassa oli 3 800 avointa työpaikkaa vuoden 2018 tammikuun aikana. Avoimien työpaikkojen määrä kasvoi koko viime vuoden ajan, kun kuukausittaista lukua verrataan edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan. Avoimien työpaikkojen keskimääräinen avoinnaoloaika oli vuonna 2017 selvästi lyhyempi kuin edellisenä vuonna, eli työpaikat täyttyivät nopeammin. Vuoden 2018 tammikuun lopussa avoimia työpaikkoja oli eniten prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden ammattiryhmässä, yli kolmannes kaikista avoimista työpaikoista.

Keski-Pohjanmaan maakunnassa oli lähes 1 400 avointa työpaikkaa vuoden 2018 tammikuun aikana. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta avoimien työpaikkojen määrä kasvoi koko vuoden 2017 ajan. Myös Keski-Pohjanmaalla työpaikkojen keskimääräinen avoinnaoloaika on lyhentynyt. Maakunnassa oli eniten avoimia työpaikkoja muiden työntekijöiden ammattiryhmässä.

Ammattibarometri kertoo TE-palvelujen näkemyksen keskeisten ammattien kehitysnäkymistä lähitulevaisuudessa. Työ- ja elinkeinotoimistot perustavat omat arvionsa asiakasrajapinnassa saamansa tietoon, erilaisiin haastatteluihin, työnantajakäynteihin sekä barometrien tuottamiin informaatioon. Keväällä 2018 laaditun Ammattibarometrin mukaan Pohjanmaan ELY-keskusalueella on pulaa useissa ammateissa sosiaali- ja terveysalalla, teollisuudessa, it-alalla sekä kaupan ja palveluiden alalla. Kevään 2017 Ammattibarometriin

verrattuna ammattien kirjo on laajentunut huomattavasti ja myös viime syksyn arviointeihin nähden pula-ammattien määrä on lisääntynyt. Työvoimapulaa oli aiemminkin esimerkiksi ylläkkäreistä, farmaseuteista ja sairaanhoitajista, mutta tuoreimmassa arvioinnissa uusia työvoimapula-ammattia olivat muun muassa ilmastointi- ja jäähdytyslaitteenasentajat, muurarit, vartijat, kuulontutkijat ja puheterapeutit, suuhygienistit, web- ja multimediakehittäjät sekä laskentatoimen erityisasiantuntijat ja tilintarkastajat.

Vaikka työvoimapula-ammattien määrä on kasvanut, myös työvoiman tarjonta on kysyntää suurempaa yhä useammassa ammatissa. Perinteisesti alueella on ollut ylitarjontaa muun muassa myyjistä, yleissihteereistä, keski- ja korkea-asteen opettajista, tieto- ja viestintäteknologian sekä elektroniikka- ja automaatiolaitteiden asentajista ja rakennussähköasentajista. Viime syksyyn nähden uusia ylitarjonta-ammattia ovat konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijat, myyntiedustajat, ravintola- ja suurtaloustyöntekijät sekä tietoliikenteen ja tietotekniikan insinöörit.

Ammattibarometrin tuloksista voidaan huomata, että samantapaisia työtehtäviä voi olla listattuna niin työvoimapulan kuin ylitarjonnan puolelle. Kevään Ammattibarometrissa esimerkiksi myyjistä, myyntiedustajista sekä ravintola- ja suurtaloustyöntekijöistä on ylitarjontaa, kun taas puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä ja pikaruokatyöntekijöistä on pulaa. Ammattien tilanteet eroavat jonkin verran myös alueellisesti. Esimerkiksi toimisto- ja laitossiivoojista sekä kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajista on pulaa Pietarsaaren seudulla ja Keski-Pohjanmaalla, mutta ylitarjontaa Vaasan seudulla. Tämä haastaa osaamisen päivittämiseen ja työvoiman liikkuvuuden parantamiseen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella työllisyystilanne on maan kärkitasoa. Työttömyysaste on jatkuvasti Manner-Suomen alhaisin. Työttömien työnhakijoiden määrä vähentyi vuoden 2017 aikana jokaisena kuukautena aiemman vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Vuoden 2017 ajan nuorten työttömien määrä vähentyi jatkuvasti kuukausittain edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Myös pitkäaikaistyöttömien määrä lähti laskuun. Yli vuoden työttömänä olleita oli tammikuun 2018 lopussa Pohjanmaalla 29 prosenttia kaikista työttömistä, Keski-Pohjanmaalla neljännes. Koko maassa osuus oli 31 prosenttia.

Vuoden 2018 tammikuun lopussa molemmissa maakunnissa työttömiä oli eniten rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden sekä palvelu- ja myyntityöntekijöiden ammattiryhmissä. Tilanne oli sama myös koko maassa. Eniten työttömiä oli ikäryhmässä 60–64-vuotiaat. Ulkomaan kansalaisten osuus työttömistä työnhakijoista oli Pohjanmaalla 13 prosenttia ja Keski-Pohjanmaalla 5 prosenttia. Koko maassa osuus oli 10 prosenttia.

Työttömyysaste oli Pohjanmaan maakunnassa 7,1 prosenttia vuoden 2018 tammikuussa. Keski-Pohjanmaalla luku oli 8,8 prosenttia ja koko maassa 10,9 prosenttia. Ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden osuus ulkomaalaisesta työvoimasta oli Pohjanmaalla 18,3 prosenttia sekä Keski-Pohjanmaalla 17,1 prosenttia. Koko maassa osuus oli 23,6 prosenttia, eli alueella tilanne on koko maata parempi. Nuorten työttömyyden suhteen ollaan myös koko maata paremmalla tasolla, kun Pohjanmaalla alle 25-vuotiaiden työttömyysaste oli 7,8 prosenttia ja Keski-Pohjanmaalla 12,6 prosenttia. Koko maassa lukema oli 13,3 prosenttia.

POHJOIS-POHJANMAAN ELYKESKUS

Pohjois-Pohjanmaalla asui vuoden 2017 lopussa 411 887 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 737 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömyysaste oli 12,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 23 908.

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Talouden kasvu on edennyt suotuisasti Pohjois-Pohjanmaalla ja sen myötä työvoimatarve on aiempia vuosia korkeampi. Maakunnan väestömäärä jatkaa edelleen kasvua – määrällisesti kasvu perustuu Oulun seudun kasvuun. Vuosittainen väestölisäys on kuitenkin hiipunut huomattavasti vuosikymmenen alusta, eikä Pohjois-Pohjanmaa ole pysynyt mukana eteläisen Suomen kasvumaakuntien vauhdissa. Viime vuonna väestölisäys oli vain kolmasosa siitä mitä se oli vuosien 2012–2013 välillä. Maakunnallisen vetovoiman lisäys huomioidaan korostuneesti Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa vuosille 2018–2021.

Ilmastomuutoksen torjunta ja luonnonvarojen kestävä käyttö huomioidaan yhä enemmän arjen toiminnoissa. Vähähiilisyys, kiertotalous, puhtaat ratkaisut ja tulvien torjunta ovat keskeisiä kehittämiskohteita ja niitä on edistetty mm. lisäämällä merkittävästi tuulivoimaa ja rahoittamalla erimuotoisia biohankkeita. Suojelupäätöksillä turvataan lajistollista monimuotoisuutta samalla kun mahdollistetaan edellytyksiä vahvasti nousussa olevalle luontoelämysten kokemiselle.

Nuorisopainotteinen ikäjakauma, korkea koulutustaso sekä vahva tutkimus- ja tuotekehityskapasiteetti ovat Pohjois-Pohjanmaan valtteja nyt ja jatkossa. ICT, metalli ja rakentaminen ovat liikevaihdolla mitattuna maakunnan kärkiklustereita – työllisten perusteella kärjessä ovat rakentaminen, ICT ja matkailu. Viime vuosina

suurin suhteellinen liikevaihdon kasvu on toteutunut luovan talouden ja rakentamisen aloilla. Luovan talouden alat sisältävät mm. kulttuuripalvelutuottajia, media-aloja, ohjelmistoyrityksiä sekä mainontaa ja muotoilua.

Maaseutualueilla mahdollisuudet nähdään luonnonoloihin ja luonnonvaroihin liittyvissä elinkeinoissa, niin alkutuotannossa kuin jalostuksessa. Metsä on keskeinen raaka-aineresurssi eri puolilla maakuntaa. Puurakentaminen herättää kasvavaa mielenkiintoa ja biotuotteiden valmistukseen liittyviä suunnitelmia on useissa kunnissa. Fennovoiman ydinvoimahanke on merkittävin talouden ja työllisyyden piristysruiske. Pyhäjoen hanke luo merkittävän kasvusysäyksen useille toimialoille niin teollisuuteen (energia-, metalli-, kone-, rakennustuoteollisuus), eri rakennusaloille kuin palveluihinkin (kuljetus, kauppa, majoitus, ravitsemusalat, liike-elämän kaupalliset palvelut, liike-elämän tekniset palvelut ym.).

Korkean työttömyyden ja työvoimapulan yhtäaikaisuus on merkittävä maakunnallinen haaste. Kohtaantongelma kasvaa noususuhdanteen jatkuessa. Korkealle työttömyydelle on rakenteellisia selitystekijöitä. Useissa kunnissa isoja työllistäjiä on rajallinen määrä, julkisen sektorin rekrytoinnit korvaavat lähinnä poistumaa, uusia merkittäviä työllistäviä investointeja ei synny hetkessä ja työmatkaetäisyydet ovat monilla pitkät. Muutamilla aloilla sitä vastoin työvoiman kysyntä on niin voimakkaassa kasvussa, että vaje osajista ja ongelmat rekrytoinnissa koetaan yritysten kasvun hidasteeksi, osassa yrityksistä jopa esteeksi. Yhä enemmän kaivataan ripeää kykyä reagoida yritysten osaamistarvemuutoksiin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Suomen Pankki toteaa joulukuun 2017 ennusteessaan, että maamme talouskasvu on lähitulevaisuudessa laaja-alaista, vienti vauhdittaa kasvua ja kotimainen kysyntä jatkuu voimakkaana. Pankin mukaan BKT kasvaisi 3,1 % koko maassa vuonna 2017 ja vuoden 2018 ennuste on 2,5 %. Vuosina 2019–2020 talouskasvu hidastuu 1,5 prosentin tuntumaan. Viennin näkymät ovat useilla päämarkkinoilla suotuisat; erityisesti euroalueella investoinnit lisääntyvät. Talouskasvua tukee myös yksityinen kulutus, joka kasvaa työllisyystilanteen ja kuluttajien ostovoiman paranemisen myötä. Työllisyyden kasvuodotukset ovat maltilliset ja sidoksissa kasvunäkemykseen: vuosina 2017–2018 työllisyyden kasvu kiihtyy työn kysynnän lisääntyessä, mutta näiden vuosien jälkeen kohtaantongelmat, väestörakenteen muutos ja muut työn tarjontarajoitteet hidastavat työllisyyden paranemista.

EK:n tammikuun Suhdannebarometrin mukaan Suomen elinkeinoelämän suhdannetilanne on jatkunut suotuisana kaikilla päätoimialoilla ja suhdanneodotukset lähitulevaisuudelle ovat myönteiset. Teollisuudessa ja rakentamisessa Pohjois-Suomen yritysten suhdanneodotukset ovat hieman koko maan keskiarvoa varovaisemmat. Työllisyyden odotetaan lisääntyvän, joskin monilla aloilla koetaan rekrytointivaikeuksia. Koko maassa tilanne on vaikein rakentamisen aloilla.

Pk-yritysten lähiajan suhdanneodotukset ovat säilyneet samanlaisina viime syksystä niin koko maassa kuin Pohjois-Pohjanmaalla. Myöskään odotuksissa henkilöstömäärästä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Hieman yli puolet Pohjois-Pohjanmaan pk-yrityksistä näkee suhdanteiden pysyvän ennallaan lähimmän vuoden aikana ja 42 % kokee suhdanteiden paranevan. Vain 6 % yrityksistä uskoo heikennystä nykyiseen. Henkilöstön osalta kaksi kolmasosaa vastanneista yrityksistä ei näe muutostarvetta seuraava vuoden aikana – 24 % yrityksistä suunnittelee lisäävänsä henkilöstöä. Pohjois-Pohjanmaalla uskotaan saldoluovun perusteella vahvimmin liikevaihdon ja tilausten määrän kasvuun, kuin myös lopputuotteiden tai palvelujen hintojen nousuun sekä palkkakustannusten kasvuun. Maakunnan seutujen välillä on hieman hajontaa. Myönteisimmät suhdanneodotukset ovat Koillismaalla sekä Haapavesi-Siikalatvan ja Oulun seuduilla. Henkilölisäystarpeita nähdään eniten Haapavesi-Siikalatvan ja Ylivieskan seuduilla.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus rahoitti maakunnan yritysten kehittämishankkeita vajaalla 18 Meurolla vuonna 2017. Rahoitusta suunnattiin eniten ICT-aloille, metallituotteiden valmistukseen, puutavara- ja puutuoteollisuuteen sekä matkailuun. Rahoituksella edistetään uusia investointeja yritysten kasvun ja kansainvälistymisen vauhdittamiseksi.

Maatalouden näkymät ovat kääntyneet Pohjois-Pohjanmaalla aiempaa positiivisemmiksi. Maidon- ja naudanlihan tuotannon tilanne on parantunut tuottajahintojen noustessa. Kiinnostus luomutuotantoon on lisääntynyt ja luomukurssilla on ollut aiempaa enemmän osallistujia. Maatalouden investoinnit ovat kasvussa. Erityisesti jo aiemmin toimintaansa laajentaneet tilat ovat osoittaneet halua tehdä lisäinvestointeja. Maaseudun yritysrahoitusta on kohdistettu erityisesti elintarvikealalle - tavoitteena on yritysten kannattavuuden parantaminen ja kilpailukyvyyn turvaaminen.

Nilalassa on käynnissä Hitoran kaivoksen sulkemistöiden ensimmäinen vaihe ja toista vaihetta suunnitellaan. Kaivoksen toiminta keskeytyi kesällä 2013. Sulkemistyöt maksavat valtiolle arviolta yli 15 Meuroa. Australialais-suomalainen kaivosyhtiö on ostanut Kuusamossa ja Posiolla sijaitsevat kaivosten kehityshankkeet ja yhtiö suunnittelee kobolttin ja kullan louhimista Kuusamon Käylän Juomasuolla. Yhtiö on kertonut hylkäävänsä Rukan läheisyydessä sijaitsevat kaivoshankkeet. Kuusamossa on hyväksytty yleiskaava, jonka mukaan matkailun ydinalueille ei kaavoiteta kaivostoimintaa.

Pyhäjärven kaivos on päässyt mukaan laajaan Itämeren alueen kattavaan maanalaisten laboratorioiden yhteistyöverkostoon. Suunnittelu kaivoksen jatkokäyttömuodoista vuoden 2019 jälkeen jatkuu. Raahessa

Laivakankaan kultakaivoksen tuotantoa käynnistellään uudelleen neljän vuoden tauon jälkeen. Kanadalainen yhtiö on kertonut tavoitteekseen hankkia Nordic Mines kokonaan omistukseensa. Yhtiö pyrkii aloittamaan tuotannon jo kesällä 2018. Kaivokselle tarvitaan arviolta 100 työntekijää. Yhtiö alkaa myös etsiä uusia varantoja, sillä tunnetut malmivarat riittävät noin seitsemäksi vuodeksi.

Tämän vuosikymmenen alkupuolisko oli vaikea jakso Pohjois-Pohjanmaan teollisuusyrityksille. Vähentynyt kysyntä, heikentynyt kannattavuus sekä yritysten strategisista linjauksista johtuneet tuotannon lopetukset aiheuttivat merkittäviä henkilövähennyksiä. Vuosi 2016 oli käännekohta parempaan ja maakunnan teollisuusyritysten liikevaihto ja henkilöstömäärä kääntyivät selkeään kasvuun. Vahva kasvu ei kuitenkaan kestänyt pitkään, vaan jo vuoden 2017 puolella se hieman tasaantui. Kaikkiaan teollisuuden suhdannenäkymät ovat kuitenkin aiempaa paremmat. Kapasiteetin käyttöasteet ja kannattavuus ovat useissa yrityksissä kohonneet, monella teollisuusyrityksellä menee erittäin hyvin ja osa yrityksistä investoi aktiivisesti positiivisiin kasvuodotuksiin luottaen.

Talouden hyvä vire pitää puutuoteollisuuden odotukset korkeina ja yritystukien kysyntä on lisääntynyt huomattavasti puurakentamisen kehittämishankkeisiin. Kotimaista puuta halutaan käyttää yhä enemmän rakentamisessa ja rakentamisen suotuisat näkymät edistävät puun kysyntää. Myös elintarvikealan näkymät ovat positiiviset. Tiedossa on uusia investointeja sekä tuotekehityshankkeita, joilla tähdätään kansainvälisille markkinoille. Julkista tukea saaneet metalliteollisuuden investoinnit ovat liittyneet paljolti yritysten kansainvälisen kilpailukyvyyn kehittämiseen esimerkiksi lisäämällä tuotannon automaatiota, robotiikkaa, energia- ja materiaalitehokkuutta. Moni metalli-, laite- ja konepajateollisuuden yritys on toimittajana alihankintaketjussa – Euroopan talouden hyvät kasvuodotukset pitävät markkinanäkymät suotuisina.

Pohjois-Pohjanmaalla on suunnitteilla bioenergiaan liittyviä hankkeita eri puolilla maakuntaa. Kiinnostus tuulivoimatuotantoon on jatkunut aktiivisena. Moni toimija odottaa tällä hetkellä tulevia energiatukipäätöksiä ennen merkittäviä lisäinvestointeja. Pohjois-Pohjanmaa on tuulivoimakapasiteetin perusteella maamme kärkimaakunta. Seuduilla pyörii lähes 300 teollisen kokoluokan tuulivoimalaa ja 42 % maamme tuulivoimasähköstä tuotetaan Pohjois-Pohjanmaalla. Tuotanto on keskittynyt erityisesti rannikkokuntiin. Monissa kunnissa asukkaat ja yritykset ovat lisänneet kiinnostustaan seurata tuulivoima-alueiden kokoluokkia ja sijoittelua suhteessa asumiseen ja elinkeinotoimintaan. Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavassa päivitetään seudullisen kokoluokan tuulivoima-alueet – kaavaehdotus on nähtävillä tänä keväänä.

Pyhäjoen ydinvoimalaan liittyvä infra- ja tukirakentaminen jatkuu aktiivisena. Lähitulevaisuuden hankkeita on mm. Hanhikiven alueen hallintorakennuksen ja laitostoimiston rakentamistyöt. Työmaarekisteriin on kirjattu n. 500 yritystä, joista pääosa on suomalaisia (maaliskuu 2018). Työmaan tulokoulutuksen on käynyt noin 2 350 henkilöä. Tähän mennessä pelkkien valmistelevien töiden on arvioitu tuoneen sata uutta suoraa tai välillistä työpaikkaa Pyhäjoelle.

Fennovoima on siirtänyt rakentamisluvan tavoiteaikaa vuoden 2019 puolelle. Säteily-turvakeskus arvioi tekevänsä turvallisuusarvionsa ja lausuntonsa noin puolessa vuodessa, kun se on saanut kaikki aineistot käyttöönsä. STUK:sta on todettu, että valtaosa tarvittavasta aineistosta on vielä toimittamatta. Fennovoima on toimittanut TEM:lle lisäselvityksen ydinjätehuollostaan. Pyhäjoki ja Eurajoki ovat vaihtoehtoisia loppusijoituspaikkoja. Käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitus vaatii valtioneuvoston periaatepäätöksen sekä rakentamis- ja käyttöluvat. Loppusijoittaminen on ajankohtaista aikaisintaan 2090-luvulla.

Rakentaminen ovat edelleen hyvässä vedossa. Pohjois-Pohjanmaan rakennusalan yritysten liikevaihto on kasvanut yli 50 % syyskuun 2014–2017 välillä ja suunta on edelleen kasvava. Lähiaikoina avautuu monia isoja kohteita eri seuduilla. Monet rakennusalan yritykset tekevät merkittävää liikevoittoa ja ne hakevat jatkuvasti uutta työvoimaa eri tehtäviin. Vireä rakentaminen takaa hyvät kasvunäkymät rakentamiseen linkittyvillä aloilla (rakennustuoteollisuus, metalli-, kone- ja laiteollisuus, liike-elämän tekniset- ja kaupalliset palvelut, kuljetus, kauppa, majoitus- ja ravitseminen ym.).

Isoja liikenneväylähankkeita on käynnissä, mm. VT 4:n kunnostaminen välillä Oulu-Kemi jatkuu lähivuodet. Hallitus on tehnyt periaatepäätöksen Hailuodon lauttayhteyden korvaavan kiinteän yhteyden (pengertie + 2 siltaa) rahoituksesta. Tieyhteyden suunnittelu, ympäristön lisäselvitykset ja lupahakemusvalmistelu ovat käynnissä. Rakentamisen aloituksesta ei ole varmaa tietoa. Aikaisintaan tieyhteys saadaan käyttöön v. 2021.

Yksityisissä palveluissa erityisesti terveystalot ja liike-elämän palvelut ovat vahvoja kasvualoja. Yksityisten palveluyritysten liikevaihto kääntyi kasvuun jo vuonna 2015 ja kasvu on jatkunut tasaisesti siitä lähtien. Tutkimus-, tuotekehitys- ja teknologiaorientoituneita yrityksiä syntyy aktiivisesti erityisesti Oulun seudulla ja monissa yrityksissä erityisosaamista vaativat palvelut ostetaan ulkoa. Kaupan aloilla liikevaihdon kasvu on nousussa, muttei yllä kasvuvauhdissa kärkialojen lukuihin. Kaupan alojen henkilöstömäärä on säilyttänyt tasonsa viime aikoina koko maakunnan tasolla.

Pohjois-Pohjanmaa ICT-sektori on vahvassa kasvussa pitkän rakennemurroksen jälkeen. Alalle tulee jatkuvasti uusia toimijoita, yritysten tuote- ja palveluvalikoima laajenevat ja moni yritys on aiempaa vientiorientoituneempi ja kasvuhakuisempi. ELY-keskuksen yritysrahoitus on kohdentunut vahvasti ICT-aloille, viime vuonna varsinkin digitaalisuutta kehittäviin terveysteknologiayrityksiin. Rahoitus on suuntautunut sekä

kehittämis- että investointihankkeisiin. Työvoiman kysyntä on vireytynyt ICT-aloilla voimakkaasti ja osa yrityksistä kokee vaikeuksia löytää sopivia työntekijöitä.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnan piristymisestä on positiivisia signaaleja ja matkailualalla nähdään selkeää kasvupotentiaalia. Merkittäviä investointeja joko toteutetaan tai lähiaikoina avataan maakunnan kaikilla matkailualueilla. Vapaa-ajan matkailun kasvun ohella Pyhäjoen ydinvoimahanke lisää runsaasti majoitus- ja ravitsemisalalan kysyntää useissa kunnissa. Pohjois-Pohjanmaan vierailija- ja yöpymismäärät kääntyivät nousuun vuonna 2017 ja kasvun odotetaan jatkuvan. Kasvusta on kiittäminen niin koti- kuin ulkomaisia matkailijoita.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Viime aikoina viestit osaavan työvoiman saatavuudesta ja vaikeudet rekrytoinnissa ovat lisääntyneet myös Pohjois-Pohjanmaalla. Ongelmia koetaan useilla toimialoilla, eri ammattiryhmissä ja saatavuusongelmia esiintyy eri puolilla maakuntaa. Huoli työvoiman määrällisestä ja laadullisesta saatavuudesta on kasvanut erityisesti ICT:n, metalli- ja konepajateollisuuden ja rakentamisen aloilla. SOTE-aloilla työntekijäpulan kanssa on eletty suhdannetilanteesta riippumatta ja kohtaanto-ongelma koettelee erityisesti Oulun seudun ulkopuolisia kuntia.

Rakentamisen ammattilaisille on kysyntää varsinkin Oulun seudulla ja maakunnan eteläosissa. Kysyntää tulee runsaasti myös maakunnan ulkopuolelta ja moni onkin lähtenyt muualle työhön. Rakennusaloille tarvitaan niin työnjohtajia kuin perusosaajia. Haussa on eri ammattiosajat, mm. betonirakentajat, kirvesmiehet, kattoasentajat, muurarit, maalarit, rakennusinsinöörit ja rakennussähköasentajat. Yhteishankintakoulutus-esityksiä on esitetty aktiivisesti, jotta rakentamisen ja rakennustuoteollisuuden yritykset saisivat enemmän osaavaa henkilöstöä. Kaikki koulutukset eivät ole täyttyneet odotetusti. Myös monilla metalli- ja konepajayrityksillä on vaikeuksia löytää osaajia varsinkin Oulun seudun ulkopuolella. Tarve on mm. koneenasentajille ja koneistajille, hitsaajille, metallituotteiden kokoonpanijoille, konetekniikan erityisasiantuntijoille ja ohutlevysepile.

Työvoimatarve on alati kasvussa ICT-aloilla – kysyntää on erityisesti sovellus- ja mobiilikehittäjille. ICT-osaajia tarvitaan myös perinteisen teollisuuden aloille, kun tuotantoa, tuotteita ja prosesseja halutaan digitalisoida. Erityisosaamiselle on erityisen suuri kysyntä – ajantasainen tietotaito on välttämättömyys työllistymiseen. Haussa on mm. sovellussuunnittelijoita, ohjelmoijia ja ohjelmistokehittäjiä. Myös sähkö- ja automaatioinsinööreistä on pulaa. Monissa alan yrityksissä työvoimapula koetaan yrityksen kasvun esteeksi. Maakunnassa on edelleen huomattava joukko ICT-taustaisia työttömiä. Heidän työllistymiseksi on toteutettu moninaisia tuki- ja kehittämistoimia viime vuosina. Vaikein uudelleen työllistyminen on niillä ICT-taustaisilla, jotka ovat työskennelleet aiemmin suorittavissa laitevalmistustehtävissä, työnkuva on ollut hyvin kapea tai vastaavat tehtävät ovat rakennemuutoksen seurauksena hävinneet maakunnasta.

Kuljetukseen sidonnaisilla aloilla on lisääntyvä kysyntä korjaajista ja asentajista kuin myös kuljettajista (tavara-autot, kuorma-autot, maansiirtokoneet ym.). Rungas rakentaminen vaatii paljon kuljetuksia. Työmahdollisuudet lisääntyvät jatkossa edelleen, mikäli suunnitelmat pohjoisten maakuntien useista biotuotetehtaista toteutuvat.

Työmarkkinatilanne tulee jatkossa kiristymään, koska useilla seuduilla on pula samoista ammattiosajista ja kilpailu työnantajien kesken kasvaa. Moni Pohjois-Pohjanmaan kasvuala on noususuhdanteessa muuallakin Suomessa, joten kysyntäkilpailu ei ole ainoastaan maakunnan sisäistä. Työvoimavaje on sekä määrällinen että laadullinen ilmiö. Työntekijän näkökulmasta on aina toivottavaa pystyä tekemään rekrytointipäätöksiä useiden soveltuvien ehdokkaiden joukosta.

Työvoiman ylitarjontaa esiintyy ammattiryhmissä, joissa moni työtön on ylittänyt 50 ikävuoden, koulutustausta on suhteellisen vähäinen ja työtehtävät ovat olleet paljolti suorittavaa perustyötä. Monilla maahanmuuttajilla on vaikeuksia työllistyä. Yleissihteereitä ja toimistotyössä olleita on runsaasti vailla työtä, eikä uusia paikkoja avaudu entiseen tapaan. Myöskään työttömien myyjien tilanne ei ole helpottunut aiemmasta. Opetusaloilla on ylitarjontaa useissa ammattiryhmissä eri koulutusasteilla.

Osaavan henkilöstön rekrytointiin voidaan vaikuttaa mm. toteuttamalla TE-hallinnon ja yritysten rahoittamia yhteishankintakoulutuksia. Työvoimahallinnon palveluja kohdistetaan aktiivisesti yritysten tarpeisiin. TE-hallinnossa on tarjolla useita palveluja nuorille, mutta osaan palveluista ei saada nuoria mukaan. Koulutuksia on jouduttu perumaan erityisesti Oulun seudun ulkopuolella liian vähäisen osallistujamäärän vuoksi. ELY-keskuksen työvoimakoulutukset on yksi keino lisätä soveltuvan työvoiman saatavuutta. Koulutukset muuttuvat entistä yrityslähtöisempään suuntaan, kun pitkien tutkintotavoitteisten koulutusten sijaan keskitytään yritys- ja työlähtöisiin lyhytkestoisiin koulutuksiin. Koulutukset räätälöidään yhdessä yritysten kanssa.

Oulun yliopisto on mukana eri koulutuskokonaisuuksissa, jotka tukevat ICT-alan kasvunäkymiä ja turvaavat työvoiman saatavuutta Pohjois-Suomessa. Oulun yliopisto tarjoaa muunto-ohjelmissa opintokokonaisuuksia sulautetuista järjestelmistä, tekoälystä, tuotantotaloudesta ja tietojärjestelmätieteestä sekä sovelletusta ICT:stä. Eri koulutuksiin (useissa maakunnissa) odotetaan yli 300 muuntokoulutettavaa. Lisäksi Oulun yliopisto aloittaa tietojenkäsittelytieteen maisterikoulutuksen, joka toteutetaan työvoimakoulutuksena. Kohderyhmä on TE-toimiston asiakkaat, joilla on soveltuva AMK-tutkinto tai alempi korkeakoulututkinto.

Kausityövoiman käyttö ja työvoiman vaihtuvuus ovat yleistä matkailualalla ja moni yritys kokee vaikeutena löytää sopivaa työvoimaa. Uusia toimia on suunnitteilla ja lähdössä toteutukseen. Alkuvuodesta käynnistyi Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen koordinoima toimenpideohjelma, Matkailudiili. Sen tavoitteena on edistää osaavan työvoiman saantia, tehostaa rekrytointia ja helpottaa matkailualalle työllistymistä. Työn tulokset kohdistuvat koko maahan – toimissa huomioidaan alueiden eri tarpeet ja haasteet.

Nuorille tarvitaan lisää matalan kynnyksen työpaikkoja ja harjoittelupaikkoja. Tietoa työllistävistä kasvualoista on lisättävä modernein keinoin. Samalla on myös viestittävä tehtävien moninaisuudesta eri ammattiteissa, jotta työn tekeminen koetaan mielekkääksi. Työn ja työyhteisön laatutekijöihin sekä työn taloudelliseen hyötyyn on kiinnitettävä enemmän huomiota. Harva nuori innostuu lyhyistä patkätöistä, provisiopalkasta tai nollatuntisopimuksista.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrää ja työttömyysaste ovat laskeneet Pohjois-Pohjanmaalla jo parin vuoden ajan. Työttömyyden lasku koostuu monen tekijän yhteisvaikutuksesta. Merkittävä tekijä on yleinen talouskehitys ja selkeästi kasvanut työvoimakysyntä. Työllisten määrä kasvaa, työttömien työnhakijoiden määrä on kuukausittain aiempaa vähäisempi, TE-toimistoon ilmoitetut työpaikat ovat selkeästi lisääntyneet ja lomautuksia päätetään työn jatkumiseen useissa organisaatioissa. Myös alkaneita työttömyysjaksoja oli esimerkiksi vuonna 2017 huomattavasti vähemmän kuin vuonna 2016. TE-toimistoon ilmoitettuja avoimia työpaikkoja on täytetty toimiston hakijalla kesästä 2017 lähtien huomattavasti enemmän kuin vuotta aiemmin, tosin myös avoimia paikkoja on tarjolla aiempaa enemmän. Huomattava tekijä on myös siirtymät työvoiman ulkopuolelle (erityisesti eläköityminen). Se alentaa työttömyyttä, koska kyse on määrällisesti isojen ikäluokkien poistumasta.

Helmikuun lopussa työttömyysaste oli koko maassa 10,4 % ja Pohjois-Pohjanmaalla 11,3 %. Työttömien määrän kasvu taittui Pohjois-Pohjanmaalla jo loppuvuodesta 2015 ja siitä lähtien työttömiä on ollut kuukausittain vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömiä työnhakijoita (ml. lomautetut) oli helmikuun lopussa noin 22 000; vähennystä vuoden takaiseen oli vajaa 5 000 henkeä. Työllistymistä edistävässä palveluissa oli samaan aikaan noin 9 600 henkeä.

Työttömyys on vähentynyt kaikissa seurantaryhmissä tasaisesti. Alle 25-vuotiaita työttömiä oli helmikuun lopussa Pohjois-Pohjanmaalla vajaa 3 400, mikä on noin 1 000 nuorta vähemmän kuin vuosi sitten. Pitkäaikaistyöttömiä eli yhdenjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä olleita oli n. 6 700. Tämä on noin 1 300 henkeä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömyysaste vaihtelee edelleen voimakkaasti kunnittain maakunnan sisällä. Matalimman työttömyysasteen kunnat löytyvät maakunnan eteläosista.

Työllisyyden odotetaan kasvavan lähitulevaisuudessa. Useilla aloilla työvoiman kysyntä jatkuu hyvänä, kun uudet investoinnit lisäävät työvoimatarvetta. Työttömyyden odotetaan alenevan laajasti eri ammatti- ja ikäluokissa. TE-hallinnon haastattelut työttömien aktivoimiseksi ovat käynnissä ja se auttaa myös työllistymistä ja työllistymisvalmiuksien paranemista. Nuorten työllisyys myös kohenee – useilla heistä työsuhde on kuitenkin määrä- tai osa-aikainen ja siihen tarvitaan muutosta parempaan.

POHJOIS-POHJANMAA

KOULUTUS

KOULUTUKSIIN HAKEUTUMINEN JA SJOITTUMINEN, KOULUTUSASTE

KULTTUURI

NUORISOTYÖ JA -POLITIikka

LIIKUNTA

TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINTA, VÄESTÖ

TUTKINNOT

ALUEELLA TOIMIVIEN KORKEAKOULUJEN PROFIILIT JA VAHVUUSALAT

ALUEEN KEHITYSNÄKYMÄT

Pohjois-Pohjanmaa: Koulutus

VARHAISKASVATUS (1-6 vuotiaat lapset)	Päiväkodit		Perhepäivähoito		Yhteensä	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Lasten määrä¹⁾						
2014	12 132	179 594	2 964	30 222	15 096	209 816
2015	12 036	182 806	2 612	27 187	14 648	209 993
2016	12 640	183 223	2 325	22 993	14 965	206 216

KOULUTUS 2016	Uudet oppilait/ opiskelijat		Oppilait/ opiskelijat		Perusopetuksen/ tutkinnon suorittaneet	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Esiopetus ²⁾			1 971	11 003		
Perusopetus ³⁾	5 906	61 476	52 757	550 371	5 281	58 328
Lukiokoulutus (nuorten koulutus ⁴⁾)	2 592	32 111	7 672	95 776	2 284	29 453
Lukiokoulutus (aikuisten koulutus ⁴⁾)	201	2 778	491	7 282	70	1 349
Ammatillinen perustutkinto, josta						
oppilaitosmuotoinen, opetussuunnitelma- perusteinen	3 724	44 605	10 311	119 445	2 878	35 461
oppilaitosmuotoinen, näyttötutkinto	1 854	25 720	4 277	56 287	989	11 881
oppisopimuskoulutus, opetussuunnitelma- perusteinen	10	355	19	646	1	169
oppisopimuskoulutus, näyttötutkinto	339	6 745	890	17 244	199	4 325
Ammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	1 519	18 869	3 161	35 341	943	8 734
Ammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	373	7 943	791	16 423	133	4 194
Erikoisammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	318	4 129	692	8 752	116	1 913
Erikoisammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	349	6 639	959	16 405	216	4 330
Ammattikorkeakoulututkinto	2 501	33 915	8 703	128 663	1 583	23 044
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	146	4 279	404	11 001	89	2 518
Alempi korkeakoulututkinto	1 278	15 087	6 922	80 803	1 273	14 289
Ylempi korkeakoulututkinto	424	5 868	4 570	54 083	1 450	15 321
Tohtoritutkinto			1 264	17 736	196	1 888

Tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa annetut opetustunnit

VAPAA SIVISTYSTYÖ 2016	Liikunnan koulutus- keskukset	Kansan- opistot	Kansalais- opistot	Opintokes- kukset	Kesä- yliopistot	Yhteensä
	Maakunta	3 592	27 814	157 903		
Koko maa	136 132	586 549	2 000 801	216 170	109 417	3 049 069

ALUEELLA TOIMIVAT OPPILAITOKSET ⁶⁾	2007		2012		2017	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Oppilaitostyyppi (lkm)						
Peruskoulut	279	3 067	221	2 644	207	2 276
Peruskouluasteen erityiskoulut	17	159	8	110	6	73
Lukiot	36	406	36	381	34	340
Perus- ja lukioasteen koulut	2	37	2	41	2	41
Ammatilliset oppilaitokset	24	161	24	124	13	96
Ammatilliset erityisoppilaitokset	1	12	1	6	1	6
Ammatilliset erikoisoppilaitokset	2	37	3	34	2	26
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	4	32	4	26	3	20
Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitokset		2		1		1
Sotilasalan ammatilliset oppilaitokset		15		13		6
Ammattikorkeakoulut	1	30	1	27	1	25
Yliopistot	1	20	1	16	1	14
Sotilaskorkeakoulut		1		1		1
Musiikkioppilaitokset	6	89	6	88	6	84
Liikunnan koulutuskeskukset	1	14	1	14	1	14
Kansanopistot	7	89	6	80	6	73
Kansalaisopistot	19	234	18	195	16	181
Opintokeskukset		11		10		12
Kesäyliopistot	1	20	1	20	1	20
Muut oppilaitokset		7		7		6
Yhteensä	401	4 443	333	3 838	300	3 315

Pohjois-Pohjanmaa: Koulutukseen hakeutuminen ja sijoittuminen, koulutusaste

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön hakeminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	5 261	100,0	57 577	100,0
Lukiokoulutukseen päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	2 517	47,8	30 558	53,1
Ammatilliseen koulutukseen päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	2 645	50,3	26 403	45,9
Valmistaviin koulutuksiin päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	85	1,6	548	1,0
Peruskoulun lisäopetukseen päättövuo­nna ensisijaisesti hakeneet	7	0,1	18	0,0
Ei hakenut peruskoulun päättövuo­nna yhteishaussa	7	0,1	50	0,1

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	5 261	100,0	57 577	100,0
Jatkoi heti opiskelua lukiokoulutuksessa	2 494	47,4	30 339	52,7
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	2 380	45,2	24 450	42,5
Jatkoi heti opiskelua valmistavassa koulutuksessa	129	2,5	931	1,6
Jatkoi heti opiskelua peruskoulun lisäopetuksessa (10-luokka)	38	0,7	435	0,8
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	220	4,2	1 422	2,5

Ylioppilaiden välitön hakeminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	2 360	100,0	30 796	100,0
Ammatilliseen koulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	35	1,5	535	1,7
Vain ammattikorkeakoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	398	16,9	5 462	17,7
Sekä ammattikorkea- että yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	412	17,5	4 636	15,1
Vain yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	1 036	43,9	12 593	40,9
Ei hakenut ylioppilasvuonna jatko-opintoihin	479	20,3	7 570	24,6

Ylioppilaiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	2 360	100,0	30 796	100,0
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	99	4,2	1 188	3,9
Jatkoi heti opiskelua ammattikorkeakoulukoulutuksessa	261	11,1	3 068	10,0
Jatkoi heti opiskelua yliopistokoulutuksessa	407	17,2	4 797	15,6
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	1 593	67,5	21 743	70,6

20 - 64 vuotias väestö koulutusasteen mukaan 2016

Koulutusaste	Maakunta	%	Koko maa	%	% osuus koko maasta
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	28 978	12,7	514 301	16,4	5,6
Lukiokoulutus	16 937	7,4	264 955	8,4	6,4
Ammatillinen peruskoulutus	87 216	38,1	1 062 453	33,8	8,2
Ammattitutkinto	14 205	6,2	143 131	4,6	9,9
Erikoisammattitutkinto	2 036	0,9	30 964	1,0	6,6
Opistoaste	20 284	8,9	303 475	9,7	6,7
Ammatillinen korkea-aste	3 384	1,5	39 634	1,3	8,5
Ammattikorkeakoulututkinto	24 916	10,9	318 296	10,1	7,8
Alempi korkeakoulututkinto	4 642	2,0	75 550	2,4	6,1
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	983	0,4	15 732	0,5	6,2
Ylempi korkeakoulututkinto	21 807	9,5	332 738	10,6	6,6
Lääkärien erikoistumiskoulutus	701	0,3	8 258	0,3	8,5
Lisensiaatintutkinto	444	0,2	5 965	0,2	7,4
Tohtorintutkinto	2 164	0,9	28 094	0,9	7,7
Koulutusaste tuntematon	10	0,0	250	0,0	4,0
Tutkinnon suorittaneita yhteensä	199 729	87,3	2 629 495	83,6	7,6
20 - 64 vuotias väestö yhteensä	228 707	7,3	3 143 796		
Väestön koulutustasomittain (20 - 64 vuotiaa) ¹⁸⁾	410		404		
Väestön koulutustasomittain (30 - 34vuotiaat)	450		445		

Pohjois-Pohjanmaa: Kulttuuri

	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V.2016	V.2017
Viik merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt	..	101	101	101	101
- osuus koko maasta		8,0 %	8,0 %	8,0 %	8,0 %
Päätöimisesti hoidetut museot	7	7	5	5	
- osuus koko maasta	4,2 %	4,4 %	3,3 %	3,2 %	
Esineet museokokoelmassa / 100 as.	28	23	23	23	
- koko maa	86	103	100	99	
Teokset taidemuseoissa / 100 as.	1	1	1	1	
- koko maa	6	6	7	7	
Valtionosuusteatterit (ja Suomen Kansallisteatteri)	2	2	2	2	2
- osuus koko maasta	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %
Valtionosuusorkesterit	1	1	1	1	1
- osuus koko maasta	3,8 %	3,7 %	3,6 %	3,6 %	3,6 %
Elokuvasalit	20	18	17	18	
- osuus koko maasta	6,0 %	6,2 %	5,5 %	5,8 %	
Kulttuuritapahtumat (Finland Festivals)	7	7	5	5	
- osuus koko maasta	8,9 %	9,0 %	5,9 %	6,1 %	
Kulttuurirakennukset	129	128	145	145	
- osuus koko maasta	6,6 %	6,5 %	7,1 %	7,1 %	
Kuntien kulttuuritoimen nettokustannukset €/as.	123	118	112	114	
- koko maa	104	135	140	140	
Kulttuurialan tutkintoon johtavan koulutuksen oppilaitokset	..	11	10	10	
- osuus koko maasta		7,9 %	7,8 %	7,9 %	
Kulttuurialan vapaan sivistystyön oppilaitokset	27	25	23	23	
- osuus koko maasta	7,6 %	8,2 %	8,1 %	8,2 %	
Työllinen työvoima kulttuurin toimialoilla	..	4 180	3 835		
- osuus koko maasta		4,2 %	4,3 %		
Kulttuurialan yritysten toimipaikat	682	756	714		
- osuus koko maasta	4,2 %	4,2 %	4,0 %		

Yleiset kirjastot	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V. 2016	V. 2017
Aukiolotunnit	129 649	119 762	122 870	119 440	140 686
- osuus koko maasta	8,89 %	8,59 %	8,9 %	7,7 %	8,5 %
Kokoelmat¹⁾ (kpl)/ asukas	8,85	8,34	7,3	7,1	7,1
- koko maa	7,85	7,45	6,7	6,5	6,4
Hankinnat (kpl)/ (asukasluku / 1 000)	437,44	458,54	363	342	352
- koko maa	359,98	401,34	333	328	332
Lainaus (kpl) / asukas	22,93	20,57	17,9	17,5	17,4
- koko maa	20,26	18,08	16,4	16,0	15,6
Käynnit / asukas	12,84	10,34	9,4	9,4	9,4
- koko maa	11,98	9,89	9,1	9,0	9,2
Verkkokäynnit / asukas	5,84	16,90	2,6	3,8	3,6
- koko maa	9,04	10,72	7,1	7,7	6,8
Tapahtumien osallistujamäärä / (asukasluku / 1 000)	-	-	175,3	177,1	180,0
- koko maa			158,6	174,5	175,9
Lainaajat / asukasluku	47,13 %	42,65 %	38,7 %	38,4 %	37,8 %
- koko maa	44,77 %	39,24 %	36,7 %	36,3 %	35,5 %
Toimintakulut / asukas	46,77 €	53,77 €	56,1 €	54,7 €	53,8 €
- koko maa	47,69 €	56,07 €	58,3 €	57,9 €	57,3 €

Pohjois-Pohjanmaalla toimivat valtionosuutta saavat taide- ja kulttuurilaitokset:

Museot:	
Raahen museo, Raahе	Oulun museo- ja tiedekeskus
Teatterit:	
Oulun kaupunginteatteri	Jo-Jo -Oulun Tanssin Keskus, Oulu
Orkesterit:	
Oulun kaupunginorkesteri	

Pohjois-Pohjanmaa: Nuorisotyö ja -politiikka

Nuorisolain mukaan nuorisotyön ja politiikan tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvuja elinoloja. Toimialan tavoitteen toteutumisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus, yhdenvertaisuus ja kansainvälisyys, terveet elämän tavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.

Nuorisotyö on nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista. Nuorisopolitiikka on nuoren kasvun ja elinolojen parantamista.

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Aluehallintovirastot hoitavat niitä alueella.

	2014		2015		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Etsivä nuorisotyö						
— etsivä nuorisotyöntekijöitä	42	494	47	556	49	592
— nuoret, joihin etsivä yhteydessä ¹⁾	1 926	24 435	2 088	25 725	2 182	26 499
— tavoitetut nuoret ²⁾	1 614	16 740	1 771	18 155	1 758	18 550
— toimenpiteissä ³⁾	1 163	12 273	1 410	13 520	1 331	13 716
— myönnettyt valtionavustukset	1 080 000	12 559 130	1 143 608	13 091 886	1 026 000	12 512 254
Nuorten työpajatoiminta						
— työpajat	19	196	20	200	22	208
— henkilökunta (htv) ⁴⁾	145	1 873	138	1 850	143	1 827
— nuoret alle 29v.	1 133	14 200	1 193	14 733	1 204	14 867

Nuorisovaltuusto 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorisovaltuusto kuntien määrä	21	214
osuus Nuva / kaikki kunnat maakunnissa	72,4	71,1

Nuorisotyöntekijät 2016	Maakunta		Koko maa	
Nuorisotyöntekijöiden määrä ⁴⁾⁵⁾	260	100,0 %	2 154	100,0 %
sisältää				
Nuorisotoimenjohtaja	9	3,5 %	161	7,5 %
Nuorisosihteeri	13	5,1 %	160	7,4 %
Nuoriso-ohjaaja, vastaavat nimikkeet	220	84,8 %	1 635	75,9 %
Eriyisnuorisotyöntekijät	17	6,5 %	198	9,2 %

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorten tieto- ja neuvontapiste/keskus, määrä	33	168
Kunnassa verkkopalvelu, alueellinen tai paikallinen	4	39

Pohjois-Pohjanmaa: Liikunta

Liikuntapolitiittisin toimenpitein edistetään väestön liikuntaharrastusta, hyvinvointia, terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä elämänkaaren eri vaiheissa. Väestön tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia liikuntamahdollisuuksia lisätään vahvistamalla liikunnan asemaa kunnallisena peruspalveluna, parantamalla arkiliikunnan olosuhteita ja edistämällä poikkihallinnosta yhteistyötä liikuntapalvelujen järjestämisessä.

Valtion liikuntapaikkojen avustuspolitiikan tavoitteena on luoda edellytykset kansalaisten aktiiviselle ja säännölliselle liikunnalle. Liikuntapaikat rakennetaan liikuntalain mukaan laajoja käyttäjäryhmiä palveleviksi. Uimahallit, jää ja liikuntahallit, ulkokentät ja lähiliikuntapaikat ovat olennainen edellytys organisoidulle liikunnalle ja urheilulle. Suomessa on noin 35 000 liikuntapaikkaa, jotka ovat pääosin (n. 75 %) kuntien omistamia ja hoitamia.

Liikuntapaikat 2018	Maakunta	Koko maa
Jäähallit	20	232
Uimahallit, kylpylät, uima-altaat	21	303
Kentät ¹⁾	659	8 143
Liikuntahallit	23	333
Lähiliikuntapaikat	176	2 089
Muut liikuntapaikat ²⁾	2 618	26 478
Kaikki yhteensä	3 517	37 077

Pohjois-Pohjanmaa: Tutkimus- ja kehittämistoiminta, väestö

Maakunnan alueella toimivat sektoritutkimuslaitokset:

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira, Luonnonvarakeskus Luke, Maanmittauslaitos MML, Suomen ympäristökeskus SYKE, Teknologian tutkimuskeskus VTT, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL, Työterveyslaitos TTL

Muut virastot: Maakunta-arkisto

T&K -TOIMINTA	2006		2011		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
T&k -henkilöstön tutkimustyövuodet / työllise	4,4	2,5	3,8	2,3	3,4	2,1
Yritysten osuus % t&k menoista	80,7	71,3	80,8	70,5	73,6	65,8
Julkisen sektorin osuus % t&k menoista	5,2	10,0	5,1	9,6	6,3	9,0
Korkeakoulujen osuus % t&k menoista	14,1	18,7	14,1	20,0	20,1	25,1
Maakunnan osuus % t&k menoista	13,3	100,0	14,1	100,0	11,6	100,0

VÄESTÖ	2012		2017		2022 ennuste		2027 ennuste	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Yhteensä	403 920	5 426 674	411 856	5 513 130	422 382	5 635 127	429 991	5 724 729
Ikäluokka 7-12 v.	5 345	58 252	5 768	61 658	5 643	61 331	5 446	59 810
Ikäluokka 13-15 v.	5 125	59 316	5 399	59 054	5 764	62 665	5 583	61 698
Ikäluokka 16-18 v.	5 364	64 498	5 159	59 497	5 571	61 434	5 793	64 125
Ikäluokka 19-21 v.	5 500	67 714	4 992	61 533	5 133	59 700	5 551	63 488
Alle 29 v.	157 055	1 820 970	154 995	1 798 021	156 871	1 784 703	156 280	1 775 642
Työkäinen 15-64 v.	257 429	3 517 089	253 216	3 443 388	252 186	3 417 736	252 756	3 417 247
Väestön muutos 2012-2017, 2017-2022 ja 2017-2027			2,0	1,6	2,6	2,2	4,4	3,8
Väestöllinen huoltosuhde ¹⁾	56,9	54,3	62,7	60,1	67,5	64,9	70,1	67,5
Taloudellinen huoltosuhde ²⁾	164,9	131,9	159,9	141,8				
Ulkomaan kansalaiset ³⁾	6 286	195 511	8 231	249 452				
Ulkomaan kansalaisten osuus, %	1,6	3,6	2,0	4,5				
Vieraskielisten osuus, % ³⁾	1,9	4,9	2,7	6,8				

Tutkinnon suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuoden kuluttua valmistumisesta asuinmaakunnan mukaan 2016

Tutkinnot	Tutkinnon suorittaneet yhteensä		Työlliset		Työttömät		Opiskelijat		Muut	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Koulutusaste yht.	11 364	142 072	6 902	94 131	1 947	18 069	1 721	19 937	794	9 935
%	8,0	100,0	60,7	66,3	17,1	12,7	15,1	14,0	7,0	7,0
Lukiokoulutus	2 066	27 991	801	12 224	232	2 020	834	10 503	199	3 244
%	7,4	100,0	38,8	43,7	11,2	7,2	40,4	37,5	9,6	11,6
Ammatillinen koulutus	5 619	63 493	3 366	41 516	1 320	12 258	465	4 920	468	4 799
%	8,8	100,0	59,9	65,4	23,5	19,3	8,3	7,7	8,3	7,6
AMK-tutkinto	1 641	22 356	1 268	18 518	241	2 104	72	854	60	880
%	7,3	100,0	77,3	82,8	14,7	9,4	4,4	3,8	3,7	3,9
Alempi kk-tutkinto	769	9 842	424	6 340	19	150	313	3 253	13	99
%	7,8	100,0	55,1	64,4	2,5	1,5	40,7	33,1	1,7	1,0
Ylempi AMK-tutkinto	157	2 287	143	2 159	7	82	2	19	5	27
%	6,9	100,0	91,1	94,4	4,5	3,6	1,3	0,8	3,2	1,2
Ylempi kk-tutkinto	971	14 484	779	12 041	123	1 325	32	370	37	748
%	6,7	100,0	80,2	83,1	12,7	9,1	3,3	2,6	3,8	5,2
Tohtorin tutkinto	136	1 613	116	1 327	5	130	3	18	12	138
%	8,4	100,0	85,3	82,3	3,7	8,1	2,2	1,1	8,8	8,6

Pohjois-Pohjanmaa: Tutkinnot

Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot 2016¹⁾

Koulutusala	Yo	Tutkinnot	Koulutusala	Amk	Tutkinnot
Kasvatusalat	OY	255	Kasvatusalat	OAMK	27
Humanistiset ja taidealat	OY	179	Humanistiset ja taidealat	OAMK	48
Yhteiskunnalliset alat	OY	36	Yhteiskunnalliset alat	OAMK	21
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	OY	202	Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	CENTRIA	31
Luonnontieteet	OY	136		OAMK	225
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	OY	142	Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	CENTRIA	1
Tekniikan alat	OY	250		OAMK	141
	TTY	5	Tekniikan alat	CENTRIA	93
Terveys- ja hyvinvointialat	OY	245		OAMK	312
<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>	TTY	1 450	Maa- ja metsätalousalat	OAMK	47
			Terveys- ja hyvinvointialat	CENTRIA	70
				DIAK	70
				OAMK	493
			Palvelualat	CENTRIA	4
			<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		1 583

Ammatillisessa koulutuksessa suoritettut tutkinnot 2016

Koulutusala	Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus/tutkinto			Näyttötutkintoon valmistava koulutus/tutkinto			Kaikki yhteensä
	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	
<i>Tutkinnot yhteensä</i>	2 878	1	2 879	2 048	548	2 596	5 475
Kasvatusalat							
Humanistiset ja taidealat	250		250	72	8	80	330
Yhteiskunnalliset alat							
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	318		318	376	242	618	936
Luonnontieteet	19		19	17	1	18	37
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	151		151	59		59	210
Tekniikan alat	947	1	948	432	158	590	1 538
Maa- ja metsätalousalat	193		193	104	17	121	314
Terveys- ja hyvinvointialat	380		380	601	92	693	1 073
Palvelualat	620		620	387	30	417	1 037

Pohjois-Pohjanmaa: Alueella toimivien korkeakoulujen profiilit ja vahvuusalat (opetus ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulun välisen sopimuksen mukaan)

OULUN YLIOPISTO

Tehtävä ja profiili

Oulun yliopisto on monialainen ja kansainvälinen tiedeyliopisto, joka osallistuu globaalien haasteiden ratkaisemiseen omilla vahvuusalueillaan. Yliopisto toimii tiiviissä yhteistyössä elinkeinoelämän ja tutkimuslaitosten kanssa. Yliopisto on merkittävä PohjoisSuomen ja arktisen alueen innovaatiotoimija.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Yliopisto on määritellyt vahvuusaloikseen 1) kestävyyttä materiaalien ja systeemien avulla, 2) molekulaarinen ja ympäristöllinen perusta elinikäiselle terveydelle, 3) digitaalisia ratkaisuja havaitsemiseen ja vuorovaikutuksiin, 4) maan ja lähiavaruuden järjestelmä ja ympäristön muutos ja 5) muutoksessa olevien ihmisten ymmärtäminen.

CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Centria on alueensa elinkeino ja työelämän keskeinen edistäjä ja alueen osaamistarpeen täyttäjä. Profiililtaan Centria on työelämälähtöinen, digitalisaatioon ja kansainvälisyyteen panostava korkeakoulu.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Ammattikorkeakoulu on määritellyt painoaloikseen kemian ja biotalouden, tuotantoteknologian, digitalisaation sekä yrittäjämäisen palvelutuotannon.

DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Diakin tehtävänä on kouluttaa kirkon ja yhteiskunnan palvelukseen osaavia ammattilaisia ja asiantuntijoita sekä osallistua koulutusalojensa alueelliseen, valtakunnalliseen ja kansainväliseen kehittämiseen. Diak toimii aktiivisesti sosiaalisen eheyden ja väestön terveyden edistämiseksi sekä sivistysperustan vahvistamiseksi. Ammattikorkeakoulun päämääränä on tuottaa kestävää hyvinvointia yhteisöissä ja palvelujärjestelmissä koko Suomessa, Euroopassa ja maailmanlaajuisesti.

Diak profiloituu eettisesti vastuullisena, osallisuutta ja hyvinvointia vahvistavana ammattikorkeakouluna.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Diakin määrittelemät vahvuusalat ovat kestävä hyvinvointi ja terveys ja erityisesti palvelujärjestelmien kehittäminen, maahanmuutto ja monikulttuurisuus, osallisuus ja toivo kirkossa ja yhteiskunnassa, tulkkaus- ja kommunikaatio. Diak hyödyntää kansainvälistä yhteistyöverkostoaan kestävään hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi kehittyvissä maissa sekä globaalisti kriisi ja poikkeusolosuhteissa.

OULUN AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Oulun ammattikorkeakoulu palvelee työ- ja elinkeinoelämän kehittämisen ja uudistamisen tarpeita ja vahvistaa alueen elinvoimaisuutta sekä vastaa osaltaan PohjoisSuomen ammattikorkeakoulutuksen monimuotoisuudesta. Ammattikorkeakoulu profiloituu ICTosaamiseen ja digitalisaation hyödyntämiseen.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Ammattikorkeakoulun määrittelemät vahvuusalat ovat terveyttä ja hyvinvointia edistävät palvelut ja teknologia, energiatehokas rakentaminen pohjoisiin olosuhteisiin, monialaiset liiketoiminta ja yrittäjyysvalmiudet sekä uudistuva ammattikorkeakoulun opettajuus ja opettajankoulutus.

Pohjois-Pohjanmaa: Alueen kehitysnäkymät

Alueen kehitysnäkymien kuvaus on suora lainaus TEM:n ja ELY-keskusten julkaisusta Alueelliset kehitysnäkymät Kevät 2018, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 11/2018. Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2018 -katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja ELY-keskusalueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu maaliskuun 2018 aikana.

POHJOISPOHJANMAAN ELYKESKUS

Pohjois-Pohjanmaalla asui vuoden 2017 lopussa 411 887 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 737 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömyysaste oli 12,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 23 908.

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Talouden kasvu on edennyt suotuisasti Pohjois-Pohjanmaalla ja sen myötä työvoimatarve on aiempia vuosia korkeampi. Maakunnan väestömäärä jatkaa edelleen kasvua – määrällisesti kasvu perustuu Oulun seudun kasvuun. Vuosittainen väestölisäys on kuitenkin hiipunut huomattavasti vuosikymmenen alusta, eikä Pohjois-Pohjanmaa ole pysynyt mukana eteläisen Suomen kasvumaakuntien vauhdissa. Viime vuonna väestölisäys oli vain kolmasosa siitä mitä se oli vuosien 2012–2013 välillä. Maakunnallisen vetovoiman lisäys huomioidaan korostuneesti Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa vuosille 2018–2021.

Ilmastomuutoksen torjunta ja luonnonvarojen kestävä käyttö huomioidaan yhä enemmän arjen toiminnoissa. Vähähiilisyys, kiertotalous, puhtaat ratkaisut ja tulvien torjunta ovat keskeisiä kehittämiskohteita ja niitä on edistetty mm. lisäämällä merkittävästi tuulivoimaa ja rahoittamalla erimuotoisia biohankkeita. Suojelupäätöksillä turvataan lajistollista monimuotoisuutta samalla kun mahdollistetaan edellytyksiä vahvasti nousussa olevalle luontoelämysten kokemiselle.

Nuorisopainotteinen ikäjakauma, korkea koulutustaso sekä vahva tutkimus- ja tuotekehityskapasiteetti ovat Pohjois-Pohjanmaan valtteja nyt ja jatkossa. ICT, metalli ja rakentaminen ovat liikevaihdolla mitattuna maakunnan kärkiklustereita – työllisten perusteella kärjessä ovat rakentaminen, ICT ja matkailu. Viime vuosina suurin suhteellinen liikevaihdon kasvu on toteutunut luovan talouden ja rakentamisen aloilla. Luovan talouden alat sisältävät mm. kulttuuripalvelutuottajia, media-aloja, ohjelmistoyrityksiä sekä mainontaa ja muotoilua.

Maaseutualueilla mahdollisuudet nähdään luonnonoloihin ja luonnonvaroihin liittyvissä elinkeinoissa, niin alkutuotannossa kuin jalostuksessa. Metsä on keskeinen raaka-aineresurssi eri puolilla maakuntaa. Puurakentaminen herättää kasvavaa mielenkiintoa ja biotuotteiden valmistukseen liittyviä suunnitelmia on useissa kunnissa. Fennovoiman ydinvoimahanke on merkittävin talouden ja työllisyyden piristysruiske. Pyhäjoen hanke luo merkittävän kasvusysäyksen useille toimialoille niin teollisuuteen (energia-, metalli-, kone-, rakennustuoteollisuus), eri rakennusaloille kuin palveluihinkin (kuljetus, kauppa, majoitus, ravitsemusalat, liike-elämän kaupalliset palvelut, liike-elämän tekniset palvelut ym.).

Korkean työttömyyden ja työvoimapulapulan yhtäaikaisuus on merkittävä maakunnallinen haaste. Kohtaanto-ongelma kasvaa noususuhdanteen jatkuessa. Korkealle työttömyydelle on rakenteellisia selitystekijöitä. Useissa kunnissa isoja työllistäjiä on rajallinen määrä, julkisen sektorin rekrytoinnit korvaavat lähinnä poistumaa, uusia merkittäviä työllistäviä investointeja ei synny hetkessä ja työmatkaetäisyydet ovat monilla pitkät. Muutamilla aloilla sitävastoin työvoiman kysyntä on niin voimakkaassa kasvussa, että vaje osajista ja ongelmat rekrytoinnissa koetaan yritysten kasvun hidasteeksi, osassa yrityksistä jopa esteeksi. Yhä enemmän kaivataan ripeää kykyä reagoida yritysten osaamistarvemuutoksiin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Suomen Pankki toteaa joulukuun 2017 ennusteessaan, että maamme talouskasvu on lähitulevaisuudessa laaja-alaista, vienti vauhdittaa kasvua ja kotimainen kysyntä jatkuu voimakkaana. Pankin mukaan BKT kasvaisi 3,1 % koko maassa vuonna 2017 ja vuoden 2018 ennuste on 2,5 %. Vuosina 2019–2020 talouskasvu hidastuu 1,5 prosentin tuntumaan. Viennin näkymät ovat useilla päämarkkinoilla suotuisat; erityisesti euroalueella investoinnit lisääntyvät. Talouskasvua tukee myös yksityinen kulutus, joka kasvaa työllisyystilanteen ja kuluttajien ostovoiman paranemisen myötä. Työllisyyden kasvuodotukset ovat maltilliset ja sidoksissa kasvunäkemykseen: vuosina 2017–2018 työllisyyden kasvu kiihtyy työn kysynnän lisääntyessä, mutta näiden vuosien jälkeen kohtaanto-ongelmat, väestörakenteen muutos ja muut työn tarjontarajoitteet hidastavat työllisyyden paranemista.

EK:n tammikuun Suhdannebarometrin mukaan Suomen elinkeinoelämän suhdannetilanne on jatkunut suotuisana kaikilla päätoimialoilla ja suhdanneodotukset lähitulevaisuudelle ovat myönteiset. Teollisuudessa ja rakentamisessa Pohjois-Suomen yritysten suhdanneodotukset ovat hieman koko maan keskiarvoa varovaisemmat. Työllisyyden odotetaan lisääntyvän, joskin monilla aloilla koetaan rekrytointivaikeuksia. Koko maassa tilanne on vaikein rakentamisen aloilla.

Pk-yritysten lähiajan suhdanneodotukset ovat säilyneet samanlaisina viime syksystä niin koko maassa kuin Pohjois-Pohjanmaalla. Myöskään odotuksissa henkilöstömäärästä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Hieman yli puolet Pohjois-Pohjanmaan pk-yrityksistä näkee suhdanteiden pysyvän ennallaan lähimmän vuoden aikana ja 42 % kokee suhdanteiden paranevan. Vain 6 % yrityksistä uskoo heikennystä nykyiseen. Henkilöstön osalta kaksi kolmasosaa vastanneista yrityksistä ei näe muutostarvetta seuraava vuoden aikana – 24 % yrityksistä suunnittelee lisäävänsä henkilöstöä. Pohjois-Pohjanmaalla uskotaan saldoluovun perusteella vahvimmin liikevaihdon ja tilausten määrän kasvuun, kuin myös lopputuotteiden tai palvelujen hintojen nousuun sekä palkkakustannusten kasvuun. Maakunnan seutujen välillä on hieman hajontaa. Myönteisimmät suhdanneodotukset ovat Koillismaalla sekä Haapavesi-Siikalatvan ja Oulun seuduilla. Henkilölisäystarpeita nähdään eniten Haapavesi-Siikalatvan ja Ylivieskan seuduilla.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus rahoitti maakunnan yritysten kehittämishankkeita vajaalla 18 Meurolla vuonna 2017. Rahoitusta suunnattiin eniten ICT-aloille, metallituotteiden valmistukseen, puutavara- ja puutuoteteollisuuteen sekä matkailuun. Rahoituksella edistetään uusia investointeja yritysten kasvun ja kansainvälistymisen vauhdittamiseksi.

Maatalouden näkymät ovat kääntyneet Pohjois-Pohjanmaalla aiempaa positiivisemmiksi. Maidon- ja naudanlihantuotannon tilanne on parantunut tuottajahintojen noustessa. Kiinnostus luomutuotantoon on lisääntynyt ja luomukursseilla on ollut aiempaa enemmän osallistujia. Maatalouden investoinnit ovat kasvussa. Erityisesti jo aiemmin toimintaansa laajentaneet tilat ovat osoittaneet halua tehdä lisäinvestointeja. Maaseudun yritysrahoitusta on kohdistettu erityisesti elintarvikealalle - tavoitteena on yritysten kannattavuuden parantaminen ja kilpailukyvyyn turvaaminen.

Nilalassa on käynnissä Hituran kaivoksen sulkemistöiden ensimmäinen vaihe ja toista vaihetta suunnitellaan. Kaivoksen toiminta keskeytyi kesällä 2013. Sulkemistyöt maksavat valtiolle arviolta yli 15 Meuroa. Australialais-suomalainen kaivosyhtiö on ostanut Kuusamossa ja Posiolla sijaitsevat kaivosten kehityshankkeet ja yhtiö suunnittelee kobolttin ja kullan louhimista Kuusamon Käylän Juomasuolla. Yhtiö on kertonut hylkäävänsä Rukan läheisyydessä sijaitsevat kaivoshankkeet. Kuusamossa on hyväksytty yleiskaava, jonka mukaan matkailun ydinalueille ei kaavoiteta kaivostoimintaa.

Pyhäjärven kaivos on päässyt mukaan laajaan Itämeren alueen kattavaan maanalaisten laboratoriodien yhteistyöverkostoon. Suunnittelu kaivoksen jatkokäyttömuodoista vuoden 2019 jälkeen jatkuu. Raahessa Laivakankaan kultakaivoksen tuotantoa käynnistellään uudelleen neljän vuoden tauon jälkeen. Kanadalainen yhtiö on kertonut tavoitteekseen hankkia Nordic Mines kokonaan omistukseensa. Yhtiö pyrkii aloittamaan tuotannon jo kesällä 2018. Kaivokselle tarvitaan arviolta 100 työntekijää. Yhtiö alkaa myös etsiä uusia varantoja, sillä tunnetut malmivarat riittävät noin seitsemäksi vuodeksi.

Tämän vuosikymmenen alkupuolisko oli vaikea jakso Pohjois-Pohjanmaan teollisuusyrityksille. Vähentynyt kysyntä, heikentynyt kannattavuus sekä yritysten strategisista linjauksista johtuneet tuotannon lopetukset aiheuttivat merkittäviä henkilövähennyksiä. Vuosi 2016 oli käännekohta parempaan ja maakunnan teollisuusyritysten liikevaihto ja henkilöstömäärä kääntyivät selkeään kasvuun. Vahva kasvu ei kuitenkaan kestänyt pitkään, vaan jo vuoden 2017 puolella se hieman tasaantui. Kaikkiaan teollisuuden suhdannenäkymät ovat kuitenkin aiempaa paremmat. Kapasiteetin käyttöasteet ja kannattavuus ovat useissa yrityksissä kohonneet, monella teollisuusyrityksellä menee erittäin hyvin ja osa yrityksistä investoi aktiivisesti positiivisiin kasvuodotuksiin luottaen.

Talouden hyvä vire pitää puutuoteteollisuuden odotukset korkeina ja yritystukien kysyntä on lisääntynyt huomattavasti puurakentamisen kehittämishankkeisiin. Kotimaista puuta halutaan käyttää yhä enemmän rakentamisessa ja rakentamisen suotuisat näkymät edistävät puun kysyntää. Myös elintarvikealan näkymät ovat positiiviset. Tiedossa on uusia investointeja sekä tuotekehityshankkeita, joilla tähdätään kansainvälisille markkinoille. Julkista tukea saaneet metalliteollisuuden investoinnit ovat liittyneet paljolti yritysten kansainvälisen kilpailukyvyyn kehittämiseen esimerkiksi lisäämällä tuotannon automaatiota, robotiikkaa, energia- ja materiaalihokkuutta. Moni metalli-, laite- ja konepajateollisuuden yritys on toimittajana alihankintaketjussa – Euroopan talouden hyvät kasvuodotukset pitävät markkinanäkymät suotuisina.

Pohjois-Pohjanmaalla on suunnitteilla bioenergiaan liittyviä hankkeita eri puolilla maakuntaa. Kiinnostus tuulivoimatuotantoon on jatkunut aktiivisena. Moni toimija odottaa tällä hetkellä tulevia energiatukipäätöksiä ennen merkittäviä lisäinvestointeja. Pohjois-Pohjanmaa on tuulivoimakapasiteetin perusteella maamme kärkimaakunta. Seuduilla pyörii lähes 300 teollisen kokoluokan tuulivoimalaa ja 42 % maamme tuulivoimasähköstä tuotetaan Pohjois-Pohjanmaalla. Tuotanto on keskittynyt erityisesti rannikkokuntiin. Monissa kunnissa asukkaat ja yritykset ovat lisänneet kiinnostustaan seurata tuulivoima-alueiden kokoluokkia ja sijoittelua suhteessa asumiseen ja elinkeinotoimintaan. Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavassa päivitetään seudullisen kokoluokan tuulivoima-alueet – kaavaehdotus on nähtävillä tänä keväänä.

Pyhäjoen ydinvoimalaan liittyvä infra- ja tukirakentaminen jatkuu aktiivisena. Lähitulevaisuuden hankkeita on mm. Hanhikiven alueen hallintorakennuksen ja laitostoimiston rakentamistyöt. Työmaarekisteriin on kirjattu n. 500 yritystä, joista pääosa on suomalaisia (maaliskuu 2018). Työmaan tulokoulutuksen on käynyt noin 2 350

henkilöä. Tähän mennessä pelkkien valmistelevien töiden on arvioitu tuoneen sata uutta suoraa tai välillistä työpaikkaa Pyhäjoelle.

Fennovoima on siirtänyt rakentamisluvan tavoiteaikaa vuoden 2019 puolelle. Säteily-turvakeskus arvioi tekevänsä turvallisuusarvionsa ja lausuntonsa noin puolessa vuodessa, kun se on saanut kaikki aineistot käyttöönsä. STUK:sta on todettu, että valtaosa tarvittavasta aineistosta on vielä toimittamatta. Fennovoima on toimittanut TEM:lle lisäselvityksen ydinjätehuollostaan. Pyhäjoki ja Eurajoki ovat vaihtoehtoisia loppusijoituspaikkoja. Käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitus vaatii valtioneuvoston periaatepäätöksen sekä rakentamis- ja käyttöluvat. Loppusijoittaminen on ajankohtaista aikaisintaan 2090-luvulla.

Rakentaminen ovat edelleen hyvässä vedossa. Pohjois-Pohjanmaan rakennusalan yritysten liikevaihto on kasvanut yli 50 % syyskuun 2014–2017 välillä ja suunta on edelleen kasvava. Lähiaikoina avautuu monia isoja kohteita eri seuduilla. Monet rakennusalan yritykset tekevät merkittävää liikevoittoa ja ne hakevat jatkuvasti uutta työvoimaa eri tehtäviin. Vireä rakentaminen takaa hyvät kasvunäkymät rakentamiseen linkittyvillä aloilla (rakennustuoteollisuus, metalli-, kone- ja laiteollisuus, liike-elämän tekniset- ja kaupalliset palvelut, kuljetus, kauppa, majoitus- ja ravitseminen ym.).

Isoja liikenneväylähankkeita on käynnissä, mm. VT 4:n kunnostaminen välillä Oulu-Kemi jatkuu lähivuodet. Hallitus on tehnyt periaatepäätöksen Hailuodon lauttayhteyden korvaavan kiinteän yhteyden (pengertie + 2 siltaa) rahoituksesta. Tieyhteyden suunnittelu, ympäristön lisäselvitykset ja lupahakemusvalmistelu ovat käynnissä. Rakentamisen aloituksesta ei ole varmaa tietoa. Aikaisintaan tieyhteys saadaan käyttöön v. 2021.

Yksityisissä palveluissa erityisesti terveystyö ja liike-elämän palvelut ovat vahvoja kasvualoja. Yksityisten palveluyritysten liikevaihto kääntyi kasvuun jo vuonna 2015 ja kasvu on jatkunut tasaisesti siitä lähtien. Tutkimus-, tuotekehitys- ja teknologiaorientoituneita yrityksiä syntyy aktiivisesti erityisesti Oulun seudulla ja monissa yrityksissä erityisosaamista vaativat palvelut ostetaan ulkoa. Kaupan aloilla liikevaihdon kasvu on nousussa, muttei yllä kasvuvauhdissa kärkialojen lukuihin. Kaupan alojen henkilöstömäärä on säilyttänyt tasonsa viime aikoina koko maakunnan tasolla.

Pohjois-Pohjanmaa ICT-sektori on vahvassa kasvussa pitkän rakennemurroksen jälkeen. Alalle tulee jatkuvasti uusia toimijoita, yritysten tuote- ja palveluvalikoima laajenevat ja moni yritys on aiempaa vientiorientoituneempi ja kasvuhakuisempi. ELY-keskuksen yritysrahoitus on kohdentunut vahvasti ICT-aloille, viime vuonna varsinkin digitaalisuutta kehittäviin terveysteknologiayrityksiin. Rahoitus on suuntautunut sekä kehittämiseen että investointihankkeisiin. Työvoiman kysyntä on vireytynyt ICT-aloilla voimakkaasti ja osa yrityksistä kokee vaikeuksia löytää sopivia työntekijöitä.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnan piristymisestä on positiivisia signaaleja ja matkailualalla nähdään selkeää kasvupotentiaalia. Merkittäviä investointeja joko toteutetaan tai lähiaikoina avataan maakunnan kaikilla matkailualueilla. Vapaa-ajan matkailun kasvun ohella Pyhäjoen ydinvoimahanke lisää runsaasti majoitus- ja ravitsemisalaa kysyntää useissa kunnissa. Pohjois-Pohjanmaan vierailija- ja yöpymismäärät kääntyivät nousuun vuonna 2017 ja kasvun odotetaan jatkuvan. Kasvusta on kiittäminen niin koti- kuin ulkomaisia matkailijoita.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Viime aikoina viestit osaavan työvoiman saatavuudesta ja vaikeudet rekrytoinnissa ovat lisääntyneet myös Pohjois-Pohjanmaalla. Ongelmia koetaan useilla toimialoilla, eri ammattiryhmissä ja saatavuusongelmia esiintyy eri puolilla maakuntaa. Huoli työvoiman määrällisestä ja laadullisesta saatavuudesta on kasvanut erityisesti ICT:n, metalli- ja konepajateollisuuden ja rakentamisen aloilla. SOTE-aloilla työntekijäpulan kanssa on eletty suhdannetilanteesta riippumatta ja kohtaanto-ongelma koettelee erityisesti Oulun seudun ulkopuolisia kuntia.

Rakentamisen ammattilaisille on kysyntää varsinkin Oulun seudulla ja maakunnan eteläosissa. Kysyntää tulee runsaasti myös maakunnan ulkopuolelta ja moni onkin lähtenyt muualle työhön. Rakennusaloille tarvitaan niin työnjohtajia kuin perusosaajia. Haussa on eri ammattiosajat, mm. betonirakentajat, kirvesmiehet, kattoasentajat, muurarit, maalarit, rakennusinsinöörit ja rakennussähköasentajat. Yhteishankintakoulutus-esityksiä on esitetty aktiivisesti, jotta rakentamisen ja rakennustuoteollisuuden yritykset saisivat enemmän osaavaa henkilöstöä. Kaikki koulutukset eivät ole täyttyneet odotetusti. Myös monilla metalli- ja konepajayrityksillä on vaikeuksia löytää osaajia varsinkin Oulun seudun ulkopuolella. Tarve on mm. koneenasentajille ja koneistajille, hitsaajille, metallituotteiden kokoonpanijoille, konetekniikan erityisasiantuntijoille ja ohutlevysepile.

Työvoimatarve on alati kasvussa ICT-aloilla – kysyntää on erityisesti sovellus- ja mobiilikehittäjille. ICT-osaajia tarvitaan myös perinteisen teollisuuden aloille, kun tuotantoa, tuotteita ja prosesseja halutaan digitalisoida. Erityisosaamiselle on erityisen suuri kysyntä – ajantasainen tietotaito on välttämättömyys työllistymiseen. Haussa on mm. sovellussuunnittelijoita, ohjelmiojia ja ohjelmistokehittäjiä. Myös sähkö- ja automaatioinsinööreistä on pulaa. Monissa alan yrityksissä työvoimapula koetaan yrityksen kasvun esteeksi. Maakunnassa on edelleen huomattava joukko ICT-taustaisia työttömiä. Heidän työllistymiseksi on toteutettu moninaisia tuki- ja kehittämistoimia viime vuosina. Vaikein uudelleen työllistyminen on niillä ICT-taustaisilla, jotka

ovat työskennelleet aiemmin suorittavissa laitevalmistustehtävissä, työnkuva on ollut hyvin kapea tai vastaavat tehtävät ovat rakennemuutoksen seurauksena hävinneet maakunnasta

Kuljetukseen sidonnaisilla aloilla on lisääntyvä kysyntä korjaajista ja asentajista kuin myös kuljettajista (tavara-autot, kuorma-autot, maansiirtokoneet ym.). Rungas rakentaminen vaatii paljon kuljetuksia. Työmahdollisuudet lisääntyvät jatkossa edelleen, mikäli suunnitelmat pohjoisten maakuntien useista biotuotetehtaista toteutuvat.

Työmarkkinatilanne tulee jatkossa kiristymään, koska useilla seuduilla on pula samoista ammattiosaajista ja kilpailu työnantajien kesken kasvaa. Moni Pohjois-Pohjanmaan kasvualue on noususuhdanteessa muuallakin Suomessa, joten kysyntäkilpailu ei ole ainoastaan maakunnan sisäistä. Työvoimavaje on sekä määrällinen että laadullinen ilmiö. Työntekijän näkökulmasta on aina toivottavaa pystyä tekemään rekrytointipäätöksiä useiden soveltuvien ehdokkaiden joukosta.

Työvoiman ylitarjontaa esiintyy ammattiryhmissä, joissa moni työntekijä on ylittänyt 50 ikävuoden, koulutustausta on suhteellisen vähäinen ja työtehtävät ovat olleet paljolti suorittavaa perustyötä. Monilla maahanmuuttajilla on vaikeuksia työllistyä. Yleissihteereitä ja toimistotyössä olleita on runsaasti vailla työtä, eikä uusia paikkoja avaudu entiseen tapaan. Myöskään työttömien myyjien tilanne ei ole helpottunut aiemmasta. Opetusaloilla on ylitarjontaa useissa ammattiryhmissä eri koulutusasteilla.

Osaavan henkilöstön rekrytointiin voidaan vaikuttaa mm. toteuttamalla TE-hallinnon ja yritysten rahoittamia yhteishankintakoulutuksia. Työvoimahallinnon palveluja kohdistetaan aktiivisesti yritysten tarpeisiin. TE-hallinnossa on tarjolla useita palveluja nuorille, mutta osaan palveluista ei saada nuoria mukaan. Koulutuksia on jouduttu perumaan erityisesti Oulun seudun ulkopuolella liian vähäisen osallistujamäärän vuoksi. ELY-keskuksen työvoimakoulutukset on yksi keino lisätä soveltuvan työvoiman saatavuutta. Koulutukset muuttuvat entistä yritysälähtöisempään suuntaan, kun pitkien tutkintotavoitteisten koulutusten sijaan keskitytään yritysälähtöisiin lyhytkestoisiin koulutuksiin. Koulutukset räätälöidään yhdessä yritysten kanssa.

Oulun yliopisto on mukana eri koulutuskokonaisuuksissa, jotka tukevat ICT-alan kasvunäkymiä ja turvaavat työvoiman saatavuutta Pohjois-Suomessa. Oulun yliopisto tarjoaa muunto-ohjelmissa opintokokonaisuuksia sulautetuista järjestelmistä, tekoälystä, tuotantotaloudesta ja tietojärjestelmätieteestä sekä sovelletusta ICT:stä. Eri koulutuksiin (useissa maakunnissa) odotetaan yli 300 muutokoulutettavaa. Lisäksi Oulun yliopisto aloittaa tietojenkäsittelytieteen maisterikoulutuksen, joka toteutetaan työvoimakoulutuksena. Kohderyhmä on TE-toimiston asiakkaat, joilla on soveltuva AMK-tutkinto tai alempi korkeakoulututkinto.

Kausityövoiman käyttö ja työvoiman vaihtuvuus ovat yleistä matkailualalla ja moni yritys kokee vaikeutena löytää sopivaa työvoimaa. Uusia toimia on suunnitteilla ja lähdyssä toteutukseen. Alkuvuodesta käynnistyi Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen koordinoima toimenpideohjelma, Matkailudiili. Sen tavoitteena on edistää osaavan työvoiman saantia, tehostaa rekrytointia ja helpottaa matkailualalle työllistymistä. Työn tulokset kohdistuvat koko maahan – toimissa huomioidaan alueiden eri tarpeet ja haasteet.

Nuorille tarvitaan lisää matalan kynnyksen työpaikkoja ja harjoittelupaikkoja. Tietoa työllistävistä kasvualoista on lisättävä modernein keinoin. Samalla on myös viestittävä tehtävien moninaisuudesta eri ammattiryhmissä, jotta työn tekeminen koetaan mielekkääksi. Työn ja työyhteisön laatutekijöihin sekä työn taloudelliseen hyötyyn on kiinnitettävä enemmän huomiota. Harva nuori innostuu lyhyistä patkätöistä, provisiopalkasta tai nollatuntisopimuksista.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrää ja työttömyysaste ovat laskeneet Pohjois-Pohjanmaalla jo parin vuoden ajan. Työttömyyden lasku koostuu monen tekijän yhteisvaikutuksesta. Merkittävä tekijä on yleinen talouskehitys ja selkeästi kasvanut työvoimakysyntä. Työllisten määrä kasvaa, työttömien työnhakijoiden määrä on kuukausittain aiempaa vähäisempi, TE-toimistoon ilmoitetut työpaikat ovat selkeästi lisääntyneet ja lomautuksia päätetään työn jatkumiseen useissa organisaatioissa. Myös alkaneita työttömyysjaksoja oli esimerkiksi vuonna 2017 huomattavasti vähemmän kuin vuonna 2016. TE-toimistoon ilmoitettuja avoimia työpaikkoja on täytetty toimiston hakijalla kesästä 2017 lähtien huomattavasti enemmän kuin vuotta aiemmin, tosin myös avoimia paikkoja on tarjolla aiempaa enemmän. Huomattava tekijä on myös siirtymät työvoiman ulkopuolelle (erityisesti eläköityminen). Se alentaa työttömyyttä, koska kyse on määrällisesti isojen ikäluokkien poistumasta.

Helmikuun lopussa työttömyysaste oli koko maassa 10,4 % ja Pohjois-Pohjanmaalla 11,3 %. Työttömien määrän kasvu taittui Pohjois-Pohjanmaalla jo loppuvuodesta 2015 ja siitä lähtien työttömiä on ollut kuukausittain vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömiä työnhakijoita (ml. lomautetut) oli helmikuun lopussa noin 22 000; vähennyksestä vuoden takaiseen oli vajaa 5 000 henkeä. Työllistymistä edistävissä palveluissa oli samaan aikaan noin 9 600 henkeä.

Työttömyys on vähentynyt kaikissa seurantarhmissä tasaisesti. Alle 25-vuotiaita työttömiä oli helmikuun lopussa Pohjois-Pohjanmaalla vajaa 3 400, mikä on noin 1 000 nuorta vähemmän kuin vuosi sitten. Pitkäaikaistyöttömiä eli yhdenjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä olleita oli n. 6 700. Tämä on noin 1 300

henkeä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömyysaste vaihtelee edelleen voimakkaasti kunnittain maakunnan sisällä. Matalimman työttömyysasteen kunnat löytyvät maakunnan eteläosista.

Työllisyyden odotetaan kasvavan lähitulevaisuudessa. Useilla aloilla työvoiman kysyntä jatkuu hyvänä, kun uudet investoinnit lisäävät työvoimatarvetta. Työttömyyden odotetaan alenevan laajasti eri ammatti- ja ikäluokissa. TE-hallinnon haastattelut työttömien aktivoimiseksi ovat käynnissä ja se auttaa myös työllistymistä ja työllistymisvalmiuksien paranemista. Nuorten työllisyys myös kohenee – useilla heistä työsuhde on kuitenkin määrä- tai osa-aikainen ja siihen tarvitaan muutosta parempaan.

KAINUU

KOULUTUS

KOULUTUKSEEN HAKEUTUMINEN JA SJOITTUMINEN, KOULUTUSASTE

KULTTUURI

NUORISOTYÖ JA -POLITIIKKA

LIIKUNTA

TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINTA, VÄESTÖ

TUTKINNOT

ALUEELLA TOIMIVIEN KORKEAKOULUJEN PROFILIT JA VAHVUUSALAT

ALUEEN KEHITYSNÄKYMÄT

Kainuu: Koulutus

VARHAISKASVATUS (1-6 vuotiaat lapset)	Päiväkodit		Perhepäivähoito		Yhteensä	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Lasten määrä¹⁾						
2014	1 827	179 594	478	30 222	2 305	209 816
2015	1 796	182 806	409	27 187	2 205	209 993
2016	1 875	183 223	314	22 993	2 189	206 216
KOULUTUS 2016	Uudet oppilaat/ opiskelijat		Oppilaat/ opiskelijat		Perusopetuksen/ tutkinnon suorittaneet	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Esiopetus ²⁾			133	11 003		
Perusopetus ³⁾	779	61 476	6 933	550 371	801	58 328
Lukiokoulutus (nuorten koulutus ⁴⁾)	440	32 111	1 286	95 776	347	29 453
Lukiokoulutus (aikuisten koulutus ⁴⁾)	2	2 778	32	7 282	31	1 349
Ammatillinen perustutkinto, josta oppilaitosmuotoinen, opetussuunnitelma- perusteinen	503	44 605	1 426	119 445	527	35 461
oppilaitosmuotoinen, näyttötutkinto	422	25 720	831	56 287	226	11 881
oppisopimuskoulutus, opetussuunnitelma- perusteinen	11	355	16	646	6	169
oppisopimuskoulutus, näyttötutkinto	74	6 745	154	17 244	25	4 325
Ammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	185	18 869	376	35 341	103	8 734
Ammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	79	7 943	182	16 423	51	4 194
Erikoisammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	13	4 129	46	8 752	12	1 913
Erikoisammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	76	6 639	152	16 405	29	4 330
Ammattikorkeakoulututkinto	637	33 915	2 112	128 663	310	23 044
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	67	4 279	190	11 001	28	2 518
Alempi korkeakoulututkinto		15 087		80 803		14 289
Ylempi korkeakoulututkinto	10	5 868	33	54 083	4	15 321
Tohtorintutkinto				17 736		1 888

Tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa annetut opetustunnit

VAPAA SIVISTYSTYÖ 2016	Liikunnan koulutus- keskukset	Kansan- opistot	Kansalais- opistot	Opintokes- kukset	Kesä- yliopistot	Yhteensä
	Maakunta	20 027	3 958	47 188		1 682
Koko maa	136 132	586 549	2 000 801	216 170	109 417	3 049 069

ALUEELLA TOIMIVAT OPPILAITOKSET ⁶⁾	2007		2012		2017	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Oppilaitostyyppi (lkm)						
Peruskoulut	57	3 067	42	2 644	34	2 276
Peruskouluasteen erityiskoulut	1	159		110		73
Lukiot	7	406	6	381	6	340
Perus- ja lukioasteen koulut		37		41		41
Ammatilliset oppilaitokset	1	161	1	124	1	96
Ammatilliset erityisoppilaitokset		12		6		6
Ammatilliset erikoisoppilaitokset		37		34		26
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset		32		26		20
Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitokset		2		1		1
Sotilasalan ammatilliset oppilaitokset		15		13		6
Ammattikorkeakoulut	1	30	1	27	1	25
Yliopistot		20		16		14
Sotilaskorkeakoulut		1		1		1
Musiikkioppilaitokset	2	89	2	88	2	84
Liikunnan koulutuskeskukset	1	14	1	14	1	14
Kansanopistot	1	89	1	80	1	73
Kansalaisopistot	8	234	8	195	7	181
Opintokeskukset		11		10		12
Kesäyliopistot	1	20	1	20	1	20
Muut oppilaitokset		7		7		6
Yhteensä	80	4 443	63	3 838	54	3 315

Kainuu: Koulutukseen hakeutuminen ja sijoittuminen, koulutusaste

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön hakeminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	782	100,0	57 577	100,0
Lukiokoulutukseen päättävänä ensisijaisesti hakeneet	387	49,5	30 558	53,1
Ammatilliseen koulutukseen päättävänä ensisijaisesti hakeneet	388	49,6	26 403	45,9
Valmistaviin koulutuksiin päättävänä ensisijaisesti hakeneet	7	0,9	548	1,0
Peruskoulun lisäopetukseen päättävänä ensisijaisesti hakeneet	-	-	18	0,0
Ei hakenut peruskoulun päättävänä yhteishaussa	-	-	50	0,1

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	782	100,0	57 577	100,0
Jatkoi heti opiskelua lukiokoulutuksessa	388	49,6	30 339	52,7
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	363	46,4	24 450	42,5
Jatkoi heti opiskelua valmistavassa koulutuksessa	10	1,3	931	1,6
Jatkoi heti opiskelua peruskoulun lisäopetuksessa (10-luokka)	-	-	435	0,8
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	21	2,7	1 422	2,5

Ylioppilaiden välitön hakeminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	372	100,0	30 796	100,0
Ammatilliseen koulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	4	1,1	535	1,7
Vain ammattikorkeakoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	81	21,8	5 462	17,7
Sekä ammattikorke- että yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	77	20,7	4 636	15,1
Vain yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	135	36,3	12 593	40,9
Ei hakenut ylioppilasvuonna jatko-opintoihin	75	20,2	7 570	24,6

Ylioppilaiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	372	100,0	30 796	100,0
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	12	3,2	1 188	3,9
Jatkoi heti opiskelua ammattikorkeakoulutuksessa	33	8,9	3 068	10,0
Jatkoi heti opiskelua yliopistokoulutuksessa	59	15,9	4 797	15,6
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	268	72,0	21 743	70,6

20 - 64 vuotias väestö koulutusasteen mukaan 2016

Koulutusaste	Maakunta	%	Koko maa	%	% osuus koko maasta
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	5 656	13,8	514 301	16,4	1,1
Lukiokoulutus	1 828	4,5	264 955	8,4	0,7
Ammatillinen peruskoulutus	18 656	45,5	1 062 453	33,8	1,8
Ammattitutkinto	2 367	5,8	143 131	4,6	1,7
Erikoisammattitutkinto	343	0,8	30 964	1,0	1,1
Opistoaste	4 300	10,5	303 475	9,7	1,4
Ammatillinen korkea-aste	348	0,8	39 634	1,3	0,9
Ammattikorkeakoulututkinto	4 014	9,8	318 296	10,1	1,3
Alempi korkeakoulututkinto	537	1,3	75 550	2,4	0,7
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	212	0,5	15 732	0,5	1,3
Ylempi korkeakoulututkinto	2 481	6,1	332 738	10,6	0,7
Lääkärien erikoistumiskoulutus	94	0,2	8 258	0,3	1,1
Lisensiaatintutkinto	38	0,1	5 965	0,2	0,6
Tohtorintutkinto	91	0,2	28 094	0,9	0,3
Koulutusaste tuntematon			250	0,0	
Tutkinnon suorittaneita yhteensä	35 309	86,2	2 629 495	83,6	1,3
20 - 64 vuotias väestö yhteensä	40 965	1,3	3 143 796		
Väestön koulutustasomittain (20 - 64 vuotiaa) ¹⁸⁾	372		404		
Väestön koulutustasomittain (30 - 34vuotiaat)	417		445		

Kainuu: Kulttuuri

	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V.2016	V.2017
Viik merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt	..	54	54	54	54
- osuus koko maasta		4,3 %	4,3 %	4,3 %	4,3 %
Päätoimisesti hoidetut museot	3	3	3	3	
- osuus koko maasta	1,8 %	1,9 %	2,0 %	1,9 %	
Esineet museokokoelmissa / 100 as.	34	25	46	47	
- koko maa	86	103	100	99	
Teokset taidemuseoissa / 100 as.	1	1	1	1	
- koko maa	6	6	7	7	
Valtionosuusteatterit (ja Suomen Kansallisteatteri)	1	1	1	1	1
- osuus koko maasta	1,7 %	1,7 %	1,7 %	1,7 %	1,7 %
Valtionosuusorkesterit	0	0	0	0	0
- osuus koko maasta					
Elokuvasalit					
- osuus koko maasta	6 1,8 %	7 2,4 %	7 2,2 %	7 2,2	
Kulttuuritapahtumat (Finland Festivals)	3	2	3	3	
- osuus koko maasta	3,8 %	2,6 %	3,5 %	3,6 %	
Kulttuurirakennukset	55	55	55	53	
- osuus koko maasta	2,8 %	2,9 %	2,7 %	2,6 %	
Kuntien kulttuuritoimen nettokustannukset €/as.	154	139	166	163	
- koko maa	104	135	140	140	
Kulttuurialan tutkintoon johtavan koulutuksen oppilaitokset	..	1	1	1	
- osuus koko maasta		0,7 %	0,8 %	0,8 %	
Kulttuurialan vapaan sivistystyön oppilaitokset	11	11	10	9	
- osuus koko maasta	3,1 %	3,6 %	3,5 %	3,2 %	
Työllinen työvoima kulttuurin toimialoilla	..	698	548		
- osuus koko maasta		0,7 %	0,6 %		
Kulttuurialan yritysten toimipaikat	138	130	122		
- osuus koko maasta	0,8 %	0,7 %	0,7 %		

Yleiset kirjastot	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V. 2016	V. 2017
Aukiolotunnit	33 888	32 185	28 693	27 055	26 248
- osuus koko maasta	2,32	2,31 %	2,1 %	1,8 %	1,6 %
Kokoelmat¹⁾ (kpl)/ asukas	10,47	10,41	10,2	9,8	9,7
- koko maa	7,85	7,45	6,7	6,5	6,4
Hankinnat (kpl)/ (asukasluku / 1 000)	394,24	386,26	345	356	333
- koko maa	359,98	401,34	333	328	332
Lainaus (kpl) / asukas	24,99	20,19	17,4	16,8	15,8
- koko maa	20,26	18,08	16,4	16,0	15,6
Käynnit / asukas	12,77	9,66	8,6	8,1	8,0
- koko maa	11,98	9,89	9,1	9,0	9,2
Verkkokäynnit / asukas	10,07	2,72	2,5	2,5	2,7
- koko maa	9,04	10,72	7,1	7,7	6,8
Tapahtumien osallistujamäärä / (asukasluku / 1 000)	-	-	72,4	83,9	72,7
- koko maa			158,6	174,5	175,9
Lainaaajat / asukasluku	48,72 %	41,24 %	37,3 %	36,3 %	35,8 %
- koko maa	44,77 %	39,24 %	36,7 %	36,3 %	35,5 %
Toimintakulut / asukas	55,87 €	58,98 €	64,9 €	63,8 €	60,7 €
- koko maa	47,69 €	56,07 €	58,3 €	57,9 €	57,3 €

Kainuussa toimivat valtionosuutta saavat taide- ja kulttuurilaitokset:

Museot:	
Kainuun museo, Kajaani	Kajaanin taidemuseo
Teatterit:	
Kajaanin kaupunginteatteri	
Orkesterit:	-

Kainuu: Nuorisotyö ja -politiikka

Nuorisolain mukaan nuorisotyön ja politiikan tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvuja elinoloja. Toimialan tavoitteen toteutumisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus, yhdenvertaisuus ja kansainvälisyys, terveet elämän tavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.

Nuorisotyö on nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista. Nuorisopolitiikka on nuoren kasvun ja elinolojen parantamista.

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Aluehallintovirastot hoitavat niitä alueella.

	2014		2015		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Etsivä nuorisotyö						
— etsivä nuorisotyöntekijöitä	13	494	16	556	21	592
— nuoret, joihin etsivä yhteydessä ¹⁾	494	24 435	477	25 725	506	26 499
— tavoitetut nuoret ²⁾	334	16 740	358	18 155	414	18 550
— toimenpiteissä ³⁾	247	12 273	286	13 520	306	13 716
— myönnettyt valtionavustukset	380 000	12 559 130	392 000	13 091 886	379 050	12 512 254
Nuorten työpajatoiminta						
— työpajat	4	196	5	200	4	208
— henkilökunta (hiv) ⁴⁾	32	1 873	35	1 850	31	1 827
— nuoret alle 29v.	161	14 200	197	14 733	184	14 867

Nuorisovaltuusto 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorisovaltuusto kuntien määrä	4	214
osuus Nuva / kaikki kunnat maakunnissa	44,4	71,1

Nuorisotyöntekijät 2016	Maakunta		Koko maa	
Nuorisotyöntekijöiden määrä ⁴⁾⁵⁾	32	100,0 %	2 154	100,0 %
sisältää				
Nuorisotoimenjohtaja	5	14,6 %	161	7,5 %
Nuorisosihteeri	4	12,7 %	160	7,4 %
Nuoriso-ohjaaja, vastaavat nimikkeet	20	63,9 %	1 635	75,9 %
Eriyisnuorisotyöntekijät	3	8,9 %	198	9,2 %

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorten tieto- ja neuvontapiste/keskus, määrä	5	168
Kunnassa verkkopalvelu, alueellinen tai paikallinen	1	39

Kainuu: Liikunta

Liikuntapoliittisin toimenpitein edistetään väestön liikuntaharrastusta, hyvinvointia, terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä elämänkaaren eri vaiheissa. Väestön tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia liikuntamahdollisuuksia lisätään vahvistamalla liikunnan asemaa kunnallisena peruspalveluna, parantamalla arkiliikunnan olosuhteita ja edistämällä poikkihallinnosta yhteistyötä liikuntapalvelujen järjestämisessä.

Valtion liikuntapaikkojen avustuspoliitikan tavoitteena on luoda edellytykset kansalaisten aktiiviselle ja säännölliselle liikunnalle. Liikuntapaikat rakennetaan liikuntalain mukaan laajoja käyttäjäryhmiä palveleviksi. Uimahallit, jää ja liikuntahallit, ulkokentät ja lähiliikuntapaikat ovat olennainen edellytys organisoidulle liikunnalle ja urheilulle. Suomessa on noin 35 000 liikuntapaikkaa, jotka ovat pääosin (n. 75 %) kuntien omistamia ja hoitamia.

Liikuntapaikat 2018	Maakunta	Koko maa
Jäähallit	5	232
Uimahallit, kylpylät, uima-altaat	6	303
Kentät ¹⁾	135	8 143
Liikuntahallit	5	333
Lähiliikuntapaikat	49	2 089
Muut liikuntapaikat ²⁾	887	26 478
Kaikki yhteensä	1 087	37 077

Kainuu: Tutkimus- ja kehittämistoiminta, väestö

Maakunnan alueella toimivat sektoritutkimuslaitokset:

Luonnonvarakeskus Luke, Maanmittauslaitos MML, Suomen ympäristökeskus SYKE, Teknologian tutkimuskeskus VTT

Muut virastot:

–

T&K -TOIMINTA	2006		2011		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
T&k -henkilöstön tutkimustyövuodet / työllise	1,0	2,5	0,9	2,3	0,7	2,1
Yritysten osuus % t&k menoista	59,6	71,3	48,0	70,5	60,2	65,8
Julkisen sektorin osuus % t&k menoista	7,8	10,0	11,8	9,6	11,8	9,0
Korkeakoulujen osuus % t&k menoista	32,1	18,7	40,2	20,0	28,0	25,1
Maakunnan osuus % t&k menoista	0,4	100,0	0,4	100,0	0,4	100,0

VÄESTÖ	2012		2017		2022 ennuste		2027 ennuste	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Yhteensä	77 435	5 426 674	73 959	5 513 130	74 594	5 635 127	72 568	5 724 729
Ikäluokka 7-12 v.	754	58 252	760	61 658	729	61 331	685	59 810
Ikäluokka 13-15 v.	813	59 316	726	59 054	802	62 665	734	61 698
Ikäluokka 16-18 v.	965	64 498	768	59 497	773	61 434	782	64 125
Ikäluokka 19-21 v.	886	67 714	752	61 533	691	59 700	712	63 488
Alle 29 v.	23 131	1 820 970	20 882	1 798 021	20 410	1 784 703	19 598	1 775 642
Työkäinen 15-64 v.	48 739	3 517 089	43 733	3 443 388	41 245	3 417 736	38 671	3 417 247
Väestön muutos 2012-2017, 2017-2022 ja 2017-2027			-4,5	1,6	0,9	2,2	-1,9	3,8
Väestöllinen huoltosuhde ¹⁾	58,9	54,3	69,1	60,1	80,9	64,9	87,7	67,5
Taloudellinen huoltosuhde ²⁾	157,8	131,9	171,7	141,8				
Ulkomaan kansalaiset ³⁾	1 360	195 511	1 376	249 452				
Ulkomaan kansalaisten osuus, %	1,8	3,6	1,9	4,5				
Vieraskielisten osuus, % ³⁾	2,2	4,9	2,8	6,8				

Tutkinnon suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuoden kuluttua valmistumisesta asuinmaakunnan mukaan 2016

Tutkinnot	Tutkinnon suorittaneet yhteensä		Työlliset		Työttömät		Opiskelijat		Muut	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Koulutusaste yht.	1 721	142 072	1 101	94 131	242	18 069	235	19 937	143	9 935
%	1,2	100,0	64,0	66,3	14,1	12,7	13,7	14,0	8,3	7,0
Lukiokoulutus	268	27 991	79	12 224	37	2 020	115	10 503	37	3 244
%	1,0	100,0	29,5	43,7	13,8	7,2	42,9	37,5	13,8	11,6
Ammatillinen koulutus	1 040	63 493	657	41 516	178	12 258	109	4 920	96	4 799
%	1,6	100,0	63,2	65,4	17,1	19,3	10,5	7,7	9,2	7,6
AMK-tutkinto	255	22 356	224	18 518	20	2 104	3	854	8	880
%	1,1	100,0	87,8	82,8	7,8	9,4	1,2	3,8	3,1	3,9
Alempi kk-tutkinto	59	9 842	50	6 340	2	150	7	3 253	0	99
%	0,6	100,0	84,7	64,4	3,4	1,5	11,9	33,1	0,0	1,0
Ylempi AMK-tutkinto	25	2 287	22	2 159	2	82	1	19	0	27
%	1,1	100,0	88,0	94,4	8,0	3,6	4,0	0,8	0,0	1,2
Ylempi kk-tutkinto	71	14 484	66	12 041	3	1 325	0	370	2	748
%	0,5	100,0	93,0	83,1	4,2	9,1	0,0	2,6	2,8	5,2
Tohtorin tutkinto	3	1 613	3	1 327	0	130	0	18	0	138
%	0,2	100,0	100,0	82,3	0,0	8,1	0,0	1,1	0,0	8,6

Kainuu: Tutkinnot

Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot 2016¹⁾

Koulutusala	Yo	Tutkinnot	Koulutusala	Amk	Tutkinnot
Palvelualat	JY	4	Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	KAMK	66
<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		4	Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	KAMK	53
			Tekniikan alat	KAMK	35
			Terveys- ja hyvinvointialat	KAMK	80
			Palvelualat	KAMK	76
<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>					310

Ammatillisessa koulutuksessa suoritettut tutkinnot 2016

Koulutusala	Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus/tutkinto			Näyttötutkintoon valmistava koulutus/tutkinto			Kaikki yhteensä
	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	
<i>Tutkinnot yhteensä</i>	527	6	533	341	105	446	979
Kasvatusalat					1	1	1
Humanistiset ja taidealat	68		68	7	6	13	81
Yhteiskunnalliset alat							
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	93		93	35	56	91	184
Luonnontieteet				17		17	17
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	32		32	16		16	48
Tekniikan alat	117	4	121	35	10	45	166
Maa- ja metsätalousalat	29		29	64	4	68	97
Terveys- ja hyvinvointialat	56	2	58	103	18	121	179
Palvelualat	132		132	64	10	74	206

Kainuu: Alueella toimivien korkeakoulujen profiilit ja vahvuusalat (opetus ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulun välisen sopimuksen mukaan)

KAJAANIN AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Ammattikorkeakoulu keskittyy aluekehitykseen kansainvälisyyttä hyödyntämällä. Kajaanin ammattikorkeakoulu edistää erityisesti Pohjois- ja ItäSuomen osaamisen, osaajien ja elinkeinoelämän kehittymistä sekä toimijoiden välistä yhteistyötä. KAMK profiloituu älykkäisiin ratkaisuihin.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Ammattikorkeakoulu on määritellyt vahvuusaloikseen tuotantojärjestelmät, peli ja mittaussovellukset, liiketoimintapotentiaalin, elämykselliset aktiviteetit sekä kotihoidon.

KAJAANIN YLIOPISTOKESKUS

Yliopistokeskuksessa toimivat yliopistot:

Oulun yliopisto, ItäSuomen yliopisto, Jyväskylän yliopisto ja Lapin yliopisto

Kainuu: Alueen kehitysnäkymät

Alueen kehitysnäkymien kuvaus on suora lainaus TEM:n ja ELY-keskusten julkaisusta Alueelliset kehitysnäkymät Kevät 2018, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 11/2018. Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2018 -katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja ELY-keskusalueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu maaliskuun 2018 aikana.

KAINUUN ELYKESKUS

Kainuussa asui vuoden 2017 lopussa 73971 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 832 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,0 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 4 638.

259

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kainuu tarjoaa asukkaalleen turvallisen ympäristön ja toimivan arjen. Maakunnassa on hyvät palvelut, vilkas kulttuurielämä tapahtumineen ja paljon erilaisia harrastusmahdollisuuksia. Toimivat tietoverkot ovat siirtäneet työtä Kainuuseen ja toimintaympäristö tukee etätyöskentelyä. Kainuun vetovoimatekijä on puhdas luonto, joka tarjoaa potentiaalia niin matkailuelinkeinon laajentumiseen kuin luonnontuotteiden ja niistä saatavien raaka-aineiden jatkojalostamiseen sekä vesiekosysteemien ja metsien monipuoliseen hyödyntämiseen. Kaavoituksella tuetaan viihtyisän elinympäristön, elinkeinoelämän toimintaedellytysten ja uusiutuvan energian tuotannon kehittymistä. Kainuussa on väestöpohjaan nähden monialaista ja menestyksekkästä tutkimustoimintaa.

Kainuun talous on kehittynyt positiivisesti ja kehitys näyttää jatkuvan samanlaisena lähitulevaisuudessa. Pk-yritysten liikevaihdot ovat kasvaneet. Myönteisen kehityksen käänköpuolena työvoiman saatavuuden ongelmat ovat lisääntyneet ja työvoiman kohtaanto-ongelma vaikeutunut. Vaikka Kainuun aluetalous on vähitellen rakentumassa useamman toimialan varaan, muutama suuryritykseen kohdistuvilla suhdannevaihteluilla on edelleen määräävä vaikutus aluetalouteen ja työllisyyteen. Uusia työpaik-koja tarvitaan, joten työpaikkojen määrän kääntymisen kasvuun tukee osaltaan alueen myönteistä kehittymistä.

Kainuun elinkeinotoiminnan kehittämisen kärjillä (matkailu, teknologiateollisuus, biotalous ja kestävä kaivannaistoiminta) haetaan investointeja, kasvua, yrityksiä ja työtä. Alueella meneillään olevat hankkeet etenevät, mutta niiden lisäksi tarvitaan ponnistuksia uusien investointien saamiseksi Kainuuseen. Jos suunnitteilla olevat investoinnit etenevät tai toteutuvat, osaavan työvoiman saatavuusongelmat lisääntyvät merkittävästi. Maailainvestointien osalta tilanne säilyy ennallaan.

Kainuun vähenevään väestökehitykseen ja vanhenevaan ikärakenteeseen on vaikea löytää ratkaisuja. Ilman suurta määrää uusia nuoria ja työikäisiä asukkaita negatiivinen väestökehitys jatkuu ja vanhushuoltosuhde kasvaa. Paluumuuton ja työvoiman liikkuvuuden edistäminen Kainuuseen on yksi keino saada lisää asukkaita alueelle ja sitä vauhditetaan myös hankkeella. Kiinnostusta paluumuuttoon on ja työmarkkinoiden positiivinen kehitys luo edellytyksiä. Toinen negatiivista väestönkehitystä lieventävä seikka on maahanmuutto. Erityisesti työperäistä maahanmuuttoa tulisi edistää ja tukea, mutta myös humanitaarinen maahanmuutto nähdään keinona vaikuttaa väestökehitykseen. Tärkeintä on turvata työikäisen väestön riittävyys Kainuussa, ettei työvoiman niukkuus estäisi yritysten kehittymistä ja kasvua tai johtaisi yritystoiminnan siirtämiseen pois alueelta.

Omistajanvaihdosten mahdollistaminen ja niissä onnistuminen on iso haaste lähitulevaisuudessa. Useat sadat yritykset tarvitsevat omistajanvaihdoksia yrittäjien ikääntymisen vuoksi. Yrityskentän uudistuminen omistajanvaihdosten kautta on mahdollisuus, jota tulee tukea toimivilla, yksittäisten yritysten tarpeisiin räätälöityillä palveluilla.

Valinnanvapauslainsäädäntö muuttaa sosiaali- ja terveysalan toimintakenttää, kun yksityisiä yrityksiä tulee kilpailemaan alan palvelutuotannosta. Vaikka riittävän tarjonnan saaminen pieneen maakuntaan on epävarmuustekijä, tarjontaa uskotaan syntyvän lisää. Pienten yritysten mukaan saaminen kilpailuun on tärkeää. Mikäli Kainuun soten hakema pilotti hyväksytään, valinnanvapaus toteutuu Kainuussa jo ennen v. 2020.

Muita merkittäviä Kainuun elinkeinoelämän kilpailukykyyn vaikuttavia seikkoja ovat liikenneyhteyksien turvaaminen sekä nopeiden tietoliikenneyhteyksien ylläpito ja kehittäminen. Sähköiset palvelut ja digitaalisuutta hyödyntävät ratkaisut ovat tärkeitä etätyömahdollisuuksien lisäämiseksi ja kansalaisten palvelujen järjestämiseksi harvaan asutussa maakunnassa.

Työllisyysasteen nostaminen on yksi keskeisimmistä tavoitteista alueen kehittämisessä tulevaisuudessa. Vaikka työllisyysaste on ollut kasvussa, Kainuun työllisyysaste on alhaisempi kuin maassa keskimäärin. Vuoden 2017 työllisyysasteen vuosikeskiarvo 63,7 % on yhden prosenttiyksikön korkeampi kuin vuonna 2016. Miesten ja naisten välillä on merkittävä ero työllisyysasteessa. Miehillä se on vain 60,5 %, kun naiset pääsevät lähemmäksi valtakunnan tasoa 67,3 %:lla.

Seutukuntien välinen eriytyminen voimistuu elinkeinoelämän kasvun ja työpaikkojen keskittyessä Kajaanin seutukuntaan. Viimeisen viiden vuoden ajan 82 % TE-toimistoon ilmoitetuista uusista avoimista työpaikoista on

keskittynyt Kajaanin seutukuntaan ja erityisesti Kajaaniin. Sama kehitys näyttää kevään 2018 pk-yritysbarometrin mukaan jatkuvan edelleen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Vuodesta 2015 alkanut myönteinen suhdannekehitys jatkuu Kainuun aluetaloudessa. Kainuulaisten yritysten liikevaihto kasvoi vahvasti tammikesäkuussa 2017 ja kehitystrendi on kasvava kaikilla toimialoilla. Kasvu oli erityisen voimakasta kaivannaistoiminnassa, mutta myös metalliklusterin liikevaihto kohosi merkittävästi. Henkilöstömäärä kasvoi eniten niin ikään kaivannaistoiminnassa, mutta myös ICT- ja elektroniikka-, metalli- sekä metsä- ja puuklusterissa. Energia-, matkailu- ja biotalousklustereissa henkilöstömäärä väheni. Kainuun pk-yritysten suhdannenäkymät ovat hieman positiivisemmat verrattuna viime syksyyn.

Kevään 2018 pk-yritysbarometrin mukaan suhdannenäkymien saldoluku on noussut 6 prosenttiyksikköä, mutta se on edelleen alhaisempi kuin pk-yritysten arvioissa keväällä 2017. Työllistämisodotukset sen sijaan ovat huomattavasti positiivisemmat kuin syksyllä 2017, jolloin henkilökunnan määrän kehitys arvioitiin negatiiviseksi pk-yritysbarometrissä. Työllistämisodotukset ovat Kainuussa korkeammalla kuin valtakunnallisesti keskimäärin.

Kaivostoiminnan liikevaihto on kasvanut tasaisen voimakkaasti v. 2016 alkaen aiempien vuosien heilahtelevan kehityksen jälkeen. Teollisessa puurakentamisessa kysyntä on piristynyt. Rakentamisessa suurin vaikuttava tekijä on Kainuun uuden sairaalan työmaa. Kauppa ja palvelut ovat riippuvaisia teollisuuden kehityksestä. Kaupan ala on suuri työllistäjä, mutta liikevaihdon kasvu ei ole lisännyt alan työllisyyttä samassa suhteessa. Metallialan liikevaihdon kasvu on ollut ennätyksellisen vahvaa vuodesta 2016 alkaen ja kehitys jatkuu. Myös henkilöstömäärä on lisääntynyt, tosin kehitys on ollut vaihtelevaa.

Biotalous on maakunnan kärkitoimiala. Biotalousklusterissa on mukana useita toimialoja, joiden yhteenlaskettu liikevaihto on ollut kasvava. Kasvu vaikuttaa kuitenkin pysähtyneen v. 2017 toisella neljänneksellä. Biotalousalan hankkeista merkittävin on biojalostamo KaiCell Fibers Oy, jonka suunnittelu on edennyt ympäristövaikutusten arviointiin. Bioenergiaa hyödynnetään Kainuussa runsaasti ja energiantuotantoon käytetystä raaka-aineesta yli puolet on uusiutuvaa energiaa. Metsien hyödyntämisessä on kasvupotentiaalia, koska hakkuumääriä voidaan nykyisestä kestävästi lisätä. Puun kysyntää lisäävät investoinnit metsäteollisuudessa vaikuttavat positiivisesti myös Kainuussa.

Matkailun hyvä vire ja liikevaihdon kasvu eivät näy alan työvoiman kysynnän kasvuna, vaan päinvastoin henkilöstömäärä on laskenut. Matkailualalla tarvitaan panostusta kansainvälisen matkailun lisäämiseksi ja investointeja. Matkailun kehitys vaikuttaa myös välillisesti työllisyyteen, koska se lisää kysyntää palvelujen ja kaupan aloilla.

Uusien perustettavien yritysten lukumäärä on alentunut hieman vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna, mutta määrä on viimeisten vuosien aikana vakiintunut samalle tasolle. Vuonna 2017 Kainuussa perustettiin 268 uutta yritystä ja määrässä ei ennakoita tapahtuvan merkittävää muutosta kuluvan vuoden osalta. Nettolisäystä uusien yritysten määrään v. 2017 saatiin 73, kun vastaava luku vuonna 2016 oli 84. Starttirahoja on myönnetty entiseen tahtiin.

Maatalouden rakennemuutos jatkuu Kainuussa. Tilamäärien arvioidaan vähenevän lähivuosina 3–5 %:n vuosivauhdilla maidon- ja lihantuotannossa samalla kun tilakoot kasvavat. Maidontuotanto säilyi kasvu-uralla myös vuonna 2017, vaikka maidontuottajien määrä aleni 7,5 %. Maakunnassa tuotettu maitomäärä nousi yli 63 miljoonaan litraan.

Maatalouden kannattavuus on edelleen heikkoa. Maidon hintaa alentavat edelleen Venäjän vastapakotteet ja maitokiintiöiden poistumisesta johtuva maidontuotannon kasvu Euroopassa, mutta maidon hinta on noussut viime vuodesta hieman. Keskittyneen kaupan hintakilpailu painaa edelleen tuottajahintoja. Taloudellinen tilanne pakottaa tuotantoa jatkavia tiloja tehostamaan ja laajentamaan toimintaa, mitä voidaan tukea rakennetuilla, kehittämishankkeilla ja Neuvo 2020 -järjestelmällä. Kainuun maatiloista eniten investointihalukkuutta ja suunnitelmia on tällä hetkellä Kehys-Kainuussa, Kuhmon, Suomussalmen ja Puolangan alueilla. Kainuun peltoalasta on nyt 22 % luomutuotannossa tai siirtymävaiheissa. Luomun osuus peltoalasta nousee edelleen. Kainuun pelloista on ympäristösitoumuksen alaista 86 %.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Paraneva työllisyystilanne ja työvoiman ikärakenne kärjistävät työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaantongelmaa. Joillakin aloilla, erityisesti metalliteollisuudessa, voidaan puhua jo työvoimapulasta. Viime vuonna rekrytointiongelmia kokeneiden yritysten osuus 43 % oli koko maan toiseksi korkein. Vaikka rekrytointiongelmät näyttävät liittyvän pääosin osa-aikaisiin ja määräaikaisiin työsuhteisiin, ovat ne suuri riski elin-keinotoiminnalle, sillä pahimmillaan ne muodostuvat esteeksi kainuulaisten yritysten kasvuun. Yritykset joutuvat kilpailemaan myös työvoimasta – ei yksin Kainuussa, vaan koko maan tasolla.

Uusia avoimia työpaikkoja oli koko Kainuussa tarjolla helmikuu 2017 – tammikuu 2018 aikavälillä 8,9 % enemmän kuin sitä edeltävällä vuoden mittaisella jaksolla. Viimeksi kuluneen vuoden aikana TE-toimistoon ilmoitettiin yhteensä 6 297 uutta avointa työpaikkaa, joista 82 % (5 180) oli Kajaanin seutukunnassa.

Eniten uusia avoimia paikkoja oli TE-toimistossa tarjolla viimeksi kuluneen vuoden aikana palvelu- ja myyntityöhön (1 680) sekä asiantuntijatehtäviin (1 251).

Toimialoittain tarkasteltuna suurinta oli työvoiman kysyntä hallinto- ja tukipalvelutoimialalla, jonne työvoiman kysynnästä kohdentui 36 % (2 268). Tämä johtuu siitä, että merkittävä osa avoimista paikoista on tullut henkilöstövuokrausyritysten kautta. Pääosa (2 115) näistä työpaikoista oli Kajaanin seutukunnassa. Julkishallinnon työpaikkoja oli avoimena 988, ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toimialan paikkoja 514 sekä tukku- ja vähittäiskaupan paikkoja 410. Kerrannaisvaikutustensa vuoksi merkittäviä olivat kaivostoiminnan, teollisuuden ja rakentamisen työpaikat, joita TE-toimistoon ilmoitettiin yhteensä 661. Kaiken kaikkiaan uusien avoimien työpaikkojen määrä toimialoittain oli hyvin lähellä edellisen vuoden jakaumaa.

Ammattibarometrin mukaan Kainuun työmarkkinoilla on yhä edelleen eniten pulaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisista, kuten lääkäreistä ja sosiaalityöntekijöistä. Teollisuudessa tarvittavia osaajia ei myöskään ole riittävästi. Erityisesti hitsaajista, ohutlevysepistä ja koneistajista sekä työnjohtajista on pulaa. Puhdistuspalvelualan työpaikkoihin on vaikeaa saada tekijöitä.

Koulutustason nostaminen on tärkeä tavoite, ettei osaavan työvoiman niukkuus muodostuisi esteeksi yritysten kehittymiselle ja kasvuille. Työelämän rakennemuutoksen myötä tarvitaan uudelleenkouluttautumista, jotta yritysten osaamistarpeisiin voidaan vastata. Koulutuksen tulee kyetä reagoimaan nopeasti yritysten muuttuviin tilanteisiin ja akuutteihin työvoimatarpeisiin. Kainuussa yli 50-vuotiaiden työnhakijoiden määrän kasvu ja nuorten ikäluokkien pieneneminen ovat vähentäneet koulutettavien määrää. Tilanne näkyy erityisesti ammatillisessa koulutuksessa ja työvoimakoulutuksessa. Ammatillisen koulutuksen reformi tarjoaa osaamisen kehittämiseen uusia mahdollisuuksia, jotka tulee hyödyntää mahdollisimman hyvin.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Kainuun väestörakenne, jossa työmarkkinoille tulevien uusien ikäryhmien koko on työmarkkinoilta poistuvia selvästi pienempi, on kasvaneen työvoiman kysynnän ohella vähentänyt työttömyyttä. Työmarkkinoilta poistuu samanaikaisesti sekä ikääntyneitä työttömiä että eläköityviä työssä olevia, joilta avautuu työpaikkoja työmarkkinoille tuleville nuorille. Kainuun työttömyyden ongelmana näyttäytyy erityisesti rakenteellinen työttömyys ja matala koulutustaso.

Kainuun työttömyystilanne on parantunut viime vuosina merkittävästi. Työttömien määrä (4 412 tammikuu) on ollut alempana viimeksi vuonna 1990. Tammikuun lopussa 2018 työttömiä oli 11 % vähemmän kuin vuosi sitten. Työttömyyden laskuvauhti on hiipunut, kun se muualla Suomessa on vasta päässyt vauhtiin. Työttömyyden lasku on ollut Kehys-Kainuussa (-12,7 %) hieman nopeampaa kuin Kajaanin seutukunnassa (-10,0 %).

Myös rakenteellinen työttömyys on pienentynyt viimeisen vuoden aikana nopeasti. Rakenteelliseen työttömyyteen kuuluvia oli tammikuussa 289 henkilöä vähemmän kuin vuosi sitten. Rakenteellisen työttömyyden osuus kokonaistyöttömyydestä (59,4 %) on varsin korkea ja se on hieman noussut viime vuodesta (58,7 %) huolimatta yhdenjaksoisen pitkäaikaistyöttömyyden nopeasta laskusta. Yhdenjaksoinen pitkäaikaistyöttömyys on alentunut nopeammin (-20,6 %) kuin kokonaistyöttömyys. Pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt eniten 25–29-vuotiailla ja 55–59-vuotiailla, mutta erot eri ikäryhmien välillä eivät ole kovin suuria.

TE-toimiston asiakkaiden ikärakenne on hyvin erilainen Kajaanin seutukunnassa ja Kehys-Kainuussa. Kajaanin seutukunnassa – lähinnä Kajaanissa – on paljon nuoria alle 35-vuotiaita ja myös yli 50-vuotiaita. Suurin ikäryhmä on 20–24 -vuotiaat. Kehys-Kainuussa sen sijaan nuoret ikäluokat aina 45 ikävuoteen saakka ovat pieniä ja yli 45-vuotiaiden ja sitä vanhempien ikäluokkien osuus on suuri.

LAPPI

KOULUTUS

KOULUTUKSEEN HAKEUTUMINEN JA SJOITTUMINEN, KOULUTUSASTE

KULTTUURI

NUORISOTYÖ JA -POLITIIKKA

LIIKUNTA

TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINTA, VÄESTÖ

TUTKINNOT

ALUEELLA TOIMIVIEN KORKEAKOULUJEN PROFIIIT JA VAHVUUSALAT

ALUEEN KEHITYSNÄKYMÄT

Lappi: Koulutus

VARHAISKASVATUS (1-6 vuotiaat lapset)	Päiväkodit		Perhepäivähoito		Yhteensä	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Lasten määrä¹⁾						
2014	6 148	179 594	1 140	30 222	7 288	209 816
2015	6 402	182 806	1 087	27 187	7 489	209 993
2016	5 098	183 223	846	22 993	5 944	206 216
KOULUTUS 2016	Uudet oppilaat/ opiskelijat		Oppilaat/ opiskelijat		Perusopetuksen/ tutkinnon suorittaneet	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Esiopetus ²⁾			396	11 003		
Perusopetus ³⁾	1 954	61 476	17 162	550 371	1 966	58 328
Lukiokoulutus (nuorten koulutus ⁴⁾)	869	32 111	2 722	95 776	780	29 453
Lukiokoulutus (aikuisten koulutus ⁴⁾)	21	2 778	48	7 282	129	1 349
Ammatillinen perustutkinto, josta						
oppilaitosmuotoinen, opetussuunnitelma- perusteinen	1 739	44 605	4 765	119 445	1 541	35 461
oppilaitosmuotoinen, näyttötutkinto	827	25 720	1 585	56 287	303	11 881
oppisopimuskoulutus, opetussuunnitelma- perusteinen	11	355	25	646	8	169
oppisopimuskoulutus, näyttötutkinto	187	6 745	498	17 244	134	4 325
Ammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	456	18 869	1 059	35 341	332	8 734
Ammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	234	7 943	510	16 423	136	4 194
Erikoisammattitutkinto, oppilaitosmuotoinen	61	4 129	85	8 752	15	1 913
Erikoisammattitutkinto, oppisopimuskoulutus	264	6 639	608	16 405	83	4 330
Ammattikorkeakoulututkinto	1 567	33 915	5 447	128 663	925	23 044
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	168	4 279	380	11 001	98	2 518
Alempi korkeakoulututkinto	547	15 087	2 851	80 803	471	14 289
Ylempi korkeakoulututkinto	77	5 868	1 169	54 083	421	15 321
Tohtorintutkinto			300	17 736	24	1 888

Tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa annetut opetustunnit

VAPAA SIVISTYSTYÖ 2016	Liikunnan koulutus- keskukset	Kansan- opistot	Kansalais- opistot	Opintokes- kukset	Kesä- yliopistot	Yhteensä
	Maakunta	6 842	33 036	98 296		
Koko maa	136 132	586 549	2 000 801	216 170	109 417	3 049 069

ALUEELLA TOIMIVAT OPPILAITOKSET ⁵⁾	2007		2012		2017	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Oppilaitostyyppi (lkm)						
Peruskoulut	139	3 067	115	2 644	98	2 276
Peruskouluasteen erityiskoulut	5	159	4	110	3	73
Lukiot	23	406	23	381	22	340
Perus- ja lukioasteen koulut		37		41		41
Ammatilliset oppilaitokset	4	161	5	124	4	96
Ammatilliset erityisoppilaitokset		12		6		6
Ammatilliset erikoisoppilaitokset		37		34		26
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	1	32		26		20
Palo-, poliisi- ja vartointialojen oppilaitokset		2		1		1
Sotilasalan ammatilliset oppilaitokset		15		13		6
Ammattikorkeakoulut	2	30	2	27	1	25
Yliopistot	1	20	1	16	1	14
Sotilaskorkeakoulut		1		1		1
Musiikkioppilaitokset	3	89	3	88	3	84
Liikunnan koulutuskeskukset	1	14	1	14	1	14
Kansanopistot	5	89	5	80	4	73
Kansalaisopistot	21	234	16	195	14	181
Opintokeskukset		11		10		12
Kesäyliopistot	1	20	1	20	1	20
Muut oppilaitokset		7		7		6
Yhteensä	206	4 443	176	3 838	152	3 315

Lappi: Koulutukseen hakeutuminen ja sijoittuminen, koulutusaste

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön hakeminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	1 935	100,0	57 577	100,0
Lukiokoulutukseen päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	843	43,6	30 558	53,1
Ammatilliseen koulutukseen päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	1 069	55,2	26 403	45,9
Valmistaviin koulutuksiin päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	22	1,1	548	1,0
Peruskoulun lisäopetukseen päättövuonna ensisijaisesti hakeneet	-	-	18	0,0
Ei hakenut peruskoulun päättövuonna yhteishaussa	1	0,1	50	0,1

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin peruskoulun

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Peruskoulun 9. luokan päättäneet yhteensä</i>	1 935	100,0	57 577	100,0
Jatkoi heti opiskelua lukiokoulutuksessa	852	44,0	30 339	52,7
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	985	50,9	24 450	42,5
Jatkoi heti opiskelua valmistavassa koulutuksessa	31	1,6	931	1,6
Jatkoi heti opiskelua peruskoulun lisäopetuksessa (10-luokka)	1	0,1	435	0,8
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	66	3,4	1 422	2,5

Ylioppilaiden välitön hakeminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintimaakunnan mukaan 2016 ⁷⁾	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	908	100,0	30 796	100,0
Ammatilliseen koulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	13	1,4	535	1,7
Vain ammattikorkeakoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	159	17,5	5 462	17,7
Sekä ammattikorke- että yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	161	17,7	4 636	15,1
Vain yliopistokoulutukseen ylioppilasvuonna hakeneet	318	35,0	12 593	40,9
Ei hakenut ylioppilasvuonna jatko-opintoihin	257	28,3	7 570	24,6

Ylioppilaiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin oppilaitoksen

sijaintialueen mukaan 2016	Maakunta	%	Koko maa	%
<i>Ylioppilaat yhteensä</i>	908	100,0	30 796	100,0
Jatkoi heti opiskelua ammatillisessa koulutuksessa	28	3,1	1 188	3,9
Jatkoi heti opiskelua ammattikorkeakoulutuksessa	112	12,3	3 068	10,0
Jatkoi heti opiskelua yliopistokoulutuksessa	123	13,5	4 797	15,6
Ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua	645	71,0	21 743	70,6

20 - 64 vuotias väestö koulutusasteen mukaan 2015

Koulutusaste	Maakunta	%	Koko maa	%	% osuus koko maasta
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	14 675	14,5	514 301	16,4	2,9
Lukiokoulutus	5 806	5,7	264 955	8,4	2,2
Ammatillinen peruskoulutus	41 857	41,4	1 062 453	33,8	3,9
Ammattitutkinto	6 837	6,8	143 131	4,6	4,8
Erikoisammattitutkinto	1 061	1,0	30 964	1,0	3,4
Opistoaste	10 565	10,4	303 475	9,7	3,5
Ammatillinen korkea-aste	934	0,9	39 634	1,3	2,4
Ammattikorkeakoulututkinto	9 700	9,6	318 296	10,1	3,0
Alempi korkeakoulututkinto	1 651	1,6	75 550	2,4	2,2
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	603	0,6	15 732	0,5	3,8
Ylempi korkeakoulututkinto	6 846	6,8	332 738	10,6	2,1
Lääkärien erikoistumiskoulutus	195	0,2	8 258	0,3	2,4
Lisensiaatintutkinto	104	0,1	5 965	0,2	1,7
Tohtorintutkinto	341	0,3	28 094	0,9	1,2
Koulutusaste tuntematon	5	0,0	250	0,0	2,0
Tutkinnon suorittaneita yhteensä	86 505	85,5	2 629 495	83,6	3,3
20 - 64 vuotias väestö yhteensä	101 180	3,2	3 143 796		
Väestön koulutustasomittain (20 - 64 vuotiaa) ¹⁸⁾	376		404		
Väestön koulutustasomittain (30 - 34vuotiaat)	414		445		

Lappi: Kulttuuri

	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V.2016	V.2017
Viik merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt	..	124	124	124	124
- osuus koko maasta		9,8 %	9,9 %	9,9 %	9,9 %
Päätoimisesti hoidetut museot	8	8	9	9	
- osuus koko maasta	4,8 %	5,1 %	6,0 %	5,8 %	
Esineet museokokoelmissa / 100 as.	49	51	56	55	
- koko maa	86	103	100	99	
Teokset taidemuseoissa / 100 as.	5	5	6	6	
- koko maa	6	6	7	7	
Valtionosuusteatterit (ja Suomen Kansallisteatteri)					3
- osuus koko maasta	3	3	3	3	5,2 %
	5,2 %	5,2 %	5,2 %	5,2 %	
Valtionosuusorkesterit	2	2	2	2	2
- osuus koko maasta	7,7 %	7,4 %	7,1 %	7,1 %	7,1 %
Elokuvasalit	17	14	21	21	
- osuus koko maasta	5,1 %	4,8 %	6,8 %	6,7 %	
Kulttuuritapahtumat (Finland Festivals)	3	4	4	3	
- osuus koko maasta	3,8 %	5,1 %	4,7 %	3,6 %	
Kulttuurirakennukset	73	80	86	88	
- osuus koko maasta	3,8 %	4,1 %	4,2 %	4,3 %	
Kuntien kulttuuritoimen nettokustannukset €/as.	135	129	152	162	
- koko maa	104	135	140	140	
Kulttuurialan tutkintoon johtavan koulutuksen oppilaitokset	..	6	5	5	
- osuus koko maasta		4,3 %	3,8 %	4,0 %	
Kulttuurialan vapaan sivistystyön oppilaitokset	25	22	18	18	
- osuus koko maasta	7,0 %	7,2 %	6,3 %	6,4 %	
Työllinen työvoima kulttuurin toimialoilla	..	2 046	1 708		
- osuus koko maasta		2,0 %	1,9 %		
Kulttuurialan yritysten toimipaikat	449	408	388		
- osuus koko maasta	2,8 %	2,3 %	2,1 %		

Yleiset kirjastot	V. 2005	V. 2010	V. 2015	V. 2016	V. 2017
Aukiolotunnit	72 198	64 385	74 244	74 842	73 258
- osuus koko maasta	4,95 %	4,62 %	5,4 %	4,9 %	4,4 %
Kokoelmat¹⁾ (kpl)/ asukas	11,62	10,50	9,5	9,3	9,3
- koko maa	7,85	7,45	6,7	6,5	6,4
Hankinnat (kpl)/ (asukasluku / 1 000)	427,66	477,31	443	380	499
- koko maa	359,98	401,34	333	328	332
Lainaus (kpl) / asukas	21,92	17,49	15,8	15,3	14,3
- koko maa	20,26	18,08	16,4	16,0	15,6
Käynnit / asukas	12,75	9,67	8,4	8,3	8,1
- koko maa	11,98	9,89	9,1	9,0	9,2
Verkkokäynnit / asukas	5,89	12,12	2,7	2,7	2,8
- koko maa	9,04	10,72	7,1	7,7	6,8
Tapahtumien osallistujamäärä / (asukasluku / 1 000)	-	-	166,1	197,4	206,3
- koko maa			158,6	174,5	175,9
Lainaaajat / asukasluku	47,87 %	39,65 %	35,3 %	34,7 %	35,1 %
- koko maa	44,77 %	39,24 %	36,7 %	36,3 %	35,5 %
Toimintakulut / asukas	55,58 €	60,34 €	65,2 €	65,5 €	64,8 €
- koko maa	47,69 €	56,07 €	58,3 €	57,9 €	57,3 €

Lapissa toimivat valtionosuutta saavat taide- ja kulttuurilaitokset:

Museot:	
Aineen taidemuseo, Tornio	Kemin taidemuseo
Kultamuseo, Sodankylä	Lapin maakuntamuseo, Rovaniemi
Rovaniemen taidemuseo	Saamelaimuseo Siida, Inari

Tornionlaakson maakuntamuseo, Tornio	Särestöniemi museo, Kittilä
Teatterit:	
Kemin kaupunginteatteri	Rovaniemen teatteri/Lapin alue, Rovaniemi
Kansantanssiteatt. Rimpparemmi, Rovaniemi	
Orkesterit:	
Kemin kaupunginorkesteri	Rovaniemen kaupunginorkesteri

Lappi: Nuorisotyö ja -politiikka

Nuorisolain mukaan nuorisotyön ja politiikan tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvuja elinoloja. Toimialan tavoitteen toteutumisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus, yhdenvertaisuus ja kansainvälisyys, terveet elämän tavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.

Nuorisotyö on nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista. Nuorisopolitiikka on nuoren kasvun ja elinolojen parantamista.

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Aluehallintovirastot hoitavat niitä alueella.

	2014		2015		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Etsivä nuorisotyö						
— etsivä nuorisotyöntekijöitä	28	494	36	556	38	592
— nuoret, joihin etsivä yhteydessä ¹⁾	1 294	24 435	1 213	25 725	1 336	26 499
— tavoitetut nuoret ²⁾	774	16 740	903	18 155	970	18 550
— toimenpiteissä ³⁾	589	12 273	629	13 520	718	13 716
— myönnettyt valtionavustukset	848 630	12 559 130	860 000	13 091 886	798 000	12 512 254
Nuorten työpajatoiminta						
— työpajat	18	196	18	200	19	208
— henkilökunta (htv) ⁴⁾	179	1 872	188	1 850	134	1 827
— nuoret alle 29v.	696	14 200	933	14 733	913	14 867

Nuorisovaltuusto 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorisovaltuusto kuntien määrä	15	214
osuus Nuva / kaikki kunnat maakunnissa	71,4	71,1

Nuorisotyöntekijät 2016	Maakunta		Koko maa	
Nuorisotyöntekijöiden määrä ⁴⁾⁵⁾	80	100,0 %	2 154	100,0 %
sisältää				
Nuorisotoimenjohtaja	10	12,0 %	161	7,5 %
Nuorisosihteeri	8	9,7 %	160	7,4 %
Nuoriso-ohjaaja, vastaavat nimikkeet	55	68,7 %	1 635	75,9 %
Eryisnuorisotyöntekijät	8	9,6 %	198	9,2 %

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut 2016	Maakunta	Koko maa
Nuorten tieto- ja neuvontapiste/keskus, määrä	25	168
Kunnassa verkkopalvelu, alueellinen tai paikallinen	2	39

Lappi: Liikunta

Liikuntapolitiittisin toimenpitein edistetään väestön liikuntaharrastusta, hyvinvointia, terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä elämänkaaren eri vaiheissa. Väestön tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia liikuntamahdollisuuksia lisätään vahvistamalla liikunnan asemaa kunnallisena peruspalveluna, parantamalla arkiliikunnan olosuhteita ja edistämällä poikkihallinnosta yhteistyötä liikuntapalvelujen järjestämisessä.

Valtion liikuntapaikkojen avustuspolitiikan tavoitteena on luoda edellytykset kansalaisten aktiiviselle ja säännölliselle liikunnalle. Liikuntapaikat rakennetaan liikuntalain mukaan laajoja käyttäjäryhmiä palveleviksi. Uimahallit, jää ja liikuntahallit, ulkokentät ja lähiliikuntapaikat ovat olennainen edellytys organisoidulle liikunnalle ja urheilulle. Suomessa on noin 35 000 liikuntapaikkaa, jotka ovat pääosin (n. 75 %) kuntien omistamia ja hoitamia.

Liikuntapaikat 2018	Maakunta	Koko maa
Jäähallit	13	232
Uimahallit, kylpylät, uima-altaat	18	303
Kentät ¹⁾	288	8 143
Liikuntahallit	10	333
Lähiliikuntapaikat	111	2 089
Muut liikuntapaikat ²⁾	2 244	26 478
Kaikki yhteensä	2 684	37 077

Lappi: Tutkimus- ja kehittämistoiminta, väestö

Maakunnan alueella toimivat sektoritutkimuslaitokset:

Geologian tutkimuskeskus GTK, Ilmatieteen laitos IL, Luonnonvarakeskus Luke, Maanmittauslaitos MML

Muu virastot: Saamelaisarkisto

T&K -TOIMINTA	2006		2011		2016	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
T&k -henkilöstön tutkimustyövuodet / työllise	1,0	2,5	1,1	2,3	0,7	2,1
Yritysten osuus % t&k menoista	36,6	71,3	46,3	70,5	41,5	65,8
Julkisen sektorin osuus % t&k menoista	24,5	10,0	22,1	9,6	14,2	9,0
Korkeakoulujen osuus % t&k menoista	38,9	18,7	31,7	20,0	44,3	25,1
Maakunnan osuus % t&k menoista	0,9	100,0	1,0	100,0	1,0	100,0

VÄESTÖ	2012		2017		2022 ennuste		2027 ennuste	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
Yhteensä	182 844	5 426 674	179 223	5 513 130	179 064	5 635 127	178 200	5 724 729
Ikäluokka 7-12 v.	1 856	58 252	1 905	61 658	1 883	61 331	1 814	59 810
Ikäluokka 13-15 v.	1 990	59 316	1 839	59 054	1 959	62 665	1 870	61 698
Ikäluokka 16-18 v.	2 198	64 498	1 910	59 497	1 857	61 434	1 994	64 125
Ikäluokka 19-21 v.	2 358	67 714	1 926	61 533	1 795	59 700	1 886	63 488
Alle 29 v.	58 714	1 820 970	54 973	1 798 021	53 450	1 784 703	52 530	1 775 642
Työikäinen 15-64 v.	117 367	3 517 089	109 147	3 443 388	102 664	3 417 736	98 940	3 417 247
Väestön muutos 2012-2017, 2017-2022 ja 2017-2027			-2,0	1,6	-0,1	2,2	-0,6	3,8
Väestöllinen huoltosuhde ¹⁾	55,8	54,3	64,2	60,1	74,4	64,9	80,1	67,5
Taloudellinen huoltosuhde ²⁾	104,6	131,9	161,1	141,8				
Ulkomaan kansalaiset ³⁾	3 473	195 511	4 013	249 452				
Ulkomaan kansalaisten osuus, %	1,9	3,6	2,2	4,5				
Vieraskielisten osuus, % ³⁾	2,0	4,9	2,7	6,8				

Tutkinnon suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuoden kuluttua valmistumisesta asuinmaakunnan mukaan 2016

Tutkinnot	Tutkinnon suorittaneet yhteensä		Työlliset		Työttömät		Opiskelijat		Muut	
	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa	Maakunta	Koko maa
<i>Koulutusaste yht.</i>	4 625	142 072	2 899	94 131	713	18 069	668	19 937	345	9 935
%	3,3	100,0	62,7	66,3	15,4	12,7	14,4	14,0	7,5	7,0
Lukiokoulutus	690	27 991	265	12 224	47	2 020	295	10 503	83	3 244
%	2,5	100,0	38,4	43,7	6,8	7,2	42,8	37,5	12,0	11,6
Ammatillinen koulutus	2 604	63 493	1 622	41 516	538	12 258	255	4 920	189	4 799
%	4,1	100,0	62,3	65,4	20,7	19,3	9,8	7,7	7,3	7,6
AMK-tutkinto	745	22 356	580	18 518	90	2 104	29	854	46	880
%	3,3	100,0	77,9	82,8	12,1	9,4	3,9	3,8	6,2	3,9
Alempi kk-tutkinto	200	9 842	108	6 340	8	150	81	3 253	3	99
%	2,0	100,0	54,0	64,4	4,0	1,5	40,5	33,1	1,5	1,0
Ylempi AMK-tutkinto	94	2 287	90	2 159	3	82	1	19	0	27
%	4,1	100,0	95,7	94,4	3,2	3,6	1,1	0,8	0,0	1,2
Ylempi kk-tutkinto	267	14 484	213	12 041	26	1 325	7	370	21	748
%	1,8	100,0	79,8	83,1	9,7	9,1	2,6	2,6	7,9	5,2
Tohtorin tutkinto	24	1 613	20	1 327	1	130	0	18	3	138
%	1,5	100,0	83,3	82,3	4,2	8,1	0,0	1,1	12,5	8,6

Lappi: Tutkinnot

Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot 2016¹⁾

Koulutusala	Yo	Tutkinnot	Koulutusala	Amk	Tutkinnot
Kasvatusalat	LY	89	Humanistiset ja taidealat	LAPPI	40
Humanistiset ja taidealat	LY	85	Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	LAPPI	136
Yhteiskunnalliset alat	LY	126	Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	LAPPI	46
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	LY	113	Tekniikan alat	LAPPI	160
Palvelualat	LY	8	Maa- ja metsätalousalat	LAPPI	34
<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>421</i>	Terveys- ja hyvinvointialat	LAPPI	399
			Palvelualat	LAPPI	110
			<i>Alueella suoritettut tutkinnot yht.</i>		<i>925</i>

270

Ammatillisessa koulutuksessa suoritettut tutkinnot 2016

Koulutusala	Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus/tutkinto			Näyttötutkintoon valmistava koulutus/tutkinto			Kaikki yhteensä
	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	Oppilaitosmuotoinen koulutus	Oppisopimus-koulutus	Yhteensä	
<i>Tutkinnot yhteensä</i>	1 541	8	1 549	650	353	1 003	2 552
Kasvatusalat							
Humanistiset ja taidealat	89		89	16	3	19	108
Yhteiskunnalliset alat					1	1	1
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	117	1	118	80	115	195	313
Luonnontieteet	22		22	38	1	39	61
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	72		72	9		9	81
Tekniikan alat	614	4	618	139	92	231	849
Maa- ja metsätalousalat	62	1	63	52	11	63	126
Terveys- ja hyvinvointialat	230		230	180	61	241	471
Palvelualat	335	2	337	136	69	205	542

Lappi: Alueella toimivien korkeakoulujen profiilit ja vahvuusalat (opetus ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulun välisen sopimuksen mukaan)

LAPIN YLIOPISTO

Tehtävä ja profiili

Lapin yliopiston tutkimus- ja tutkimukseen perustuva opetus kohdistuvat pohjoisten alueiden yhteiskuntiin, ympäristöön sekä näiden vuorovaikutukseen. Lapin korkeakoulukonsernille (LUC) määritellään korkeakoulukonsernin yhteinen tehtävä ja profiili vuoden 2017 loppuun mennessä ja niitä tarkennetaan tarvittaessa vuoden 2018 aikana.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Lapin yliopisto on määritellyt vahvuusaloikseen: 1) kestävä kehitys, oikeus ja oikeudenmukaisuus, 2) Pohjoinen hyvinvointi, koulutus ja työ, 3) vastuullinen matkailu ja 4) kulttuurilähtöinen palvelumuotoilu.

Yliopisto tunnistaa uusiksi nouseviksi aloikseen arktiset alkuperäiskansat sekä arktisen muotoilu- ja taiteet. Lapin korkeakoulukonsernille (LUC) määritellään alustavat vahvuusalueet vuoden 2017 loppuun mennessä ja niitä tarkennetaan tarvittaessa vuoden 2018 aikana.

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Humanistinen ammattikorkeakoulu on yhteiskunnallinen ja kansainvälistyvä korkeakoulu, joka kehittää reilua ja yhteisöllistä Suomea.

Humanistinen ammattikorkeakoulu on humanistisen ja kasvatustieteiden sekä kulttuurituotannon vahva asiantuntija ja kouluttaja, jonka tehtävänä on järjestö ja nuorisotyön, työyhteisöjen kehittämisen, kulttuurituotannon ja luovan toimialan yrittäjyyden, viittomakielentulkkauksen ja kommunikaatio-osaamisen valtakunnallinen kehittäminen. Humak korostaa tehtävässään kansalaisten tarpeista lähtevää innovaatiotoimintaa ja yhteisöjen kehittämistä.

Humanistinen ammattikorkeakoulu profiloituu kumppanuudella kehittäjänä sekä sosiaalisten ja kulttuuristen innovaatioiden edistäjänä.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Humanistisen ammattikorkeakoulun määrittelemät vahvuusalat ovat nuorisotyö ja yhteisöllisyys, järjestötyö, työyhteisöt ja kotouttaminen, viittomakielentulkkaus- ja kielellinen saavutettavuus, kulttuurin välittäjätoiminta sekä kommunikaatioasiantuntijuus.

LAPIN AMMATTIKORKEAKOULU

Tehtävä ja profiili

Lapin ammattikorkeakoulu profiloituu arktiseen osaamiseen ja arktisuuden hyödyntämiseen edistämällä toiminta-alueensa osaamista koulutuksen ja TKI-toiminnan kautta.

Lapin korkeakoulukonsernille (LUC) määritellään korkeakoulukonsernin yhteinen tehtävä ja profiili vuoden 2017 loppuun mennessä ja niitä tarkennetaan tarvittaessa vuoden 2018 aikana.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat

Ammattikorkeakoulun määrittelemät vahvuusalat ovat kylmäosaaminen, kaivososaaminen ja matkailuosaaminen.

Ammattikorkeakoulu on määritellyt nouseviksi aloikseen arktisen kiertotalouden ja sivuvirrat sekä digitaalisen liiketoiminnan.

Lapin korkeakoulukonsernille (LUC) määritellään alustavat vahvuusalueet vuoden 2017 loppuun mennessä ja niitä tarkennetaan tarvittaessa vuoden 2018 aikana.

Lappi: Alueen kehitysnäkymät

Alueen kehitysnäkymien kuvaus on suora lainaus TEM:n ja ELY-keskusten julkaisusta Alueelliset kehitysnäkymät Kevät 2018, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 11/2018. Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2018 -katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja ELY-keskusalueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu maaliskuun 2018 aikana.

LAPIN ELYKESKUS

Lapissa asui vuoden 2017 lopussa 179 281 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 926 henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 11 021.

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Lappilainen aluekehitystyö pohjautuu luontoon ja ihmisiin sekä maantieteelliseen sijaintiin. Lapissa aluekehittämistä tehdään vahvasti yhdessä ja luotetaan arktisen talouden ja politiikan vahvistumiseen. Luonto ja luonnonvarat ovat resurssi, jota meidän on käytettävä taiten ja vastuullisesti taloutemme ja hyvinvoinnin mahdollistamiseksi. Lisääntyvä luonnonvarojen kysyntä ja käyttö asettavat erityisvaatimuksia elinkeinotoiminnalle. Haasteet nousevat sijainnista, väestö- ja työpaikkarakenteesta sekä globaalista talouskehityksestä.

Lapin toimintaympäristö tarjoaa paljon mahdollisuuksia ja positiivinen kehitys edellyttää mahdollisuuksiin tarttumista, kasvavien elinkeinojen edistämistä ja toimintatapojen uudistamista. Maakuntauudistuksen myötä yrityksille suunnattavat kasvupalvelut uudistuvat. Houkutteleva toimintaympäristö kannustaa yrityksiä investoimaan, kasvamaan ja työllistämään. Kilpailukykyisen toimintaympäristön luominen yritystoiminnalle on aluekehittämisen tärkeimpiä tehtäviä. Myös Sitrassa on huomattu Lapin toimintaympäristön systemaattinen kehittämistyö kiertotalouden edistämiseksi sekä alueen potentiaali. Lappiin on perustettu kiertotalouden osaamis- ja koulutuskeskus Kemiin. Keskuksen tavoitteena on osaamisen ja hyvien toimintatapojen levittäminen koko Suomeen.

Lapin monipuolisiin luonnonvaroihin kohdistuu kasvavaa kiinnostusta. Luonnonvarojen kestävä käytön turvaaminen edellyttää, että jo hankkeiden suunnitteluvaiheessa huomioidaan luonnonvarojen käytön ja luonnonsuojelun eri näkökulmat sekä panostetaan riittävästi niiden yhteensovittamiseen. Lapissa on vireillä lukuisia valtakunnallisestikin mittavia suurhankkeita (kaivokset, bio- ja teollisuushankkeet ja matkailu). Lapin metsien puuvarat kasvavat, mikä mahdollistaa puuraaka-aineen käytön merkittävän tehostamisen. Lapin suojelualueverkosto tarjoaa hoidettuine reitteineen maakunnan asukkaille ja matkailijoille hyvät virkistytymis- ja oppimismahdollisuudet vetovoimaisessa luonnontilaisessa ympäristössä. Lapin kansainvälisissä matkailukeskitymissä kaavoituksella on mahdollistettu suurimittakaavainen matkailurakentaminen.

Työelämä muuttuu niin yrityksissä kuin julkisella sektorilla. Työtä leimaa yhä enemmän kansainvälistyminen, digitalisten taitojen hallinta ja verkostoissa toimiminen. Lapin koulutus- ja tutkimusinstituutit luovat hyvän perustan arktiselle innovaatiotoiminnalle. Lapissa on korkeakoulujen, ammatillisten oppilaitosten ja sektoritutkimuslaitosten verkosto, joka kattaa laajasti Lapin alueen. Oppilaitosten tulee olla edelläkävijöitä uusien menetelmien ja tietosisältöjen käyttämisessä. Lappi on aktiivinen toimija Euroopan komission Älykkään erikoistumisen toimeenpanossa. Arktisen erikoistumisen ohjelman nimellä lanseerattu strategia on ohjannut kehitystä kohti aluelähtöisten klustereiden rakentamista. Kehitystyössä panostetaan kv-verkostojen rakentamiseen, joiden kautta pystytään kotiuttamaan Euroopan komission erillisrahoituspanostuksia Lappiin elinkeinoelämän kehittämiseksi.

Digitalisaatio on talouden läpitunkeva trendi. Tietoliikenneyhteyksien nopeuden kasvu edistää globalisaatiota ja luo enenevässä määrin mahdollisuuksia etätöiden tekemiseen ja liiketoimintojen uudistamiseen. Lapissa on ymmärretty, että digitalisaatio vaikuttaa kaikkiin. Digitalisaatiossa on tärkeä pitää kaikki mukana, niin kansalaisina kuin työntekijöinä. Lapissa panostetaan voimakkaasti hankerahoituksella nykytilan selvityksiin ja tuetaan digitalisaation laajamittaista käyttöönottoa ja osaamistason nostamista.

Tavoitteena on saada Lapin väestömäärän aleneva trendi taittumaan. Lapin väkiluku oli edelleen viime vuonna laskeva. Luonnollinen väestönlisäys oli selvästi miinusmerkinen ja muuttovoittoa Lappi sai ainoastaan maahanmuutosta. Nettomaahanmuutto Lappiin oli yli 500 henkilöä.

Lapin neljän pohjoisimman kunnan alueelle sijoittuu saamelaisen kotiseutualue. Saamelaiset ovat Euroopan Unionin alueen ainoa alkuperäiskansa. Saamelaiskäräjät on laatinut maakuntaohjelmaan aluekehityslain edellyttämän saamelaisosion, joka on Lappi - sopimuksen liitteenä. Saamelaisen tavoitteena on saada muuttoliike positiiviseksi. Perinteisten elinkeinojen liitännäiselinkeinot kuten kulttuurisesti eettisesti kestävä matkailu tukevat perinteisten elinkeinojen kannattavuutta.

Panostukset lentoliikenteen kehittämiseen näkyvät uusien kansainvälisten toimijoiden ja reittien lisääntymisinä. Haasteena on ympärivuotisen liikenteen varmistaminen. Saavutettavuus maanteitse on pääosin

hyvä ja satamat sekä meriliikenne palvelevat nykyisiä tarpeita. Logistiset, esimerkiksi pohjoisten meriväylien merkittävyyden kasvua ennakoivat ratkaisut ovat tärkeitä pitkälle tulevaisuuteen tähtäävässä alueiden käytön suunnittelussa. Pohjois-Suomeen suunnitellut suurhankkeet tulevat lisäämään entisestään Lapin satamien tarpeita sekä niille johtavien tie- ja ratayhteyksien kehittämistä. Koillisväylän avautumiseen kansainväliselle meriliikenteelle varaudutaan. Liikenneviraston selvityksen mukaan Suomi ja Norja tavoittelevat Jäämeren yhteyttä Kirkkonniemen kautta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Suomen taloudesta on saatu hyviä uutisia, ja näkymät ovat parantuneet. Talouskasvu on jatkunut aiempaa laajalaisempaan. Huolestumisen merkkejä on tullut Yhdysvaltojen teräs- ja alumiinitullien myötä, jotka voivat suoraan heijastua talouteemme. Lapin talous nojaa metsään, teräkseen, matkailuun, kauppaan ja kaivannaistoimintaan, joilla kaikilla on hyvä suhdannevire. Hyvä taloudellinen kehitys tukee myös pienempiä toimijoita. Suurteollisuuden imussa odotamme pk-yritystoimintaan syntyvän uusia innovaatioita ja tuotteita kotimaisille ja kansainvälisille markkinoille.

Lapin matkailukeskuksissa on mennyt ennätyksellisen hyvin. Matkailun vaikutukset näkyvät laajasti eripuolilla Lappia. Investoinnit ovat painottuneet pieniin keskuksiin ja Napapiirille sekä Saariselän alueelle. Isoissa Lapin matkailukeskuksissa ja kaupungeissa on odotettavissa investointibuumin käynnistyminen. Kasvava kiinalaismatkailu pystyttäisiin ottamaan vastaan Lapin nykyisellä majoituskapasiteetilla, jos matkailija-virrat olisivat tasaisemmat eri vuodenaikoina. Lapin yritysten intressinä on lumettoman ajan kiinnostuksen kasvattaminen. Esimerkiksi revontulimatkailua voidaan kasvattaa aina elokuusta marraskuulle. Monelle aasialaiselle lumi ei ole tärkein asia Lapissa, heitä kiinnostavat ympäri vuoden tavoitettavissa olevat joulupukki, sauna ja hyvinvointimatkailu.

Kalastusmatkailu kehittyi viime vuonna hyvin lohennousun notkahtamisesta huolimatta. Tornionjoen, Muonionjoen ja Könkämäenon yhteislupa-alueelle lunasti viehekalastusluvan 11 400 kalastajaa. Kalastusmatkailijat jättivät Suomen puolen yrityksille viime vuonna arviolta kymmenen miljoonaa euroa liikevaihtoa, kun kaikki matkoihin liittyneet kulut lasketaan yhteen.

Lentoliikenteen infra on hyvällä tasolla. Lentovuorot suuntautuvat Lappiin pääosin Helsingin kautta, mutta viime vuosina on kasvaneen matkailun myötä syntynyt useita suoria sesonkilottoisia reittiliikenteen yhteyksiä ulkomaille. Lapin vahvan matkailusesongin myötä lentokenttiä hallinnoivan Finavian liikevaihdon kasvu kiihtyi 2017 vuoden viimeisellä neljänneksellä. Pohjoiset kohteet ovat nyt suosittuja, matkustajia on paljon ja terminaalitilat lentoasemilla ovat rajalliset. Finavia on palkannut lentoasemilleen talvikaudelle lisää työntekijöitä pitämään huolta siitä, että lentoliikenne sujuu mahdollisimman jouhevasti.

Matkailu on digitalisoitunut Suomessa hitaammin kuin muualla Euroopassa. Syyksi arvioidaan, että matkailukenttämme on pirstaloitunut sekä osaamisen että teknologian näkökulmasta. Pienten toimijoiden tulee verkottua keskisuurten kanssa ja keskisuurten verkottua edelleen alueellisesti ja valtakunnallisesti.

Lapissa vientiteollisuuden veto näkyy erityisesti Outokummun Tornion terästehtailla ja metsäteollisuudessa sekä pienempien teollisuusyritysten viennissä esim. Lapin sahoilla ja moottorikelkkoja valmistavalla kelkkatehtaalla. Terästehdas käy liki täydellä kapasiteetilla ja tämä näkyy positiivisena liiketuloksena. Kemissä metsäteollisuutta harjoittavilla Metsä Groupilla ja Stora Ensolla menee hyvin. Kaikki tuotanto menee kaupaksi ja varsin hyvillä hinnoilla. Stora Ensolla harminä oli paperikone kakkosella tapahtunut konerikko, joka keskeytti paperintuotannon usean viikon ajaksi. Teollisuuden investoinneissa suurimmat odotukset kohdistuvat Kemijärven ja Kemian biojalostamohankkeisiin. Kemijärven hankkeen päätöstä odotetaan lähikuukausina. Kemian hankkeen päätökseen vaikuttavat EU-tulkinat biotuotteiden käytöstä.

Pk-yritykset ovat investoineet ja yritysten suhdanne-, liikevaihto- ja kannattavuusnäkymät ovat myönteisiä. Pk-yrityskentän valmistavassa teollisuudessa näkyy selvää piristymistä. Lappilaisilla pk-yrityksillä on vientiponnistuksia eri puolille maailmaa useisiin maihin merkittävässä määrin suhteessa yrityksen toimintaan. Tämä näkyy lisääntyvänä kiinnostuksena käyttää globaalin TeamFinland -verkoston palveluja ja selvittää mahdollisuuksia myös kaukaisimmilla markkinoilla.

Tornion Röyttän Manga LNG-tuontiterminaalin rakennustyöt ovat valmistuneet ja vähitellen ollaan siirtymässä käyttöönottovaiheeseen. Nesteytettyä maakaasua tuodaan jo terminaaliin. Investoinnin arvo on ollut noin 110 milj. euroa. Outokumpu on investoinut ja investoi vuosina 2015 - 2018 noin 25 milj. euroa siirtymään käyttämään nesteytettyä maakaasua. LNG:llä korvataan propaanin käyttöä. Meriliikenteen arvioidaan siirtyvän maakaasun käyttäjäksi. Vähäpäästöiset henkilöautot tulevat myös lisääntymään Pohjois-Suomessa, kun jakeluverkko laajenee ja saadaan tankkauspisteitä. Lapissa on myös useita keskittymiä ajoneuvojen sekä ajoneuvo- ja rengastekniikan testaukseen. Olosuhteosaamiseen liittyvä testaustoiminta on kasvava toimiala. Kasvu on ollut vahvaa Inarin, Rovaniemen ja Muonion kuntien alueella.

Toimivien kaivosten tilanne on hyvä ja raaka-aineiden nousevat hinnat ovat tukeneet yhtiöiden toimintaa, mikä heijastuu merkittävinä vuosittaisina investointeina. Pohjoisen kaivosyhtiöt Kemian kaivos (Outokumpu Chrome Oy), Agnico Eagle Oy:n Kittilän kaivos sekä Bolidenin Kevitsan kaivos Sodankylässä ovat jo ilmoittaneet

merkittävistä investoinneista. Alkuvuodesta 2018 julkaistut investointipäätökset tulevat nousemaan noin 500 miljoonan euroon vuoteen 2020 mennessä. Kaivosyhtiöt järjestivät maaliskuussa pk-yrityksille esittelytilaisuuden ja kiinnostus oli hyvä.

Malmnestsintä kääntyi kasvuun 2016 ja kasvu on jatkunut voimakkaana. Maailman raaka-aineiden hintakehitys on vakiintunut. Malmnestsintä on erityisen voimakasta Sodankylän ja Kittilän alueella. Suomi on kaivosmaana pieni, mutta laadukas ja hyvin tehty malmnestsintä voi tuoda uusia kaivoksia seuraavan kymmenen vuoden aikana. Vahvana trendinä ovat uusiutuva energia ja uudenlaiset käyttövoimaratkaisut liikkumiseen. Trendit puoltavat esimerkiksi akkuihin ja kaapeleihin tarvittavan raaka-aineen louhintaa.

Alku- ja paikallistuotannossa on lähtenyt liikkeelle monia hyviä hankkeita jalostusasteen nostamiseen esim. poronliha, marjat ja erilaiset keruutuotteet. Sininen biotalous ja etenkin kalastus on ollut kasvussa. Lapissa rekisteröidyt kaupalliset kalastajat kalastivat markkinoille 450 tonnia kalaa. Eniten kalastettiin muikkua. Lisäksi kilomääräisesti tärkeimpiä olivat siika, hauki ja ahven. Ruokakalaa viljeltiin Lapissa reilu 300 tonnia ja tuotanto oli pääasiassa kirjolohta. Lapissa on vain muutamia (kuusi) pienehköjä kalanjalostusyrityksiä ja muutamia uusia on starttivaiheessa.

Lapissa rakentaminen näyttyy Rovaniemellä voimakkaana asuntorakentamisena ja osassa matkailukeskuksia uusina investointeina. Uutena piirteenä erityisesti Rovaniemellä on ollut asutuskäyttöön tarkoitettujen huoneistojen siirtyminen matkailukäyttöön ns. airbnb -toimintana. Kasvu ja taloudelliset vaikutukset ovat merkittäviä. Isompia matkailuinvestointeja valmistellaan ja niiden rakentamisen arvioidaan lähtevän liikkeelle lähivuosina.

Tänä vuonna on tavallista enemmän tieinvestointeja johtuen korjausvelkaohjelmasta ja perusväylänpidon lisärahoitusohjelmasta. Korjausvelkaohjelma loppuu tänä vuonna, joten investointien määrä laskenee ensi vuonna. Eri puolilla Lappia käynnissä olevien merkittävimpien tieinvestointihankkeiden arvo on noin 24 milj. euroa tänä vuonna. Vuoden vaihteessa alkoi maantien 969 Nellimintien parantamisen rakennusurakka. Muita tänä vuonna alkavia investointihankkeita ovat mm. maantien 922 parantaminen Kromitien ja Thurevikinkadun liittymässä Torniossa, maantien 924 parantaminen välillä Alaniemi-Tainiemi Simossa ja kantatien 93 Kivilompolon rajanylityspaikan uudistaminen Enontekiöllä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Elinkeinoelämän myönteinen kehitys sekä vireillä olevat investointi- ja rakennushankkeet heijastuvat työvoiman kysyntänä ja työllisyystilanteen paranemisena. Työvoiman kysynnän vilkastuminen näkyy Tilastokeskuksen suhdanneaineistossa henkilöstömäärän kasvuna. Pk-yritysbarometrin mukaan henkilöstömäärän kehitysarviot ovat positiiviset, mutta edelleen varovaisemmat kuin suhdannenäkymien ja liikevaihdon osalta. Lapin yrityksistä 40 % on palkannut uutta työvoimaa vuoden aikana ja joka viides yritys arvioi henkilöstömääränsä kasvavan tulevan vuoden aikana.

Työvoiman kysynnän vilkastuminen on näkynyt neljän viime vuoden aikana TE-toimistoon ilmoitettujen avointen työpaikkojen lisääntymisenä. Viime vuonna Lapissa ilmoitettiin TE-toimistoon avoimeksi noin 21 060 työpaikkaa, mikä on lähes viidennes enemmän kuin edellisellä vuonna. Työpaikkatarjonnassa näkyy vahvasti palvelu- ja myyntityö ja moniin eri ammatteihin ulottuva matkailun kasvua kuvaava työvoiman kysyntä. Työvoiman kysynnässä näkyy työvoiman vaihtuvuus sekä toistuvat kausiluontoiset työvoimatarpeet. Joka kolmas avoimeksi ilmoitettu työpaikka oli kuitenkin työn kestoltaan yli vuoden.

Työllisyyden kasvumahdollisuudet ovat yksityissektorilla, erityisesti yrityksissä. Julkisen sektorin rakennemuutokset näkyvät työvoiman siirtymänä työnantajasektorien välillä. Julkisen sektorin palvelurakenteiden muutokset tuovat muutoksia palvelujen tuottamiseen ja sitä kautta työpaikkojen sektorirakenteeseen. Maakunta- ja sote-uudistus voimistaa tätä kehitystä. Henkilöstöpalveluyritysten ja vuokratyövoiman käyttö henkilöstön rekrytoinnissa on yleistynyt ja yleistyy. Vuokratyö tarjoaa useilla aloilla väylän työhön ja työkokemuksen kautta pysyvämpiin työsuhteisiin joko henkilöstöpalveluyrityksessä tai asiakasyrityksissä. Myös Pohjois-Ruotsin ja -Norjan työvoimatarpeet ovat mahdollisuus lappilaiselle työvoimalle ja päivittäinen rajan yli työssäkäynti näkyy raja-alueiden kuntien työllisyystilanteessa.

Matkailun kasvu ja kausien pidentyminen näkyy lisääntyneinä työmahdollisuuksina matkailualan moninaisissa tehtävissä. Teollisuus- ja matkailuinvestointihankkeet heijastuvat lisääntyvänä työvoiman kysyntänä rakennusalaalla ml. maanrakennus. Esimerkiksi Kemin kaivosinvestoinnin käynnistyessä työvoimaa tarvitaan paljon. Malmnestsintää ja autotestausta tukevassa toiminnassa on myös lisääntyviä työvoimatarpeita. Suunnitteilla olevien biotaloushankkeiden monille aloille heijastuviin työvoimatarpeisiin vastaamiseen valmistaudutaan ennakoivasti toimijoiden yhteistyönä. Sosiaali- ja terveydenhuollon työvoiman kysyntä on jatkuvaa, mikä heijastuu myös useissa alan ammattiteissa työvoimapoluna.

Työvoiman kysynnän lisääntyminen, työmarkkinoiden rakenteelliset muutokset sekä muuntuvat ja laajenevat osaamisvaateet lisäävät työvoiman saatavuuden haasteita. Yritysten kansainvälinen yhteistyö, suuntautuminen kansainvälisille markkinoille ja matkailun uudet kasvavat asiakasryhmät edellyttävät rekrytoivalta henkilöstöltä kieli- ja kulttuuriosaamista, markkinointi- ja myyntitaitoja sekä verkosto-osaamista. Digitaalisuus muuttaa työn

sisältöjä ja työn tekemisen tapaa. Työntekijöiltä odotetaan toisaalta vahvaa alan asiantuntijuutta ja toisaalta moniosaamista, joustavuutta muuttuvissa olosuhteissa ja asiakaslähtöisyyttä. Työnjohdon rooli, henkilöstöhallintoon ja työsuhteisiin liittyvä osaaminen ja esimiestaidot korostuvat työelämän muutoksessa.

Työvoiman kysynnän kasvu on voimistanut työvoiman rekrytointi- ja saatavuusongelmia, jotka nähdään useilla aloilla uhkana yritysten kasvulle ja kehittymiselle sekä uusien yritysten sijoittumiselle alueelle. Työvoiman saatavuusongelmat ovat Lapissa pahempia kuin koko maassa keskimäärin. Lapin pk-yrityksistä reilu kolmasosa arvioi tarjolla olevan riittävästi tarpeita vastaavaa työvoimaa. Lähes puolet pk-yrityksistä kokee työvoiman saatavuuden jossain määrin rajoittavaksi esteeksi yrityksen kasvulle ja joka kymmenes pitää työvoiman saatavuutta merkittävänä kasvun esteenä. Osaavan työvoiman saatavuus on laajenevassa määrin haaste useilla aloilla, sosiaali- ja terveydenhuollon ja matkailualan ammattien lisäksi mm. rakennus- ja kaivos- ja metalliteollisuudessa. Koulutukseen hakeutuvien määrät osoittavat tarvetta panostaa alan kiinnostavuuteen ja houkuttelevuuteen aloilla, joilla työvoiman kysyntä on kasvussa.

Lapin matkailun kasvun ja kasvunäkymien myötä matkailutyövoiman saatavuushaasteet ja yritysten välinen kilpailu osaavasta työvoimasta ovat lisääntyneet. Kielitaidon ja ammatillisen osaamisen lisäksi asenne ja alalle soveltuvuus korostuu rekrytoinnissa. Alueen työvoima ei riitä sesonkihuippujen työvoimatarpeisiin, vaan työvoimaa tarvitaan muualta Suomesta ja myös ulkomailta. Työvoiman saatavuuteen liittyvät kausityöntekijöiden asuntomahdollisuudet, matkailun työnantajakuva sekä työmahdollisuuksien tunnettuus ja koulutuksen vetovoima. Työvoiman saatavuuteen panostetaan yritysten, viranomaisten ja oppilaitosten yhteistyöllä sekä hallituksen käynnistämän Matkailu 4.0 toimenpideohjelman että alueellisen matkailun tiekarttatyöskentelyn tukemana. Kunnat ja yritykset hakevat yhdessä ratkaisuja asunto-ongelmiin.

Osaavan työvoiman saatavuus on keskeinen osa aluekehityksen edistämistä, julkisen sektorin palvelukykyä ja uudistuvaa kasvupalvelua. Työmarkkinoiden toimivuutta tuetaan työnvälitystoimintaa kehittämällä ja yksityisiä työvoimapalveluja hyödyntämällä. Tavoitteena on löytää uusia, innovatiivisia keinoja työvoiman saatavuushaasteisiin vastaamiseen, asiakkaiden työllistymisen nopeuttamiseen ja yritysten rekrytointikynnyksen madaltamiseen. Lapin tieto- ja neuvontapalvelut ja ohjaamotoiminta tukevat opinto- ja työmarkkinaratkaisuja hakevia lappilaisia. Tässä työssä korostuu ohjaus-työtä tekevien osaamisen nostaminen ja ajantasainen tieto eri alojen työvoiman tarpeista nyt ja tulevaisuudessa.

Riittävän alueellisen koulutustarjonnan turvaamiseksi tarvitaan oppilaitosten verkostoi-tumista, monimuoto-opetuksen kehittämistä ja teknologian hyödyntämistä sekä työelämä- ja yritys-yhteistyötä. Digitaalisten oppimis- ja palveluympäristöjen kehittämällä vastataan alueellisiin, valtakunnallisiin ja kansainvälisiin tarpeisiin ja varmistetaan koulutuksen laatu, saatavuus ja saavutettavuus. Suurhankkeet edellyttävät oppilaitoksilta ketteryyttä ja valmiutta kuulla elinkeinoelämän näkemyksiä, miten koulutuksia pitää toteuttaa pk-yrityskenttä huomioiden. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen uudistus parantaa koulutuksen joustavuutta sekä tukee osaavan työvoiman saatavuutta ja opiskelijoiden kiinnittymistä työmarkkinoille vahvan työelämäyhteyden ja työpaikalla oppimisen kautta. Myös maahanmuuttajakoulutusten työelämäkytkentää on lisätty maahanmuuttajien työllistymisen nopeuttamiseksi, millä osaltaan voidaan edistää työvoimapula-alojen työvoiman saatavuutta.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työvoiman kysyntä ja työmarkkinaratkaisut näkyvät vahvistuneena työttömyyden vähenemisenä. Vuonna 2017 työttömiä oli Lapissa keskimäärin 1 700 (-13 %) vähemmän kuin edellisellä vuonna. Helmikuussa 2018 Lapissa oli työttömiä 10 250, yli 2 100 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Helmikuun työttömien määrä on ollut viimeksi alempi (7 875) vuonna 1990 ja korkeimmillaan yli 25 500 vuonna 1994. Työttömyys laskee kaikissa Lapin seutukunnissa.

Työnhakijoiden määräaikaishaastattelut ovat osaltaan tukeneet työllistymisen nopeutumista ja tehostaneet asiakkaiden ohjaamista avoimiin työpaikkoihin ja palveluihin. Määräaikaishaastattelussa on myös tullut esille asiakkaiden työllistymisiä ja työnhakutilanteen muutoksia, mikä on parantanut TE-toimiston tilannekuvaa asiakkaista heijastuen työttömyyslukujen alenemisena. Viime vuoden alussa voimaan tullella kaksi-vuotisella kokeilulla palkkatuki ja starttiraha rahoitetaan osin tai kokonaan työttömyysetuudella, mikä lisäsi mahdollisuuksia työttömien aktivointiin. Työnhakijoiden aktivointiin ja palveluiden volyymin nostoon pystytään vastaamaan tänä vuonna käytettävissä olevilla määrärahoilla varautuen myös vuoden alusta voimaan tuleen aktiivimallin myötä lisääntyväksi arvioituun palveluiden kysyntään.

Työttömyyden rakenteelliset ongelmat ovat rakenne- ja pitkäaikaistyöttömyyden alenemisesta huolimatta edelleen haastavia. Kohtaanto-ongelmien vähentäminen edellyttää pidempään työttömänä olleiden osaamisen kehittämistä työmarkkinoille sijoittumisen edistämiseksi. Pitkäaikaistyöttömyyden alenemisessa näkyy sekä pitkäaikaistyöttömiin kohdistetut työllistymistä edistävät ratkaisut että työvoiman kysynnän vilkastumisesta johtuva työttömyyden pitkittymisen väheneminen. Viime vuoden elokuussa käynnistyneessä työvoima- ja yrityspalvelujen alueellisessa kokeilussa on Lapista mukana viisi kuntaa (Kemi, Kemijärvi, Rovaniemi, Sodankylä, Tornio). Lapin kokeilun kohderyhmänä ovat pitkäaikaistyöttömät. Viime syyskuu oli kokeilussa vielä uudenlaisten asiakasprosessien käynnistymisvaihetta eli on odotettavissa, että kokeilun tulokset alkavat

näkymään selvemmin vasta tämän vuoden aikana. Kokeilun lisäksi pitkäaikatyöttömyyden alentamista tukevat käynnissä olevat ESR- ja työllisyyspoliittiset avustushankkeet. Työnhakijoiden osaamisen kehittämistä tuetaan koulutuksen lisäksi muilla palveluilla esim. valmennuksilla ja koulutuskokeiluilla.

Työttömyyden väheneminen kohdistuu kaikkiin ikäryhmiin. Hitaimmin on viime kuukausina vähentynyt 35-39 -vuotiaiden työttömyys. Nuorten työttömyys keskittyy kaupunkeihin. Työttömyyden vähenemisestä huolimatta nuorten työttömyystilanne on edelleen selkeästi pahin Kemi-Tornion seutukunnassa. Ohjaamatoiminnan laajentamisen sekä valmisteilla olevan valtakunnallisesti toteutettavan nuorten tulosperusteisen pilottihankkeen odotetaan parantavan nuorten työllistymistä työttömyyttä alentaen. Myös toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformin myötä lisääntyvän koulutuksen aikaisen työelämäyhteyden yhtenä tavoitteena on edistää nuorten nopeampaa kiinnittymistä työmarkkinoille. Nuoret tarvitsevat myös ohjausta ja rohkaisua alueelliseen liikkuvuuteen Lapin lisääntyvien työmahdollisuuksien hyödyntämiseksi.

